

JBIM

วารสาร
พุทธนวัตกรรม
และการจัดการ
Journal of Buddhist Innovation and Management

ISSN : 2774-0919 (Print) 2774-0897 (Online)

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม - กุมภาพันธ์ 2567 | Vol. 7 No. 1 January - February 2024

■ สำนักงานวารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ
มูลนิธิการจัดการเชิงพุทธ เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร
อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 093-6359515

■ Office:
The Office Journal of Buddhist Innovation and Management
Buddhist Management Foundation
79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170

วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ

■ ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม - กุมภาพันธ์ 2567

Vol. 7 No. 1 January - February 2024

วารสาร พุทธนวัตกรรม และการจัดการ JBIM

Journal of Buddhist Innovation and Management

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ 2567

จำนวนพิมพ์ : 10 เล่ม

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ

- ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์
- ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน
- ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน
- ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม
- ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม
- ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เป็นวารสารด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการที่มุ่งเน้นนำเสนอองค์ความรู้ที่เป็นนวัตกรรมทางพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์ทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และผลงานทางวิชาการด้านการบริหารจัดการ โดยเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ที่ปรึกษาวารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

พระเทพพรเมธี, รศ.ดร.

พระราชวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร.

พระเทพเวที, รศ.ดร.

พระมหาชำนาญ มหาชาโน, ดร.

พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนตเสโน, ผศ.ดร.

พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.

พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร.

ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง

ศ.ดร.จันทน์ อติวัฒนสิทธิ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการ:

รศ.ดร. สุรพล สุยะพรหม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หัวหน้ากองบรรณาธิการ:

อาจารย์ ดร. สุภัทรชัย สีสะใบ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทีมบรรณาธิการ:

รศ.ดร. ดวงตา สราญรมย์

มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

รศ. พล.ท.ดร. วีระ วงศ์สรรค์

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

รศ.ดร. สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รศ.ดร. ธัชชนันท์ อิศรเดช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร. อัจฉรา หล่อตระกูล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

รศ.ดร. เต็มศักดิ์ ทองอินทร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร. ขนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผศ.ดร. บุษกร วัฒนบุตร

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

ผศ.ดร. สอาด บรรเจิดฤทธิ์

มหาวิทยาลัยแสตมฟอร์ด

ผศ.ดร. อุทัย สติมัน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร. สมคิด ดวงจักร

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

น.อ.ดร. นภัทร์ แก้วนาถ

วิทยาลัยการทัพอากาศ

ผศ.ดร. วันชัย สุขตาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

อ.ดร. กฤษณะ ทองแก้ว

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ผศ.ดร. ธิติวุฒิ หมั่นมี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองจัดการ:

พระมหาสมชาย ขนติสรโน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาสมค์กร อติภทโท

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร. นิกร ศรีราช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศิลปกรรม:

ผศ.ดร. ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรีธา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การเงิน:

อาจารย์ ดร.สมาลี บุญเรือง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

นางสาววรรณทนี สุวรรณจิรไพศาล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พิสูจน์อักษร:

ดร. กรกต ขาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ฝ่ายกฎหมาย:

รศ.ดร. ธัชชนันท์ อิศรเดช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงาน:

สำนักงานวารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ

มูลนิธิการจัดการเชิงพุทธ เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

โทร. 093-6359515

จัดพิมพ์โดย:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

โทร. 035-248-000 ต่อ 8555, 8556, 5541. แฟกซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

JBIM

วารสาร
พุทธนวัตกรรม
และการจัดการ

Journal of Buddhist Innovation and Management

Vol.7 No.1 January - February 2024

Number of prints: 10 copies

Release Date Is 2 Copies Per Year.

Issue 1 January-February

Issue 2 March – April

Issue 3 May – June

Issue 4 July – August

Issue 5 September – October

Issue 6 November - December

Objective:

This Journal is academic journal in Humanities and Social science with the purpose of promote and support lecturer, academican, student and interested person have opportunity to publish academic work that focus to present both Thai and English article for body of knowledge in innovation of integration Buddhism, Social science, Humanities and Business. Accepting articles in both Thai and English.

Advisory Board of Journal

Prof. Dr. Brahmapundit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Prof. Dr. Phra Dhamwatcharabundit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Theppawaramethi	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Rajvajarasarabundit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Thepwethi	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Phramaha Surasak Paccantaseno	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phramaha Somboon Uddhikaro	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Dr. Phramaha Chamnan Mahachano	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Udomsitthinayok	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Prof. Dr. Boonton Dockthaisong
 Prof. Dr. Chamnong Adivadhanasit

Mahachulalongkornrajavidyalaya University
 Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editor:

Assoc. Prof. Dr. Surapon Suyaporn

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Assistant Editor:

Assoc. Prof. Dr. Phrakhru Suthikittibundit

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editor in Chief:

Dr. Suphattharachi Sisabai

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editorial Team:

Assoc. Prof. Dr. Duangta Saranrom

Rajapruk University

Assoc. Prof. Lt. Gen. Dr. Weera Wongsan

National Defence College of Thailand

Assoc. Prof. Dr. Sanya Kenaphoom

Rajabhat Maha Sarakham University

Assoc. Prof. Dr. Tatchanan Isaradej

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Assoc. Prof. Dr. Toemsak Thongin

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Assoc. Prof. Dr. Achara Lortrakul

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

Asst. Prof. Dr. Chonsit Sitisungnoen

Silpakorn University

Asst. Prof. Dr. Butsakon Watthanabut

North Bangkok University

Asst. Prof. Dr. Sa-at Banchoetrit

Stamford International University

Asst. Prof. Dr. Uthai Satiman

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst. Prof. Dr. Somkid Duangchak

Chom Bueng Rajabhat University

Gp. Capt. Dr. Naphat Kaeonak

Air Force College

Asst. Prof. Dr. Wanchai Suktam

Surindra Rajabhat University

Dr. Kitsana Thongkaeo

Suratthani Rajabhat University

Asst. Prof. Dr. Thitiwut Manmee

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Management Division:

Phramaha Somchai Khantisarano

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Phramaha Samak Atibhaddho

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst. Prof. Dr. Nigorn Srirat

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fine arts:

Asst. Prof. Dr. Prasit Phutthasatsattha

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Finance Subdivision:

Dr. Sumalee Boonrueang

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Miss Wantanee Suwanjiraphaisan

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Proofreading Department:

Dr. Korakot Chabundit

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Legal Subdivision:

Assoc. Prof. Dr. Tatchanan Isaradej

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Office:

The Office Journal of Buddhist Innovation and Management.

Buddhist Management Foundation

79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House

79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya. 13170.

Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541 Fax. 035-248-000. ext. 8545.

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ
ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF BUDDHIST INNOVATION AND MANAGEMENT

1. พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร. Prof. Dr. Phra Brahmapundit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University
2. พระธรรมรัตนารักษ์, ดร. Dr. Phra Thammaratanaporn	วัดเขียนเขต จังหวัดปทุมธานี Wat Khian Khet, Pathum Thani Province
3. พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร. Prof. Dr. Phra Thammavattjarabundit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University
4. พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร. Assoc. Prof. Dr. Phratheppariyattimethi	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University
5. พระราชวัลลาจารย์, ดร. Dr. Phra Rajwallapajan	วัดหนองหอย จังหวัดราชบุรี Wat Nong Hoi, Ratchaburi Province
6. พระเมธาวิเชียร, รศ.ดร. Assoc. Prof. Dr. Phramedhavinaiyaros	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย Mahamakut Buddhist University
7. พระสมุทรวชิรโสภณ, ดร. Dr. Phra Samut Wachirasopon	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University
8. พระพิพัฑฒโรดม, ดร. Dr. Phra Phiphatphatcharodom	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University
9. พระวชิรภักดีบัณฑิต, รศ.ดร. Assoc. Prof. Dr. Phra Vajirakittibundit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University
10. พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร. Assoc. Prof. Dr. Phra Udomsittinayok	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University
11. พระเมธีวราภรณ์, ดร. Phra Metheewaraporn	วัดพนัญเชิงวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา Wat Phananchong Worawihan, Ayutthaya
12. พระครูโอภาสันทกิตต์, ผศ.ดร. Asst. Prof. Dr. Phrakhru Opasonthakit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University
13. พระครูนันทกิจโกศล, ดร. Dr. Phrakru Nonthakitkosol	วัดอ่วมอ่องประชาชนภูมิธ จังหวัดนนทบุรี Wat Uam Ong Prachanarimit, Nonthaburi
14. พระครูโกศลธรรมานุสิฐ, ดร. Dr. Phrakhru Kosol Thammanusit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University
15. พระเมธีวัชรประชาทร, ดร. Dr. Phrakhru Phisitprachanat	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University
16. พระครูวิสุทธิสลาภิวัฒน์, ดร. Dr. Phrakhru Wisuttilapiwat	วัดไผ่ล้อม จังหวัดสระบุรี Wat Phai Lom, Saraburi Province

17. พระครูปลัดปัญญาจารย์, ศ.ดร.
Prof. Dr. Phrakhrupalad Panyaworawat
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
18. พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.
Assoc. Prof. Dr. Phramaha Somboon Vuddhikaro
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
19. พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปณโณ, ผศ.ดร.
Asst. Prof. Dr. Phrakhru Sangharakchakrit Phuripanyo
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
20. พระคมสัน จิตเมธโส, ผศ.
Asst. Prof. Phra Khomsan Titamataso
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
21. พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ.ดร.
Asst. Prof. Dr. Phrakhru Suthikittibundit
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
22. พระครูวินัยธรเอก ชินวโส, ผศ.ดร.
Dr. Phrakhruvinaithon Ekk Jinawangso
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
23. ศาสตราจารย์ ดร. บุญทัน ดอกไธสง
Prof. Dr. Boonton Dockthaisong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
24. ศาสตราจารย์ ดร. จำนงค์ อติพัฒนสิทธิ์
Prof. Dr. Chamnong Adivadhanasit
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
25. ศาสตราจารย์ ดร. ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
Prof. Dr. Thirapat Serirangsan
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
Sukhothai Thammathirat Open University
26. รองศาสตราจารย์ อนุภูมิ โขวเกษม
Assoc. Prof. Anuphum Sowkasem
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
27. รองศาสตราจารย์ ดร. โกนิษฐ์ ศรีทอง
Assoc. Prof. Dr. Konit Sithong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
28. รองศาสตราจารย์ ดร. อภินันท์ จันตะนี
Assoc. Prof. Dr. Aphinant Chantanee
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
29. รองศาสตราจารย์ ดร. วิวัฒน์ หามนตรี
Assoc. Prof. Dr. Wiwat Harmontree
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
30. รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ บุญปู
Assoc. Prof. Dr. Somsak Bunpu
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
31. รองศาสตราจารย์ ดร. สมชัย ศรีนอก
Assoc. Prof. Dr. Somchai Sino
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
32. รองศาสตราจารย์ ดร. สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
Assoc. Prof. Dr. SutthiPhong Siwichai
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
33. รองศาสตราจารย์ ดร. สมาน นามสนธิ
Assoc. Prof. Dr. Saman Ngamsanit
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
34. รองศาสตราจารย์ ดร. ธีชนันท์ อิศรเดช
Assoc. Prof. Dr. Tatchanan Isaradej
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

35. รองศาสตราจารย์ ดร. สุรินทร์ นิยมางกูร
Assoc. Prof. Dr. Surin Nitamangkoon
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
36. รองศาสตราจารย์ ดร. พิเชฐ ทั่งโต
Assoc. Prof. Dr. Phichet Thangto
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
37. รองศาสตราจารย์ ดร. ภัทรพล ใจเย็น
Assoc. Prof. Dr. Pattarapol Chaiyen
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
38. รองศาสตราจารย์ ดร. เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
Assoc. Prof. Dr. Toemsak Thongin
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
39. รองศาสตราจารย์ วราคม ที่สุกะ
Assoc. Prof. Warakhom Thisuka
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
40. รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยยุทธ ชีโนกุล
Assoc. Prof. Dr. Chaiyuth Chinokul
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
National Institute of Development Administration
41. รองศาสตราจารย์ ดร. โยธิน แสงวงดี
Assoc. Prof. Dr. Yothin Sawaengdee
มหาวิทยาลัยมหิดล
Mahidol University
42. รองศาสตราจารย์ ดร. ธีรโชติ เกิดแก้ว
Asst. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaew
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
Hua Chiew Chalermprakiet University
43. รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี
Assoc. Prof. Phatthana Rueanchaidee
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Ramkhamhaeng University
44. รองศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า
Assoc. Prof. Dr. Wasana Kaewla
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Surin Rajabhat University
45. รองศาสตราจารย์ ดร. สุวิญ รักษ์สัตย์
Assoc. Prof. Dr. Suwin Raksat
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
46. รองศาสตราจารย์ ดร. ธีระพงษ์ แก่นอินทร์
Assoc. Prof. Dr. Thiraphong Kaenin
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
Prince of Songkla University
47. รองศาสตราจารย์ ดร. สรรเสริญ อินทรรัตน์
Assoc. Prof. Dr. Sansoen Intarat
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
Suan Dusit University
48. รองศาสตราจารย์ ดร. จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ
Assoc. Prof. Dr. Chamroen Chuchuaisuwan
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
Rajamangala University of Technology Srivijaya
49. รองศาสตราจารย์ ดร. ภักดี โพธิ์สิงห์
Assoc. Prof. Dr. Phakdi Phosing
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Mahasarakham Rajabhat University
50. รองศาสตราจารย์ ดร. สันญา เคนาภูมิ
Assoc. Prof. Dr. Sanya Khenaphum
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Mahasarakham Rajabhat University
51. รองศาสตราจารย์ ดร. ชลวิทย์ เจียรจิตต์
Assoc. Prof. Dr. Chonwit Chianchit
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University
52. รองศาสตราจารย์ ดร. ไพศาล สรรสวัสดิ์
Assoc. Prof. Dr. Phaisan Sansonwisut
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Nakhon Sawan Rajabhat University

53. รองศาสตราจารย์ ดร. กาสัก เตชะขันหมาก
Assoc. Prof. Dr. Kasak Tekhanmak
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
Thepsatri Rajabhat University
54. รองศาสตราจารย์ ดร. ชวลิต สวัสดิ์ผล
Assoc. Prof. Dr. Chawalit Sawatphon
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
Suan Dusit Rajabhat University
55. รองศาสตราจารย์พิเศษ ว่าที่ พ.ต. ดร. สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล
Assoc. Prof. Dr. Sawat Chirattthitikan
กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม
Department of Corrections, Ministry of Justice
56. รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา หล่อตระกูล
Assoc. Prof. Dr. Atchara Lotrakun
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
57. รองศาสตราจารย์ ดร. สำเนียง เลื่อมใส
Assoc. Prof. Dr. Samniang Leurmsai
มหาวิทยาลัยศิลปากร
Silpakorn University
58. รองศาสตราจารย์ ดร. วันทนา เนาว์วัน
Assoc. Prof. Dr. Wanthana Naowan
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
59. รองศาสตราจารย์ ดร. ศรชัย ท้าวมิตร
Assoc. Prof. Dr. Sornchai Taomitr
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
60. รองศาสตราจารย์ ดร. สุกิจ ชัยมุสิก
Assoc. Prof. Dr. Sukit Chaimusik
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
61. รองศาสตราจารย์ ดร. จิรายุ ทรัพย์สิน
Assoc. Prof. Dr. Chirayu Sapsin
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Surindra Rajabhat University
62. รองศาสตราจารย์พิเศษ วิชัย ธรรมชอบ
Assoc. Prof. Wichai Thamchop
นักวิชาการอิสระ
Independent Scholar
63. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พลัพลึง คงชนะ
Asst. Prof. Dr. Phlapplueng Khongchana
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University
64. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนต์รี เพชรนาจักร
Asst. Prof. Dr. Montri Phetnachak
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
Prince of Songkla University
65. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วุฒินันท์ กันทะเตียน
Asst. Prof. Dr. Wutthinan Kanthatian
มหาวิทยาลัยมหิดล
Mahidol University
66. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วสิน ปัญญาวุฒตระกูล
Asst. Prof. Dr. Wasin Panyawutatrakun
มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University
67. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศนีย์ เจนวิถีสุข
Asst. Prof. Dr. Thatsani Chenwithisuk
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
Chandrakasem Rajabhat University
68. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนสิทธิ์ ลิทธิ์สูงเนิน
Asst. Prof. Dr. Chonsit Sitisungnoen
มหาวิทยาลัยศิลปากร
Silpakorn University
69. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สอาด บรรเจิดฤทธิ์
Asst. Prof. Dr. Sa-At Banchoetrit
มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด
Stanford University
70. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร. อนันท์ ใจสมุทร
Asst. Prof. Lt. Jg. Dr. Anan Chaisamut
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Surat Thani Rajabhat University

71. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชยสร สมบุญมาก
Asst. Prof. Dr. Chayason Sombunmak
มหาวิทยาลัยนครพนม
Nakhon Phanom University
72. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุษกร วัฒนบุตร
Asst. Prof. Dr. Busakorn Watthanabut
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
North Bangkok University
73. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมคิด ดวงจักร
Asst. Prof. Dr. Somkhith Duangchak
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
Chom Bueng Rajabhat University
74. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญชู ภูศรี
Asst. Prof. Dr. Boonchoo Poosri
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
Ubon Ratchathani University
75. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิชชุกร นาคธน
Asst. Prof. Dr. Witchukon Nakathon
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
76. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัชวาล แอร่มหล้า
Asst. Prof. Dr. Chatchawan Araemla
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
Chom Bueng Rajabhat University
77. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุภูมิ เขตจัตุรัส
Asst. Prof. Dr. Chatuphum Khetchatturat
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Khonkaen University
78. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุทัย สติมัน
Asst. Prof. Dr. Uthai Satiman
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
79. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิชาติ พานสุวรรณ
Asst. Prof. Dr. Apichat Pansuwan
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
80. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนัสสวาส กุลวงศ์
Asst. Prof. Dr. Manassawas Kullawong
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย
Rajamangala University of Technology Srivijaya
81. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิภาวณี เผือกบัวขาว
Asst. Prof. Dr. Wipavane Phueakbuakhao
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
Phetchaburi Rajabhat University
82. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสกสรรค์ สนวา
Asst. Prof. Dr. Seksan Sonwa
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
Roi Et Rajabhat University
83. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผดุง วรรณทอง
Asst. Prof. Dr. Phadung Wanthong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
84. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัฐพล เย็นใจมา
Asst. Prof. Dr. Rattapol Yenjaima
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
85. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิติวดี หมั่นมี
Asst. Prof. Dr. Thitiwut Manmee
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
86. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒน์ รักขันโท
Asst. Prof. Dr. Suwatsan Ragkhanto
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
87. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุทธนา ปรานีต
Asst. Prof. Dr. Yuttana Praneet
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
88. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ วรรณวิโรจน์
Asst. Prof. Dr. Phonthip Wannawiroj
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

89. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ธิลา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Asst. Prof. Dr. Prasert Thilao	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
90. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุริยา รักษาเมือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
91. ผศ.ดร. ประสิทธิ์ พุทธศาสนศรีธา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Asst. Prof. Dr. Prasit Phutthasatsattha	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
92. อาจารย์ ดร. อนงค์วิญา สาริบุตร	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Dr. Anongwitya Saribut	Ramkhamhaeng University
93. อาจารย์ ดร. วิยะดา วรานนท์วนิช	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
Dr. Wiyada Waranonwanit	North Bangkok University
94. อาจารย์ ดร. กฤษณะ ทองแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Dr. Kitsana Thongkaeo	Suratthani Rajabhat University
95. อาจารย์ ดร. จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
Dr. Chitwimon Khlaisuban	Suan Dusit University

บทบรรณาธิการ

วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการนี้เป็นปีที่ 7 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

คณะกองบรรณาธิการขอพระคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้อง น่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(รศ.ดร.สุพอล สุยะพรหม)

บรรณาธิการวารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(6)
บทบรรณาธิการ	(13)
สารบัญ	(14)
บทความวิจัย :	
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดบ้านสร้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	
เดชา วงศ์สา, ศักดิ์ดา งานหมั่น	1
การศึกษาเปรียบเทียบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของราชอาณาจักรไทย และของต่างประเทศ	
พระใบฎีกาเฉลิมพล ฐานุตโตโร	14
พุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี	
พระครูอุปกิจติปริยัติโสภณ (สุข สุขมงคล), วัชรินทร์ ชาญศิลป์	25
กระบวนการในการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	
พระมหาบรรณ ปัญญาธโร, พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกร), พระครูสุธีกิตติบัณฑิต (กฤษฎา กิตติโสภณ)	38
การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสาคร	
ภาศลิริ แอนิน, วัชรินทร์ ชาญศิลป์	55
การบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับการดำเนินงานธุรกิจโรงแรมในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล	
รุ่งพียา เมฆนิมิตคานนท์, สมยศ อวเกียรติ, สิทธิพร ประวัตรุ่งเรือง	69

พุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กร
ด้านเวชภัณฑ์ในความปกติใหม่

วัลลภามน จินดานิล, ธิติวุฒิ หมั่นมี, รัฐพล เย็นใจมา

82

การใช้เพลงประกอบการสอนรายวิชาภาษาไทย เรื่อง การใช้คำราชาศัพท์
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

เทพลักษณ์ ข่อยนอก, เศรษฐธิยา เปื้องพิชญาธร, พวงเพ็ญ อินทรประวัติ

96

รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในอำเภอพุนพิน
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พระครูปลัดทราทิพย์ อาสโม

110

ถอดบทเรียนเครือข่ายมหาวิทยาลัยปลอดเหล้า: กลยุทธ์การสื่อสาร
เพื่อป้องกันและควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา

พาริดา เจาะเอาะ

121

บทความวิชาการ:

แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมไมซ์จากชุมชนสู่สากล

จิรภา สุขนวนิช

139

แนวคิดเมืองยุคใหม่สู่รากฐานเมืองที่ยั่งยืน

ชาตรี สุขสบาย

155

วัด : สถานที่ทิ้งขยะคัดดีสิทธิ์และขยะมีชีวิต

พระคมสัน เจริญวงศ์, เอนก ไยอินทร์, ดาวเหนือ บุตรสีทา

170

การเลือกตั้งคือจุดกำเนิดของประชาธิปไตย : ความจริงหรือวาทะทางการเมือง

พระครูศรีธรรมวิเทศ (ประเสริฐ ปญฺโญภาโส),

พระครูศรีปริยัตยาภิรมณ์ (นพพล เขมนโว)

183

ชิมจุฉา พรมา โรคา : การเสริมสร้างหลักโภชนาการในภัตตาคารสำหรับ

พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาบัณฑิต ปณฺฑิตเมธี

196

ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์
ของพระสงฆ์ไทย

พระมหาชินภัทร ฉินฺนาลโย

211

เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการเลือกตั้งในยุคดิจิทัล

พลวัฒน์ ชุ่มสุข, ภัทรพล ใจเย็น, นิพนธ์ สุวรรณภูมิ

224

สมาธิกับการวิจัย : ความสัมพันธ์และความเชื่อมโยง

พระอธิการสุรภาส ปภาโต, พระมหาภุชชิตชัย กิตติธมฺโม,
พระครูสมุห์ชาคริต ปิยาโคโม

240

หลักธรรมาภิบาลกับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่น

ศุภมา จิตต์เที่ยง, ธวัชชัย ผลสะอาด, สุวิชัย อินทกุล

248

พารานสี : ความเชื่อทางศาสนาและค่าเสียโอกาสทางเศรษฐกิจ

พระคมสัน เจริญวงศ์, พระมหาสมชาย ขนฺติสรโณ, เอนก ไยอินทร์

260

ภาคผนวก

274

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง

275

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ โดยใช้แบบฝึก
เสริมทักษะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
โรงเรียนวัดบ้านสร้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

THE DEVELOPMENT OF GEOGRAPHY LEARNING ACHIEVEMENT USING
EXERCISES TO ENHANCE SKILLS OF MATHAYOMSUKSA 1 STUDENTS AT
WAT BANSANG SCHOOL IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

เดชา วงศ์สา, ศักดิ์ดา งานหมั่น

Decha Wongsas, Sakda Nganmani

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: sakda.ngan@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ และ 2. ศึกษาความพึงพอใจการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์และเวลาโลก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดบ้านสร้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดบ้านสร้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 70 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 37 คน ซึ่งได้สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงมา 1 ห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. แผนการจัดการเรียนการสอน โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ 2. แบบทดสอบก่อนเรียนและหลัง และ 3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้

ผลการวิจัยพบว่า 1. นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะมีคะแนนก่อนเรียนเฉลี่ย 14.24 และหลังเรียนเฉลี่ย 24.73 และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภูมิศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 2. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์และเวลาโลก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดบ้านสร้าง จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ
อยู่ในระดับมากที่สุด โดยพบว่า ผลรวมของระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน; สาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์; แบบฝึกเสริม
ทักษะ

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To develop learning achievement of geography using skills-enhancing exercises, 2. To study satisfaction with teaching and learning about geography by using skills-enhancing exercises on tools of geography and world time of Mathayomsuksa 1 students at Wat Ban Sang School Phra Nakhon SiAyutthaya Province, conducted by the experimental research, collected data from 37 samples, derived from 70 people, purposive sampling of one classroom. The research tools were 1. a learning management plan using skill-enhancing exercises 2. a pre-test and a post-test 3. a questionnaire on student satisfaction on learning management.

Findings were as follows: 1. The students who studied by learning management by using skills training had an average score before learning 14.24 and after learning an average 24.73. When comparing the scores before learning and after learning, it was found that the learning achievement in geography after learning was significantly higher than before learning with important statistical level at the .05, which was in accordance with the hypothesis 1. 2. The students' satisfaction with learning management using Geography and World Time Tools exercises of Mathayomsuksa 1 students from Wat Ban Sang School in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province was at the highest level. The sum of satisfaction levels was at the highest level When considering each aspect, it was found that the most benefit had the highest mean and standard deviation.

Keywords: The Development of Geography Learning; Achievement Using Exercises; Enhance Skills

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรสำคัญในการพัฒนาการศึกษา พัฒนาผู้เรียนให้มีสติปัญญาและความรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อปรับตนเองให้เข้ากับบริบทสภาพของสังคมและสภาพแวดล้อมเป็นพลเมืองที่ดี มีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อส่วนรวมมีความสามารถทางสังคม มีความรู้ทักษะ คุณธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ความเจริญงอกงามในแต่ละด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะและกระบวนการ ด้านเจตคติและค่านิยม ครูผู้สอนขาดเทคนิคการสอนที่ดีจะใช้การบรรยายและเล่าเรื่องให้จบเนื้อหา นักเรียนไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรม (วไลพร คุณุณทัย, 2530) ขาดทักษะในการนำข้อมูลทางสังคมมาช่วยในการตัดสินใจหาอย่างมีเหตุผล มีหลักการและความรอบคอบ การที่นักเรียนขาดทักษะการคิดเป็นระบบทำให้นักเรียนไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างลึกซึ้ง (รุ่ง แก้วแดง, 2542)

ผู้เรียนเป็นผู้สร้างเป้าหมายการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ แสวงหาแหล่งให้ความรู้ และเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง ตลอดจนการประเมินตนเองโดยอาศัยหรือไม่อาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่นก็ได้ (เทิดพล วงษ์รักษา, 2553) ส่วนครูผู้สอนก็จะปรับเปลี่ยนบทบาทที่เคยเป็นมาแต่เดิมในระบบการศึกษาที่ครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher - Centered Learning) มาเป็นผู้ชี้แนะสนับสนุน และให้ความช่วยเหลือเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ (วลี สัตยาภัย, 2547)

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนโรงเรียนวัดบ้านสร้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้ข้อมูลจากบันทึกแผนการจัดการเรียนรู้ และทำแบบทดสอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ไม่เกิดการเรียนรู้และไม่สนใจที่จะเรียนรู้เนื้อหา เนื่องจากวิชาภูมิศาสตร์เป็นวิชาที่มีเนื้อหามากทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ในเรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์และเวลาโลกนั้น นับว่าเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขให้ดีขึ้น หากผู้เรียนไม่ได้รับการพัฒนาชี้แจง อาจส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ ดังนั้นครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องหาวิธีการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

ดังนั้น ปัญหาที่พบเจอ ผู้วิจัยจึงได้นำการสอนโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ มาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์และเวลาโลก ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดบ้านสร้าง

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งเพื่อนำผลวิจัยที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน และนำไปปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์และเวลาโลก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดบ้านสร้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์และเวลาโลก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดบ้านสร้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบกลุ่มทดลอง (อุเทน ปัญโญ, 2556)

E คือ กลุ่มทดลอง (Experimental group)

X คือ การเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

โดยใช้รูปแบบการสอนแบบฝึกเสริมทักษะ

T1 คือ การสอบก่อนการทดลอง (Pretest)

T2 คือ การสอบหลังการทดลอง (Posttest)

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดบ้านสร้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 70 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดบ้านสร้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 37 คน ซึ่งได้สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงมา 1 ห้องเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยได้ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์โดยใช้รูปแบบการสอนแบบฝึกเสริมทักษะ จำนวน 4 แผน เป็น 1 หน่วยการเรียนรู้ ใช้เวลารวม 8 คาบ คาบละ 50 นาที รวมเวลา 400 นาที ที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และความเหมาะสมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ วิธีการวัดและประเมินผล และเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามลำดับ ที่อยู่ในระดับเหมาะสมมาก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ 5 ด้าน ได้แก่ ทักษะการจำแนก ทักษะการจัดหมวดหมู่ ทักษะการเชื่อมโยง ทักษะการสรุปความ ทักษะการประยุกต์ ตามแนวคิดของมาร์ซาโน จำนวน 1 หน่วยการเรียนรู้ โดยใช้แบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

2.2 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการสอนแบบฝึกเสริมทักษะ จำนวน 10 ข้อ ความเหมาะสมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนโดยใช้แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์และเวลาโลก จำนวน 30 ข้อ

2. ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์และเวลาโลก โดยใช้รูปแบบการสอนแบบฝึกเสริมทักษะ จำนวน 4 แผน เวลา 8 คาบ คาบละ 50 นาที รวมระยะเวลา 400 นาที ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565

3. นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ชุดเดิม หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์และเวลาโลก หลังเรียนครบ 4 แผน และให้กลุ่มทดลองที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบฝึกเสริมทักษะทำแบบวัดความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนแบบฝึกเสริมทักษะหลังเรียนครบ 4 แผน

4. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมผลการทำแบบทดสอบและแบบวัดความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนแบบฝึกเสริมทักษะเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบนำมาวิเคราะห์ ทดสอบค่าที (T-Test Dependent) และหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลที่ได้จากแบบวัดความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนแบบฝึกเสริมทักษะจะนำมาวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์และเวลาโลก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดบ้านสร้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.1 การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ

คะแนน	N	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	t	Sig. (1-tailed)
แบบทดสอบก่อนเรียน	37	14.24	3.34	47.47	16.18*	0.0000
แบบทดสอบหลังเรียน	37	24.73	3.38	82.43		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ มีคะแนนก่อนเรียนเฉลี่ย 14.24 และหลังเรียนเฉลี่ย 24.73 และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภูมิศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

1.2 การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 ศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้แบบฝึกเสริมทักษะ สาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์และเวลาโลก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดบ้านสร้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน

ตารางที่ 2 จำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ

ข้อที่	ลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง	กลุ่มตัวอย่าง (N = 37 คน)	
		จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	21	56.76
	หญิง	16	43.24
	รวม	37	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถาม นักเรียนโรงเรียนวัดบ้านสร้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 100 เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 56.76 และเพศหญิง จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 43.24

ตารางที่ 3 จำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ

ข้อที่	ลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง	กลุ่มตัวอย่าง (N = 37 คน)	
		จำนวน	ร้อยละ
2. อายุ	10-12 ปี	4	10.81
	13-15 ปี	33	89.19
	16-18 ปี	0	0
	รวม	37	100.00

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถาม นักเรียนโรงเรียนวัดบ้านสร้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 100

เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่อายุ 13-15 ปี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 89.19 และอายุ 10-12 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 10.81

ตารางที่ 4 จำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับชั้นที่เรียน

ข้อที่	ลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง	กลุ่มตัวอย่าง (N = 37 คน)	
		จำนวน	ร้อยละ
3. ระดับชั้นที่เรียน	มัธยมศึกษาปีที่ 1	37	100.00
	มัธยมศึกษาปีที่ 2	0	0
	มัธยมศึกษาปีที่ 3	0	0
	มัธยมศึกษาปีที่ 4	0	0
	มัธยมศึกษาปีที่ 5	0	0
	มัธยมศึกษาปีที่ 6	0	0
	รวม	37	100.00

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถาม นักเรียนโรงเรียนวัดบ้านสร้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 100

เมื่อจำแนกตามระดับชั้นที่เรียน พบว่า ส่วนใหญ่ศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ตารางที่ 5 จำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพทางครอบครัว

ข้อที่	ลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง	กลุ่มตัวอย่าง (N = 37 คน)	
		จำนวน	ร้อยละ
4. สถานภาพทางครอบครัว	อยู่กับบิดามารดา	23	62.16
	อยู่กับบิดา	8	21.62
	อยู่กับมารดา	2	5.41
	อื่นๆ	4	10.81
	รวม	37	100.00

จากตารางที่ 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถาม นักเรียนโรงเรียนวัดบ้านสร้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 100

เมื่อจำแนกตามสถานภาพทางครอบครัว พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับบิดามารดาจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 62.16 รองลงมา อาศัยอยู่กับบิดา จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 21.62 อาศัยอยู่กับอื่น ๆ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 10.81 และอาศัยอยู่กับมารดา จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.41

2. ความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการสอนโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะสาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์และเวลาโลก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดบ้านสร้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการสอนโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ สาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์และเวลาโลก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดบ้านสร้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกโดยรวม

ชั้น	รายการ	กลุ่มตัวอย่าง (N = 37 คน)			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1.	ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.51	0.60	มากที่สุด	2
2.	ด้านบรรยากาศการเรียนรู้	4.47	0.63	มาก	3
3.	ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.62	0.51	มากที่สุด	1
ภาพรวม		4.53	0.58	มากที่สุด	

จากตารางที่ 6 พบว่า ระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อการใช้รูปแบบการสอนแบบฝึกเสริมทักษะ สาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์และเวลาโลก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดบ้านสร้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.53) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.58)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.62) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.51) รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้

มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.51) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.60) และด้านบรรยากาศการเรียนรู้
มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.47) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.63)

อภิปรายผลการวิจัย

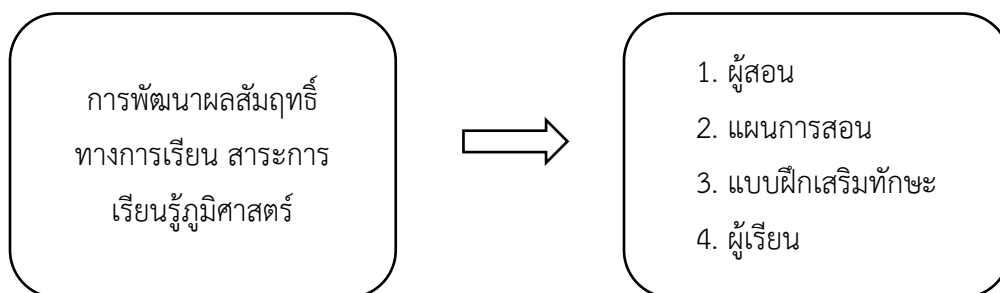
1. การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์และเวลาโลก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดบ้านสร้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดบ้านสร้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีผลสัมฤทธิ์เพิ่มขึ้น โดยพบว่า การทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนของการเรียนรู้ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์และเวลาโลก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดบ้านสร้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีคะแนนก่อนเรียนเฉลี่ย 14.24 และคะแนนหลังเรียนเฉลี่ย 24.73 และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนหลังเรียน ของนักเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับการศึกษาของรจนา ป้อมแดง (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์และเวลาโลก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังมโนทัศน์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ผลจากการศึกษามีประสิทธิภาพสามารถใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ มีค่า IOC โดยเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 0.85 สูงกว่า 0.50 ซึ่งแสดงว่า แผนการจัดการเรียนรู้ มีจัดทำขึ้นมีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ที่ดี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเรื่อง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้ผังมโนทัศน์ของนักเรียน หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ผังมโนทัศน์นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระวิบูล สาสีมา (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมฝึกการคิดวิเคราะห์ เรื่อง หลักธรรมนำความสุข กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนวัดหนองคนที (พลาณกุล) อำเภอพระพุทธบาท สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 จำนวน 35 คน จากการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากการใช้ชุดกิจกรรมฝึกการคิดวิเคราะห์ เรื่อง หลักธรรมนำความสุข กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์และเวลาโลก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดบ้านสร้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะอยู่ในระดับมากที่สุด โดยพบว่า โดยผลรวมของระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.58) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.62) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.51) รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.51) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.60) และด้านบรรยากาศการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.47) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.63) สอดคล้องกับการศึกษาของ ปนิตา ประทุมสุวรรณ (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และความพึงพอใจของสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบซินดิเคท ร่วมกับเทคนิคแบบฝึกเสริมทักษะ ผลการวิจัยพบว่าได้ดังนี้ 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสามเณร สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยการจัดการเรียนรู้แบบซินดิเคทร่วมกับเทคนิคแบบฝึกเสริมทักษะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ .01 2. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของสามเณรหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่.01 และ 3. ความพึงพอใจของสามเณรต่อการจัดการเรียนรู้แบบซินดิเคทร่วมกับเทคนิคแบบฝึกเสริมทักษะอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับรัตนดาวรรณชาติ (2562) ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้เทคนิค 3 P โดยใช้แบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เทคนิค 3 P โดยใช้แบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 ซึ่งค่าดังกล่าวเป็นไปตามเกณฑ์ระดับความพึงพอใจที่ยอมรับได้ว่าการจัดการเรียนรู้เทคนิค 3 P โดยใช้แบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจ

องค์ความรู้จากการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดบ้านสร้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดบ้านสร้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนมากขึ้นกว่าก่อนเรียน ด้วยเงื่อนไข 4 ประการ ได้แก่

1. ผู้สอน คือผู้ที่ต้องกำกับดูแลการจัดการเรียนการสอนหรือการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย
2. แผนการสอน การจัดการเรียนรู้ต้องมีแผนการสอนที่เหมาะสมกับระดับของผู้เรียน
3. วิธีการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ จะช่วยให้ผู้เรียนกระตือรือร้นในการเรียน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมาย มีการค้นคว้าหาความรู้ และเป็นการเรียนรู้ที่ศึกษาด้วยตนเอง
4. ผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะพัฒนาขึ้น ผู้เรียนยอมเป็นเงื่อนไขสำคัญด้วยประการหนึ่ง เช่น มีความตั้งใจ มีความกระตือรือร้น เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการเริ่มต้นของงานวิจัยควรเริ่มจากเนื้อหาที่ง่าย ไม่ซับซ้อนยุ่งยากจนเกินไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรมีการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ ครูจึงควรวางแผนการสอน และขั้นตอนการปฏิบัติให้ดี กำหนดระยะเวลาและกำหนดข้อตกลงกับนักเรียนอย่างชัดเจน และติดตามงานเป็นระยะ ๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การจัดการเรียนการสอน เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์และเวลาโลก โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดบ้านสร้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยต้องควบคุมผู้เรียนต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนที่เฉื่อยชา ให้กระตือรือร้นด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การซักถามบ่อย ๆ เป็นต้น
2. ผู้สอนจะต้องจัดเตรียมสื่อที่หลากหลาย (Multimedia) เช่น สื่อการสอนแบบภาพที่เป็นกระดาน สื่อแบบฉายสไลด์ เพื่อให้นักเรียนกระตือรือร้นในการเรียน ทั้งนี้ รวมถึงผู้สอนควรพาผู้เรียนออกไปเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ เช่น ลงพื้นที่ศึกษาจริงภายในโรงเรียน เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และจดจำได้ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เทิดพล วงษ์รักษา. (2553). *การพัฒนาการเรียนการสอนโดยการใช้แผนที่ความคิด (Mind Map) มาประกอบการเรียน การสอนวิชาสังคมศึกษา 2 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/4 ภาคเรียนที่ 2/2553* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: โรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี.
- ปนิดา ประทุมสุวรรณ. (2558). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความพึงพอใจของสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบซินดิเคทร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก. *วารสารอินทนิลทักษิณสาร*, 9(2), 157-180.
- พระวิบูล สาสีมา. (2552). *การพัฒนาชุดกิจกรรมฝึกการคิดวิเคราะห์ เรื่องหลักธรรมนำความสุข กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6* (รายงานการวิจัย). ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- รจนา ป้อมแดง. (2556). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์และเวลาโลก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังโน้ตค้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556* (รายงานการวิจัย). อุบลราชธานี: โรงเรียนอนุบาลน้องหญิง.
- รัตนदारรรณ ชาตรี. (2562). การจัดการเรียนรู้เทคนิค 3 P โดยใช้แบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสาร เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา*, 2(6), 97-105.

- รุ่ง แก้วแดง. (2542). *ปฏิบัติการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- วไลพร คุณุณห์. (2530). *หลักการสอน*. กรุงเทพฯ: กรมการฝึกหัดครู.
- วัลลีย์ สัตยาชัย. (2547). *การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักรูปแบบการเรียนรู้โดยผู้เรียนเป็น
ศูนย์กลาง*. กรุงเทพฯ: บุ๊คเน็ต.
- อุเทน ปัญโญ. (2556). *ระเบียบวิธีวิจัย*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยนอร์ท.

การศึกษาเปรียบเทียบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของราชอาณาจักรไทย และของต่างประเทศ*

A COMPARATIVE STUDY OF THE ACQUISITION OF THE SENATORS OF THE KINGDOM OF THAILAND AND FOREIGN COUNTRIES

พระใบฎีกาเฉลิมพล ฐานุตโร

Phrabaidika Chalermphon Thanuttaro

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: phoprachoo@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา 2. ศึกษาปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับรูปแบบวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาแห่งราชอาณาจักรไทย 3. ศึกษาเปรียบเทียบวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่เหมาะสมแห่งราชอาณาจักรไทยกับต่างประเทศ 4. วิเคราะห์ปัญหากฎหมายวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาต่อไป เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์โดยการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. แนวคิด ทฤษฎีทั้งรัฐเดี่ยวและรัฐรวม มีวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา โดยมีแบบเลือกตั้ง แบบแต่งตั้ง และแบบผสม 2. การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประเทศไทย ไม่เป็นประชาธิปไตย 3. เมื่อเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งจากประชาชน 4. เห็นควรให้มีการเลือกตั้งโดยตรง โดยการยกเลิก มาตรา 269 และ มาตรา 272 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

คำสำคัญ: สมาชิกวุฒิสภา; รัฐธรรมนูญ; การเลือกตั้ง

Abstract

Objectives of this research paper were: 1. To study the legal principles, concepts and theories relating to the methods for selection of senators, 2. To study the problems and its solutions pertaining the methods for selection of senators of Kingdom of Thailand, 3. To compare the methods for appropriate selection of senators of Kingdom of Thailand and foreign countries, and 4. To analyze legal problems, methods of obtaining senators and suggested solutions for further problems solving. The research employed the qualitative research methodology done by studying related documents from various sources, constitution, judicial verdicts, books, articles, academic journals, legal booklet, research works, seminar reports, thesis, government sectors' documents for public relations, internet data, various related legal Acts including electronic documents. Once data were collected, the researcher studied and analyzed data to connect the existing problems in order to find out the alternative solution where its findings were made through descriptive analysis so as to analyze and describe them in accordance with the related concepts and theories that shed the light on the methods for selection of senators of Kingdom of Thailand with foreign countries.

The research findings showed that: 1. As viewed from the concepts and theories of unitary state and unified state the methods for selection of senators have been done through election, appointment and mixed one, 2. Acquisition of senators of Thailand. not democratic 3. Compared to the United States french republic and the Republic of the Philippines the acquisition of senators is through popular election. 4. whereby they should be directly elected through by repealing Section 269 and Section 272 of the Constitution of the Kingdom of Thailand Buddhist Era 2560.

Keywords: Senator; Constitution; Election

บทนำ

ความเป็นมาของประเทศไทยนั้น นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พุทธศักราช 2475 (สันติสุข โสภณศิริ, 2564) ภายใต้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ซึ่งถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกแห่งราชอาณาจักรสยาม ซึ่งต่อมาได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามพุทธศักราช 2475 มีผลให้เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจทางการเมือง โดยการกำหนดให้มืองค์กรใช้อำนาจบริหาร คือ คณะรัฐมนตรี องค์กรผู้ใช้อำนาจตุลาการ คือศาล และองค์กรผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติคือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพียงสภาเดียว หรือที่เรียกว่าระบบสภาเดียว ต่อมาได้มีการกำหนดให้มีการใช้ระบบสภาคู่เป็นครั้งแรก ในปีพุทธศักราช 2489 (โกคิน พลกุล, 2531) โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2489 กำหนดรูปแบบการปกครองระบอบรัฐสภา มีหลักการแบ่งแยกอำนาจและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ โดยการกำหนดให้มีสองสภาหรือสภาคู่อันประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ต่อมาเรียกว่าวุฒิสภา ทั้งสองสภานั้นสมาชิกแห่งสภามาจากการเลือกตั้ง ต่างกันที่สภาผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ส่วนวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งทางอ้อม ซึ่งมีจำนวนแปดสิบคน แต่ในวาระเริ่มแรกสมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในขณะนั้น อำนาจของวุฒิสภามีน้อยกว่าสภาผู้แทนราษฎรคงเป็นแต่เพียงสภายับยั้งเท่านั้น ไม่มีอำนาจในการเสนอร่างกฎหมายแต่อย่างใด (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2548)

ปัญหาวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาในรูปแบบวิธีการต่าง ๆ ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ผ่านมาแล้วพบว่า ปัญหาที่เกิดจากการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาโดยการแต่งตั้งที่สำคัญ คือ ขัดกับหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย เนื่องจากองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐสภาถือได้ว่าเป็นองค์กรที่มีความสำคัญประการหนึ่งของรัฐในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และตามหลักการประชาธิปไตยนั้น อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศหรืออำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน (วิชัย ตันศิริ, 2548) ผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเอง ซึ่งทฤษฎีนี้วางอยู่บนหลักการที่ว่าด้วยอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนซึ่งมีนักคิดชาวฝรั่งเศสกล่าวว่า เราแต่ละคนมอบร่างกายและพลังทั้งหมดที่ตนมีเข้าอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาสูงสุดของเจตนารมณ์ส่วนรวม และอำนาจร่วมกันของเขา เราขอรับสมาชิกแต่ละคนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งซึ่งจะแบ่งแยกมิได้ของสังคม (โกคิน พลกุล, 2531) ปัญหาอันเกิดจากการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด คือ สมาชิกวุฒิสภาที่ได้นั้น มีสภาพไม่แตกต่าง

จากสภาผู้แทนราษฎร กล่าวคือ เมื่อสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนกลายเป็นสภาที่เป็นเครือญาติกับนักการเมืองทั้งในระดับชาติคือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และในระดับท้องถิ่น คือ สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งโดยอำนาจหน้าที่ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแล้วสมาชิกวุฒิสภานั้นต้องไปตรวจสอบบุคคลดังกล่าวซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับตนเอง ส่งผลเสียต่อกระบวนการตรวจสอบอย่างมีอาจหลักเสียได้ เอื้อประโยชน์แก่นักการเมืองหรือกลุ่มการเมือง ปัญหาอันเกิดจากการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาแบบผสม ระหว่างการเลือกตั้งกับการสรรหา นอกจากจะเป็นการขัดกับหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนแล้ว ความเป็นอิสระของคณะกรรมการสรรหา ความเชื่อมโยงของฐานอำนาจประชาชนกับคณะกรรมการสรรหาความเป็นกลางของคณะกรรมการสรรหา ตลอดจนกระบวนการสรรหาที่ไม่สามารถตรวจสอบได้นั้นเป็นปัญหาที่ลดทอนความเชื่อมั่นของกระบวนการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา นอกจากนี้ การกำหนดที่มาของสมาชิกวุฒิสภาเป็นสองแนวทางนั้น ก่อให้เกิดแนวความคิดและอุดมการณ์ที่แตกต่าง โดยเฉพาะสมาชิกที่มาจากการสรรหาโดยคณะกรรมการสรรหาที่ตกเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ถึงความชอบธรรมด้านวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกภาพ ทำให้ถูกมองว่ามีความชอบธรรมตามวิถีทางประชาธิปไตยน้อยกว่าสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งโดยประชาชน ลักษณะดังกล่าวย่อมทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างสมาชิกวุฒิสภาด้วยกัน ก่อให้เกิดความขัดแย้งวุ่นวาย ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของวุฒิสภา (สุรพันธ์ บุรานนท์, 2557) นอกจากสาเหตุความแตกต่างทางความคิดทางการเมืองแล้ว สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากสมาชิกวุฒิสภามีที่มาที่แตกต่างกันย่อมก่อให้เกิดการเปรียบเทียบได้ว่าสมาชิกวุฒิสภาที่มาในรูปแบบใดมีความทรงคุณค่ามากกว่า เกิดปัญหาความไม่เป็นเอกภาพในการปฏิบัติหน้าที่ เกิดความลักลั่นระหว่างสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหา กับสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งนำไปสู่ความขัดแย้งและแบ่งฝักแบ่งฝ่ายภายในวุฒิสภา (พนารัตน์ มาศฉมาดล, 2560)

แนวคิด ทฤษฎีวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา โดยมีแบบเลือกตั้ง แบบแต่งตั้ง แบบผสม รูปแบบรัฐในยุคปัจจุบันจะมีรัฐอยู่ประมาณ 170 รัฐ แต่ว่าแต่ละรัฐก็ไม่ได้มีรูปแบบเดียวกันทั้งหมดและถึงแม้ว่าในกฎหมายระหว่างประเทศจะกล่าวว่ารัฐทุกรัฐมีความเท่าเทียมกันบนเวทีระหว่างประเทศก็ตาม แต่ในความเป็นจริงแล้วก็ไม่มีทางเป็นไปได้ ถ้ามีการจำแนกรูปแบบของรัฐ ตามกฎหมายแล้วการจัดรูปแบบของรัฐนั้นอาจจัดได้เป็น 2 รูปแบบด้วยกัน คือ การจัดรูปแบบทางกฎหมาย และการจัดรูปแบบทางการเมือง (โกเมศ ขวัญเมือง, 2555) การจัดรูปแบบทางกฎหมาย เป็นการจัดโดยพิจารณาถึงโครงสร้างอำนาจภายในรัฐ คือ อำนาจภายในรัฐ มีผู้ใช้อำนาจเด็ดขาดเพียงผู้เดียว เรียกว่า รัฐเดี่ยว ถ้าเป็นกรณีที่มีผู้ใช้อำนาจหลายองค์การ เรียกว่า รัฐรวม และการจัดรูปแบบทาง

การเมือง เป็นการจัดรูปแบบของรัฐโดยพิจารณาถึงรูปแบบทางการเมืองของรัฐว่าเป็นรัฐเสรีนิยม รัฐสังคมนิยม หรือรูปแบบรัฐสหกรณ์ ซึ่งเป็นการพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของการผลิตในรัฐเป็นหลัก แนวคิดเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ ประชาธิปไตยโดยตรง ประชาธิปไตยโดยอ้อม ประชาธิปไตยโดยแบบผสม ระบอบประชาธิปไตยตามทัศนะพระพุทธศาสนา ที่สอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตย ได้แก่ หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนหลักเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักการปกครองโดยกฎหมาย หลักเสียงข้างมาก (ลิขิต อธิเวศิน, 2518) พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงวางหลักการเมืองการปกครองเอาไว้แก่เจ้าลิจฉวี ซึ่งได้ปกครองแบบสามัคคีธรรมหรือสมาพันธรัฐซึ่งถือว่ามีกรปกครองที่ถือค่อนข้างที่จะเป็นประชาธิปไตยมากที่สุดในยุคนั้น หลักธรรมการปกครองซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงวางไว้มีชื่อว่า อปรีหานิยธรรม แปลว่า ข้อปฏิบัติไม่เป็นที่ตั้งของความเสื่อม หรือข้อที่ประพฤติปฏิบัติแล้วจะไม่นำไปสู่ความเสื่อมเรียกอย่างง่ายว่า ปฏิบัติแล้วจะสามารถรักษาความเจริญรุ่งเรืองเอาไว้ได้นั่นเอง (พระราชมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2526) แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบของสมาชิกรัฐสภาในประเทศเสรีประชาธิปไตย โดยพิจารณารูปแบบตามวัตถุประสงค์ของการให้มีสมาชิกรัฐสภาในรัฐนั้น ๆ พิจารณาตามรูปแบบวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกรัฐสภา และพิจารณารูปแบบการเป็นผู้แทนชนชั้นต่าง ๆ ในสังคม แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยตามหลักพุทธธรรม พระพุทธเจ้าตรัสสอนเรื่องอธิปไตย 3 ไว้ในสังคีตสูตร วัฏังนี (วัชร ทรงแประทุม, 2547) อัตตาธิปไตย ถือตนเป็นใหญ่ โลกาธิปไตย ถือโลกเป็นใหญ่ ธรรมาธิปไตยถือธรรมเป็นใหญ่

สรุปได้จากสภาพปัญหาเกี่ยวกับวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกรัฐสภาของประเทศไทยที่กล่าวมาแล้วนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจใฝ่ที่จะศึกษาแนวทางที่เกี่ยวกับรูปแบบวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกรัฐสภาที่เหมาะสม สอดคล้องกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาไทย โดยศึกษาเปรียบเทียบกับรูปแบบการได้มาซึ่งสมาชิกรัฐสภาของต่างประเทศ เพื่อค้นหาระบบการได้มาซึ่งสมาชิกรัฐสภาที่เหมาะสมสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาแห่งราชอาณาจักรไทย ว่าควรเป็นไปในรูปแบบใด ซึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหลายฉบับที่ผ่านมา ผู้ร่างรัฐธรรมนูญได้พยายามคิดค้นตลอดจนแสวงหารูปแบบการได้มาซึ่งสมาชิกรัฐสภาที่มีความเหมาะสมมาโดยตลอด และพยายามปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการได้มาที่หลากหลาย แต่วิธีการที่ถูกคิดค้นและบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนั้น ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จึงเป็นปัญหาที่ท้าทายให้ผู้สนใจใฝ่ศึกษาที่จะเสนอแนะแนวคิดรูปแบบวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกรัฐสภาที่เหมาะสมสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่วุฒิสภาแห่งราชอาณาจักรไทย โดยการศึกษาเปรียบเทียบกับต่างประเทศเป็นการเฉพาะต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา
2. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับรูปแบบวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาแห่งราชอาณาจักรไทย
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่เหมาะสมแห่งราชอาณาจักรไทยกับต่างประเทศ
4. เพื่อวิเคราะห์ปัญหากฎหมายวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ เอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้อง โดยแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้มาจากรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของศาล หนังสือ บทความ วารสารทางวิชาการ จุลสาร กฎหมาย รายงานวิจัย รายงานการสัมมนา วิทยานิพนธ์ เอกสารเผยแพร่ของหน่วยงานภาครัฐ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต บทบัญญัติกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

การรวบรวมข้อมูล

นำข้อสรุปต่าง ๆ ที่ได้นั้นรวบรวมและนำมาทำการศึกษาวิเคราะห์เชื่อมโยงถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อหาข้อสรุปและแนวทางในการแก้ไขได้ปัญหาอย่างเหมาะสม

การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยเป็นการวิเคราะห์และบรรยายเชิงพรรณนา ตามแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อแสดงให้เห็นถึงการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาแห่งราชอาณาจักรไทยกับต่างประเทศ

ผลการวิจัย

1. หลักการ แนวคิด ทฤษฎี กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา แนวคิด ทฤษฎี กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

โดยสรุปแล้วการจัดแบ่งรูปแบบเพื่อจัดกลุ่มของวุฒิสภาเราอาจจัดแบ่งได้โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ วิธีการได้มาและฐานที่มาของวุฒิสภา โดยพิจารณารูปแบบตามวัตถุประสงค์ของการให้มีสมาชิกวุฒิสภาในรัฐนั้น ๆ เพื่อตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจระหว่างสภานิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร เพื่อเหนี่ยวรั้งหรือคานอำนาจกับสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้เกิดความรอบคอบในการตรากฎหมายของสภาผู้แทนราษฎร เพื่อเป็นฐานค้ำจุนอำนาจของรัฐบาล หากจะพิจารณาตามรูปแบบวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา มี 3 วิธี คือ แบบแต่งตั้ง แบบเลือกตั้ง และแบบผสม ถ้าพิจารณารูปแบบการเป็นผู้แทนชนชั้นต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งเป็นการยึดโยงกับฐานที่มาของผู้เป็นตัวแทน จะพิจารณาจาก สมาชิกวุฒิสภาในฐานะเป็นผู้แทนของชนชั้นสูง สมาชิกวุฒิสภาในฐานะเป็นผู้แทนรักษาสถาบันผลประโยชน์ของมลรัฐ สมาชิกวุฒิสภาในฐานะเป็นผู้แทนรักษาสถาบันผลประโยชน์ของประชาชนทั้งประเทศในรัฐเดียว สมาชิกวุฒิสภาในฐานะเป็นผู้แทนขององค์กรปกครองท้องถิ่น

2. ปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับรูปแบบวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาแห่งราชอาณาจักรไทย สำหรับการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาในบทเฉพาะกาลนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่า เป็นวิธีการที่เป็นปัญหาอันมีลักษณะคล้ายกับปัญหาอันเกิดจากการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้ง และปัญหาที่เกิดจากการได้มาโดยการสรรหา กล่าวคือ ไม่สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย ความไม่เป็นอิสระของสมาชิกวุฒิสภา เนื่องจากสมาชิกวุฒิสภาที่ได้นั้นเป็นการพิจารณาคัดเลือกโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ซึ่งเป็นกลุ่มคนเพียงกลุ่มเดียว มีอำนาจตัดสินใจแทนประชาชนทั้งประเทศในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยแท้จริง นอกจากนี้ การกำหนดให้มีสมาชิกวุฒิสภาโดยตำแหน่ง ซึ่งเป็นทหาร ตำรวจ สะท้อนให้เห็นถึงความลำเอียงและเสื่อมถอยของประชาธิปไตยในราชอาณาจักรไทยอย่างมีนัยสำคัญ

3. เปรียบเทียบวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่เหมาะสมแห่งราชอาณาจักรไทย กับต่างประเทศ รูปแบบวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา รูปแบบใดจะเหมาะสมกับราชอาณาจักรไทยนั้น ต้องพิจารณาถึงบทบาทอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาว่าจะกำหนดบทบาทให้สมาชิกวุฒิสภามีอำนาจมากน้อยเพียงใด กล่าวคือ หากกำหนดให้วุฒิสภามีอำนาจไม่มากนัก เช่น กำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ให้วุฒิสภาเป็นเพียงสภาที่เลี้ยง คอยให้คำแนะนำปรึกษาแก่สภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น สมาชิกวุฒิสภาอาจจะมาจากการแต่งตั้งหรือการสรรหาก็ได้ เช่นเดียวกับแนวทางของต่างประเทศ วุฒิสภาที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสภาชนชั้นอย่างสภาขุนนางของประเทศอังกฤษ หรือประเทศแคนาดา แต่หากกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามีบทบาทอำนาจหน้าที่มากขึ้น เป็นสภาตรวจสอบถ่วงดุลและคานอำนาจกับฝ่ายบริหาร มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิก

วุฒิสภานั้นจำเป็นที่จะต้องมาจากการเลือกตั้ง เพื่อให้สามารถอ้างอิงฐานอำนาจเชื่อมโยงกับประชาชนได้ เช่นเดียวกับแนวทางของต่างประเทศ อย่างวุฒิสภาของสหรัฐอเมริกา หรือสาธารณรัฐฝรั่งเศส หรือสาธารณรัฐฟิลิปปินส์

4. วิเคราะห์ปัญหากฎหมายวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา จากปัญหากฎหมายวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ควรที่จะให้มีการเลือกตั้งโดยตรง และยกเลิก มาตรา 269 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เพราะแต่งตั้งโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ปรากฏว่าให้มีคณะกรรมการสรรหา แต่กรรมการสรรหาเสนอให้ คณะรักษาความสงบแห่งชาติเป็นผู้คัดเลือกเอง เพราะฉะนั้น ไม่มีความเป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทย จะเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยได้ก็ต่อเมื่อ ได้รับการยอมรับจากประชาชนด้วยการเลือกตั้ง คือได้รับอาณัติจากประชาชน การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่เหมาะสมหลังจากได้ศึกษาที่มาของไทยและเปรียบเทียบกับต่างประเทศแล้ว เห็นว่าในฐานะที่ประเทศไทยเป็นรัฐเดี่ยวควรจะมาโดยวิถีทางที่ยึดโยงกับประชาชนอยู่ภายใต้อาณัติของประชาชน คือประชาชนมอบอำนาจให้มาทำหน้าที่สมาชิกวุฒิสภา การมอบอำนาจก็คือการมอบโดยการเลือกตั้ง และสมควรยกเลิก มาตรา 272 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ให้อำนาจสมาชิกวุฒิสภาในการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรี เพราะไม่ได้ยึดโยงจากประชาชน สมาชิกวุฒิสภาก็เป็นฐานอำนาจในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี ยึดโยงรัฐบาลอย่างเดียว ให้เลือกตั้งสืบทอดอำนาจอย่างเดียวเป็นการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่ไม่เหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

การปกครองในระบบรัฐสภาของราชอาณาจักรไทย นำหลักการมีวุฒิสภาของต่างประเทศมาเป็นแบบอย่างของการได้มาซึ่งวุฒิสภา โดยคาดหวังว่าระบอบการเมืองผ่านวุฒิสภาจะตอบสนองการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้อย่างแท้จริง แต่เมื่อพิจารณาจากประวัติศาสตร์การเมืองของไทย และสภาพปัญหาทางสังคมวัฒนธรรมการเมือง โครงสร้างทางสังคม การที่มีสมาชิกวุฒิสภาโดยการแต่งตั้งนั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ โกลิน ฟลกุล (2531) ได้กล่าวไว้ว่า สมาชิกวุฒิสภาโดยการแต่งตั้งนั้น ไม่สามารถตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจฝ่ายบริหารได้ โดยแท้ นอกจากนี้ การแต่งตั้งนั้นยังไม่มีเชื่อมโยงกับฐานอำนาจของประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยอย่างแท้จริง และไม่ได้ตอบสนองการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยได้อย่างแท้จริง สาเหตุของปัญหาที่พบ คือ การขาดความเข้าใจวัตถุประสงค์และรูปแบบที่มาของวุฒิสภา วุฒิสภาไทยนำรูปแบบการได้มาซึ่งวุฒิสภาจากต่างประเทศมาใช้ หากแต่ขาดความเข้าใจหลักการทางกฎหมาย และรากเหง้าการปกครองของประเทศนั้น ๆ ซึ่งจากการศึกษาจะพบว่า ในแต่ละประเทศมี

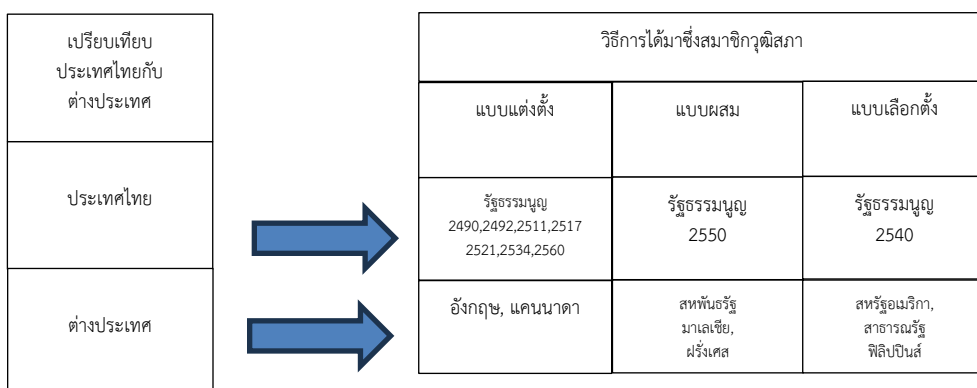

ประวัติศาสตร์ทางการเมืองการปกครอง และวัตถุประสงค์การมีวุฒิสภาที่แตกต่างกัน จึงได้กำหนดวิธีการได้มาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การมีวุฒิสภาในรูปแบบต่าง ๆ ที่มาของสมาชิกวุฒิสภาในต่างประเทศนั้นจะสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาของประเทศนั้น ๆ กล่าวคือ สมาชิกวุฒิสภาจากการเลือกตั้ง ประเทศที่ใช้ระบบนี้จะพบว่า ระบบประชาธิปไตยนั้นมีการตรวจสอบถ่วงดุลทางการเมืองที่เข้มข้น กำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาไว้มาก เช่น สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐฝรั่งเศส สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ แตกต่างจากสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้ง เช่น ประเทศอังกฤษ หรือประเทศแคนาดา ซึ่งในประเทศที่ใช้ระบบนี้วุฒิสภามีอำนาจจำกัด เนื่องจากไม่ได้มาจากการฐานอำนาจของประชาชน จึงไม่มีอำนาจหน้าที่ในการแต่งตั้งถอดถอน หรือให้คุณให้โทษแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือกรรมการในองค์กรอิสระได้ คงไว้แต่เพียงอำนาจทั่วไปในการตรวจสอบถ่วงดุลเท่านั้น สำหรับสมาชิกวุฒิสภาแบบผสม เช่น สหพันธรัฐมาเลเซีย มีหลักการเพื่อชดเชยการได้สมาชิกวุฒิสภาที่ระบบการเลือกตั้งไม่สามารถตอบสนองได้เท่าที่ควร เช่น ไม่สะท้อนตัวแทนกลุ่มเชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ต่าง ๆ และจะจำกัดอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งให้น้อยกว่าสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง ดังนั้น รูปแบบวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภารูปแบบใดจะเหมาะสมกับราชอาณาจักรไทยนั้น ต้องพิจารณาถึงบทบาทอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาว่าจะกำหนดบทบาทให้สมาชิกวุฒิสภามีอำนาจมากน้อยเพียงใด กล่าวคือ หากกำหนดให้วุฒิสภามีอำนาจไม่มากนัก เช่น กำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ให้วุฒิสภาเป็นเพียงสภาที่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำปรึกษาแก่สภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น สมาชิกวุฒิสภาอาจจะมาจากการแต่งตั้งหรือการสรรหาก็ได้ เช่นเดียวกับแนวทางของต่างประเทศ วุฒิสภาที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสภานชั้นอย่างสภาขุนนางประเทศอังกฤษหรือประเทศแคนาดา แต่หากกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามีบทบาทอำนาจหน้าที่มากขึ้น เป็นสภาตรวจสอบถ่วงดุลและคานอำนาจกับฝ่ายบริหาร มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกวุฒิสภานั้นจำเป็นต้องมาจากการเลือกตั้ง เพื่อให้สามารถอ้างอิงฐานอำนาจเชื่อมโยงกับประชาชนได้ เช่นเดียวกับแนวทางของต่างประเทศ อย่างวุฒิสภาของสหรัฐอเมริกา หรือสาธารณรัฐฝรั่งเศส หรือสาธารณรัฐฟิลิปปินส์

องค์ความรู้จากการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดบ้านสร้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรให้มีการเลือกตั้งโดยตรง เนื่องจากสมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 114 แต่ปรากฏว่าที่มาของสมาชิกวุฒิสภาปัจจุบันไม่ได้ยึดโยงกับประชาชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรแก้ไขรัฐธรรมนูญ มาตรา 269 เพราะแต่งตั้งโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ปรากฏว่าให้มีคณะกรรมการสรรหา แต่กรรมการสรรหาเสนอให้ คณะรักษาความสงบแห่งชาติเป็นผู้คัดเลือกเอง เพราะฉะนั้น ไม่มีความเป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทย จะเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยได้ก็ต่อเมื่อ ได้รับการยอมรับจากประชาชนด้วยการเลือกตั้ง คือได้รับอำนาจจากประชาชน การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่เหมาะสมหลังจากได้ศึกษาที่มาของไทย และเปรียบเทียบกับต่างประเทศแล้ว เห็นว่าในฐานะที่ประเทศไทยเป็นรัฐเดี่ยวควรจะมาโดยวิถีทางที่ยึดโยงกับประชาชนอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของประชาชน คือประชาชนมอบอำนาจให้มาทำหน้าที่สมาชิกวุฒิสภา การมอบอำนาจก็คือการมอบโดยการเลือกตั้ง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรแก้ไขรัฐธรรมนูญ มาตรา 272 ที่ให้อำนาจสมาชิกวุฒิสภาในการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรี เพราะไม่ได้ยึดโยงจากประชาชน สมาชิกวุฒิสภาจึงเป็นฐานอำนาจในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี ยึดโยงรัฐบาลอย่างเดียว ให้เลือกตั้งสืบทอดอำนาจอย่างเดียวเป็นการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่ไม่เหมาะสม จึงควรแก้ไขถึงจะเหมาะสมสำหรับประเทศไทยที่จะเป็นประชาธิปไตยแบบต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- โกเมศ ขวัญเมือง. (2555). *กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองเปรียบเทียบ*.
นนทบุรี: สำนักพิมพ์ทูตเบิก.
- พนารัตน์ มาศฉมาดล. (2560). *การเข้าสู่ตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. สืบค้น 25 กันยายน 2565, จาก
<https://shorturl.asia/Sfv31>
- พระราชวรมนู (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2526). *พระพุทธศาสนากับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- โกคิน พลกุล. (2531). ความหมายของกฎหมายรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญ และประวัติ
รัฐธรรมนูญไทย. *รัฐสภาสาร*, 36(12), 2-5.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2518). *การพัฒนาการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: แพรววิทยา.
- วัชร ทรงประทุม. (2547). *ความคิดทางการเมืองในพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิชัย ต้นศิริ. (2565). *วิวัฒนาการของระบอบประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2548). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ: หลักการใหม่ตามรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สันติสุข โสภณศิริ. (2564). 24 มิถุนายน 2475: อำนาจสูงสุดของประเทศเป็นของราษฎร
ทั้งหลาย. สืบค้น 25 กันยายน 2565, จาก <https://shorturl.asia/SfdOQ>
- สุรพันธ์ บุรานนท์. (2557). *ศาลไทยกับบทบาทการธำรงไว้ซึ่งหลักการปกครองตาม
ระบอบธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

พุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี*

BUDDHIST GOVERNANCE FOR PROMOTION IN LOCAL MANAGEMENT IN UTHAITHANI PROVINCE

พระครูอุภิตปรียัติโสภณ (สุข สมมงคล), วชิรินทร์ ชาญศิลป์

Phrakhu Upakitpariyattisopon (Suk Sumankkalo), Vatcharin Chansilp

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Phrakrusuk.2564@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปของการปกครองท้องถิ่น 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปกครองท้องถิ่น 3. เสนอรูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในจังหวัดอุทัยธานี ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน และแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง คือ กำนันผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดอุทัยธานี จำนวน 254 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการปกครองท้องถิ่น คือ กำนัน ผู้ใหญ่ควรตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และให้ประชาชนภายในชุมชนให้ความร่วมมือกับผู้นำเพื่อการทำงานให้ประสบความสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี 2. ผลการวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพื่อใช้สร้างเมทริกซ์สหสัมพันธ์ในการส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นที่จังหวัดอุทัยธานี พบว่าดัชนีบอภาวะร่วมเส้นตรงพหุ ค่าความคงทนของการยอมรับซึ่งมากกว่าค่ากำหนด และค่าปัจจัยการขยายตัวของความแปรปรวนมีค่าเกินตามที่กำหนด 3. การนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี พบว่า อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านหลักอหิงสา ด้านหลักมัตตัญญูตา ด้านหลักกาลัญญูตาและด้านหลักอิตถัญญู ส่วนที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ: พุทธธรรมาภิบาล; การส่งเสริม; การปกครองท้องถิ่น

Abstract

Objectives of this research article were 1. To study the general state of local administration. 2. To study factors affecting local administration. 3. To propose a model for applying Buddhist governance principles to promote local administration in Uthai Thani Province, conducted by the mixed research methods by in-depth interviewing 18 key informants and by sending a questionnaire to the sample groups, namely village headmen in Uthai Thani Province, totaling 254 samples.

The results of the research were as follows: 1. The local administrative condition, namely village chiefs, adults should respond to the needs of the people and encourage people within the community to cooperate with leaders to work successfully. 2. Analysis results the relationship between the variables to construct a correlation matrix for promoting local administration in Uthai Thani Province was found that the multilinear conjunction indexes the tolerance of acceptance was between and the Variance Inflation Factor, which had exceeded the set value. 3. The form of presenting the application of the 7 Sappurisadhamma principles that promoted local administration in Uthai Thani Province, by overall, was at a high level. When considering each side, it was found that it was at a high level, namely the aspect of Attanyuta. Mattaṅyuta principle the principle of Kalanyuta and the principle of Attanyuta The rest were at the moderate level.

Keywords: Buddhist Governance; Promotion; Local Management

บทนำ

การบริหารงานของการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี เป็นองค์กรที่มีศักยภาพในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนทั่วไป สามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้พอสมควร แต่ก็มีปัญหาหลายด้านที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ (อมร กฤษณพันธุ์, 2555) หรือกำลังแก้ไขแต่ยังไม่แล้วเสร็จเช่น การบริหารงานที่ไม่ทั่วถึงไม่ว่าจะเป็นการให้บริการประชาชน การนำข่าวสารจากทางรัฐบาลกระจายให้ประชาชนรับทราบ อีกทั้งสมาชิกองค์การบริหารงานปกครองท้องถิ่น ขาดประสบการณ์ ไม่เข้าใจ บทบาท หน้าที่ ขาดความชัดเจนในการการถ่ายโอนงานจากภาครัฐ แผนงานมีความซับซ้อนทำให้

บุคลากรไม่เข้าใจแผนงานที่กำหนดขาดแรงจูงใจในการทำงาน การสั่งงานไม่ตรงกับหน้าที่รับผิดชอบ บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญไม่เพียงพอต่อองค์กร งานมีมากกว่า บุคคลเครื่องมืออุปกรณ์ยังไม่ค่อยทันสมัยต่อสถานการณ์ปัจจุบัน ใช้งบประมาณไม่ถูกที่ การปฏิบัติหน้าที่เอาแต่พรรคพวกของตน พนักงานบางคนใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสมกับการให้บริการแก่ประชาชน ใช้งบประมาณไม่ค่อยคุ้มค่ากับการเก็บภาษีจากประชาชน พบประเด็นปัญหาสำคัญที่ส่งผล ต่อการปฏิบัติงาน คือ บุคลากรของการปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดความเข้าใจในการใช้หลักธรรมไปประยุกต์ใช้ใน การปฏิบัติงาน ขาดความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือให้การแนะนำในระหว่างการปฏิบัติงานร่วมกัน ขาดความ กระตือรือร้นที่จะทำงานในองค์กรและประชาชนอย่างสุดกำลังความสามารถ (คณะกรรมการหมู่บ้าน, 2557) มีความเห็นแก่ประโยชน์ ส่วนตน ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ขาดความเป็นกลาง เลือกปฏิบัติเฉพาะบุคคลขาดความสัมพันธ์ ที่ดีระหว่างบุคลากรในองค์กรทำให้การปฏิบัติงานบริการสาธารณะไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ (ชาติธรรมหัตถ์รัตน์, 2559)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยในเรื่อง พุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี เพื่อส่งเสริมการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักสัปปุริสธรรม 7 กับการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงานท้องถิ่นของรัฐให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ทราบแนวทางการปฏิบัติงานทราบถึงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการนำ หลักพุทธธรรมไปบูรณาการใช้ในการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานของบุคลากรในการปกครองท้องถิ่นและหน่วยงานอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี
3. เพื่อเสนอรูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในจังหวัดอุทัยธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ กำนันผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดอุทัยธานี จำนวน 254 คน โดยคำนวณจากสูตร Taro Yamane (กาซัก เต๊ะซันหมาก, 2553)

กลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ระชากรการวิจัยเชิงคุณภาพ คือการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของหลักพุทธธรรมาภิบาล เพื่อส่งเสริมการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน โดยตอนท้ายเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ตอบอย่างเป็นอิสระ ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Form)

การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ส่งเสริมการปกครองท้องที่จังหวัดอุทัยธานี ในภาพรวม

การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ ส่งเสริมการปกครองท้องที่	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านการจัดทำทะเบียน	3.55	0.48	มาก
2. ด้านกิจการสาธารณประโยชน์	3.69	0.39	มาก
3. ด้านที่เกี่ยวกับความอาญา	3.52	0.52	มาก
ภาพรวม	3.53	0.44	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ส่งเสริมการปกครองท้องที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านกิจการสาธารณประโยชน์ ลำดับที่สอง คือ ด้านการจัดทำทะเบียน และลำดับที่สาม คือ ด้านที่เกี่ยวกับความอาญา ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของในแต่ละด้านพบของผลการศึกษาดังนี้

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี ในภาพรวม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านการติดต่อสื่อสารในการปฏิบัติงาน	3.76	0.56	มาก
2. ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารการปกครองท้องถิ่น	3.71	0.55	มาก
ภาพรวม	3.73	0.51	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.73. S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการติดต่อสื่อสารในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = 3.76. S.D. = 0.51) และ ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารการปกครองท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 3.71. S.D. = 0.51) ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพื่อใช้เมทริกซ์สหพันธ์ในพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี

ตารางที่ 3 ค่า Tolerance และค่า Variance Inflation Factor (VIF) ของปัจจัยที่มีผลต่อการปกครองท้องถิ่นจังหวัดอุทัยธานี และหลักสัปปริสธรรม 7 ประการ

ตัวแปร	Collinearity Statistics	
	Tolerance	VIF
ตัวแปรด้านปัจจัยที่มีผลต่อการปกครองท้องถิ่น		
- ด้านการติดต่อสื่อสารในการปฏิบัติงาน	.990	1.010
- ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารการปกครองท้องถิ่น	.991	1.010
ตัวแปรด้านหลักสัปปริสธรรม 7 ประการ		
- ด้านธัมมัญญา รู้จักเหตุ	.867	1.153
- ด้านอัตถัญญา รู้จักเหตุผล	.665	1.503
- ด้านอัตตัญญา รู้จักตน	.555	1.803
- ด้านมัตตัญญา รู้จักประมาณ	.489	2.043
- ด้านกาลัญญา รู้จักกาล	.450	2.222
- ด้านปริสัญญญา รู้จักชุมชน	.398	2.511
- ด้านปุคคลัญญา รู้จักบุคคล	.095	10.479

ตารางที่ 3 ดัชนีบอกภาวะร่วมเส้นตรงพหุ ค่าความคงทนของการยอมรับ (Tolerance) ได้ค่าระหว่าง .095-.990 ซึ่งมากกว่าค่ากำหนด คือ .190 และค่าปัจจัยการขยายตัวของความแปรปรวน (Variance Inflation Factor r : VIF) มีค่าระหว่าง 1.010-10.479 ซึ่งมีค่าเกินตามที่กำหนด คือ 5.3 แสดงว่าปัจจัยที่มีผลต่อการปกครองท้องถิ่นจังหวัดอุทัยธานี และหลักสัปปริสธรรม 7 ประการ ทุกด้านเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไม่เกิดปัญหา

ปัจจัยที่มีผลต่อการปกครองท้องที่

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยภาวะผู้นำและการติดต่อสื่อสารส่งผลต่อการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี

ในการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับองค์ประกอบซึ่งมีผลทำให้ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบ Stepwise โดยมีตัวแปรปรักษา คือ ด้านการติดต่อสื่อสารในการปฏิบัติงานด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารการปกครองท้องที่ในการประเมินผล

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อการปกครองท้องที่

ตัวแปรด้านปัจจัยที่มีผลต่อการปกครองท้องที่	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ด้านการติดต่อสื่อสารในการปฏิบัติงาน (X12)	451	.072	.522	6.282**	.000
ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารการปกครองท้องที่ (X11)	.183	.076	.209	2.424	.016
ค่าคงที่ (Constant)	1.130	.127		8.923	.000

Multiple R = .795d R Square = .631 Adjusted R Square = .628 Std. Error = .292

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4. พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำและการติดต่อสื่อสารส่งผลต่อการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานีมี 2 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงจากสมการนี้ ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารการปกครองท้องที่ ด้านการติดต่อสื่อสารในการปฏิบัติงานพบว่า ส่งผลต่อการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .795 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R Square) เท่ากับ .631 สัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ .628 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการตัดสินใจ (Std. Error) เท่ากับ .229

แสดงว่า ปัจจัยภาวะผู้นำและการติดต่อสื่อสารส่งผลต่อการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี สามารถร่วมกันทำนายส่งผลต่อการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี ได้ร้อยละ 63.1 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการติดต่อสื่อสารในการปฏิบัติงานสามารถร่วมกันทำนายการส่งผลต่อการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี ได้ร้อยละ 62.8 ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$\hat{y} = 1.130 + .451X_{12} + .183X_{11}$$

$$Z = .522Z_{X12} + .209Z_{X11}$$

สมมติฐานที่ 2 หลักพุทธธรรมธรรมาภิบาลส่งผลต่อการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี

ในการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับหลักสัปปุริสธรรม 7 ที่ส่งผลต่อการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบ Stepwise โดยมีตัวแปรปรักษา คือ ประกอบด้วย ด้านธัมมัญญตา รู้จักเหตุ ด้านอธัญญตา รู้จักเหตุผล ด้านอธัญญตา รู้จักตน ด้านมธัญญตา รู้จักประมาณ ด้านกาลัญญตา รู้จักกาล ด้านปริสญญตา รู้จักชุมชน ด้านปุคคลัญญตา รู้จักบุคคล

การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบ Stepwise โดยมีตัวแปรที่ปรักษาอิสระจำนวน 7 ตัว แปร แล้วสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละเท่าใด และมีตัวแปรใดบ้างที่ส่งผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญ รายละเอียด ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงหลักพุทธธรรมธรรมาภิบาลส่งผลต่อการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี

ตัวแปรด้านปัจจัยที่มีผลต่อการปกครองท้องที่	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ด้านกาลัญญตา รู้จักกาล (X 25)	.153	.064	.194	2.403	.017
ด้านอธัญญตา รู้จักตน (X 23)	.189	.057	.221	3.344**	.001
ด้านอธัญญตา รู้จักเหตุผล (X22)	.285	.055	.373	5.090**	.000
ด้านธัมมัญญตา รู้จักเหตุ (X21)	.156	.055	.180	2.826**	.005
ค่าคงที่ (Constant)	.826	.081		10.153	.000

Multiple R = .894d R Square = .800 Adjusted R Square = .798 Std. Error = .215
*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 5 พบว่า หลักพุทธธรรมธรรมาภิบาลส่งผลต่อการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี มี 4 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ ด้านกาลัญญตา รู้จักกาล ด้านอธัญญตา รู้จักตน ด้านอธัญญตา รู้จักเหตุผล และด้านธัมมัญญตา รู้จักเหตุ พบว่า ส่งเสริมการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .894 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R Square) เท่ากับ .800 สัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ .798 และค่าความคาดเคลื่อนมาตรฐานในการตัดสินใจ (Std. Error) เท่ากับ .215

แสดงว่า หลักพุทธธรรมธรรมาภิบาลส่งผลต่อการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี ได้ร้อยละ 80.0 ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ ดังนี้

$$\hat{y} = .862 + .153X_{25} + .189X_{21} + .285X_{26} + .156X_{22}$$

$$Z = .194Z_{x25} + .221Z_{x23} + .373Z_{x22} + .180Z_{x21}$$

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี พบว่า โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย 1. ด้านการจัดทำทะเบียน 2. ด้านกิจการสาธารณประโยชน์ 3. ด้านที่เกี่ยวกับความอาญา แต่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านกิจการสาธารณประโยชน์ ซึ่งจะเห็นได้ว่า มีการร่วมกิจกรรมพัฒนาสถานที่สำคัญในหมู่บ้าน เช่น วัด โรงเรียน ถ้าเกิดเหตุร้ายในหมู่บ้านและตำบล เช่น ไฟไหม้ เหตุชิงทรัพย์ กำนันผู้ใหญ่บ้านช่วยติดตาม หรือช่วยอย่างอื่นโดยเต็มกำลัง ร่วมมือและช่วยเหลือนายอำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลรักษาสิ่งซึ่งเป็สาธารณประโยชน์อื่น ๆ เวลางานนักขัตฤกษ์ประจำปีหรือประชุมชนเป็นการใหญ่ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ขอความร่วมมือราษฎรผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการร่วมงานพิธี หรืองานประเพณีต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบงกชมาศ เอกเอี่ยม (2557) ได้วิจัยเรื่อง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน: บทบาทและภาวะความเป็นผู้นำกับความคาดหวังของประชาชนที่มี ต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังคงเป็นพนักงานฝ่ายปกครองที่ ความสำคัญและจำเป็นอยู่ในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคและ ท้องถิ่นซึ่งใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มากที่สุด โดยมีหน้าที่สำคัญ คือการบำบัดทุกข์บำรุงสุขของประชาชน อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกิด ความสำเร็จของงานและการปฏิบัติหน้าที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้อง ปรับบทบาทหน้าที่ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง และสภาพสังคมของจังหวัดเชียงใหม่ที่มีความเป็นพลวัตสูง และ ต้องสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งเป็นทั้งผู้รับบริการและเป็นผู้ที่อยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ในการดูแลของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมากกว่านั้น ประชาชนคาดหวังว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องมีภาวะความเป็นผู้นำในการนำชุมชนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิภา รุ่งจรัส (2560) จากผลการเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่ บ้านในเขตตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนเห็นด้วยกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่ บ้านในเขตตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุริยะ วิริยะสวัสดิ์ (2552) ได้วิจัยพบว่า กำนัน-ผู้ใหญ่บ้านถือเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันการเมือง การปกครอง ซึ่งได้ถือกำเนิดและมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 โดย กำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในเขตตำบลและ หมู่บ้าน ที่เรียกกันว่า การปกครองท้องที่ กำนันผู้ใหญ่บ้านจึงมีฐานะเป็นผู้แทนของรัฐที่ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับประชาชนในท้องที่ ช่วยใน

เรื่องการประสานงาน การประชุมลูกบ้าน การแจ้งข่าวสาร ของทางราชการให้ลูกบ้าน รับทราบ และดูแลความสุขทุกข์ของ ลูกบ้านในด้านต่าง ๆ

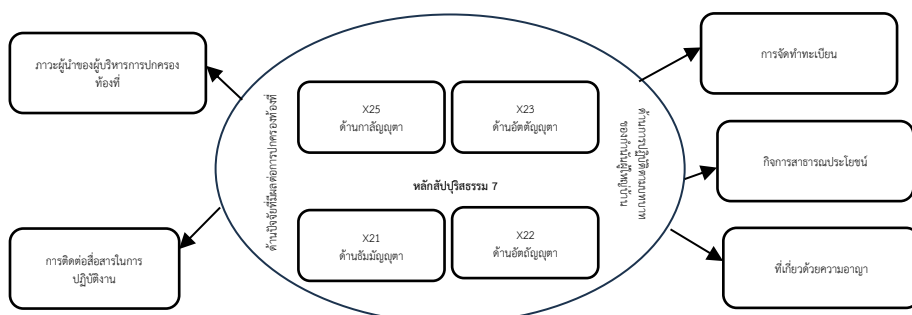
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำ และการติดต่อสื่อสารส่งผลต่อการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี มี 2 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า ปัจจัยภายในภาวะผู้นำและการติดต่อสื่อสารส่งผลต่อการปกครองท้องที่ สามารถร่วมกันทำนายส่งผลต่อการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี ได้ร้อยละ 63.1 และหลักพุทธธรรมธรรมาภิบาลส่งผลต่อการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี มี 4 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า หลักสปปุริสธรรม 7 สามารถร่วมกันทำนายการส่งเสริมการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี ได้ร้อยละ 80.0 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเกียรติศักดิ์ สุขเหลือ (2557) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำวิสุทธิพุทธในยุคโลกาภิวัตน์ผลการวิจัยพบว่า 1. ลักษณะภาวะผู้นำในยุคปัจจุบัน พบว่า ภาวะผู้นำควรมุ่งเป้าหมายในการเป็นผู้นำที่ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อก่อให้เกิดความเจริญในศีลสมาธิ ปัญญา เพื่อมุ่งสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ รองลงมาคือเป็นผู้นำที่ใช้หลักธรรมาภิบาล ผู้นำแบบเครือข่าย ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้นำในการมี ส่วนร่วมผู้นำที่ขอคำปรึกษา ผู้นำแบบออกคำสั่ง และเป็นผู้นำที่ไม่มีความชัดเจนในการตัดสินใจ 2. หลักพุทธธรรมในการพัฒนาภาวะผู้นำวิสุทธิพุทธ พบว่า หลักธรรมและหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาที่มีส่วนในการส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำในสังคมปัจจุบัน ได้แก่ หลักเบญจศีล 5 หลักเบญจธรรม 5 หลักสปปุริสธรรม 7 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปัสัญ ภูมิพินาคม (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารและประสิทธิผลของสถานศึกษาเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนมี 6 องค์ประกอบ คือ การมี วิสัยทัศน์ที่ดี ความสามารถในการจูงใจ การเป็นตัวอย่างที่ดีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านความฉลาดและมีไหวพริบ และด้านหลักในการปกครองโรงเรียน 2. องค์ประกอบประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 8 องค์ประกอบ คือ ความสามารถในการผลิตความสามารถในการพัฒนาเจตคติ ความสามารถในการ ปรับตัว บรรยาภาศและสิ่งแวดล้อมของสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมการปกครองท้องที่ของจังหวัดอุทัยธานี เป็นการนำหลักสปปุริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ ซึ่งประกอบด้วย 1. ด้านหลักธัมมัญญตา (รู้หลักการ รู้จักเหตุ รู้งาน) 2. ด้านหลักอัทธัญญตา (รู้จุดหมาย รู้จักผล) 3. ด้านหลักอิตถัญญตา (รู้จักตนเอง) 4. ด้านหลักมัตตัญญตา (รู้จักประมาณ) 5. ด้านหลักกาลัญญตา (รู้จักเวลา รู้คุณค่าเวลา) 6. ด้านหลักปริสัญญตา (รู้ชุมชน รู้สังคม แก้ปัญหา) 7. ด้านหลักปุคคลัญญตา (รู้จักบุคคล) ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

แต่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักอัตตัญญูตา รู้จักตนเอง เข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี รองลงมา คือ ด้านหลักมัตตัญญูตา รู้จักประมาณ เข้าใจในผลที่ได้รับจากการรู้จักประมาณในการบริหารจัดการทรัพยากรภายในชุมชน ด้านหลักอัตตัญญูตา รู้จุดหมาย รู้จักผล มุ่งมั่นในการทำงานให้ถึงจุดหมายที่ประชาชน ต้องการ ด้านหลักกาลัญญูตา รู้จักเวลา รู้คุณค่าเวลา ด้านหลักธัมมัญญูตา รู้หลักการ รู้จักเหตุ รู้งานทราบถึง ความรับผิดชอบในหน้าที่การให้บริการช่วยเหลือของผู้นำชุมชน ด้านหลักปริสสัญญูตา รู้ชุมชน รู้สังคม แก้ปัญหา รับฟังเหตุผลทั้งฝ่ายผู้นำและประชาชนใน ชุมชน ด้านหลัก ปุคคลัญญูตา รู้จักบุคคล มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองและตรงต่อเวลา ซึ่งจะเห็น ได้ว่าการประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมการบริหารงานของการปกครองท้องถิ่น ด้วยหลักอัตตัญญูตา คือ รู้จักตนเอง เข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดีแล้วมา การบริหารงานจะส่งผลและก่อให้เกิดหลักการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ คือ ในการ ทำงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน จะมีหลักการ กฎเกณฑ์ในการทำงาน รู้ถึงสถานภาพความรู้ ความถนัด ความสามารถ ทั้งของตนเองและบุคคลอื่น ตลอดจนในการสั่งการหรือมอบ หมายงานหรือการบริหารงานต่าง ๆ จะมีความเหมาะสมและสมกับงานนั้น ๆ ตลอดจนมี ความคุ้มค่า พอประมาณ และสอดคล้องกับความต้องการ ของประชาชนเพื่อให้การ ปฏิบัติงานนั้นก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธีวรรณ ตันติรจนาวงค์ และ ศศิกายุจน์ ทวีสุวรรณ (2552) การวิจัยเรื่องการส่งเสริม คุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ : กรณีศึกษาในกลุ่มเด็กเยาวชนและข้าราชการภาครัฐมีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1. ศึกษา ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการส่งเสริมคุณธรรมในกลุ่ม เด็ก เยาวชน และข้าราชการ ภาครัฐ 2. ศึกษากระบวนการปลูกฝังคุณธรรมในกลุ่มเด็กเยาวชน และข้าราชการ ภาครัฐ 3. ศึกษา การส่งเสริมคุณธรรมในกลุ่ม เด็ก เยาวชน และข้าราชการภาครัฐ 4. ศึกษาการ ดำเนินงานส่งเสริม คุณธรรม ในกลุ่มเด็ก เยาวชน และข้าราชการ ภาครัฐ 5. สร้างและ พัฒนารูปแบบการส่งเสริม คุณธรรมในกลุ่มเด็ก เยาวชนและข้าราชการภาครัฐ พบว่า รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมผู้บริหาร ครู นักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยนนทบุรี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรักษา สุตเสนัม (2557) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความสำเร็จของการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการกระจายอำนาจสู่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง นอกจาก กฎหมายและนโยบายรัฐ และงบประมาณแล้วยังพบว่า ปัจจัยด้านกฎระเบียบกฎเกณฑ์ ใน การกระจายอำนาจจะส่งผลดี ถ้าผู้บริหารและผู้ปฏิบัติมีจิตสำนึกที่ดี

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 การประยุกต์โดยใช้หลักพุทธธรรมมีองค์ประกอบสำคัญ คือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปกครองท้องถิ่น + พุทธธรรม = นำไปสู่การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่เพื่อส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การปกครองท้องถิ่นควรกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์วิธีการปฏิบัติงาน และยุทธศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว เพื่อความต่อเนื่องในการบริหารงาน
2. การปกครองท้องถิ่นควรกำหนดแนวทางการให้บริการ การวัดผลประเมินผลเพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้หลักธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อเกิดการทำงานด้วยใจ ให้ทุกคนเห็นถึงคุณค่าของการร่วมคิด ร่วมแรง ร่วมใจ ในการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม
3. การปกครองท้องถิ่นควรส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ให้กำลังใจ และรางวัลสำหรับผู้ปฏิบัติดีเป็นประจำปีและบุคลากรได้เข้ารับการอบรม สัมมนา ศึกษาต่อ เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ ให้มีความเชี่ยวชาญตามตำแหน่งหน้าที่

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรเปิดโอกาสภาคประชาชน มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทุจริต การป้องกันการทุจริต และกำหนดหลักสูตรอบรมผู้บริหารและบุคลากร ในการนำหลักธรรมาภิบาลและหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละลักษณะงานให้มีความเป็นระบบ และมีความต่อเนื่องในแต่ละหลักสูตร

2. ควรมีการติดตามตรวจสอบ และประเมินผล การนำหลักธรรมมาภิบาลและการนำหลักพุทธธรรมไป ประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตนพร้อมทั้งให้รางวัลเป็นการให้เกียรติซึ่งกันและกัน

3. การนำหลักพุทธธรรมมาภิบาลไปปฏิบัติ โดยเฉพาะผู้นำต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ถือว่าเป็นสิ่งเร้าสำคัญให้เกิดการปฏิบัติกันอย่างจริงจัง

ข้อเสนอสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านทั้ง 7 ด้าน มาบูรณาการกับหลักพุทธธรรม เพื่อการสร้างความมีประสิทธิภาพ ในการนำมาปฏิบัติงาน

2. ควรศึกษาองค์ประกอบของหลักธรรมที่มีความเหมาะสมในการปฏิบัติงานของการปกครองท้องที่ ที่ไม่ได้นำศึกษาในงานวิจัยนี้เพิ่มเติม เช่น พรหมวิหาร 4 หลักไตรสิกขา ศีล และอริยสัจ 4 เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

เอกสารอ้างอิง

- กาสั๊ก เต๊ะซันหมาก. (2553). *หลักการวิจัยทางสังคมศาสตร์ : Principle of Social Science Research*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง. (2557). *การพัฒนาภาวะผู้นำวิถีพุทธในยุคโลกาภิวัตน์* (ดุชนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- คณะกรรมการหมู่บ้าน. (2557). *คู่มือกฎหมาย ส่วนพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องที่ สำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการปกครอง*. สืบค้น 4 ตุลาคม 2565, จาก https://multi.dopa.go.th/pab/info_organ/about8
- ชาติรี มหันตรัตน์. (2559). นักการเมืองถิ่นจังหวัดอุทัยธานี. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพ*, 3(2), 50-60.
- บงกชมาศ เอกเอี่ยม. (2557). *กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน: บทบาทและภาวะความเป็นผู้นำกับความคาดหวังของประชาชนที่มี ต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่* (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ปิลาญ ปฎิพินพาคม. (2550). *รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารและประสิทธิผลของสถานศึกษาเอกชน ระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- รักษา สุตเส้นผม. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิภา รุ่งจรัส. (2560). ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขต ตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*, 6(2), 119-128.
- สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2565). *ระเบียบ/คู่มือ/กฎหมาย พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พุทธศักราช 2457*. สืบค้น 4 ตุลาคม พ.ศ. 2565, จาก <http://pab.dopa.go.th>
- สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์ และศศิกาญจน์ ทวีสุวรรณ. (2552). *การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ: กรณีศึกษากลุ่มเด็กเยาวชนและข้าราชการภาครัฐ* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- สุริยะ วิริยะสวัสดิ์. (2552). บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านท่ามกลางสังคมไทยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน. *วารสารก้านัน ผู้ใหญ่บ้าน*, 62(3), 11-15.
- อมร ฤชณพันธุ์. (2555). สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในบริบทพลวัตภูมิทัศน์วัฒนธรรม: กรณีศึกษา ชุมชนชาวแพ แม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี. *วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 11, 1-13.

กระบวนการในการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

MANAGEMENT PROCESS ON UNIVERSAL DESIGN OF TEMPLES IN AYUTTHAYA PROVINCE

พระมหาบรรณ ปญญารโ, พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกรโ),
พระครูสุธีกิตติบัณฑิต (กฤษฎา กิตติโสภโณ)

Phramaha Ban Panyatharo, Phra Udomsittthinayok (Kampol Kunangkaro),
Phrakhru Suteekittibundit (Krissada Kittisobhano)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: bunwatyai@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ของวัด และ 2. ศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากพระสังฆาธิการ บุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ผู้นำชุมชนประชาชนและนักวิชาการทางด้านการจัดการเชิงพุทธ ด้วยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 25 รูปหรือคน ได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูปหรือคน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ของวัด พบว่าจุดแข็ง ได้แก่ วัดศูนย์กลางของชุมชนในสังคมไทย มีศักยภาพความพร้อมด้านทรัพยากรบุคคล และมีการใช้เทคนิคและเครื่องมือที่เหมาะสม มีจุดอ่อนดังนี้ ได้แก่ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาช่วยเหลือคณะสงฆ์อย่างต่อเนื่อง ค่าใช้จ่ายสูง และผู้ใช้บริการยังไม่กล้าไม่มั่นใจต่อการเข้าใช้พื้นที่สาธารณะในวัด มีโอกาสดังนี้ ได้แก่ มีงบประมาณจากภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาสนับสนุนต่อเนื่อง การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และมีโอกาสช่วยเพิ่มสมรรถนะของการท่องเที่ยวในพื้นที่ มีอุปสรรคดังนี้ ได้แก่ มีกฎหมายบังคับแต่ยังไม่เกิดผลในทางปฏิบัติเท่าที่ควร กฎหมายเกี่ยวกับโบราณสถานเป็นข้อจำกัด และ

*Received August 26, 2023; Revised September 1, 2023; Accepted September 9, 2023

ขาดกฎระเบียบ คำสั่ง การบังคับบัญชาและการประเมินติดตามผลงานที่มีประสิทธิภาพ 2. กระบวนการในการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ของวัด พบว่า ด้านการวางแผน กำหนดนโยบายในการบริหารจัดการให้ชัดเจน ด้านการลงมือทำ มีการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางด้านความสะอาดสบายของร่างกาย และผู้มีความต้องการพิเศษแต่ละชนิด ด้านการตรวจสอบ การตรวจสอบปัญหาทั้งปวงและแนวทางในการปรับปรุงสถานที่ให้เข้ากันได้กับความต้องการ ด้านการปรับปรุงแก้ไข การปรับเปลี่ยนโครงสร้างภายนอกและภายในวัดให้สะอาดสบายและใช้งาน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; อารยสถาปัตย์; วัด

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the general state of civilizational architecture management of monasteries and 2. To study the process of civilizational architecture management in monasteries, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, conducted by the qualitative research method. by in-depth interviewing the monk Personnel from the Provincial Office of Buddhism, community leaders, people, and scholars in Buddhist management by purposefully selection of 25 key informants with a with 9 participants who were experts. The data were analyzed using content descriptive interpretation.

The research results were as follows: 1. The general situation in civilized architecture management of monasteries showed in line with SWOT analysis that: Strengths; Monasteries are the center of communities in Thai society that have potential and readiness in human resources and using appropriate techniques and tools. Weakness: There were areas for improvement, more knowledgeable personnel to help the monks continuously. High running costs and the service users still need to be more confident in accessing the public spaces in the monasteries. Opportunities: There was continuous support from government and private budgets. Promoting sustainable tourism and having the opportunity to increase the efficiency of tourism in the area. Threats: obstacles were as follows: There was a law that has been enforced but has yet to achieve the practical effect it should have. The law on ancient monuments is restrictive and the need for rules, orders, commands, and effective performance evaluation monitoring.

Set a clear management policy aspect of doing There was an application of knowledge on the comfort of the body and people with special needs of each type of inspection. Examination of all problems and ways to improve the facility to meet the requirements. Improvement Modification of the structure outside and inside the monasteries to be comfortable and usable.

Keywords: Management; Universal Design; Wat

บทนำ

พระนครศรีอยุธยา เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางซึ่งเป็นเขตเศรษฐกิจที่สำคัญ และมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน เป็นดินแดนที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีเอกลักษณ์โดดเด่น ทั้งด้านกายภาพประวัติศาสตร์ และอารยธรรม มีโบราณสถานที่ยังคงเหลืออยู่เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความรุ่งเรืองในอดีตและเมื่อ สหประชาชาติ (UNESCO) ได้รับอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาไว้เป็นมรดกโลก ทางวัฒนธรรม เป็นผลให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองที่มึนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้ความสนใจเข้ามาเยี่ยมชมอย่างต่อเนื่อง (ปวีณา ทวีวงศ์โอฬาร, 2552)

เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยว แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน การบริหารวัดจึงมีทั้งการบริหารตามภารกิจของมหาเถรสมาคมเป็นผู้กำหนด ตลอดจนการบริหารวัดในฐานะที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยมีอารยสถาปัตย์ (Universal Design) คือ การออกแบบพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ให้สามารถรองรับคนทุกกลุ่มในสังคมได้อย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ที่มีข้อจำกัดทางร่างกาย เป็นแนวคิดการออกแบบสภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ ทุกคนเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม ที่ไม่ได้เน้นเพียงแต่คนพิการเท่านั้น รวมไปถึงผู้ป่วยที่ใช้รถเข็นวีลแชร์ เด็ก ผู้สูงอายุ หรือคนทุกช่วงวัยที่เป็นการออกแบบที่ไม่ทำให้เกิดการแบ่งแยกในการใช้งานและเข้าถึงได้ของทุกคน การให้ความสำคัญในการกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกตามหลักอารยสถาปัตย์นี้ โดยเฉพาะเพื่อคนพิการที่เป็นทุนมนุษย์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของประเทศไทย ที่ต้องการมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

หลักการออกแบบที่เป็นอารยสถาปัตย์ หรือ Universal Design ซึ่งมีหัวใจสำคัญอยู่ที่ความสะดวก ปลอดภัย เป็นธรรม ทั้งถึง และเท่าเทียม การออกแบบที่ก่อให้เกิดความไม่สะดวก ไม่ปลอดภัย ไม่เป็นธรรม ไม่ทั่วถึง และไม่เท่าเทียม ในสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งมิให้เห็นอยู่ทั่วไปทั้งในอดีต และปัจจุบันนั้น นอกจากจะเป็นการละเมิด และละเมิดสิทธิผู้

พิการ ดำรงจทหรรพำนศีก ผู้สูงอาย ผู้ป่วยพักฟื้นหรือผู้ที่มีสุขภาพไม่สมบูรณ์แข็งแรง (รวมถึงสตรีมีครรภ์ และเด็กเล็กที่ยังต้องใช้อุปกรณ์เด็กด้วย) อันเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลซึ่งขัดต่อทั้งกฎบัตรสหประชาชาติ และกฎหมายรัฐธรรมนูญของไทยเอง แล้ว ยังเป็นการทำลายภาพลักษณ์ที่ดีของชาติในฐานะเมืองท่องเที่ยวชั้นนำของโลกอีกด้วย ด้วยความสำคัญดังกล่าว อารยสถาปัตย์ถือว่าเป็นนโยบายสำคัญที่ทุกฝ่าย จะต้องดำเนินการด้านอารยสถาปัตย์ให้แล้วเสร็จ รูปแบบการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากเดิมที่มีรูปแบบการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์อยู่บ้าง แล้ว พร้อมทั้งจะพัฒนาอารยสถาปัตย์ของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้มีเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวจำนวนมาก และผู้บริหารวัดยังมีแนวคิด ทฤษฎี และรูปแบบการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกภายในวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นอกจากเขตโบราณสถาน เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป เพื่อศึกษากระบวนการ และเพื่อนำเสนอ เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ของวัดใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยผู้วิจัยได้ทราบถึงความสำคัญของปัญหาความไม่เพียงพอของ อารยสถาปัตย์ดังที่กล่าวข้างต้น จึงนำมาสู่การวิจัยรูปแบบการบริหารจัดการ อารยสถาปัตย์ของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อจะพัฒนาอารยสถาปัตย์ของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเป็นแบบอย่างในแหล่งท่องเที่ยวของวัดในจังหวัดอื่น ๆ ให้มีความเข้มแข็ง (พรวิฑู โค้วชาภรณ์, 2557)

หลักแท้แก่นธรรมในพระพุทธศาสนาองค์สัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสว่า เกิดแก่เจ็บตายเป็นของธรรมดา ไม่มีใครล่วงพ้นไปได้ ไม่ว่าจะอยู่ชั้นวรรณะใด จะยากดีมีจน หรือสูงต่ำ ดำขาว ดังนั้น การออกแบบบ้านเมืองให้มีอารยสถาปัตย์ จึงแสดงถึงความไม่ประมาท ในการดำเนินชีวิต และเป็นการออกแบบที่จะเป็นประโยชน์ต่อคนทุกคนโดยแท้จริง เพราะวันหนึ่ง เราเองนั้นแหละที่อาจต้องพึ่งพาอารยสถาปัตย์ ต้องใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพราะวันหนึ่งเราอาจต้องเจ็บไข้ได้ป่วย เราอาจต้องแก่ชรา เราอาจมีปัญหา เรื่องสุขภาพ หรือไม่ก็อาจต้องมีครอบครัว มีภรรยาที่ตั้งครรภ์ มีลูกเล็กให้ต้องเลี้ยงดูหรือ มีภาระหน้าที่ต้องดูแลพ่อแม่เฒ่าผู้มีพระคุณ

ดังนั้น จากสถานการณ์การท่องเที่ยวระดับโลก วัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นอีกสถานที่ที่นักท่องเที่ยวนิยมเลือกเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว เหตุนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการคำนึงถึงสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อคนทั้งมวล เพื่อให้วัดและ ศาสนสถานต่าง ๆ ได้มีการสร้างทำสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รองรับสังคมผู้สูงวัย และส่งเสริมสิทธิความเสมอภาคเท่าเทียม โดยสะดวก ปลอดภัย ทันสมัย เป็นธรรม ทั้งถึง

เท่าเทียม ทัดเทียมนานาชาติอารยประเทศ ตรงตามหลักการออกแบบที่เป็น Friendly Design คือ เป็นมิตรกับคนทั้งมวล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มเจ้าอาวาสหรือผู้ที่เจ้าอาวาสมอบหมายของ วัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 5 วัด จากจำนวนทั้งสิ้น 497 วัด โดยผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้ 1. เป็นวัดที่มีโบราณสถาน 2. เป็นวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว 3. เป็นวัดที่มีอารยสถาปัตย์ กลุ่มตัวแทนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการ กลุ่มตัวแทนหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน กลุ่มตัวแทนนักวิชาการทางการจัดการเชิงพุทธ โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 25 รูปหรือคนและการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 รูปหรือคนประกอบด้วยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการสาธิตการ โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

(Key-Informants) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้คัดเลือกจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 5 กลุ่ม กลุ่มละ 5 รูปหรือคน รวม 25 รูปหรือคน ประกอบด้วย 1. กลุ่มเจ้าอาวาสหรือผู้ที่เจ้าอาวาสมอบหมายของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 5 วัด จากจำนวนทั้งสิ้น 497 2. กลุ่มตัวแทนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน 3. กลุ่มตัวแทนหน่วยงานราชการ 4. กลุ่มตัวแทนนักวิชาการทางการจัดการเชิงพุทธ และ 5. ตัวแทนนักวิชาการด้านสถาปัตยกรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไว้ 2 ประเภทดังนี้ 1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าวข้างต้น 2. การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง จากการร่วมพูดคุยกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสนทนากลุ่มเฉพาะที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบในเชิงเหตุผลจากผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะดังกล่าวข้างต้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth interview) เป็นการสัมภาษณ์ในรูปแบบที่ทั้งที่เป็นทางการโดยใช้ประเด็นคำถามที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อนำไปสู่การสนทนา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทกำหนดทิศทางการสนทนาร่วมกับผู้สัมภาษณ์เพื่อบรรลุเป้าหมายในการทำความเข้าใจประเด็นคำถาม และสนทนาให้ได้สาระสำคัญตามการเล่าเรื่องของผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยครอบคลุมในประเด็นการวิจัย

2. การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มขนาดกลาง โดยอภิปรายโต้ตอบแสดงความเห็น/เล่าเรื่องประสบการณ์ ตามประเด็นที่ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) กำหนดขึ้นมาอย่างเจาะจงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อมูลหลั่งไหล (Flow) ออกมาจากการปฏิสัมพันธ์ในแนวราบระหว่างสมาชิกในกลุ่มด้วยกันเองและระหว่างกลุ่มสมาชิกกลุ่มกับผู้ดำเนินการสนทนา

การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและมีความเชื่อมโยงกัน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจนทางการสื่อสารความหมายและลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ที่ประกอบด้วยผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ผู้จดบันทึก (Note Taker) ผู้ช่วยทั่วไป (Assistant) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้หัวข้อปัญหาและคำถามที่

สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยพยายามรักษาสำนวนเดิมไว้

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.1 มีจุดแข็งดังนี้ ได้แก่ 1. วัดศูนย์กลางของชุมชนในสังคมไทย 2. มีศักยภาพความพร้อมด้านทรัพยากรบุคคล 3. มีการใช้เทคนิคและเครื่องมือที่เหมาะสม 4. มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเสริมสร้างความเชี่ยวชาญ 5. มีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ 6. มีการสร้างความต่อเนื่องในการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ และ 7. มีการสร้างสัมพันธ์ภาพและความเข้มแข็งในกลุ่ม

1.2 มีจุดอ่อนดังนี้ ได้แก่ 1. ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถช่วยเหลือคณะสงฆ์อย่างต่อเนื่อง 2. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการสูง 3. ผู้ใช้บริการยังไม่กล้าไม่มั่นใจต่อการเข้าใช้พื้นที่สาธารณะในวัด 4. ภาระงานที่มากเกินไป การต้องดูแลงาน 5. ไม่ได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐเท่าที่ควร 6. ขาดผู้ดูแลรับผิดชอบงานเป็นการเฉพาะ 7. การไม่ตระหนักถึงการให้ความสำคัญ

1.3 มีโอกาสดังนี้ ได้แก่ 1. มีงบประมาณจากภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาสนับสนุนต่อเนื่อง 2. การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 3. มีโอกาสช่วยเพิ่มสมรรถนะของการท่องเที่ยวในพื้นที่ 4. การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน 5. การสร้างความพึงพอใจในการเข้าชม 6. เทคโนโลยีมีความทันสมัย และ 7. การใช้ทรัพยากรชุมชนให้เหมาะสม

1.4 มีอุปสรรคดังนี้ ได้แก่ 1. มีกฎหมายบังคับใช้แล้ว แต่ยังไม่เกิดผลในทางปฏิบัติเท่าที่ควร 2. กฎหมายเกี่ยวกับโบราณสถานเป็นข้อจำกัด 3. ขาดกฎระเบียบคำสั่ง การบังคับบัญชาและการประเมินติดตามผลงานที่มีประสิทธิภาพ 4. ขาดความรู้ศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญอย่างมาก 5. ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ 6. การขยายตัวของประชากรในเมือง 7. ขาดการอบรมและการกำกับดูแลอย่างต่อเนื่องของเจ้าคณะผู้ปกครอง 8. ขาดกฎระเบียบ คำสั่ง การบังคับบัญชาและการประเมินติดตามผลงานที่มีประสิทธิภาพ

1.5 ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ 1. จัดทำแผนงานด้านอารยสถาปัตย์ 2. จัดสรรพื้นที่ที่เหมาะสม 3. การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน 4. ดำเนินการตามแผนแม่บทอย่างเคร่งครัด 5. จัดการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้และความเข้าใจในการพัฒนาอารยสถาปัตย์

2. กระบวนการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
กระบวนการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาประกอบด้วย

1. ด้านการวางแผน กำหนดนโยบายในการบริหารจัดการให้ชัดเจน กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการให้ชัดเจน กำหนดเขตพุทธาวาส สังฆาวาส ให้ชัดเจน การจัดคณะกรรมการขึ้นมาบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ของวัดประชุมปรึกษาหารือกับคณะกรรมการหรือชาวบ้าน ก่อนดำเนินการทุกครั้ง เพื่อป้องกันความเสียหายเข้าร่วมประชุมกับคณะสงฆ์เพื่อรับทราบนโยบายและแนวทางในการปฏิบัติทุกครั้ง และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน 2. ด้านการลงมือทำ มีการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางด้านความสะอาดสบายของร่างกาย และผู้มีความต้องการพิเศษแต่ละชนิด มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการเรียนรู้กับเครือข่ายกลุ่มที่เกี่ยวข้อง มีการศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้บริการทั้งในปัจจุบันและในอนาคต พระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาส ดำเนินการพัฒนาวัด ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทางราชการ และดำเนินการตามแผนที่ กำหนดไว้ โดยควรคำนึงถึงโอกาสและข้อจำกัดที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนาอารยสถาปัตย์ 3. ด้านการตรวจสอบ การตรวจสอบปัญหาทั้งปวงและแนวทางในการปรับปรุงสถานที่ให้เข้ากันได้กับความต้องการ กระบวนการตรวจสอบการเข้าถึงของผู้พิการในวัด กระบวนการตรวจสอบการให้ความสนใจต่อความต้องการของผู้พิการ กระบวนการตรวจสอบการสอดคล้องกับกฎหมาย กระบวนการตรวจสอบการศึกษาและการสร้างความตระหนัก ตรวจสอบว่าวัดมีการศึกษาและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ อารยสถาปัตย์ และเป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการทุกระดับในการกำกับดูแลรักษาทรัพยากร 4. ด้านการปรับปรุงแก้ไข การปรับเปลี่ยนโครงสร้างภายนอกและภายในวัดให้สะอาดสบายและใช้งาน การพัฒนาการเข้าถึงและการเคลื่อนไหว การปรับปรุงแก้ไขการให้บริการวัด การสำรวจและฟังความคิดเห็นจากผู้ใช้งาน การเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมหรืออัตลักษณ์ของแต่ละวัดเป็นสำคัญ การออกแบบสิ่งก่อสร้างที่เป็นมาตรฐานสำหรับความปลอดภัย และการออกแบบที่มีส่วนร่วม

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาประกอบด้วยจุดแข็งดังนี้ คือ 1. วัดศูนย์กลางของชุมชนในสังคมไทย 2. มีศักยภาพความพร้อมด้านทรัพยากรบุคคล 3. มีการใช้เทคนิคและเครื่องมือที่เหมาะสม 4. มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเสริมสร้างความเชี่ยวชาญ 5. มีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ 6. มีการสร้างความต่อเนื่องในการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ และ 7. มีการสร้างสัมพันธ์ภาพและความเข้มแข็งในกลุ่ม มีจุดอ่อนดังนี้ คือ 1. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการสูง 2. ผู้ใช้บริการยังไม่กล้าไม่มั่นใจต่อการเข้าใช้พื้นที่สาธารณะในวัด 3. ภาระงานที่มากเกินไป การต้องดูแลงาน 4. ไม่ได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐเท่าที่ควร

5. ขาดผู้ดูแลรับผิดชอบงานเป็นการเฉพาะ 6. การไม่ตระหนักถึงการให้ความสำคัญ
มีโอกาสดังนี้ ได้แก่ 1. มีงบประมาณจากภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาสนับสนุนต่อเนื่อง
2. การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 3. มีโอกาสช่วยเพิ่มสมรรถนะของการท่องเที่ยวใน
พื้นที่ 4. การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน 5. การสร้างความพึงพอใจในการเข้าชม
6. เทคโนโลยีมีความทันสมัย และ 7. การใช้ทรัพยากรชุมชนให้เหมาะสม มีอุปสรรคดังนี้
ได้แก่ มีกฎหมายบังคับ ใช้แล้ว แต่ยังไม่เกิดผลในทางปฏิบัติเท่าที่ควร 1. กฎหมายเกี่ยวกับ
โบราณสถานเป็นข้อจำกัด 2. ขาดกฎระเบียบ คำสั่ง การบังคับบัญชาและการประเมิน
ติดตามผลงานที่มีประสิทธิภาพ 3. ขาดความรู้ศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญอย่างมาก
4. ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ 5. การขยายตัวของประชากรในเมือง 6. ขาดการอบรมและการ
กำกับดูแลอย่างต่อเนื่องของเจ้าคณะผู้ปกครอง 7. ขาดกฎระเบียบ คำสั่ง การบังคับบัญชา
และการประเมินติดตามผลงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ
พระครูวิสิฐพัชราจารย์ (ฉิม ปารุ) (2557) วิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการสาธนาอุปการ
ของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรีผลการศึกษา พบว่า สภาพปัญหาทั่วไปที่มีผลกระทบต่อ
การพัฒนาการจัดการสาธนาอุปการของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี พบว่า จุดแข็งใน
การดำเนินงานของพระสังฆาธิการ คือการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานอย่าง
เด่นชัด ทั้งระยะสั้นและระยะยาว อาศัยองค์ประกอบ ได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการ
จัดการ จุดอ่อนในการดำเนินงาน คือ พระสังฆาธิการบางท่านแบกภาระหน้าที่หลาย
บทบาท บางรูปมีอายุมาก พรรษามาก การติดต่อดำเนินงานเป็นอุปสรรค ส่วนโอกาสใน
การดำเนินงานคือ ชาวเพชรบุรีเป็นชาวพุทธที่มีจิตศรัทธาในการทำบุญบริจาคทรัพย์มาก
และชุมชนให้ความร่วมมือในการระดมทุนในการก่อสร้างศาสนสถานศาสนวัตถุเป็นอย่างดี
ส่วนอุปสรรคในการดำเนินงาน คือ ขาดหน่วยงานของทางราชการที่จะเข้ามาช่วยดูแลการ
ก่อสร้าง ซ่อมแซม ควบคุมดำเนินงานในด้านศิลปะต่าง ๆ จึงทำให้รูปลักษณ์สถาปัตยกรรม
เปลี่ยนแปลงไปบางส่วน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวัชรสุวรรณาท
(ลูกซุบ ธมมโชโต) (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้อธิบาทธรรมเพื่อ
ส่งเสริมกลยุทธ์การอนุรักษ์โบราณสถานของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค
15 ผลการศึกษาพบว่าสภาพปัญหาอุปสรรคของการอนุรักษ์โบราณสถาน พบว่า ยังขาด
แคลนงบประมาณและขาดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน สำหรับประชาชนยัง
ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการอนุรักษ์โบราณสถาน และการสื่อที่ใช้ในการให้
ความรู้เกี่ยวกับในการอนุรักษ์ยังมีไม่เพียงพอ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ
พระครูวินัยธรรมมณ (ธมมพล) (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการ
จัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่าจัดการ
ด้านศาสนสมบัติของวัดอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปได้เป็น

3 ประเด็น คือ 1. บทบาทด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดแก่พระภิกษุ สามเณร และประชาชน เนื่องจากพระสังฆาธิการส่วนใหญ่มีพระอายุกาลมากหลายรูป มีประสบการณ์ในการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดมาอย่างยาวนานจึงมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ สู่พระภิกษุสามเณรและประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัด 2. บทบาทด้านวิธีการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดภายในวัดพระสังฆาธิการโดยเฉพาะเจ้าอาวาสนับว่ามีบทบาทสำคัญในการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดเพราะเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดและอยู่ใกล้ชิดกับโบราณสถาน จึงมีขั้นตอนและวิธีการในการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดอย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรมมากที่สุด 3. บทบาทด้านการดูแลรักษาและป้องกันโบราณสถานภายในวัดเนื่องจากโบราณสถานของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากปัญหาภัยธรรมชาติอยู่ทุกปี พระสังฆาธิการจึงรับบทหนักในการดูแลรักษาและป้องกันโบราณสถาน แต่ด้วยความร่วมมือจากพระภิกษุสามเณร ชาวบ้าน และหน่วยงานราชการอย่างจริงจัง จึงช่วยกันดูแลรักษาและป้องกันโบราณสถานไม่ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ อาทิเช่น การสร้างเขื่อนป้องกันน้ำท่วม จึงทำให้รอดพ้นจากภัยน้ำท่วมซ้ำซากทุกปี บทบาทด้านการติดต่อประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง ลำพังอาศัยพระสังฆาธิการเพียงรูปเดียวไม่สามารถขับเคลื่อนภารกิจการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดไปได้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการช่วยกันติดตามและดูแลและสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหานพรัตน์ ขนดีโสภณ (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษา พบว่าแนวทางในการบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 1. การจัดบริเวณวัด ได้แก่ การจัดทำแผนผังวัด การจัดการระบบสาธารณูปโภคให้ดีการวางแผนในการซ่อมแซม บูรณปฏิสังขรณ์วัด การปลูกต้นไม้ เพื่อความร่วมมือร่วมใจ การจัดทำป้ายชื่อ และประวัติวัด และการจัดทำแผนพัฒนาวัด 1 ปี 3 ปี 5 ปี 2. การจัดการปกครองพระภิกษุ สามเณรและศิษย์วัด ได้แก่ บัญชีทะเบียนประวัติ วางระเบียบข้อบังคับสำหรับการปฏิบัติ การประชุมอบรมบุคลากรภายในวัด การให้ศึกษาพระธรรมวินัย การอบรมศีลธรรมแก่ศิษย์วัด มีการปกครองตามลำดับแบ่งหน้าที่ให้รับผิดชอบ 3. การจัดการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณรและประชาชน ได้แก่ การส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรม การจัดอบรมนักรธรรมบาลี ก่อนสอบ การส่งเสริมครูสอนพระปริยัติธรรม การจัดทำแผนการสอน และการจัดสวัสดิการให้แก่ครู การตั้งทุน และมอบทุนการศึกษา และการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ภายในวัด 4. การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมศีลธรรม ได้แก่ มีการแสดงธรรมแก่ประชาชนตลอดทั้งปี การส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนไปอบรมเด็กและเยาวชน การเผยแพร่

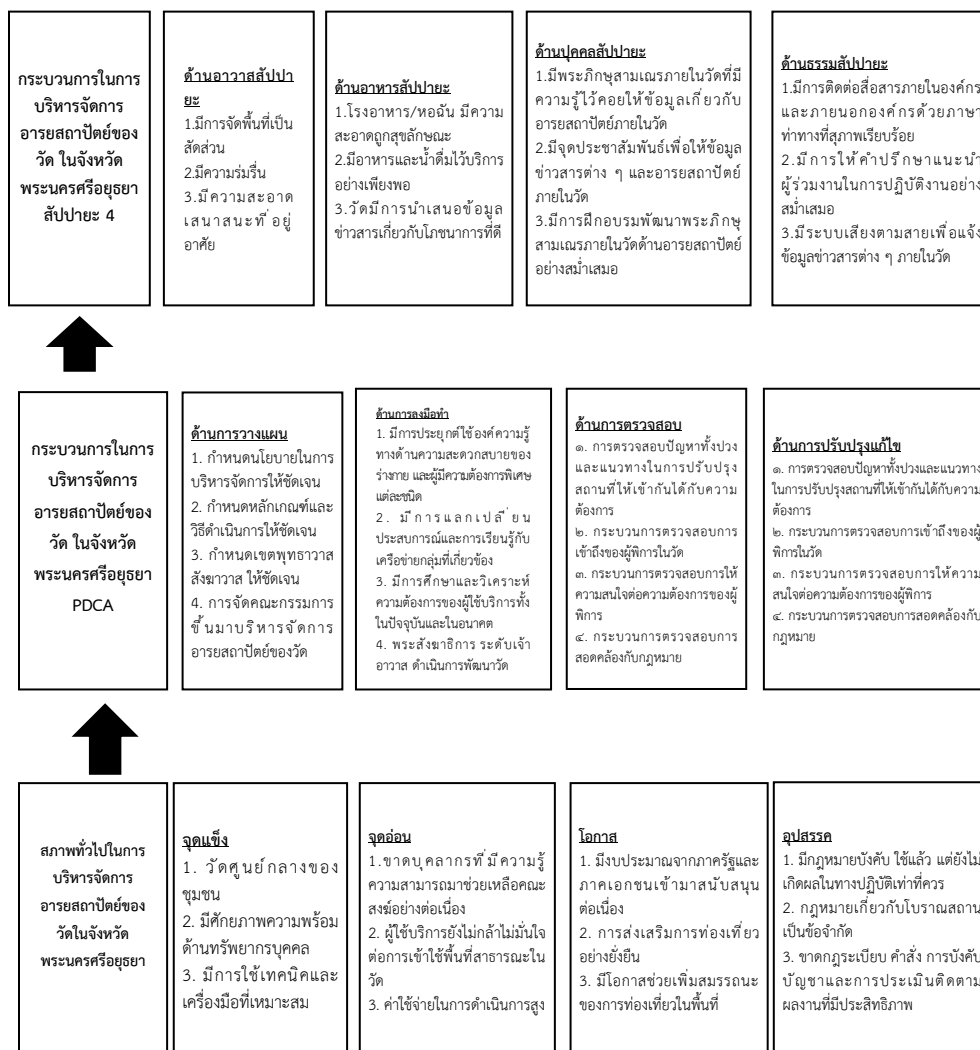
พระพุทธศาสนาเชิงรุก จัดโครงการปฏิบัติธรรม โครงการบวชสามเณรภาคฤดูร้อน มีการจัดทำพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านภายในวัด การจัดค่ายคุณธรรม

2. กระบวนการในการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่า มี 4 กระบวนการใหญ่ ได้แก่ 1. กระบวนการการวางแผน 2. กระบวนการลงมือทำ 3. กระบวนการตรวจสอบ และ 4. กระบวนการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูศรีรัตนธรรมวิเทศ (ปกานนท์ พุทธิเมธี) (2557) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกัมมัฏฐานของผู้นำชาวพุทธในประเทศไทยอังกฤษผลการศึกษา พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกัมมัฏฐานของผู้นำชาวพุทธในประเทศไทยอังกฤษ ได้แก่ 1. ด้านสถานที่ วัดต้องมีสัปปายะทั้ง 7 2. ด้านวิทยากร ควรเป็นรูปแบบวิทยากรมีความรู้ดี ตามหลัก สัปปุริสธรรม 7 คือ มีความประพฤติดี มีความสามารถดี รู้เหตุแห่งการเกิดของสุขหรือทุกข์ และผลที่จะเกิดจากเหตุ รู้จักตนเอง รู้จักประมาณ รู้จักกาลเทศะ รู้จักชุมชน และบุคคลที่เข้าไปเกี่ยวข้อง แล้วนำกระบวนการพัฒนาเชิงระบบมาใช้ 3. การบริหารจัดการที่ดี ต้องมีการประชุมปรึกษาหารือกันเนื่อง ๆ และมีการวางแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว ระยะ 1 ปี 5 ปี 10 ปี ตามหลักอปริหานิยธรรม 7 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวัชรสุวรรณาท (ลูกซบ ธมฺมโชโต) (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้อิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมกลยุทธ์การอนุรักษ์โบราณสถานของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 ผลการศึกษา พบว่า 1. สภาพปัญหาอุปสรรคของการอนุรักษ์โบราณสถาน พบว่า ยังขาดแคลนงบประมาณและขาดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน สำหรับประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการอนุรักษ์โบราณสถาน และการสื่อที่ใช้ในการให้ความรู้เกี่ยวกับในการอนุรักษ์ยังมีไม่เพียงพอ 2. การบูรณาการระหว่างแนวคิดทฤษฎีและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การอนุรักษ์โบราณสถานของพระสังฆาธิการ พบว่า การวางแผนพระสังฆาธิการต้องวางแผนให้ชัดเจน การจัดองค์การพบว่า องค์การจะต้องรวบรวมข้อมูลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่เหมาะสมกับโครงสร้างองค์กรในการดำเนินกิจกรรมให้มีความคล่องตัว การบริหารบุคคล พบว่า การเสาะแสวงหาเพื่อเลือกสรรให้ได้คนที่มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับงานในการอนุรักษ์หรือผู้ที่มีความรักต่อโบราณอย่างสูงสุดเข้ามาทำหน้าที่ในการดูแลปกป้อง การอำนวยความสะดวก พระสังฆาธิการจะต้องมีความรู้และข้อมูลอย่างลึกซึ้งที่สามารถนำไปกำหนดการวินิจฉัยสั่งการที่รวดเร็วแม่นยำ และการควบคุม พบว่า การใช้ระเบียบและระบบที่จัดวางขึ้น พระสังฆาธิการจะต้องพัฒนาระบบของจิตสำนึก มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อพระศาสนา สำหรับการบูรณาการหลักพุทธธรรมจะต้องทำให้พระสังฆาธิการมีฉันทะใส่ใจในการอนุรักษ์อยู่เสมอและมุ่งมั่น มีวิริยะความขยันหมั่นเพียรในการอนุรักษ์โบราณสถาน

ความพยายามอดทน มีจิตตะความตั้งใจในการอนุรักษ์โบราณสถาน มีความกระตือรือร้น และมีวิมิงสาใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจสอบหาเหตุผลเพื่อแก้ไขปรับปรุงงานให้ดีขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 พบว่า สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย

1. มีจุดแข็งดังนี้ ได้แก่ 1. วัดศูนย์กลางของชุมชนในสังคมไทย 2. มีศักยภาพความพร้อมด้านทรัพยากรบุคคล 3. มีการใช้เทคนิคและเครื่องมือที่เหมาะสม 4. มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเสริมสร้างความเชี่ยวชาญ 5. มีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ 6. มีการสร้างความต่อเนื่องในการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ และ 7. มีการสร้างสัมพันธภาพและความเข้มแข็งในกลุ่ม

2. มีจุดอ่อนดังนี้ ได้แก่ 1. ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาช่วยเหลือคณะสงฆ์อย่างต่อเนื่อง 2. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการสูง 3. ผู้ใช้บริการยังไม่กล้าไม่มั่นใจต่อการเข้าใช้พื้นที่สาธารณะในวัด 4. ภาระงานที่มากเกินไป การต้องดูแลงาน 5. ไม่ได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐเท่าที่ควร 6. ขาดผู้ดูแลรับผิดชอบงานเป็นการเฉพาะ และ 7. การไม่ตระหนักถึงการให้ความสำคัญ

3. มีโอกาสดังนี้ ได้แก่ 1. มีงบประมาณจากภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาสนับสนุนต่อเนื่อง 2. การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 3. มีโอกาสช่วยเพิ่มสมรรถนะของการท่องเที่ยวในพื้นที่ 4. การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน 5. การสร้างความพึงพอใจในการเข้าชม 6. เทคโนโลยีมีความทันสมัย และ 7. การใช้ทรัพยากรชุมชนให้เหมาะสม

4. มีอุปสรรคดังนี้ ได้แก่ 1. มีกฎหมายบังคับใช้แล้ว แต่ยังไม่เกิดผลในทางปฏิบัติเท่าที่ควร 2. กฎหมายเกี่ยวกับโบราณสถานเป็นข้อจำกัด 3. ขาดกฎระเบียบ คำสั่ง การบังคับบัญชาและการประเมินติดตามผลงานที่มีประสิทธิภาพ 4. ขาดความรู้ศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญอย่างมาก 5. ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ 6. การขยายตัวของประชากรในเมือง 7. ขาดการอบรมและการกำกับดูแลอย่างต่อเนื่องของเจ้าคณะผู้ปกครอง และ 8. ขาดกฎระเบียบ คำสั่ง การบังคับบัญชาและการประเมินติดตามผลงานที่มีประสิทธิภาพ

5. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ 1. จัดทำแผนงานด้านอารยสถาปัตย์ 2. จัดสรรพื้นที่ให้เหมาะสม 3. การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน 4. ดำเนินการตามแผนแม่บทอย่างเคร่งครัด 5. จัดการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้และความเข้าใจในการพัฒนาอารยสถาปัตย์

กระบวนการในการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สัปปายะ 4 ประกอบด้วย

1. ด้านอวาสสัปปายะ ดังนี้คือ วัดหรือศาสนสถานที่มีความสัปปายะ จะต้องมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดความเหมาะสมแก่พุทธบริษัท และเอื้อต่อการประพฤติปฏิบัติธรรม วัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการจัดพื้นที่เป็นสัดส่วนมีความสะอาด เสนาสนะที่อยู่อาศัย มีความสว่าง มีความสงบ มีอาคารสถานที่สำหรับการศึกษา และปฏิบัติธรรม แยกเป็นสัดส่วน มีความปลอดภัย และมีวัสดุอุปกรณ์พร้อม

2. อาหารสัปปายะ ดังนี้คือ กระบวนการในการพัฒนาการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สัปปายะ 4 ด้านอาหารสัปปายะวัดหรือศาสนสถานที่มีความสัปปายะ จะต้องมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดความเหมาะสมแก่พุทธบริษัท และเอื้อต่อการประพฤติปฏิบัติธรรมวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการจัดพื้นที่เป็นสัดส่วน มีความสะอาด เสนาสนะที่อยู่อาศัย มีความสว่าง มีความสงบ มีอาคารสถานที่สำหรับการศึกษาและปฏิบัติธรรม แยกเป็นสัดส่วน มีความปลอดภัย และมีวัสดุอุปกรณ์พร้อม

3. ด้านบุคคลสัปปายะ ดังนี้คือ กระบวนการในการพัฒนาการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สัปปายะ 4 ด้านบุคคลสัปปายะเป็นการดำเนินการบริหารจัดการปัญหาในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวโดยการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่ต้องอาศัยบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม และทางวัดได้ดำเนินการโดยกำหนดให้มีพระภิกษุสามเณรภายในวัดที่มีความรู้ไว้คอยให้ข้อมูลเกี่ยวกับอารยสถาปัตย์ภายในวัด มีจุดประชาสัมพันธ์เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ และอารยสถาปัตย์ภายในวัด มีการฝึกอบรมพัฒนาพระภิกษุสามเณรภายในวัดด้านอารยสถาปัตย์อย่างสม่ำเสมอ มีการบริหารทีมงานให้ทำงานร่วมกันด้วยความเป็นเอกภาพ มีการกำหนดเป้าหมายและการสื่อสาร และมีการบริหารทีมให้อยู่ร่วมกันด้วยสามัคคีธรรม

4. ด้านธรรมสัปปายะ ดังนี้คือ กระบวนการในการพัฒนาการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สัปปายะ 4 ด้านธรรมสัปปายะ มีการประพฤติธรรมทำให้สะดวกสบายแก่การปฏิบัติธรรม สภาพแวดล้อมก็ ช่วยให้อารมณ์ดี สนทนากันแต่เรื่องธรรมะ พูดแล้วสบายใจ มีการติดต่อสื่อสารภายในองค์กรและภายนอกองค์กรด้วยภาษาท่าทางที่สุภาพเรียบร้อย มีการให้คำปรึกษาแนะนำผู้ร่วมงานในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ มีระบบเสียงตามสายเพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารต่างๆภายในวัด มีการแสดงพระธรรมเทศนาเป็นประจำ และมีการทำวัตรสวดมนต์และเจริญจิตตภาวนาเป็นประจำ

กระบวนการในการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา PDCA ประกอบด้วย

1. ด้านการวางแผน ประกอบด้วย 1. กำหนดนโยบายในการบริหารจัดการให้ชัดเจน 2. กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการให้ชัดเจน 3. กำหนดเขตพุทธาวาสสังฆาวาส ให้ชัดเจน 4. การจัดคณะกรรมการขึ้นมาบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ของวัด 5. ประชุมปรึกษาหารือกับคณะกรรมการหรือชาวบ้าน ก่อนดำเนินการทุกครั้ง เพื่อป้องกันความเสียหาย 6. เข้าร่วมประชุมกับคณะสงฆ์เพื่อรับทราบนโยบายและแนวทางในการปฏิบัติทุกครั้ง และ 7. แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน

2. ด้านการลงมือทำ ประกอบด้วย 1. มีการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางด้านความ สะดวกสบายของร่างกาย และผู้มีความต้องการพิเศษแต่ละชนิด 2. มีการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์และการเรียนรู้กับเครือข่ายกลุ่มที่เกี่ยวข้อง 3. มีการศึกษาและวิเคราะห์ความ ต้องการของผู้ใช้บริการทั้งในปัจจุบันและในอนาคต 4. พระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาส ดำเนินการพัฒนาวัด 5. ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทางราชการ 6. ดำเนินการตาม แผนที่กำหนดไว้ โดยควรคำนึงถึงโอกาสและข้อจำกัดที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนของการ พัฒนาอารยสถาปัตย์

3. ด้านการตรวจสอบ ประกอบด้วย 1. การตรวจสอบปัญหาทั้งปวงและแนวทาง ในการปรับปรุงสถานที่ให้เข้ากันได้กับความต้องการ 2. กระบวนการตรวจสอบการเข้าถึง ของผู้พิการในวัด 3. กระบวนการตรวจสอบการให้ความสนใจต่อความต้องการของผู้พิการ 4. กระบวนการตรวจสอบการสอดคล้องกับกฎหมาย 5. กระบวนการตรวจสอบการศึกษา และการสร้างความตระหนัก ตรวจสอบว่าวัดมีการศึกษาและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ อารยสถาปัตย์ และ 6. เป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการทุกระดับในการกำกับดูแลรักษา ทรัพยากร

4. ด้านการปรับปรุงแก้ไข ประกอบด้วย 1. การปรับเปลี่ยนโครงสร้างภายนอก และภายในวัดให้สะดวกสบายและใช้งาน 2. การพัฒนาการเข้าถึงและการเคลื่อนไหว 3. การปรับปรุงแก้ไขการให้บริการวัด 4. การสำรวจและฟังความคิดเห็นจากผู้ใช้งาน 5. การเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมหรืออัตลักษณ์ของแต่ละวัดเป็นสำคัญ 6. การออกแบบสิ่งก่อสร้างที่เป็นมาตรฐานสำหรับความปลอดภัย และ 7. การออกแบบที่มี ส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรจัดอบรมเพื่อเผยแพร่ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการ อารยสถาปัตย์ภายในวัด โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงผู้ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ จากหน่วยราชการ ส่งเสริมให้คนในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของโบราณสถาน และสามารถ เผยแพร่ความรู้ที่จำเป็นต่อไปได้

2. ควรปรับปรุง กฎ ระเบียบ ให้เอื้อต่อการจัดประโยชน์และเหมาะสมกับการ บริหารจัดการอารยสถาปัตย์ของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สร้างความตระหนักให้กับพระภิกษุสามเณร และบุคลากรภายในวัด ในการ ปฏิบัติการ Universal Design เพื่อเพิ่มคุณภาพในการให้บริการแก่ผู้พิการและผู้สูงอายุ

2. พัฒนาบริการที่เป็นมาตรฐาน Universally Accessible และตระหนักถึงความต้องการของผู้พิการเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ใช้ร่วมกันได้สะดวกสบาย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดอื่น ๆ

2. ควรศึกษาการพัฒนาพุทธนวัตกรรมในการบริหารจัดการอารยสถาปัตย์ของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดอื่น ๆ

3. ควรศึกษาตัวชี้วัดในการบริหารการจัดการอารยสถาปัตย์ของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

ปวีณา ทวีวงศ์โอฬาร. (2552). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (การศึกษาเฉพาะบุคคลหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

พรวิฑู โคว์คชาภรณ์. (2557). อารยสถาปัตย์ (Universal Design). กรุงเทพฯ: สำนักงานวิชาการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

พระครูวัชรสุวรรณนารถ (ลูกซุบ ธมมโชโต). (2558). การประยุกต์ใช้อธิปไตยธรรมเพื่อส่งเสริมกลยุทธ์การอนุรักษ์โบราณสถานของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 (ดุขฎิณิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูวินัยธรธรรมณ ธรรมพล. (2558). การพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ดุขฎิณิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูวิสิฐพัชราจารย์ (ฉิม ปารคุ). (2558). การพัฒนาการจัดการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี (ดุขฎิณิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูศรีรัตนธรรมวิเทศ (ปกานนท์ พุทธิเมธี). (2557). รูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกัมมัฏฐานของผู้นำชาวพุทธในประเทศไทย (ดุขฎิณิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหานพรัตน์ ขนดีโสภณ. (2558). *การบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มี
ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสาคร*

DEVELOPING PEOPLE'S POLITICAL TRUST IN THE MEMBERS OF THE
HOUSE OF REPRESENTATIVES IN SAMUT SAKHON PROVINCE

ภัคสิริ แอนิหน, วชรินทร์ ชาญศิลป์

Paksiri Ae-nihon, Vacharin Chansilp

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Paksiri.ae@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาความไว้วางใจทางการเมือง 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจทางการเมือง 3. นำเสนอแนวทางการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 โดยการวิจัยเป็นแบบผานวิธี ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้ง 3 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองสมุทรสาคร อำเภอกะทู้มแบนและอำเภอบ้านแพ้ว ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปที่ส่งผลต่อความไว้วางใจทางการเมือง เช่น ควรเป็นคนที่น่าเคารพนับถือ มีความเมตตา กรุณา มีนโยบายที่ดีสามารถตอบสนองความต้องการ 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจทางการเมือง พบว่า ปัจจัยด้านความพึงพอใจของประชาชนมีผลต่อการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองฯ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และร่วมกันอธิบายความผันแปร ได้ร้อยละ 86.8 สังคหวัตถุ 4 ส่งผลต่อการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองฯ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และร่วมกันอธิบายความผันแปรของหลักสังคหวัตถุ 4 ส่งผลต่อการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองฯ ได้ร้อยละ 89.0 3. การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองฯ โดยประยุกต์ใช้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา โดยหลักสังคหวัตถุ 4 ส่งผลต่อการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสาคร

คำสำคัญ: การพัฒนา; ความไว้วางใจ; สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study people's political trust. 2. To study factors affecting people's political trust. 3. To propose guidelines for integrating the Sangahavathu 4, conducted by the mixed research methods. Statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, multiple regression analysis.

Findings were as follows: 1. General conditions that affected people's political trust, such as they should be respected persons who have compassion and good policies that could meet the needs of the people and were trustworthy. 2. Factors affecting people's political trust was found that public satisfaction factors affect the development of people's political trust with the statistically significant level of 0.01 and together they explained the variation with the percentage 86.8 Sangahavathu 4 factors affected the development of people's political trust at a statistically significant level of 0.01 and jointly explain the variation of Sangahavathu 4 principles, affecting the development of people's political trust by 89.0 percent 3. Developing people's political trust by applying Sangahavathu 4 principle, namely Dana, Piyavaja, Atthachariya, Samanattata by the Sangahavathu 4 principle, affected the development of people's political trust in the members of the House of Representatives in Samut Sakhon Province.

Keywords: Development; Trust; Members of Parliament

บทนำ

โดยสภาพธรรมชาติมนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างอิสระตามลำพังแต่เพียงผู้เดียวได้ จะต้องใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่น ติดต่อกันสัมพันธ์กันสังคมจึงเกิดขึ้นการอยู่ร่วมกันของมนุษย์เป็นสังคมมีหลายระดับ ตั้งแต่สังคมเล็ก ๆ จนกระทั่งเป็นสังคมใหญ่คือรัฐหรือประเทศซึ่งการอยู่ร่วมกันนี้จำเป็นต้องมีการจัดระเบียบสังคมให้เกิดความสงบสุข ยุติธรรม รวมทั้งเพื่อให้เกิดการพัฒนาก้าวหน้าของสังคมโดยจะต้องมีอำนาจสูงสุดในการควบคุมหรือปกครองในสังคม ซึ่งเรียกว่าอำนาจอธิปไตย ในสมัยโบราณมนุษย์มีความเชื่อในลัทธิเทวสิทธิ์หรือเทพาธิปไตย ดังนั้น หลายประเทศจึงปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยในการปกครองและบริหารประเทศแต่เพียงผู้

เดียว แต่ต่อมาลัทธิเทวสิทธิ์เสื่อมลงและมีความเชื่อในเรื่องที่คนในประเทศทุกคนมีสิทธิร่วมกันในการปกครองและบริหารประเทศ จึงเกิดระบอบการปกครองประชาธิปไตยขึ้น โดยที่ประชาชนทุกคนในประเทศเป็นเจ้าของอำนาจและมีรัฐสภาเป็นองค์กรที่ตัวแทนของประชาชนเข้าไปร่วมกันทำหน้าที่ปกครองประเทศและบริหารประเทศวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 คณะราษฎร (People's Party) ได้เข้าทำการยึดอำนาจปกครองประเทศเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยโดยมีรัฐธรรมนูญเป็นหลักในการปกครองประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์ที่ทำการปฏิวัติทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมให้มีสภาพดีขึ้นดังเช่นประเทศที่ใช้ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย (กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์, 2557)

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วย สมาชิกจำนวน 500 คน ประกอบไปด้วย สมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตจำนวน 350 คนและสมาชิกซึ่งมาจากบัญชีรายชื่อพรรคการเมืองจำนวน 150 คน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560)

สำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีบทบาทภายในสภาและนอกสภาโดยภายในสภาประกอบด้วย 1. การตรากฎหมาย การตราพระราชบัญญัติ ที่เป็นกระบวนการหรือขั้นตอนในการเสนอและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงมีผลบังคับใช้เป็นกฎหมาย การอนุมัติหรือการไม่อนุมัติพระราชกำหนด และการแก้ไขรัฐธรรมนูญ 2. อำนาจในการบริหารควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน การตั้งกระทู้ถามเกี่ยวกับงานในหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี การเสนอญัตติหรือข้อเสนอด่าง ๆ ที่มีความมุ่งหมายเพื่อให้สภาลงมติหรือวินิจฉัยชี้ขาดว่าให้ควรปฏิบัติอย่างไร 3. สิทธิเข้าชื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง 4. อำนาจในการควบคุมการตรากฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ 5. อำนาจในการให้ความเห็นชอบในการทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศ ฯลฯ และบทบาทนอกสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสร้างบทบาทในการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของประชาชน เช่น การพบปะเยี่ยมประชาชนในพื้นที่เพื่อสะท้อนถึงการให้ความสำคัญและการเอาใจใส่ทุกข์สุขของประชาชน เป็นการรับฟังปัญหาโดยตรงจากประชาชนเพื่อนำปัญหานั้นไปแก้ไขโดยเร็วที่สุด ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้รับข้อมูลโดยตรงจากประชาชน เพื่อควบคุมการทำงานของรัฐบาล และเพื่อเสนอแนะการตรากฎหมายต่าง ๆ ในรัฐสภาต่อไป (พันธุ์ทิพา อัครธีรณัย, 2559)

การเลือกตั้งไม่ได้มีความสำคัญเพียงแค่ว่าเป็นสัญลักษณ์ของการเป็นประชาธิปไตยในสังคม แต่ยังหมายถึง การสะท้อนความคิดและความต้องการของประชาชนผ่านกระบวนการสรรหาที่ประชาชนได้เป็นผู้กำหนดชะตาชีวิตของตัวเอง เพื่อนำไปสู่การ

เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในสังคมผ่านกระบวนการรัฐสภาโดยการเลือกตั้งมีความสำคัญดังนี้

1. การเลือกตั้งเป็นวิธีการที่ประชาชนได้ไปมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองตามหลักการประชาธิปไตย โดยประชาชนใช้ตัวแทนของตนที่ได้จากการเลือกตั้งเข้าไปทำหน้าที่แทนตนในรัฐสภาและในคณะรัฐบาล
2. การเลือกตั้งเป็นวิธีการที่ใช้เปลี่ยนอำนาจการปกครองที่ทันสมัยและเป็นไปอย่างสันติ ซึ่งแตกต่างจากมนุษย์ในสมัยโบราณที่ใช้กำลังใช้อาวุธเข้าต่อสู้กัน เพื่อแย่งแย่งอำนาจทางการเมือง ซึ่งจะเห็นได้จากวิชาประวัติศาสตร์
3. การเลือกตั้งเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการปฏิวัติรัฐประหาร เมื่อรัฐบาลไม่สามารถบริหารประเทศหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ไม่ตรงเจตนารมณ์ของประชาชนได้ก็จะคืนอำนาจให้ประชาชน ด้วยการยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อจัดการเลือกตั้งใหม่ให้ประชาชนตัดสินใจว่าสมควรจะเลือกใครเป็นผู้บริหารประเทศ
4. การเลือกตั้งเป็นวิธีที่จะทำให้เกิดการผูกขาดอำนาจ เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มอื่นที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามาใช้อำนาจในการบริหารประเทศ ทำให้ประชาชนได้มีโอกาสเปลี่ยนตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้นการปกครองระบอบประชาธิปไตยการเลือกตั้งเป็นกระบวนการที่ไม่อาจขาดได้ เพราะการเลือกตั้งนั้นหมายถึงการที่ประชาชนได้ใช้สิทธิของตนเองลงคะแนนเลือกตัวแทนให้ไปทำหน้าที่แทนตนเองในการปกครองประเทศ การเลือกตั้งที่เป็นประชาธิปไตยนั้นต้องเป็นการเลือกตั้งโดยสะอาด บริสุทธิ์ ยุติธรรม เปิดโอกาสให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีอิสระในการใช้สิทธิของตนเอง (ชยพล ธาณินวัฒน์, 2562)

ในอดีตที่ผ่านมาการเมืองในจังหวัดสมุทรสาคร ก็เป็นเช่นเดียวกับหลาย ๆ จังหวัดในประเทศไทยที่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ใต้อิทธิพลทางการเมืองที่สำคัญ โดยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในครั้งที่ผ่านมานักการเมืองต้องรับมือและปรับตัวเข้ากับระบบการเลือกตั้งแบบใหม่และประกอบกับกลุ่มกระแสมือการเมืองมีการแข่งขันจากผู้สมัครกันมากขึ้น หลากหลายขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อพฤติกรรม การเลือกตั้งของผู้ที่มีสิทธิออกเสียง การหาเสียงของผู้สมัครแต่ละพรรคการเมืองแตกต่างจากเดิม การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในครั้งที่ผ่านมา นับว่าเป็นการต่อสู้ทางการเมืองภายในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งมองว่าเป็นการสร้างความสัมพันธ์ทางการเมืองแบบใหม่แทนระบบเดิมคือระบบอุปถัมภ์

จากผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดสมุทรสาครที่ผ่านมา จึงทำให้เห็นว่าการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ชนะการเลือกตั้งไม่มีอิสระในการเข้าปฏิบัติหน้าที่ผู้แทนราษฎร เนื่องจากพรรคการเมืองเป็นประเด็นสำคัญที่จำกัดบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกผู้แทนราษฎร ซึ่งการทำหน้าที่ของสมาชิกผู้แทนราษฎรของผู้ชนะการเลือกตั้งทั้งพรรคฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านมีบริบท มีความแตกต่างกันในการทำหน้าที่ของการเป็นสมาชิกผู้แทนราษฎรที่เป็นตัวแทนจากประชาชน จึงเห็นได้ว่าการพัฒนา

ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสาคร มีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อการไว้วางใจของประชาชนทั้งการสังกัดพรรคการเมือง ภูมิหลัง ประสบการณ์ทางการเมืองรวมถึงความหวังของประชาชนในการเข้าไปเป็นตัวแทนในการบริหารประเทศจึงเห็นได้ว่าการเมืองประชาธิปไตยแบบตัวแทนอยู่ในภาวะวิกฤติและถูกมองว่าไม่สามารถสร้างความไว้วางใจหรือความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะในแง่ของการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนซึ่งมีมากขึ้นเรื่อย ๆ ในบริบทของพหุสังคมประชาธิปไตย ดังนั้น เมื่อลดระดับการวิเคราะห์มาอยู่ในระดับประเทศโดยหันย้อนกลับมามองพัฒนาการของประชาธิปไตยในประเทศไทย พบว่าการเติบโตของกระแสประชาธิปไตยได้ก่อให้เกิดมีกระแสเรียกร้องให้รัฐบาลกระจายอำนาจมาเป็นระยะ ๆ และมีการถกเถียงกันในหมู่นักวิชาการเรื่อยมาอันเนื่องกระบวนการใช้อำนาจของผู้นำและการรวมศูนย์อำนาจของรัฐและระบบราชการ จนกระทั่งเมื่อเกิดจลาจลทางการเมืองขึ้นในปี พ.ศ. 2535 และประชาชนเป็นฝ่ายได้รับชัยชนะเหนือฝ่ายเผด็จการทหาร แนวความคิดในการปฏิรูปทางการเมืองจึงได้เริ่มขึ้นจนกระทั่งได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 อันนับเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการปฏิรูปกลไกประชาธิปไตยใหม่ กลไกอำนาจในหลายส่วนได้ถูกปฏิรูปเสียใหม่ซึ่งถือว่าเป็นการปฏิวัติรากฐานของประชาธิปไตยโดยอย่างแท้จริง ได้เกิดมีแนวทางการกระจายอำนาจรวมทั้งมีแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจระกาศออกมาเป็นกฎหมายเรียบร้อยแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542

ภายใต้ระบอบนี้ สถาบันทางการเมืองจะต้องได้รับการยอมรับจากประชาชน รัฐบาลประชาธิปไตยจำเป็นต้องได้รับความไว้วางใจจากประชาชนและต้องสามารถสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีแก่ประชาชนได้ (Aberbach & Walker, 1970) ระบบการเมืองในระบอบประชาธิปไตยจะคงอยู่ได้จากการสนับสนุนของประชาชนส่วนใหญ่เพราะความไม่พอใจอาจจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม หรืออาจจะส่งผลต่อการกำจัดคนไม่ดีที่มีอำนาจอยู่ให้ออกจากกระบวนการเมืองผ่านกระบวนการเลือกตั้ง เช่น ประชาชนจะรู้สึกไม่พอใจต่อการดำเนินการของรัฐบาลหรือผู้นำที่มีต่อสถานการณ์หนึ่ง ๆ และจะนำไปสู่การแพร่กระจายความไม่ไว้วางใจในรัฐบาลอันจะนำไปสู่การต่อต้านและเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงได้ ความไม่พอใจเป็นสัญญาณเริ่มต้นที่จะบอกได้ว่า ระบบการเมืองจำเป็นต้องปรับตัวและความสามารถของรัฐบาลในการจัดการกับความขัดแย้ง ดังนั้น ในช่วงเวลาที่เกิดความไม่ไว้วางใจสูง แสดงว่า ความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง เป็นเครื่องชี้วัดถึงความไม่พอใจในคุณภาพชีวิตที่พวกเขา กำลังประสบอยู่ (Miller, 1999) รวมถึงความสามารถและความสำเร็จของผู้นำที่กำลังดำเนินไปอีกด้วย ดังที่ Alexis de Tocqueville เห็นว่า รัฐประชาธิปไตยนั้นจะถูกสร้างขึ้น

บนพื้นฐานของความไว้วางใจ (Inglehart & David, 1997) ทางออกที่ดีของสังคมไทยโดยการสร้างการเรียนรู้และเห็นคุณค่าของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยกำหนดให้มีการเรียนเรื่องประชาธิปไตย ประวัติศาสตร์การเมือง การปกครองของไทย การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยน้อมนำพระบรมราโชวาทที่ว่ารู้จักสามัคคีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ความตอนหนึ่งว่า สามัคคีสำคัญที่สุด คืออะไร ก็คือสามัคคีในชาติ ไม่ใช่สามัคคีในคณะไม่ดี แต่ต้องระวัง ถ้าสามัคคีกันแต่ไปก้าวก่ายหรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนในสถาบันก็เป็นความผิด ถ้าสามัคคีในสถาบันแต่ทำให้คนอื่นเดือดร้อนก็ไม่ดี เพราะทำให้เสียหายต่อความสามัคคีของคนในชาติ เกิดการทุจริตได้โดยเฉพาะอิทธิพลและอำนาจของฝ่ายการเมืองที่ครอบงำหรือสามารถให้คุณให้โทษต่อเจ้าหน้าที่หรือข้าราชการท้องถิ่นตลอดจนการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องตรวจสอบงานโครงการต่าง ๆ (โกวิทย์ พวงงาม, 2560) ความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนก็อาจจะนำไปสู่ความไม่พอใจที่เพิ่มขึ้นจนส่งผลให้เกิดความรุนแรงทางการเมืองได้เห็นได้จากการแสดงออกถึงความต้องการหรือการเรียกร้องของประชาชนผ่านระบอบประชาธิปไตยทางตรงมากขึ้น และการเข้าร่วมทางการเมืองแบบรุนแรงอื่น ๆ (William, 1960) ดังที่ปรากฏปัญหาความขัดแย้งในเรื่องนโยบายการพัฒนา ปัญหาความไม่เข้าใจกฎหมายของเจ้าหน้าที่ ปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน และความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับหน่วยงานของรัฐ เป็นต้น (จิตพล กาญจนกิจ, 2545)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสาคร
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสาคร

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) คือ การใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการทำวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Analysis) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) และระเบียบ

วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งทั้ง 3 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองสมุทรสาคร อำเภอกะห้หม่นแบนและอำเภอบ้านแพ้ว ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยตารางสำเร็จรูปของ ทาโร ยามาเน่ หาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อประมาณค่าสัดส่วนของประชากร โดยคาดว่าสัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากรเท่ากับ 0.5 และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการทำผู้วิจัยครั้งนี้ได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ได้แก่ 1. นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา 2 รูป 2. ด้านการเมือง 3 คน 3. คณะกรรมการเลือกตั้ง 5 คน 4. ตัวแทนภาคประชาชน 5 คน และ 5. นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ 2 คน รวมทั้งสิ้น 18 รูปหรือคน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามดังนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยมีลักษณะ แบ่งออกเป็น 3 ตอน

2. สนทนากลุ่ม (Focus Group) สนทนาพูดคุยกันประมาณ 12 รูปหรือคน ของผู้ทรงคุณวุฒิรวม 3 กลุ่ม รวม 12 รูปหรือคน

3. แบบสัมภาษณ์(In-dept Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In Depth Interview) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสาคร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. โดยการรวบรวมจากหนังสือ วารสารบทความ งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหลักการแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสาคร ตลอดจนข้อมูลทางสถิติที่รวบรวมโดยหน่วยงานราชการหรือสถาบันการศึกษาและแหล่งข้อมูลที่เป็นที่ยอมรับ

2. จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยให้แบบสอบถาม (Questionnaire) ตรงตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม

3. ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ จำนวนอย่างน้อย 5 ท่าน ในการตรวจเครื่องมือการวิจัยว่ามีความเที่ยงตรงและสามารถใช้ในการเก็บข้อมูลได้หรือไม่

4. ติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงผู้บริหาร หรือหัวหน้างานกลุ่มเป้าหมาย และเวียนหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้บริหาร หัวหน้าหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

5. นำส่งหนังสือขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานที่เป็นกลุ่มเป้าหมายโดยกำหนดวันที่จะไปขอแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) ด้วยตนเอง

6. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเองแล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง

7. ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้วิจัยหาความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นและตัวแปรตามโดยใช้การประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์เสนอข้อมูล ได้แก่ วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) การวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิด นำมาจับกลุ่มคำตอบวิเคราะห์รายข้อวิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis techniques) นำเสนอข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียงประกอบตารางข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้ง 4 ด้าน พบว่า มีความคิดเห็น โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านบทบาทของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ด้านนโยบาย ด้านพฤติกรรมการบริหารงาน และด้านการสื่อสารทางการเมือง

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในจังหวัดสมุทรสาคร ตัวแปรที่ศึกษา 4 ตัวแปร คือ ด้านความพึงพอใจของประชาชน ด้านการตอบสนองความต้องการของประชาชน ด้านการเมืองในระบบราชการ และด้านความโปร่งใสในการบริหาร โดยปัจจัยที่มีผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองส่งผลต่อการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในจังหวัดสมุทรสาคร ได้ร้อยละ 86.8

ผลการสมมติฐานที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองส่งผลต่อการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในจังหวัดสมุทรสาคร มีตัวแปรที่ศึกษา 4 ตัวแปร โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ ด้านความพึงพอใจของประชาชน ด้านการตอบสนองความต้องการของประชาชน ด้านการเมืองในระบบราชการ และด้านความโปร่งใสในการบริหาร โดยปัจจัยที่มีผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองส่งผลต่อการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในจังหวัดสมุทรสาคร ได้ร้อยละ 86.8

ผลการสมมติฐานที่ 2 พบว่า หลักสังคหัตถ์ 4 ส่งผลต่อการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสาคร มีตัวแปรที่ศึกษา 4 ตัวแปร โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ ด้านทาน การให้ความช่วยเหลือด้านปิยวาจา พุดมีเหตุผล ด้านอรรถจริยา ประพฤติตนเป็นประโยชน์ ด้านสมานัตตตา เสมอต้น เสมอปลาย โดยหลักสังคหัตถ์ 4 ส่งผลต่อการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสาคร ได้ร้อยละ 89.0

3. การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสาคร โดยประยุกต์ใช้ตามหลักสังคหัตถ์ 4 คือ ทาน ปิยวาจา อรรถจริยา สมานัตตตา โดยหลักสังคหัตถ์ 4 ส่งผลต่อการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสาคร มีดังนี้ 1. ด้านทาน การให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่ประชาชนต้องการและขาดแคลน เข้าช่วยเหลือประชาชนเพื่อที่จะบรรเทาทุกข์ของประชาชน อีกทั้งเป็นที่ปรึกษาคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำที่มีประโยชน์แก่ประชาชน มีความเสียสละ มีการให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของพื้นที่ 2. ด้านปิยวาจา พุดมีเหตุผล ใช้คำพูดที่สุภาพ กล่าวในสิ่งที่เกิดประโยชน์

แก้สังคม ใช้คำพูดทำให้ประชาชนเลื่อมใสศรัทธาจากการรักษาคำพูดคำมั่นสัญญาที่ได้กล่าวไว้กับประชาชน มีทักษะในการพูดโน้มน้าวใจเพื่อสร้างความเชื่อมั่น ทำตัวให้น่าเคารพนับถือ แสดงออกถึงความปรารถนาที่ดีด้วยความจริงใจ 3. ด้านอัตถจริยา ประพฤติตนเป็นประโยชน์ เสียสละเพื่อสังคมและประชาชน มีความตั้งใจในการทำงานโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ตนเองอย่างเต็มความสามารถเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์กับสังคม ให้ความช่วยเหลือประชาชนอย่างเต็มที่ โดยให้ความสำคัญในการพัฒนาและสร้างความเจริญอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกัน 4. ด้านสมานัตตตา เสมอต้นเสมอปลาย วางตนเองให้เหมาะสมให้เกียรติต่อคนที่ร่วมงานทั้งผู้ได้บังคับบัญชาและประชาชน วางตนให้เหมาะสมแก่บุคคล แก่ฐานะ เข้ากับประชาชนได้โดยไม่ถือตัว ยึดหลักความเสมอภาคเท่าเทียมกันไม่เอาเปรียบผู้อื่น

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมระดับความคิดเห็นประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.34 ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้ง 4 ด้าน พบว่า มีความคิดเห็น โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านนโยบาย ด้านพฤติกรรมการบริหารงาน ด้านบทบาทของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ด้านการสื่อสารทางการเมือง โดยผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของวรยุทธ สถาปนาสกุล (2560) ได้วิจัยเรื่องคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นที่พึงประสงค์ตามทัศนคติของประชาชนอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยม 1. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ตามทัศนคติของประชาชน โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก 2. ผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นพัฒนาท้องถิ่นให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี เศรษฐกิจดี เกิดความอุดมสมบูรณ์ 3. ผู้นำท้องถิ่นควรพัฒนาคุณลักษณะในด้านสติปัญญา บุคลิกภาพและคุณธรรมจริยธรรมให้เหมาะสมกับบทบาทของการเป็นผู้นำที่ดี 4. ควรส่งเสริมให้แสดงออกต่อหน้าชุมชนมากขึ้น ควรติดตามข่าวสารทางการเมืองให้ทันเหตุการณ์

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสาคร มีตัวแปรที่ศึกษา 4 ตัวแปร โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ ด้านความพึงพอใจของประชาชน ด้านการตอบสนองความต้องการของประชาชน ด้านการเมืองในระบบราชการ และด้านความโปร่งใสในการบริหาร ปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติทางการเมือง ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก จึงต้องมีการผลักดันให้มีการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทน

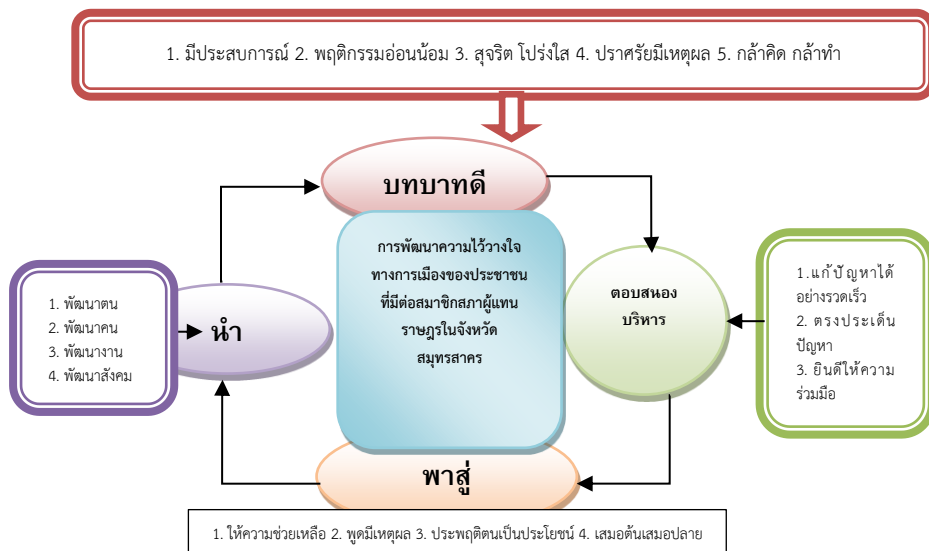
ราษฎร เพื่อเสริมความเข้มแข็ง และเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางการเมือง ตามกฎระเบียบของสังคมที่อยู่ เป็นหลักที่สำคัญขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักการและเหตุและผลควบคู่กันไปกับการมีสติสัมปชัญญะ ก่อให้เกิดจุดยืนและอุดมการณ์ทางการเมือง เพื่อความเจริญก้าวหน้ามั่นคง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระทรงวุฒิ รัตน์ และคณะ (2563) ได้วิจัยเรื่องการกล่อมเกลางานทางการเมืองของ ประชาชนที่มีผลต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปในอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า การกล่อมเกลางานทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปในอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการกล่อมเกลางานทางการเมืองของประชาชน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้มีความคิดเห็นต่อการกล่อมเกลางานทางการเมืองของประชาชนไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธ สมมุติฐานการวิจัย 3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการกล่อมเกลางาน การเมืองด้านการได้รับความรู้ทางการเมือง ประชาชนได้รับความรู้ทางการเมืองหรือข้อมูลข่าวสาร ทางการเมืองจากเจ้าหน้าที่ของรัฐน้อย การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง ควรเพิ่มช่องทางการได้รับข่าวสารทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองประชาชนยังโดนปิดกั้นในการแสดงความคิดเห็นในทางการเมือง ประชาชนมีความคิดเห็นทางการเมืองน้อย

3. แนวทางการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสาคร ประกอบด้วย 1. ทาน (การให้ความช่วยเหลือ) 2. ปิยวาจา (พูดมีเหตุผล) 3. อัตถจริยา (ประพฤติตนเป็นประโยชน์) 4. สมานัตตตา (เสมอต้นเสมอปลาย) โดยการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการ มุ่งเน้นการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนเปลี่ยนแปลงทัศนคติทางการเมือง ที่จะต้องยึดมั่นหลักการแบบแผนตามหลักธรรมาธิปไตย เพื่อให้เกิดการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองที่ดี โดยนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการ มุ่งเน้นประโยชน์ที่จะทำให้เกิดการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เจริญก้าวหน้าตามหลักพุทธธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา), 2562) ได้วิจัยเรื่อง การนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการขององค์กรบริหารส่วนตำบล พบว่า การบริหารงานมีความเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรมอยู่ตลอดเวลา ผู้นำองค์กรจะต้องมีความรู้ความสามารถในด้านการบริหารงานในทางการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีการประยุกต์ใช้การบริหารงานในองค์กรตามหลักสังคหวัตถุ 4 เมื่อนำเอาหลักธรรมมาใช้แล้วก็สามารถให้ระดับประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานขององค์กรได้ดียิ่งขึ้นไป และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจักรวาล สุขไมตรี (2562) ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ขององค์กรบริหารส่วนตำบลตะพง อำเภอหาดใหญ่

จังหวัดสงขลา พบว่า 1. การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา นั้นเกิดจากบุคลากรในองค์การเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาในการบริหารงาน 2. แนวทางการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ต้องแก้ไขที่ตัวบุคลากรในองค์การเป็นสำคัญ ซึ่งมีอยู่ 4 ด้าน คือ 1. ด้านทาน 2. ด้านปิยวาจา 3. ด้านอัตถจริยา 4. ด้านสมานัตตตา โดยจะต้องบริหารตน บริหารคน บริหารงาน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ความไว้วางใจที่ประชาชนมีให้กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสิ่งที่ประชาชนในสังคมยอมรับร่วมกัน และเป็นที่ยอมรับไว้วางใจของประชาชนทุกคน คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องมีสิ่งสำคัญทั้ง 4 ประการดังต่อไปนี้

1. บทบาทดี เป็นคุณลักษณะพื้นฐานเฉพาะตัวเป็นต้นทุนเบื้องต้นที่จะสนับสนุนให้ทำหน้าที่เป็นผู้แทนประชาชน ทำหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ดี 2. ตอบสนองบริหาร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนอกจากจะมีคุณสมบัติเบื้องต้นที่ดีแล้วต้องเป็นผู้ที่รู้จักทำหน้าที่แทนพี่น้องประชาชน กล่าวคือ การตอบสนองงานบริหารงานด้วยความยินดี 3. พาสู่คุณธรรม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องเป็นผู้นำทางด้านคุณธรรมเพราะต้องทำหน้าที่เป็นผู้แทนประชาชน ต้องไม่ทิ้งหลักในการทำหน้าที่พัฒนาสังคม เป็นผู้แทนที่ดีของประชาชน โดยมีหลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงาน 4. นำพัฒนา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

เป็นผู้นำการพัฒนาด้วยความดีงามในพื้นฐานของความถูกต้อง เหมาะสม บริสุทธิ์ และยุติธรรม ในการทำหน้าที่แทนประชาชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีการสนับสนุนการเผยแพร่หลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนนโยบายให้ความรู้ความไว้วางใจทางการเมืองให้กับประชาชน
2. เพื่อสนับสนุนส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองและต่อผู้อื่นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามทัศนคติของประชาชนตามหลักพุทธธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์. (2557). *จุดเริ่มต้นประชาธิปไตยไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2560). *สภาพปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สยามรัฐ.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 22.
- พันธุ์ทิพา อัครธีรณัย. (2559). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครนายก: ศึกษาในช่วงเวลา 2559* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- ชิตพล กาญจนกิจ. (2545). *ความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเมืองท้องถิ่นไทย: ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบล* (ดุขุฎินิพนธ์รัฐศาสตรดุขุฎิปบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ชยพล ธาณินวัฒน์. (2562). ความสำคัญของการเลือกตั้งและกฎหมายเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งปี 2562. สืบค้น 10 มกราคม 2564, จาก www.parliament.go.th
- วรยุทธ สถาปนาศุภกุล. (2560). คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นที่พึงประสงค์ตามทัศนะของ ประชาชนอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*, 8(2), 243-253.
- พระทรงวุฒิ รัตนะ และคณะ. (2564). การกล่อมเกลາทางการเมืองของ ประชาชนที่มีผลต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปในอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 4(1), 44-53.
- จักรวาล สุขไมตรี. (2562). การบริหารงานตามหลักสังคหวัต 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลตะพง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. *วารสารราชพฤกษ์*, 17(2), 105-111.
- พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา). (2562). การนำหลักสังคหวัต 4 ไปใช้ในพัฒนาการบริหารจัดการองค์กรบริหารส่วนตำบล. *วารสารธรรมวิชัย*, 2(2), 318-328.
- Aberbach, J. D. & Walker, J. L. (1970). *Political Trust and Racial*. New York: Addison-Wesley.
- Miller. (1999). *Monopoly Politics*. Stanford. California: Hoover Institution Press.
- Inglehart, R. & David P. R. (1997). Voting Correctly. *American Political Science Review*, 91(3), 585-598.
- William, K. (1960). *The Politics of Mass Society*. London: Route ledge and Kegan Paul.

การบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับการดำเนินงานธุรกิจโรงแรมในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล*

THE STRATEGIC MANAGEMENT FOR HOTEL BUSINESS PERFORMANCE IN BANGKOK METROPOLITAN REGION

รุ่งฝิยา เมฆนิมิตคานนท์, สมยศ อวเกียรติ, สิทธิพร ประวัติรุ่งเรือง

Rungriya Maknimittanon, Somyos Avakiat, Sittiporn Prawatrungruang

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

North Bangkok University

Corresponding Author E-mail: Rungriya.mak@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และสภาพภายนอก 2. ศึกษาปัจจัยคุณลักษณะของธุรกิจ 3. ศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการ 4. วิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อผลการดำเนินงานธุรกิจโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างธุรกิจโรงแรมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 320 แห่ง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ การแจกแจงความถี่และการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ One Way ANOVA และวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ และในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการศึกษา คือ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านโรงแรม 17 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์กรยังขาดการกำหนดวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์และขาดการสื่อสารความเข้าใจกับพนักงาน การใช้สื่อเทคโนโลยีใหม่ และการใช้ภาษา 2. จังหวัดที่ตั้งของโรงแรม ทุนจดทะเปียน ระยะเวลาในการดำเนินงานธุรกิจ ระดับมาตรฐานของโรงแรม จำนวนพนักงาน จำนวนห้องพัก มีความแตกต่างกันในการดำเนินงานธุรกิจโรงแรม ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายในและด้านการพัฒนาและการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. การจัดการการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้แก่ การวางแผนกลยุทธ์ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ระบบสารสนเทศเทคโนโลยี การพัฒนาบุคคล และการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ 4. แนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์ได้แก่ การจัดการทางด้านภาวะผู้นำในการบริหารนโยบายของ

องค์กร การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีและทักษะการเรียนรู้เทคโนโลยีและการใช้ภาษา
การบริหารงานทางการเงิน การบริหารลูกค้าสัมพันธ์และการบริการลูกค้า
คำสำคัญ: การจัดการเชิงกลยุทธ์; ธุรกิจโรงแรม; การจัดการการดำเนินงาน

Abstract

Objectives of this research article were 1. To study current conditions, problems, and external conditions 2. To study business attributes 3. To study management factors 4. To analyze and present strategic management approaches for hotel business performance in Bangkok Metropolitan and surrounding areas, conducted by the mixed research methods. A sample group of 320 hotel businesses in Bangkok and surrounding areas. Statistics used in the analysis included frequency distribution and determination of percentages, means and standard deviations, One Way ANOVA analysis and multiple regression analysis methods. The qualitative research. Data were collected from 17 Key informants, 17 hotel experts. Data were analyzed using descriptive interpretation.

The results of the research were found that 1. The organization still lacks strategic vision and lacks communication of understanding with employees using new technology media and use of language 2. Province where the hotels are located, registered capital, length of time in business, hotel standard levels, number of employees, number of rooms are different in operating a hotel business in terms of finances, customers, internal processes, and development and learning with statistically significant level at the 0.05. 3. Overall operations management were at a high level. In order from highest to lowest average were: Executive leadership strategic planning information system technology personal development and customer relationship management. 4. Strategic management approaches included: Leadership management in organizational policy administration Development of technology and skills in learning technology and language use financial management Customer relationship management and customer service.

Keywords: Strategic Management; Hotel Business; Performance Management

บทนำ

การระบาดใหญ่ทั่วโลกของ Corona Virus 2019 ไม่เพียงทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งหมดหยุดชะงัก แต่ยังทำลายโลกาภิวัตน์และการดำเนินงานระดับโลกขององค์กรต่าง ๆ ในทางกลับกัน ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นและทางเลือกอื่นยังคงมีความผันผวน อย่างไรก็ตาม เพื่อการฟื้นตัวอย่างรวดเร็วและการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ การจ้างงาน และหน้าที่ทางธุรกิจ (จุฬารัตน์ ชันแก้ว, 2563) การเริ่มต้นที่ยั่งยืนและทันสมัยใหม่เป็นสิ่งจำเป็นในภาคเศรษฐกิจที่แย่งส่วนใหญ่ การติดเชื้อโคโรนาสายพันธุ์ใหม่เกิดจากนักเดินทางจากต่างประเทศเป็นครั้งแรก ดังนั้นจึงต้องเผชิญกับชนชั้นที่มีฐานะทางสังคมที่เดินทางส่วนใหญ่ทั่วโลก จึงเป็นเรื่องสำคัญสำหรับโรงแรมที่จะต้องมีการปฏิบัติการเพื่อจัดการกับทั้งสถานะปัจจุบันและอนาคตเมื่อความต้องการเดินทางเพิ่มขึ้นอีกครั้งจากสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ธุรกิจในการการท่องเที่ยวในช่วง 8 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2564 พบว่า ธุรกิจในทุกพื้นที่ต่างประสบปัญหาในด้านรายได้ที่ลดลง โดยได้รับผลกระทบเพิ่มขึ้นจากการแพร่ระบาดของโควิด 19 ระลอกที่ 3 เป็นสำคัญ ซึ่งมีความรุนแรงมากกว่าผลกระทบจากการล็อกดาวน์เมื่อช่วง พฤษภาคม-มิถุนายน พ.ศ. 2563 ธุรกิจจำนวนมากขาดสภาพคล่องทำให้ต้องหยุดหรือเลิกกิจการ และแรงงานถูกเลิกจ้าง ขณะที่มาตรการเยียวยาต่าง ๆ อาจจะไม่เพียงพอหากมีการล็อกดาวน์ต่อไปอีก (ณัฐฤทธิ นิธิประภา, 2564)

การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นกลยุทธ์ที่มีมีการดำเนินงานโดยผู้บริหารเป็นผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจในองค์กรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและคงไว้ซึ่งความได้เปรียบทางการแข่งขันที่เหนือกว่าคู่แข่ง และมีการกำหนดกิจกรรม และตัวเลือกระหว่างองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมที่มีทั้งสิ่งแวดล้อมภายในและสิ่งแวดล้อมภายนอกองค์กรก่อนที่จะนำมาพิจารณาประกอบกันเพื่อกำหนดแนวทางกลยุทธ์ในการนำมาบริหารการดำเนินงานในองค์กรนั้น ๆ (Mwangi, 2017) นอกจากนี้ณอมศิลป์ จันคนากิติกุล (2561) ได้พยายามจับโมเดลกลยุทธ์แบบองค์รวมซึ่งประกอบด้วยปัจจัยอุตสาหกรรม กลยุทธ์ และประสิทธิภาพโดยใช้การรับรู้ของผู้ดำรงตำแหน่งโรงแรมเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้สัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง งานวิจัยนี้ใช้แบบจำลอง Porter Five Force และ RBV ของ Barney ในขณะที่พยายามรวมเอาแบบจำลองเหล่านี้ในการทดสอบผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงาน การศึกษาเจาะลึกถึงกลยุทธ์ด้านไอที ททรัพยากรบุคคล และลูกค้า ผลการวิจัยพบว่า โรงแรมที่มีภัยคุกคามต่ำซึ่งเกี่ยวข้องกับอำนาจการต่อรองของลูกค้าและผู้เข้ามาใหม่เผยให้เห็นกลยุทธ์ที่แข็งแกร่งกว่าซึ่งก็คือ การบริหารทรัพยากรมนุษย์และเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงแรมที่ถูกมองว่ามีความได้เปรียบเหนือการแข่งขันไม่ได้แสดงถึงความสามารถในการแข่งขันที่สำคัญเกี่ยวกับกลยุทธ์ที่มีอยู่ในภาพลักษณ์ของแบรนด์

ทรัพยากรบุคคล และเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการศึกษาอื่นพบว่ากลยุทธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์มีผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพเชิงพฤติกรรม และกลยุทธ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีผลกระทบต่อนประสิทธิภาพทางการเงิน

โดยผู้วิจัยเลือกทำวิจัยในโรงแรมในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เนื่องจากหลังจากมีโรคระบาดโคโรนาไวรัส 19 กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เป็นจุดแรกที่เริ่มเปิดตัวก่อนหลังจากมีการปิดประเทศ ในปี พ.ศ. 2563 และโรงแรมในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีความหนาแน่นในแง่ของพื้นที่ทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว และการบริการที่หลากหลายมากกว่าโรงแรมปกติทั่วไปในภูมิภาคอื่นของประเทศไทยเพราะแหล่งเศรษฐกิจหรือท่องเที่ยวที่สำคัญอยู่ในกรุงเทพ และเป็นที่ท่องเที่ยวจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวทั่วโลก และความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยวที่มีทั้งโบราณสถานจนถึงแหล่งช้อปปิ้งที่ทันสมัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา การแข่งขัน และสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยคุณลักษณะของธุรกิจที่ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
4. เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อผลการดำเนินธุรกิจโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) คือ การใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการทำวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Analysis) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) และระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ธุรกิจการโรงแรมในเขต กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ได้แก่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสาคร รวมทั้งสิ้นเท่ากับ 1,558 คน

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างธุรกิจโรงแรมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลจำนวน 320 แห่ง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านธุรกิจโรงแรมและผู้บริหารระดับสูงที่มีอำนาจในการวางแผนเชิงกลยุทธ์และเจ้าของกิจการของธุรกิจการโรงแรมในประเทศไทยที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 17 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสอบถาม ปรับปรุงเครื่องมือตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจากเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้นำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน และนำมาตรวจสอบความเชื่อมั่นแบบสอบถามแล้วพบว่า ค่า Cronbach's alpha เท่ากับ 0.97 และแบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (Indepth interview) แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร/ผู้ประกอบการ มี 2 ส่วน โดยอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ตรวจสอบเนื้อหา และทำการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามที่ได้รับคืนมาต้องนำมาตรวจสอบและคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วน ตอบข้อกระทงคำถามทุกรายการ สามารถนำมาวิเคราะห์ทางสถิติได้จำนวน 320 ฉบับ จากที่ส่งไปจำนวน 400 ฉบับทางไปรษณีย์ คิดเป็นร้อยละ 27.25 ส่งทาง Google form คิดเป็นร้อยละ 72.75 หลังจากนั้นนำแบบสอบถามทั้งหมดไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยบันทึกข้อมูลและใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS เพื่อประมวลผลข้อมูลทางสถิติสำหรับงานวิจัย6. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเองแล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ส่วนข้อมูลที่เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และเป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) ได้ใช้การวิเคราะห์ด้วยค่าสถิติเชิงพรรณนา ซึ่งได้แก่ การหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติ F- test การวิเคราะห์แนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อผลการดำเนินงานธุรกิจโรงแรม โดยการ อาศัยหลักการวิเคราะห์ SWOT ภายใต้อาณัติการเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารภายในของธุรกิจโรงแรม

ผลการวิจัย

1. จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สรุปประเด็นสำคัญได้ว่าองค์กรยังขาดการระบุและกำหนดวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ เช่น สิ่งที่ต้องการบรรลุผลในระยะยาวเมื่อกำหนดวิสัยทัศน์เหล่านี้แล้ว องค์กรสามารถดำเนินการวางแผนและหาวิธีดำเนินการตามกลยุทธ์ รวมถึงการหล่อเลี้ยงวัฒนธรรมองค์กรที่ดีและมีประสิทธิภาพซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นผู้นำที่ดี และอีกประการหนึ่งที่สำคัญคือ ความไม่พร้อมในการพัฒนาบุคลากรและทุนมนุษย์ให้มีคุณภาพในโลกสมัยใหม่ในปัจจุบัน การจัดการโรงแรมเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องนำกลยุทธ์การมีส่วนร่วมของทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้บริหารระดับสูงมีการกำหนดนโยบายการมีส่วนร่วมระหว่างพนักงานระดับหัวหน้ากับพนักงานระดับล่างทำงานประสานกัน มีการออกความคิดเห็นร่วมกันเพื่อเป็นการเสริมอำนาจและการมีส่วนร่วมกันทำงานอย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตามปัจจุบันยังขาดการสื่อสารความเข้าใจในข้อมูล ทั้งระบบการสอนงาน มอบหมายงาน สั่งงานและการปฏิบัติตาม เพื่อบรรณพนักงานให้มีความรู้ความสามารถทั้งการทำงาน การใช้สื่อเทคโนโลยีใหม่ และการใช้ภาษา เพื่อการรองรับการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่เกิดจากการเปิดประเทศหลังจากโรคระบาดเป็นเวลานาน

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยคุณลักษณะของธุรกิจที่ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของการดำเนินงานธุรกิจโรงแรม แยกตามคุณลักษณะของโรงแรมของผู้ให้ข้อมูลพบว่าการดำเนินงานธุรกิจโรงแรมมีความแตกต่างกันตามจังหวัดที่ตั้งของโรงแรม ทุนจดทะเบียนระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ ระดับมาตรฐานของโรงแรม จำนวนพนักงาน จำนวนห้องพัก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในด้านการดำเนินงานด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา

3. ผลวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการจัดการภายในของธุรกิจโรงแรมกับการดำเนินงานธุรกิจโรงแรม โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยการวิเคราะห์ใช้สถิติ Adjusted R², F และ T ได้ผลสรุปดังนี้

ผลวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลโดยรวมพบว่าปัจจัยการบริหารจัดการภายในของธุรกิจโรงแรมด้านการวางแผนกลยุทธ์มีอิทธิพลต่อการจัดการดำเนินงานธุรกิจโรงแรม โดยรวมและรายย่อย ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเรียนรู้และ

การพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยการบริหารจัดการภายในของธุรกิจโรงแรมด้านภาวะผู้นำมีอิทธิพลต่อการจัดการดำเนินงานธุรกิจโรงแรม โดยรวมและรายช้อย่อย ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยการบริหารจัดการภายในของธุรกิจโรงแรมด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีอิทธิพลต่อการจัดการดำเนินงานธุรกิจโรงแรม โดยรวมและรายช้อย่อย ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยการบริหารจัดการภายในของธุรกิจโรงแรมด้านการให้บริการลูกค้ามีอิทธิพลต่อการจัดการดำเนินงานธุรกิจโรงแรม โดยรวมและรายช้อย่อย ได้แก่ ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยการบริหารจัดการภายในของธุรกิจโรงแรมด้านการจัดการลูกค้าสัมพันธ์มีอิทธิพลต่อการจัดการดำเนินงานธุรกิจโรงแรม โดยรวมและรายช้อย่อย ได้แก่ ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. แนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อผลการดำเนินธุรกิจโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มี 4 แนวทาง ดังนี้

แนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ 1 การดำเนินงานโดยมุ่งเน้นการจัดการทางด้านภาวะผู้นำในการบริหารนโยบายขององค์กร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการดำเนินงานในด้านการบริหารภายในธุรกิจโรงแรม

แนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ 2 มุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีและทักษะการเรียนรู้เทคโนโลยีและการใช้ภาษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการดำเนินงานในด้านการเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะทางด้านเทคโนโลยีและภาษา

แนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ 3 การบริหารงานทางการเงิน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารการดำเนินงานในด้านการเงิน

แนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ 4 การบริหารลูกค้าสัมพันธ์และการบริการลูกค้า เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารการดำเนินงานในด้านลูกค้า

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการวิจัยการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับการดำเนินงานธุรกิจโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลพบว่าสภาพแวดล้อมภายในการบริหารมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการตลาดและส่งเสริมการขายโดยเฉพาะในช่วงวิกฤตการณ์โรคระบาดโควิด 19 มีการนำออนไลน์มาใช้ในระบบมากขึ้นรวมถึงความหวาดกลัวจากโรคระบาดลูกค้าที่ลดจำนวนการเข้าพักอาศัยและจากการเดินทางด้วยข้อจำกัดการล็อกดาวน์ของ

แต่ละประเทศหรือด้วยความหวาดกลัวต่อโรคระบาดธุรกรรมต่าง ๆ จึงผ่านแพลตฟอร์มทางออนไลน์สอดคล้องกับงานวิจัยของธงไชย สุรินทร์วรานุ (2560) ได้วิจัยเรื่อง ธุรกิจโรงแรมในพื้นที่กรุงเทพมหานครกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการตลาดและการส่งเสริมการขาย พบว่า ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการตลาดและการส่งเสริมการขาย ได้แก่ 1. องค์กรธุรกิจโรงแรมควรมีเป้าหมายขององค์กรด้านการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการตลาดและการส่งเสริมการขายที่ชัดเจน 2. องค์กรธุรกิจโรงแรมควรส่งเสริมให้มีการทำวิจัยด้านการตลาดและการส่งเสริมการขาย 3. องค์กรธุรกิจโรงแรมควรพัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย 4. ผู้ประกอบการควรจัดสรรงบประมาณ บุคลากร และแผนงานอย่างเพียงพอ 5. การประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางที่น่าสนใจผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 6. การสร้างเครือข่ายธุรกิจกับหน่วยงานภายนอกและผลการวิจัยธุรกิจโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลพบว่าการจัดการด้านการเงินการลงทุนควหาแหล่งเงินทุนจากภายนอกให้เหมาะสมกับการลงทุนของส่วนของเจ้าของด้านลูกค้าผู้ใช้บริการควรเพิ่มความหลากหลายของกลุ่มลูกค้าที่นำมาใช้บริการโรงแรมเริ่มมีการสร้างธุรกิจใหม่เพื่อความอยู่รอดเช่นการขายอาหารออนไลน์ด้านการบริการจัดการภายในองค์กรต้องกำหนดหน้าที่ภาระงานให้ชัดเจนและมีการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือนักท่องเที่ยวที่เริ่มเพิ่มจำนวนมากขึ้นจากการปลดล็อคแต่ละประเทศรวมถึงจัดการเก็บตัวเวลานานทำให้การท่องเที่ยวฟื้นตัวอย่างรวดเร็วการเติบโตและการพัฒนาบุคลากรในการขยายกิจการจึงต้องมีความพร้อมในเรื่องของบุคลากรและงบประมาณโดยบุคลากรในระดับปฏิบัติงานต้องได้รับการพัฒนาตลอดเวลาสอดคล้องกับงานวิจัยของวัฒนา ทนงค์แพง (2560) วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก เขตพื้นที่จังหวัดตราด พบว่า การจัดการ ด้านการเงินการลงทุนควหาแหล่งเงินทุนจากภายนอกให้เหมาะสมกับการลงทุนในส่วนของผู้ถือหุ้น ด้านลูกค้าผู้ใช้บริการ ควรเพิ่มความหลากหลายของกลุ่มลูกค้าที่มาใช้บริการ ด้านการบริหารจัดการภายในองค์กร ต้องกำหนดหน้าที่ภาระงานให้ชัดเจน การเติบโตและการพัฒนาบุคลากร ในการขยายกิจการจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมในเรื่องของบุคลากรและงบประมาณ โดยบุคลากรในระดับปฏิบัติการต้องได้รับการพัฒนาตลอดเวลาเพื่อให้เกิดทักษะและสามารถแก้ไขปัญหาในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการวิจัยโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกจึงมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานและการตรวจสอบประสิทธิภาพการทำงานทางด้านการเงินเกี่ยวข้องกับปัจจัยภายในและภายนอกถ้าประสิทธิภาพการทำงานและความเสี่ยงด้านปฏิบัติงานที่เป็นด้านปฏิบัติการอัตราส่วนลงทุนค่าใช้จ่ายและอัตรากำไรของการดำเนินงานภายในซึ่งสอดคล้องกับ Chow (2019) ที่ทำการศึกษาเรื่อง

การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของบริษัท พิล โฮเทล จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัยพบว่าวิเคราะห์แล้วจะได้ตัวบ่งชี้ความเสี่ยงด้านปฏิบัติการที่เป็นด้านปฏิบัติการอัตราส่วนและอัตรากำไรจากการดำเนินงานที่ปัจจัยภายในจะมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานมากที่สุด คำแนะนำเล็กน้อยจะแนะนำตามผลลัพธ์ และการวิจัยการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับการดำเนินงานธุรกิจโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลผลวิจัยพบว่ารวมตัวร่วมมือประสานงานประกอบกับสภาพสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อพนักงานในการนำมาซึ่งความสามารถที่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายในบริษัทและปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจและอุปกรณ์การดำเนินงานตลอดจนที่ตั้งภูมิศาสตร์ เพราะทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกเชื่อมโยงต่อประสิทธิภาพของการทำงานเช่นโรงงานตั้งอยู่ใจกลางเมืองย่อมมีประสิทธิภาพการทำงานมากกว่าโรงงานที่ตั้งอยู่นอกเมืองซึ่งสิ่งที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นการช่วยแก้ปัญหาและเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของการดำเนินงานภายในของธุรกิจโรงแรมและส่งผลต่อเป้าหมายของโรงแรมให้ได้เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ซึ่งทั้งนี้ผู้ที่กำหนดนโยบายคือผู้บริหารจึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดเป้าหมายและในการสั่งงานเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตลอด ๆ ทุกขั้นตอนจนเกิดประสิทธิภาพ และความได้เปรียบเหนือคู่แข่งกันประสบความสำเร็จในธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhang & Astrid (2016) ได้วิจัยเรื่อง Factors Influencing Business Performance in Hotels and Restaurants พบว่าการจัดการที่มุ่งเน้นไปที่ปัจจัยพิเศษสองประการ ได้แก่ ทักษะของมนุษย์และที่ตั้งทางภูมิศาสตร์มีผลเชิงบวกต่อการดำเนินงาน เพราะปัจจัยสถานที่ตั้งแสดงให้เห็นว่าโรงแรมที่ตั้งใจกลางเมืองมีประสิทธิภาพดีกว่าที่ตั้งในทำเลห่างไกล จึงส่งผลต่อการดำเนินงานในธุรกิจโรงแรม

2. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านคุณลักษณะของโรงแรม พบว่าการดำเนินงานธุรกิจโรงแรมมีความแตกต่างกันตามจังหวัดที่ตั้งของโรงแรม ทุนจดทะเบียนระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ ระดับมาตรฐานของโรงแรม จำนวนพนักงาน จำนวนห้องพัก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในด้านการดำเนินงานด้านการเงินด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย

2.1 จากผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของการจัดการดำเนินงานแยกตามคุณลักษณะโรงแรม ประกอบด้วยจังหวัดที่ตั้งของโรงแรม ทุนจดทะเบียนระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ ระดับมาตรฐานของโรงแรม จำนวนพนักงาน จำนวนห้องพัก ร่วมกันอธิบายการเปลี่ยนแปลงของการจัดการการดำเนินงาน โดยรวมของคุณลักษณะแบบสอบถามส่วนใหญ่ และสามารถวิเคราะห์ความแตกต่างการจัดการการดำเนินงานของ

ธุรกิจโรงแรมมีความแตกต่างกันตามจังหวัดที่ตั้งของโรงแรม ทุนจดทะเบียน ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ ระดับมาตรฐานของโรงแรม จำนวนพนักงาน จำนวนห้องพัก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า การวิเคราะห์ข้อมูลความแตกต่างของการจัดการการดำเนินงานของธุรกิจโรงแรมแยกตามคุณลักษณะของโรงแรมกระทำโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มด้วยวิธีการวิเคราะห์ One-way ANOVA จากการเปรียบเทียบความแตกต่างของการจัดการการดำเนินงานของธุรกิจโรงแรมแยกตามคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามโดยวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นและเปรียบเทียบความแตกต่างของการจัดการการดำเนินงานของธุรกิจโรงแรมด้านจังหวัดที่ตั้งของโรงแรม ทุนจดทะเบียน ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ ระดับมาตรฐานของโรงแรม จำนวนพนักงาน จำนวนห้องพัก โดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว One-way ANOVA การจัดการการดำเนินงานที่ได้รับผลจากปัจจัยคุณลักษณะของโรงแรมในลักษณะที่สามารถนำไปใช้ประกอบการกำหนดนโยบายและแนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์ การจัดการการดำเนินงานของธุรกิจโรงแรมซึ่งสอดคล้องคุณลักษณะของโรงแรมที่ประกอบด้วยอายุของโรงแรม และระดับมาตรฐานของโรงแรมมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพของการดำเนินงานของโรงแรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอานนท์ วงศ์เชียง และและสุรีย์ เข้มทอง (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของธุรกิจโรงแรมขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดที่ตั้งของโรงแรม ทุนจดทะเบียน ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ ระดับมาตรฐานของโรงแรม จำนวนพนักงาน จำนวนห้องพัก มีความแตกต่างกันในการดำเนินงานธุรกิจโรงแรมด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายในและด้านการพัฒนาและการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

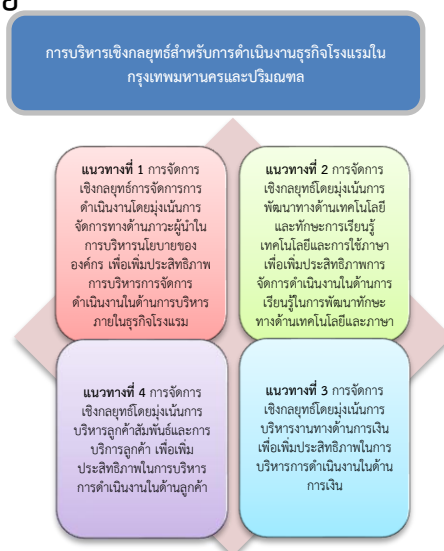
สรุปได้ว่าการจัดการกลยุทธ์ธุรกิจโรงแรมทั้งขนาดเล็ก กลางและขนาดใหญ่เน้นเรื่องการลดค่าใช้จ่ายในการบริหารการจัดการแต่มีแนวทางการจัดระเบียบค่าใช้จ่ายที่ต่างกันเพื่อให้มีภาระค่าใช้จ่ายที่ลดลงในขณะที่เปิดการดำเนินธุรกิจ ในการเผชิญสถานการณ์โควิด-19 โรงแรมขนาดกลางได้มีการปรับปรุงพื้นที่ระดับราคา และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวระยะยาว และเน้นกลุ่มผู้กำลังจ่ายสูงทำให้โรงแรมมีทั้งจุดขาย และกลุ่มลูกค้าที่เหมาะสม มีการปรับลดราคาลงไม่มาก แต่มีการเสนอทางเลือกในการเพิ่มมูลค่าของการบริการ และมีการปรับราคาปรับขึ้นในช่วงระยะคลายล็อกดาวน์ ข้อได้เปรียบของโรงแรมขนาดกลาง คือ การมีธุรกิจย่อยที่สามารถตัดออกได้เพื่อลดค่าใช้จ่าย ถึงแม้มีการลดพนักงานแต่ลดลงไปเพียงเล็กน้อย และการที่ผู้ประกอบการนำเงินทุนมาปรับปรุงพื้นที่โรงแรมในการตอบสนองพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มทำให้ได้ผลตอบรับที่ดี ภายใต้สถานการณ์เดียวกันโรงแรมขนาดเล็กมีการบริหาร

จัดการทรัพยากรบุคคลที่ดีเนื่องจากมีพนักงานน้อยอยู่แล้วจึงไม่จำเป็นต้องปลดออก เพียงแต่เปลี่ยนรูปแบบเป็นการจ้างงานชั่วคราวเท่านั้น โรงแรมขนาดเล็กมีธุรกิจหลักเพียงอย่างเดียวจึงต้องทำธุรกิจเสริมเพื่อให้มีรายได้ทางอื่นเข้ามาทั้งนี้การบริหารงานถือหลักบริการเป็นสิ่งสำคัญ และผู้นำมีบทบาทสำคัญในการวางแผน และการนำเทคโนโลยีมาใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน

2.2 ปัจจัยการบริหารจัดการภายในของธุรกิจโรงแรมโดยรวมอยู่ในระดับมากในด้านการวางแผนกลยุทธ์ ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ด้านระบบสารสนเทศ เทคโนโลยีด้านการพัฒนาบุคคลการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ และด้านการให้บริการลูกค้าในด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน ด้านการพัฒนาการการพัฒนาและเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้จะเป็นเพราะธุรกิจโรงแรมทุกแห่งให้ความสำคัญในการบริหารงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญในการนำหลัก Balance Scorecard ของ Kaplan & Norton (1992) มาใช้ในการบริหารจัดการภายใน ผลการวิจัยพบว่า การจัดการการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมากในด้านการวางแผนกลยุทธ์ ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ด้านระบบสารสนเทศเทคโนโลยี ด้านการพัฒนาบุคคลการจัดการลูกค้าสัมพันธ์

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 การบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับการดำเนินงานธุรกิจโรงแรมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การจัดสถานที่ท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนจำเป็นต้องมีเครื่องมือทางกฎหมายและการกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกันในประเทศ ภาคเอกชนควรร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในการเตรียมความพร้อมตามสาระสำคัญของแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 3 พ.ศ. 2561-2570 ที่ให้ความสำคัญกับความเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงทุกรูปแบบและพร้อมที่จะเติบโตอย่างยั่งยืน ประกอบกับการสร้างความเข้มแข็งกายจากภายในมุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความทันสมัยต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมการยกระดับบุคลากรและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพเข้าใจและสามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบทของการท่องเที่ยววิถีใหม่ (New Normal) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฟื้นตัวจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ตลอดจนการให้ความสำคัญกับการบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งในภาครัฐภาคเอกชน ภาคท้องถิ่น และภาคประชาชนโดยมีคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติและเขตพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นกลไกในการขับเคลื่อนและการพัฒนาการท่องเที่ยวของไทยเพื่อให้อาจใช้เป็นกรอบการดำเนินงานในการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่วิสัยทัศน์และเป้าหมายได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ภาคเอกชนและภาครัฐควรมีร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ จัดอบรมมาตรฐานการท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับนโยบายประเทศไทยตามแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 3 พ.ศ. 2561-2570 เพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทั้งนักท่องเที่ยวในประเทศและต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินการธุรกิจโรงแรมในด้านภาวะผู้นำในยุคเศรษฐกิจ New Normal ว่าควรมีลักษณะพิเศษและมีแนวทางในการบริหารนโยบายแนวใหม่แบบใดให้เหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไปและควรมีแนวทางในการปฏิบัติอย่างไรให้สามารถผ่านพ้นวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ไปได้
2. ควรศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินการธุรกิจโรงแรมในด้าน New Generation ว่า คนกลุ่มนี้มีพฤติกรรมอย่างไรและควรบริหารจัดการอย่างไรให้สอดคล้องกับ New Normal และพฤติกรรมของคนใน Generation ที่แตกต่างกันนี้

เอกสารอ้างอิง

- จุฬารัตน์ ชันแก้ว. (2563). ผลกระทบของการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ที่มีต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจโรงแรม: บทบาทของความสามารถทางการตลาด. *จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์*, 42(4), 1-21.
- ณัฏฐกฤติ นิธิประภา. (2564). *บทวิเคราะห์สถานการณ์ MSME สาขาธุรกิจการท่องเที่ยว ปี 2564 และแนวโน้มปี 2565*. สืบค้น 9 กรกฎาคม 2566, จาก <https://www.sme.go.th/th/download.php?modulekey=275>
- ณอมศิลป์ จันคณาภิติกุล. (2561). *ปัจจัยการบริหารธุรกิจที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกอบการธุรกิจโรงแรม: กรณีศึกษาผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธงชัย สุรินทร์วรานุ. (2560). ธุรกิจโรงแรมในพื้นที่กรุงเทพมหานครกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการตลาดและการส่งเสริมการขาย. *วารสารวิชาการ การจัดการเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 4(1), 66-74.
- วัฒนา ทนงค์แพง. (2560). รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก เขตพื้นที่จังหวัดตราด. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 13(3), 136-151.
- อานนท์ วงศ์เชียง และสุรีย์ เข้มทอง. (2555). แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของธุรกิจโรงแรมขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 10(1), 107-118.
- Chow, K. K. (2019). *An Analysis of Internal and External Factors Affecting Peel Hotel PLC's Profitability Performance*. University Utara Malaysia.
- Zhang, J. & Astrid, E. E. (2016). Factors Influencing Business Performance in Hotels and Restaurants. *Asia-Pacific Journal of Innovation in Hospitality and Tourism 1 (APJIHT)*. 5(1), 1-20.
- Mwangi, S. W. (2017). Challenges Faced by Undergraduate Students in Academic Writing: A Case of Kenyan Students. *African Multidisciplinary Journal of Research*, 1, 1-25.
- Kaplan, R. & Norton, D. (1992). *The Balanced Scorecard—Measures that Drive Performance*. Retrieved March 20, 2022, from <https://shorturl.asia/2oGgJ>

พุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กร ด้านเวชภัณฑ์ในความปกติใหม่*

BUDDHIST INTEGRATION FOR ADMINISTRATIVE EFFICIENCY DEVELOPMENT OF PHARMACEUTICAL ORGANIZATION I N THE NEW NORMAL

วัสยามน จินดานิล, ธิติวดี หมั่นมี, รัฐพล เย็นใจมา

Watsayamon Jindanil, Thitiwut Manmee, Rattapon Yenjaima

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: milky323@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กร 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอภิปาธธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กร 3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กร ด้านเวชภัณฑ์ในความปกติใหม่ วิธีวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การแจกแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างได้แก่บุคลากรขององค์กรเวชภัณฑ์จำนวน 231 คนและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ การวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1. ระดับประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ในความปกติใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ความสัมพันธ์ระหว่างอภิปาธธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กร พบว่า ด้านการให้ความสำคัญของลูกค้ามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ด้านความเป็นผู้นำด้านการบริหารเชิงกระบวนการด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ด้านการตัดสินใจบนพื้นฐานของความจริง มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อย ด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากร ด้านการบริหารที่เป็นระบบ และด้านความสัมพันธ์กับผู้ขาย มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อยมาก 3. แนวทางพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ในความปกติใหม่ พบว่าด้านฉันทะ ผู้มีส่วนร่วมต้องพอใจต่อการปฏิบัติงาน ด้านวิริยะ สร้างค่านิยมองค์กรมุ่งมั่น

*Received September 6, 2023; Revised October 14, 2023; Accepted October 16, 2023

ทุ่มเทในการทำงาน ด้านจิตตะ สมาชิกทุกคนต้องเอาใจใส่ต่อการบริหารงานขององค์กร ด้านเวชภัณฑ์ และด้านวิมังสา ส่งเสริมให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนเองด้านเวชภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ

คำสำคัญ: หลักอภิชาติบาทธรรม; ประสิทธิภาพ; การบริหารงาน; เวชภัณฑ์

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study of pharmaceutical Organizational Management Efficiency 2. To study the relationship between Itthipada-dhamma and pharmaceutical Organization Management Efficiency, and 3. To study recommendations for pharmaceutical organization management efficiency development in the New Normal. Methodologies were the mixed methods: The quantitative research, data were collected with questionnaires from 231 samples who were members of Pharmaceutical and analyzed data with frequency, percentage, mean, standard deviation and Pearson's Correlations Coefficient. and the qualitative method collected data by in-depth-interviewing 9 key informants and analyzed data by content descriptive interpretation.

The results showed that 1. Buddhist integration for Pharmaceutical Organizational Management Efficiency in the New Normal, by overall, were at middle level. Pharmaceutical Organizational Management Efficiency in the New Normal by overall, were at high level. 2. The relationship between Itthipada-dhamma and Pharmaceutical Organization Management Efficiency in the New Normal was found, by overall, there was no relationship. 3. Methods of Buddhist integration for Pharmaceutical Organizational Management Efficiency in the New Normal were found that: Chanda; aspiration, Participants must be satisfied with operation. Viriya; patience, devoted organizational value creation Chitta; attention, all members must pay close intention to pharmaceutical organizations management. And Vimamsa; examination, promoting personnel to have determination to always improve the operation of pharmaceutical organizations.

Keywords: Itthipada-Dhamma; Efficiency; Management; Pharmaceutical

บทนำ

ผลกระทบของเหตุการณ์โควิด-19 ทำให้สถานการณ์ของประเทศรวมถึงสถานการณ์ระดับโลกมีความเปลี่ยนแปลงและเกิดการปรับตัวกันอย่างรวดเร็ว (เกียรตินันต์ ล้วนแก้ว และชลัท ประเทืองรัตนา, 2565) ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ รวมถึงด้านสาธารณสุข ซึ่งผลกระทบจากการเกิดโรคระบาดในครั้งนี้มีแนวโน้มที่จะส่งผลในระยะยาวและส่งผลให้เกิดการปรับตัวเป็นอย่างมาก จึงได้เห็นถึงความสำคัญของผลกระทบและการปรับตัวของการบริหารงานของพนักงานขายบริษัทที่จะต้องร่วมมือกันลดความแออัดในการทำงานให้บริการด้านสาธารณสุข เพื่อผ่านเหตุการณ์และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ไปได้ กระบวนการให้บริการทางด้านสุขภาพ โดยเฉพาะในโรงพยาบาลและร้านขายยามีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน

การบริการทรัพยากร ทั้งด้านยา อุปกรณ์ทางการแพทย์ และบุคลากร ตลอดจนการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพแก่ประชาชน คนไข้ มีความจำเป็นที่จะต้องจัดสรรให้มีเพียงพอต่อความต้องการ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน, 2562) ทั้งส่วนงานที่เป็นกิจวัตรเดิมและการรับมือกับโรคโควิด-19 ด้วยข้อจำกัดของเวลารวมทั้งทรัพยากรต่าง ๆ และส่งผลให้การบริหารจัดการดังกล่าวเป็นไปอย่างท้าทายมากขึ้น อีกทั้งต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ป่วยและผู้ปฏิบัติงานเป็นสำคัญอีกด้วย ซึ่งทำให้ได้เล็งเห็นถึงปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องมีความเห็นตรงกันในการดำเนินงานและส่งเสริมมาตรการความปลอดภัยของผู้ป่วยและผู้ประกอบวิชาชีพทางการแพทย์ ได้จัดให้มีงานสัมมนาวิชาการกับบุคลากรทางการแพทย์ในรูปแบบใหม่เป็นการสื่อสารจัดประชุมเป็นรูปแบบออนไลน์ เพื่อเป็นการอัพเดทข้อมูลนำเสนอในการรักษาทางการแพทย์ให้ทันสมัยอยู่เสมอ การเผยแพร่ความรู้การปรับตัวของการบริการทางด้านสุขภาพจากเดิมที่มีการจัดประชุมรวมตัวกันได้เปลี่ยนไปรวมถึงการประชุมวิชาการต่าง ๆ การเรียนรู้ฝึกอบรมด้านเวชภัณฑ์ การพัฒนาพนักงานขายของบริษัทในการบริหารจัดการและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกับบุคลากรทางการแพทย์ปรับเปลี่ยนมาเป็นรูปแบบระบบออนไลน์ จึงทำให้กระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของพนักงานขายอย่างมาก จะต้องมีความกระตือรือร้น มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ให้ทันสมัยในการนำเสนอรูปแบบใหม่ต่าง ๆ

ด้วยความสำคัญของพนักงานขาย (ผู้แทนยา) ดังกล่าว บริษัทฯจึงมีการลงทุนเป็นอย่างมากหรือปีละหลายล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สำหรับการฝึกอบรมและการพัฒนาพนักงานขายในขณะที่ภาวะแวดล้อมของอุตสาหกรรมยามีลักษณะซับซ้อนมากขึ้นและผันแปรไปตามภาวะการแข่งขัน ดังนั้นการบูรณาการกระบวนการทางธุรกิจให้มีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อจะสามารถบรรลุผลลัพธ์ทางธุรกิจที่ต้องการได้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดการเรื่องพนักงานขาย ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการส่งเสริมการขายที่มากที่สุดของบริษัทฯโดยทั่วไป

และไม่เพียงเป็นพนักงานกลุ่มใหญ่ที่สุดของบริษัทฯ แต่ยังคงเป็นอาวุธที่สำคัญของบริษัท ในภาวะแวดล้อมทางการแข่งขันนี้ การรับพนักงานขายใหม่ที่มีประสิทธิภาพ จึงเป็นการลงทุนที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งที่บริษัทฯ จะทำได้ อย่างไรก็ตาม หากผู้แทนขายไม่มีประสิทธิภาพ หรือ มีพนักงานขายลาออกมากเกินกว่าที่ควรจะเป็น บริษัทจะเผชิญกับการสูญเสียอย่างมากในทางการเงินและการตลาด (Morellia & Braganza, 2012)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่ให้การยอมรับนับถือ มีความครอบคลุม และเหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้ในการบูรณาการเข้าด้วยกันเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานของพนักงานขาย (ผู้แทนฯ) โดยหลักธรรมที่จะนำมาในที่นี้ได้แก่ หลักอริยบท 4 (ที.ปา. (ไทย) 11/110/80-81) ซึ่งเป็นหลักธรรมแห่งความสำเร็จ อันประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา กล่าวคือ การพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ จำต้องมีหลักธรรมเป็นพื้นฐาน สำหรับสร้างกลไกในการปฏิบัติงาน ให้มีใจรัก ความพอใจในหน้าที่ และภารกิจที่ได้รับมอบหมาย (ฉันทะ) เพราะเมื่อเกิดความรักในงานที่ปฏิบัติแล้ว จะทำให้อยากได้ผลงานที่ดีที่สุด เป็นการพัฒนาบุคลากรให้เกิดมีความขยันหมั่นเพียร ไม่ทอดทิ้ง (วิริยะ) ลำดับต่อมา ก็จะมีจิตสำนึกที่จะอุทิศตัวให้งาน มีใจจดจ่อในงาน (จิตตะ) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2548) ซึ่งเมื่อมีความแน่วแน่ มีใจจดจ่อในงานแล้ว จะทำให้บังเกิดสมาธิ กระตุ้นให้ขอการพิสูจน์หรือทดลองแนวทางใหม่ เพื่อที่จะนำมาตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขงานเดิมโดยการใช้สติปัญญาให้ดียิ่งขึ้น (วิมังสา) จากข้อมูลเกี่ยวกับหลักอริยบท 4 ที่ได้กล่าวมานั้น สามารถสรุปได้ว่า ธรรมทั้งสี่ประการนี้มีความเหมาะสมสำหรับการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานของบุคลากรเป็นอย่างมาก (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2543)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา พุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ โดยนำหลักอริยบทธรรม มาบูรณาการเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่และเสนอเป็นแนวทางพัฒนาการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยกำหนดขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้ เฉพาะผู้แทนขายในบริษัทฯ ข้ามชาติ เขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น ซึ่งผลจากการศึกษาวิจัย จะเป็นประโยชน์ที่จะนำไปสู่การสร้างรายได้เปรียบเทียบการแข่งขันขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ในประเทศไทยด้านการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้แทนฯ และสามารถตอบสนองความต้องการของบุคลากรทางการแพทย์ เพื่อให้ผู้ป่วยหรือคนไข้ได้รับประโยชน์มากที่สุด เกิดประสิทธิภาพและคุณภาพในการปฏิบัติงานอย่างมาก

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ในความปกติใหม่
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ในความปกติใหม่
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ในความปกติใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) คือ การใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการทำวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Analysis) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) และระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเวชภัณฑ์ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 231 คนผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) จำนวน 9 รูปหรือคนประกอบด้วย ผู้บริหารองค์กรด้านเวชภัณฑ์ บุคลากรสายปฏิบัติงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ และนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (In-Dept Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In Depth Interview)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

รวบรวมจากหนังสือ วารสารบทความ งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหลักการแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสาคร ตลอดจนข้อมูลทางสถิติที่รวบรวมโดยหน่วยงานราชการหรือสถาบันการศึกษาและแหล่งข้อมูลที่เป็นที่ยอมรับและตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้วิจัยหาความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นและตัวแปรตามโดยใช้การประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์เสนอข้อมูล ได้แก่ วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) การวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิด นำมาจัดกลุ่มคำตอบวิเคราะห์รายข้อวิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis techniques) นำเสนอข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียงประกอบตาราง ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ในความปกติใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.83$ S.D.=0.22) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การให้ความสำคัญกับลูกค้า ($\bar{X}=3.94$ S.D.=0.14) รองลงมาคือความสัมพันธ์กับผู้ขายเพื่อประโยชน์ ($\bar{X}=3.90$ S.D.=0.23) การมีส่วนร่วมของบุคลากร ($\bar{X}=3.84$ S.D.=0.30) การบริหารเชิงกระบวนการ ($\bar{X}=3.84$ S.D.=0.29) ความเป็นผู้นำ ($\bar{X}=3.79$ S.D.=0.35) การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}=3.78$ S.D.=0.37) การตัดสินใจบนพื้นฐานของความจริง ($\bar{X}=3.78$ S.D.=0.32) และการบริหารที่เป็นระบบ ($\bar{X}=3.76$ S.D.=0.35) ตามลำดับ

2. หลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ในความปกติใหม่ ด้านการให้ความสำคัญของลูกค้า มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง หลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ในความปกติใหม่ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านการบริหารเชิงกระบวนการ ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ด้านการตัดสินใจบนพื้นฐานของความจริง มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อย หลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ในความปกติ

หลักวิม้งสากลกับประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ในความ
ปกติใหม่ ด้านการให้ความสำคัญของลูกค้า มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง
หลักวิม้งสากลกับประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ในความปกติใหม่
ด้านความเป็นผู้นำ ด้านการบริหารเชิงกระบวนการ และด้านการตัดสินใจบนพื้นฐานของ
ความจริง มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อย หลักวิม้งสากลกับประสิทธิภาพการบริหารงาน
ขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ในความปกติใหม่ ด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากร ด้านการบริหาร

ที่เป็นระบบ ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และด้านความสัมพันธ์กับผู้ขาย มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อยมาก

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ในความปกติใหม่ พบว่า การบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ในความปกติใหม่ ได้แก่ 1. การให้ความสำคัญกับลูกค้า 2. ความเป็นผู้นำ 3. การมีส่วนร่วมของบุคลากร 4. การบริหารเชิงกระบวนการ 5. การบริหารที่เป็นระบบ 6. การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง 7. การตัดสินใจบนพื้นฐานของความจริง 8. ความสัมพันธ์กับผู้ขายเพื่อประโยชน์ บูรณาการกับหลักอิทธิบาทธรรม ได้แก่ หลักธรรม 4 ประการ สำหรับการทำงานหรือทำสิ่งใด ๆ เพื่อให้งานประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวังไว้ ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ (ความรัก และความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความเอาใจจดจ่อ ความเอาใจใส่) และวิมังสา (การใช้ปัญญาไตร่ตรอง ตรวจสอบ) ดังนี้ 1. ด้านฉันทะ ได้แก่ ผู้มีส่วนร่วมต้องพอใจต่อการปฏิบัติงาน ผู้มีส่วนร่วมต้องมีความความเพียร โดยการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และผู้บริหารควรมีความตั้งใจในการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรมีสมรรถนะในการทำงาน 2. ด้านวิริยะ ได้แก่ การกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดำเนินการการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ที่ชัดเจน โปร่งใส หากเกิดปัญหาในการทำงานควรเข้าไปช่วยแนะนำ ร่วมกันแก้ไขในประเด็นที่เกิดปัญหาในการทำงาน และสร้างค่านิยมองค์กรมุ่งมั่นทุ่มเทในการทำงาน 3. ด้านจิตตะ ได้แก่ การนำผลมาปรับประยุกต์ใช้ในการทำงานให้เข้ากับสถานการณ์ สร้างแรงจูงใจให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความขยันหมั่นเพียร พินิจพิเคราะห์ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับบุคลากร อีกทั้งกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง และสมาชิกทุกคนต้องเอาใจใส่ต่อการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ 4. ด้านวิมังสา ได้แก่ ผู้มีส่วนร่วมต้องพิจารณาไตร่ตรองเหตุผลแห่งความสำเร็จในการทำงาน ส่งเสริมให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนเองด้านเวชภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ และส่งเสริมให้บุคลากรมีความเอาใจใส่ในการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

1. พนักงานขายของบริษัทยาในประเทศไทยที่เป็นสมาชิกของสมาคมผู้วิจัยและผลิตเภสัชภัณฑ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ในความปกติใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากคนรุ่นใหม่ที่ต้องการจะเดินทางไปประสบความสำเร็จในการบริหารงาน โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันเป็นโลก ทำให้เราต้องฝึกฝนตนเองเพื่อจะเข้าใจและเข้าถึงหลักธรรมที่ก่อกำเนิดการพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง เพื่อพัฒนาองค์กรให้เจริญก้าวหน้า สอดคล้องกับงานวิจัยของอดิศร เพ็งสุริยา (2557) ได้ศึกษาเรื่อง

ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเลขานุการเจ้าคณะตำบลในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเลขานุการเจ้าคณะตำบลในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง

2. ความคิดเห็นของพนักงานขายของบริษัทฯในประเทศไทยที่เป็นสมาชิกของสมาคมผู้วิจัยและผลิตเภสัชภัณฑ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ในความปกติใหม่ อธิปไตย 4 จำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

2.1 ด้านฉันทะ ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ในความปกติใหม่ ของพนักงานขายของบริษัทฯในประเทศไทยที่เป็นสมาชิกของสมาคมผู้วิจัยและผลิตเภสัชภัณฑ์ ด้านฉันทะ อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากพนักงานขายของบริษัทฯโดยส่วนมากได้มีการยึดหลักของกฎระเบียบข้อบังคับเป็นหลักในการขาย แต่ยังมีเจ้าหน้าที่บางส่วนที่ไม่ได้เป็นเช่นนั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรศักดิ์ ธารสุขกระจำง (2555) ได้วิจัยเรื่อง บรรยากาศองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า บรรยากาศองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

2.2 ด้านวิริยะ ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ในความปกติใหม่ ของพนักงานขายของบริษัทฯในประเทศไทยที่เป็นสมาชิกของสมาคมผู้วิจัยและผลิตเภสัชภัณฑ์ ด้านวิริยะ อยู่ในระดับมาก เนื่องจากพนักงานขายของบริษัทฯโดยส่วนมากได้มีความขยันและสม่ำเสมอซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของไพบุลย์ ตั้งใจ (2554) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานตามหลัก อธิปไตย 4 : กรณีศึกษา บริษัท แอมพาส อินดัสตรี จำกัด จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานตามหลักอธิปไตย 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2.3 ด้านจิตตะ ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ในความปกติใหม่ ของพนักงานขายของบริษัทฯในประเทศไทยที่เป็นสมาชิกของสมาคมผู้วิจัยและผลิตเภสัชภัณฑ์ ด้านจิตตะ อยู่ในระดับมาก เนื่องจากพนักงานขายของบริษัทฯโดยส่วนมากได้มีความความเอาใจจดจ่อฝึกฝน กระตือรือร้นที่จะขายซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไพบุลย์ ตั้งใจ (2554) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานตามหลักอธิปไตย 4 : กรณีศึกษา บริษัท แอมพาส อินดัสตรี จำกัด จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า พนักงานมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามหลักอธิปไตย 4 ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านจิตตะ (การเอาใจจดจ่อในการปฏิบัติงาน)

2.4 ด้านวิมิงสา ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ในความปกติใหม่ ของพนักงานขายของบริษัทยาในประเทศไทยที่เป็นสมาชิกของสมาคมผู้วิจัยและผลิตเภสัชภัณฑ์ ด้านวิมิงสา อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากพนักงานขายของบริษัทยาโดยส่วนมากได้มีความเอาใจจดจ่อฝึกฝน กระตือรือร้นที่จะขาย แต่ก็พนักงานขายบางส่วนยังไม่ค่อยเอาใจจดจ่อฝึกฝน กระตือรือร้นที่จะขายซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรศักดิ์ ธารสุขกระจ่าง (2555) ได้วิจัยเรื่อง บรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่าบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรโดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

3. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ในความปกติใหม่ หลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ในความปกติใหม่ โดยภาพรวม ไม่มีความสัมพันธ์กัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้การปฏิบัติงานในองค์กรอันสามารถทำให้งานนั้น บังเกิดสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จึงนำหลักธรรมเรียกว่าอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมแห่งความสำเร็จ และมีความสำคัญอย่างยิ่ง นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานที่จะทำให้ผู้นำไปปฏิบัติแล้วประสบความสำเร็จเกิดประสิทธิภาพในองค์กรของตนเองนั้นประสิทธิภาพในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของพิสมัย หมกทอง (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของ สำนักงานเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าบุคลากรมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม ด้านเพศไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้จากการวิจัยวงกลมชั้นในสุด ได้แก่ เป้าประสงค์ที่ผู้วิจัยได้ตั้งเป้าหมาย คือ พุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ในความปกติใหม่

วงกลมชั้นที่ 2 คือ การบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ในความปกติใหม่ ได้แก่ 1. การให้ความสำคัญกับลูกค้า 2. ความเป็นผู้นำ 3. การมีส่วนร่วมของบุคลากร 4. การบริหารเชิงกระบวนการ 5. การบริหารที่เป็นระบบ 6. การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง 7. การตัดสินใจบนพื้นฐานของความจริง 8. ความสัมพันธ์กับผู้ขายเพื่อประโยชน์

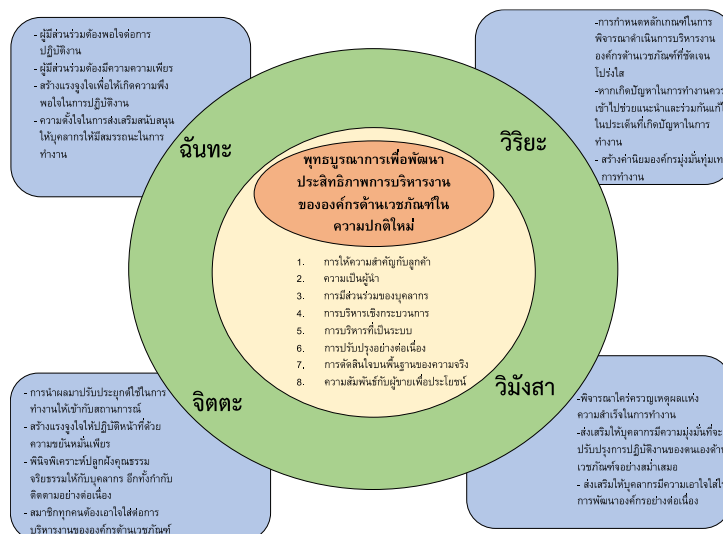
วงกลมชั้นที่ 3 ได้แก่ หลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ หลักธรรม 4 ประการ สำหรับการทำงานหรือทำสิ่งใด ๆ เพื่อให้งานประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวังไว้ ซึ่งประกอบด้วย 1. ฉันทะ (ความรัก และความพอใจ) 2. วิริยะ (ความเพียร) 3. จิตตะ (ความเอาใจจดจ่อ ความเอาใจใส่) 4. วิมังสา (การใช้ปัญญาไตร่ตรอง ตรวจสอบ)

ด้านฉันทะ ได้แก่ ผู้มีส่วนร่วมต้องพอใจต่อการปฏิบัติงาน ผู้มีส่วนร่วมต้องมีความความเพียร โดยการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และผู้บริหารควรมีความตั้งใจในการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรมีสมรรถนะในการทำงาน

ด้านวิริยะ ได้แก่ การกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดำเนินการการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ที่ชัดเจน โปร่งใส หากเกิดปัญหาในการทำงานควรเข้าไปช่วยแนะนำ ร่วมกันแก้ไขในประเด็นที่เกิดปัญหาในการทำงาน และสร้างค่านิยมองค์กรมุ่งมั่นทุ่มเทในการทำงาน

ด้านจิตตะ ได้แก่ การนำผลมาปรับประยุกต์ใช้ในการทำงานให้เข้ากับสถานการณ์ สร้างแรงจูงใจให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความขยันหมั่นเพียร พินิจพิเคราะห์ หลีกเลี่ยงคุณธรรมจริยธรรมให้กับบุคลากร อีกทั้งกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง และสมาชิกทุกคนต้องเอาใจใส่ต่อการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์

ด้านวิมังสา ได้แก่ ผู้มีส่วนร่วมต้องพิจารณาวิเคราะห์เหตุผลแห่งความสำเร็จในการทำงาน ส่งเสริมให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนเองด้านเวชภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ และส่งเสริมให้บุคลากรมีความเอาใจใส่ในการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารควรสร้างทีมงานที่มีคุณสมบัติตามลักษณะงานนั้น ๆ เพื่อให้โอกาสในการสร้างสรรค์งานและเกิดความพอใจในการปฏิบัติงาน
2. ผู้บริหารควรพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการ โดยการจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่บุคลากรต้องการ
3. ผู้บริหารควรมอบหมายให้ฝ่ายที่รับผิดชอบดำเนินการตามคำสั่งมอบหมายงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ โดยผู้ปฏิบัติจะเป็นผู้จัดทำเอกสารรายงานเมื่อสิ้นภาคเรียนหรือสิ้นปีการศึกษา ซึ่งมีผลทำให้การติดตามหรือการปรับปรุงแก้ไขการทำงานขาดความต่อเนื่อง
4. ผู้บริหารควรสนับสนุนให้บุคลากรได้มีโอกาสพัฒนาตนเองด้วยการศึกษาดูงาน ผักกอบรม ทั้งในและนอกสถานที่ เพื่อบุคลากรเหล่านั้นจะได้นำความรู้มาใช้พัฒนาองค์กร

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรจะมีส่งเสริมประเด็นหลักอิทธิบาท 4 และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรในองค์กรได้มีความรู้เกี่ยวกับการพึ่งพาตนเอง มีความพอดีพอประมาณในการบริหารงานสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้
2. ควรจัดระบบการติดตามและประเมินผลที่มีคุณภาพเพื่อให้บุคลากรในองค์กรเห็นความสำคัญของการติดตามและประเมินผล แล้วนำผลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. ควรมีการพัฒนาด้านทักษะในการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ให้กับบุคลากรให้ตรงกับความรู้ความสามารถและทำให้บุคลากรได้แสดงศักยภาพในการปฏิบัติงานที่ตรงกับความรู้ ความสามารถของบุคลากร เพื่อจะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาหลักพุทธธรรมอื่น ๆ ที่สำคัญ เช่น ไตรสิกขา พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 เป็นต้น เพื่อนำผลการวิจัยมาบูรณาการเพื่อประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ในความปกติใหม่
2. ควรศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่เหมาะสมในการบริหารงานในยุคปัจจุบัน
3. ควรศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์หลังจากมีการนำพุทธบูรณาการมาใช้ในบริหารงานขององค์กรด้านเวชภัณฑ์ในความปกติใหม่

4. ควรศึกษาประสิทธิภาพผลสัมฤทธิ์ และการใช้หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรง เพื่อให้ตรงกับเป้าหมายที่ต้องการของลูกค้า

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว และชลัท ประเทืองรัตนนา. (2565). ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อดัชนีชี้วัดระดับสันติภาพของสังคมไทย. *วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา*, 4(3), 72-94.
- จิรศักดิ์ ธารสุขกระจ่าง. (2555). *บรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). *ธรรมะกับการทำงาน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2548). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.
- พิสมัย หมกทอง. (2555). *การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพบุลย์ ตั้งใจ. (2554). *ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน ตามหลักอิทธิบาท 4: กรณีศึกษา บริษัท แอมพาสอินดัสตรี จำกัด จังหวัดสมุทรปราการ (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน. (2562). *อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด*. สืบค้น 20 มิถุนายน 2566, จาก <https://shorturl.asia/7LOpS>
- อดิสร เพ็งสุริยา. (2557). *ศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเลขานุการเจ้าคณะตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Morellia, G. & Braganza, A. (2012). Goal setting barriers: A pharmaceutical sales force case study. *The International Journal of Human Resource Management*, 23(2), 312-332.

การใช้เพลงประกอบการสอนรายวิชาภาษาไทย เรื่อง การใช้คำราชาศัพท์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*

USING SONGS TO SUPPLEMENT THAI LANGUAGE ON THE TOPIC OF ROYAL VOCABULARY OF GRAED 5 STUDENTS

เทพลักขณา ข่อยนอก, เศรษฐิยา เปื้องพิชญธร, พวงเพ็ญ อินทรประวดี

Theplakkhana Koinok, Setthiya Prueangphitchayathon, Puangpen Intraprawat

มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

Vongchavalitkul University

Corresponding Author E-mail: theplakkhana_koi@vu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่องการใช้คำราชาศัพท์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังใช้เพลงประกอบการสอน 2. ศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้เพลงประกอบการสอนในรายวิชาภาษาไทย เรื่องการใช้คำราชาศัพท์ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สฤติย์วิริยคุณ) ปีการศึกษา 2566 จำนวน 23 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เพลงประกอบการสอนรายวิชาภาษาไทย 8 แผน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย จำนวน 30 ข้อ และแบบวัดความพึงพอใจต่อการใช้เพลงประกอบการสอน จำนวน 11 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่องการใช้คำราชาศัพท์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สฤติย์วิริยคุณ) พบว่า ก่อนใช้เพลงประกอบการสอนเท่ากับ 14.39 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 49.97 คะแนน หลังใช้เพลงประกอบการสอนเท่ากับ 22.26 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 74.20 โดยมีคะแนนความก้าวหน้าเฉลี่ยเท่ากับ 7.87 โดยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. ความพึงพอใจของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ต่อการใช้เพลงประกอบการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกด้าน

คำสำคัญ: เพลงประกอบการสอน; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน; ความพึงพอใจ

Abstract

Objectives of this research article were: 1. to compare the students' learning achievement before and after learning the royal vocabulary unit using songs and 2. to study the students' level of satisfaction towards using songs for learning the royal vocabulary unit. The target group were 23 grade 5 students of Chumchon Ban Pra Dok - Khok Phai School, Nakhon Ratchasima, in the first semester, the academic year 2023. The instruments used were the 8 lesson plans, 30 items of the learning achievement test, and 11 items of the satisfaction questionnaire. The data analyzed using mean, standard deviation, and t-test dependent.

The results were as follows: 1. the students' learning achievement after the intervention was significantly higher than the Pre-Test one at the level of .05. 2. The overall students' satisfaction towards the royal vocabulary unit using songs was at the high level.

Keywords: Songs for Learning; Learning Achievement; Satisfaction

บทนำ

ภาษาไทยเป็นสิ่งที่แสดงเอกลักษณ์ของชนชาติไทย มีลักษณะเฉพาะต่างจากภาษาอื่น แสดงให้เห็นว่าคนไทยมีอารยธรรม มีวัฒนธรรมของตนเอง ภาษาไทยจึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ล้ำค่ามีใจยิ่ง คนไทยจึงมีหน้าที่ผดุงภาษาไทยมิให้ตกต่ำและเสื่อมสูญไป วิธีหนึ่งที่จะช่วยผดุงภาษาไทย คือ การใช้ภาษาไทยอย่างเหมาะสมและถูกต้องในการสื่อสาร การใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องทั้งการพูดและการเขียน สื่อความได้อย่างชัดเจน ใช้ภาษาอย่างมีคุณธรรม ไม่ทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย และใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องตามวัฒนธรรมไทย คือ คำนี้ถึงกาลเทศะ และบุคคล (จิรวัดน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ, 2556) โดยที่เกื้อกูล เสพย์ธรรม (2551) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า การนำคำมาใช้ให้เหมาะสมกับฐานะของบุคคลนั้นแสดงให้เห็นถึงลักษณะพิเศษเฉพาะตัวของภาษาไทย ถ้าบุคคลมีฐานะที่แตกต่างกันจะใช้คำในภาษาไทยไม่เหมือนกัน แม้ว่าความหมายจะเป็นอย่างเดียวกันก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ที่คนไทยเทิดทูนก็มีภาษาไทยลักษณะพิเศษอีกชุดหนึ่งที่นำมาใช้ เรียกว่า คำราชาศัพท์

การใช้คำราชาศัพท์มีความสำคัญต่อคนไทยเป็นอย่างมากเพราะสถาบันพระมหากษัตริย์คือ สถาบันสูงสุดของไทย คนไทยจึงต้องการยกย่องเชิดชูและให้เกียรติแก่ผู้ที่ตนเคารพนับถือ ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) สารการเรียนรู้วิชาภาษาไทยของชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้กำหนดในสาระที่ 4 คือ หลักการใช้ภาษาไทย มาตรฐานที่ 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษา และหลักภาษาไทยการเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ ตัวชี้วัด ป.5/4 ใช้คำราชาศัพท์ โดยมีจุดประสงค์การเรียนรู้ ดังนี้ เพื่อให้ให้นักเรียนบอกความหมายของคำราชาศัพท์ จัดหมวดหมู่คำราชาศัพท์ และสามารถนำคำราชาศัพท์ไปใช้ให้เหมาะสมกับบุคคล ดังนั้นครูจึงต้องมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนเกิดความรักความศรัทธา และห่วงแหนในวัฒนธรรมทางภาษาอันล้ำค่านี้ ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายและถูกต้องเหมาะสม สจฺริต เพียรชอบ (2530) กล่าวถึงปัญหาการสอนภาษาไทยว่าจำนวนนักเรียนในแต่ละชั้นมีจำนวนมากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่น่าสนใจจึงทำได้ยาก ครูขาดความรู้พิเศษ เช่น การฟ้อนรำ ขับร้อง การเล่นเกม การแสดงละคร การขับทำนองเสนาะ ทำให้การเรียนการสอนภาษาไทยไม่สนุกสนานและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

การใช้เพลงประกอบการเรียนการสอนภาษาไทยถือว่าเป็นนวัตกรรมหนึ่งที่จะช่วยในการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย เพลงช่วยให้เด็กจดจำเนื้อหาวิชาได้เป็นอย่างดี การนำเพลงมาใช้ประกอบการสอนมีความแปลกใหม่ สามารถกระตุ้นความสนใจของนักเรียนได้เป็นอย่างดี และเห็นได้ชัดว่านักเรียนมีความสุขมากขึ้นกับการเรียนวิชาภาษาไทย (จันจิรา หาวีชา, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสิริพัชร เจษฎาวิโรจน์ (2550) ที่กล่าวว่า การใช้เพลงประกอบการสอนจะช่วยทำให้บทเรียนน่าสนใจ สนุกสนานเพลิดเพลินช่วยสร้างแรงจูงใจให้แก่เด็กนักเรียนในการเรียน ช่วยให้จดจำเนื้อหาและประทับความรู้สึกไว้นาน และช่วยทำให้บทเรียนดูง่ายขึ้น นอกจากนี้ การใช้เพลงประกอบการสอนยังเป็นการช่วยส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก ช่วยเสริมสร้างให้เด็กมีระเบียบวินัย

สภาพปัญหาปัจจุบันที่ผู้วิจัยได้พบในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตยวิริยคุณ) มีความใกล้เคียงกับปัญหาการสอนภาษาไทยที่กล่าวไปข้างต้น โดยนักเรียนมองว่าวิชาภาษาไทยเป็นวิชาที่ต้องใช้การจดจำจากการบรรยาย ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ไม่สนใจเรียน ผลที่เกิดขึ้น คือ นักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียน จากผลการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตยวิริยคุณ) ในปีการศึกษา 2566 เรื่องการใช้คำราชาศัพท์ พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด คือ นักเรียนมีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่ตั้งไว้

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนจึงมุ่งที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อแก้ปัญหา ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด โดยการใช้เพลง

ประกอบการสอนรายวิชาภาษาไทยในหน่วยการเรียนรู้ที่ 15 เรื่องการใช้คำราชาศัพท์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตย์วิริยคุณ) และเพื่อสร้างเจตคติที่ดีต่อวิชาภาษาไทยให้นักเรียน ให้สนใจ ใฝ่เรียนรู้ภาษาไทย พยายามทำความเข้าใจบทเรียนได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาไทย เรื่อง การใช้คำราชาศัพท์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังใช้เพลงประกอบการสอน
2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้เพลงประกอบการสอนรายวิชาภาษาไทย เรื่อง การใช้คำราชาศัพท์

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกลุ่มเดียว มีการทดสอบก่อนและหลัง (The One Goup Pre-Test – Post-Test Design) เพื่อใช้เพลงประกอบการสอนรายวิชาภาษาไทย เรื่อง การใช้คำราชาศัพท์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตย์วิริยคุณ) อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่ศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 23 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ ประกอบด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 8 แผน และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (ฉบับเดียวกัน) และแบบวัดความพึงพอใจ ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้

1.1 ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตย์วิริยคุณ) ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2564 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เพลงประกอบการสอน และศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องการใช้คำราชาศัพท์

ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานพุทธศักราช (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 กำหนด

1.2 ศึกษาหลักและทฤษฎีเกี่ยวกับวิธีการแต่งเพลง

1.3 คัดเลือกเพลงที่กำลังเป็นกระแสในแอปพลิเคชัน Tiktok จำนวน 10 เพลง และจัดทำแบบสำรวจความต้องการนำเพลงมาประกอบการสอน ไปสำรวจกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายจำนวน 20 คน ผลการคัดเลือกจำนวน 3 เพลง ได้แก่ 1. เพลงคาเฟอีน ศิลปินหญิงลี ศรีจุมพล 2. เพลงสัญญาเดือนหก ศิลปินโจอี้ ภูวศิษฐ์ 3. เพลงชวนพี่ล่องใต้ ศิลปินก๊วก รุ่งทิวา พัฒน์ชู

1.4 ครูและนักเรียนร่วมกันแต่งเพลงให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับบทเรียน โดยพิจารณาคำราชาศัพท์ที่จะนำมาแต่งเป็นบทเพลงตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1.4.1 เป็นคำราชาศัพท์ที่ปรากฏภายในหนังสือเรียนหรือสอดคล้องกับเนื้อหาภายในหนังสือเรียนวิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

1.4.2 เป็นคำราชาศัพท์ที่ผู้เรียนเคยได้ยินในชีวิตประจำวัน

1.4.3 เป็นคำราชาศัพท์ที่มีความเหมาะสมต่อความสามารถทางการเรียนรู้

1.4.4 เป็นคำราชาศัพท์ที่เหมาะสมต่อการนำมาเรียบเรียงเป็นบทเพลง

1.5 นำเพลงประกอบการสอนและแผนการจัดการเรียนรู้ให้อาจารย์ที่ปรึกษาและ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ความสอดคล้องของจุดประสงค์การเรียนรู้ ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item-objective Congruence) ของแผนการจัดการเรียนรู้และเพลงประกอบการสอนอยู่ระหว่าง 0.67-1.00

1.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองรายบุคคล (One-to-One-Testing) กับนักเรียน 1 คน และทดลองกลุ่มย่อย (Small Group Testing) กับนักเรียน 10 คน ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อทดสอบความเหมาะสมของเนื้อหาในเพลง ความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้

1.7 ผู้วิจัยนำข้อเสนิต่าง ๆ ไปแก้ไขข้อบกพร่องแผนการจัดการเรียนรู้ และเนื้อหาของเพลงก่อนนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 23 คน

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง การใช้คำราชาศัพท์

2.1 ศึกษาวิธีสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาไทย และมาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัด และเนื้อหาสาระวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

2.2 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง การใช้คำราชาศัพท์ เป็นข้อสอบปรนัย จำนวน 50 ข้อ 50 คะแนน เวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที

2.3 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบพิจารณาความเหมาะสม

2.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item-objective Congruence) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

2.5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สมบูรณ์ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนโรงเรียนบ้านหมื่นไวยที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน มีค่าความยากง่าย (p) เท่ากับ 0.20-0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) เท่ากับ 0.20-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ เท่ากับ 0.81

2.6 จัดทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย

3. แบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เพลงประกอบการสอน

3.1 ศึกษาวิธีการ รูปแบบ การสร้างแบบวัดความพึงพอใจแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของ Likert

3.2 ทำการสร้างและหาคุณภาพของแบบวัดความพึงพอใจ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item-Objective Congruence) มีค่าเท่ากับ 0.67-1.00

3.3 นำแบบวัดความพึงพอใจฉบับสมบูรณ์ไปจัดพิมพ์ แล้วนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำหนังสือจากมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุลเพื่อขออนุญาตผู้บริหารโรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตยวิริยคุณ) ทดลองงานวิจัยกับกลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 23 คน ในคาบเรียนรายวิชาภาษาไทย จำนวน 8 ชั่วโมง โดยกำหนดเวลาในการทดลอง คือ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ตั้งแต่วันที่ 3 กรกฎาคม-12 กรกฎาคม 2566

2. ชี้แจงนักเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เพลงประกอบการสอน เพื่อให้ นักเรียนทราบแนวทางการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล

3. นำแบบทดสอบก่อนเรียน เรื่อง การใช้คำราชาศัพท์ (Pre-Test) ทดสอบกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย

4. ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้เพลงประกอบการสอน เรื่อง การใช้คำราชาศัพท์ โดยทดลองกับกลุ่มเป้าหมายในคาบเรียนวิชาภาษาไทย จำนวน 8 ชั่วโมง เมื่อจบการเรียนรู้ การสอนในแต่ละชั่วโมงผู้วิจัยจะให้นักเรียนทำแบบทดสอบระหว่างเรียน

5. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-Test) ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน

6. นักเรียนทำแบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เพลงประกอบการสอน

7. เก็บรวบรวมข้อมูล จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง การใช้คำราชาศัพท์ และแบบประเมินความพึงพอใจ เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. คำนวณผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาไทย เรื่อง การใช้คำราชาศัพท์ ก่อนและหลังเรียนโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน (S.D.)

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังใช้เพลงประกอบการสอน โดยการวิเคราะห์ค่าสถิติ T-Test Dependent

3. การวัดระดับความพึงพอใจต่อเพลงประกอบการสอน โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่องการใช้คำราชาศัพท์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตยวิริยคุณ) พบว่า ก่อนใช้เพลงประกอบการสอนเท่ากับ 14.39 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 49.97 คะแนน หลังใช้เพลงประกอบการสอนเท่ากับ 22.26 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 74.20 โดยมีคะแนนความก้าวหน้าเฉลี่ยเท่ากับ 7.87 คิดเป็นร้อยละ 26.23 คะแนน ดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 คะแนนการทดสอบเรื่องการใช้คำราชาศัพท์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังใช้เพลงประกอบการสอน

ลำดับ	ก่อนเรียน		หลังเรียน		ความก้าวหน้า	
	คะแนน (30)	ร้อยละ (100)	คะแนน (30)	ร้อยละ (100)	คะแนน (30)	ร้อยละ (100)
1	16	53.33	22	73.33	6	20.00
2	14	46.67	22	73.33	8	26.67
3	8	26.67	16	53.33	8	26.67

ตารางที่ 1 คะแนนการทดสอบเรื่องการใช้คำราชาศัพท์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังใช้เพลงประกอบการสอน (ต่อ)

ลำดับ	ก่อนเรียน		หลังเรียน		ความก้าวหน้า	
	คะแนน (30)	ร้อยละ (100)	คะแนน (30)	ร้อยละ (100)	คะแนน (30)	ร้อยละ (100)
4	20	66.67	28	93.33	8	26.67
5	21	70.00	28	93.33	7	23.33
6	10	33.33	23	76.67	13	43.33
7	20	66.67	29	96.67	9	30.00
8	22	73.33	28	93.33	6	20.00
9	17	56.67	24	80.00	7	23.33
10	15	50.00	22	73.33	7	23.33
11	17	56.67	28	93.33	11	36.67
12	6	20.00	14	46.67	8	26.67
13	17	56.67	24	80.00	7	23.33
14	18	60.00	23	76.67	5	16.67
15	14	46.67	28	93.33	14	46.67
16	16	53.33	24	80.00	8	26.67
17	15	50.00	23	76.67	8	26.67
18	17	56.67	24	80.00	7	23.33
19	16	53.33	23	76.67	7	23.33
20	9	30.00	15	50.00	6	20.00
21	8	26.67	12	40.00	4	13.33
22	8	26.67	17	56.67	9	30.00
23	7	23.33	15	50.00	8	26.67
$\bar{X}$	14.39	49.97	22.26	74.20	7.87	26.23
S.D.	4.81	-	5.09	-	2.28	-

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การทดสอบ t-test Dependent พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เพลงประกอบการสอน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่องการใช้คำราชาศัพท์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังใช้เพลงประกอบการสอน (n=23)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	23	30	14.39	4.81	16.54*	.000
หลังเรียน	23	30	22.26	5.09		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลความพึงพอใจของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ต่อการใช้เพลงประกอบการสอน พบว่า มีความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.56 เมื่อพิจารณารายด้านมีผลเรียงลำดับดังนี้ ด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือด้านกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.56 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และด้านสื่อการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.56 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ นำเสนอจัดตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยรวมและรายด้าน (n=23)

ด้าน	ระดับความพึงพอใจ			
	($\bar{X}$)	(S.D.)	ระดับคุณภาพ	ลำดับ
1. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.45	0.56	มาก	2
2. ด้านสื่อการสอน	4.43	0.56	มาก	3
3. ด้านการวัดและประเมินผล	4.48	0.58	มาก	1
รวม 3 ด้าน	4.45	0.56	มาก	

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาไทย เรื่องการใช้คำราชาศัพท์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตยวิริยคุณ) หลังเรียนมีค่าสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยก่อนเรียนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ย 14.39 หลังเรียนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ย 22.26 การที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น เนื่องจากการมีส่วนร่วมของนักเรียนอย่างแข็งขันในการสร้างเพลงสำหรับใช้ในการสอน เช่น ผู้เรียนมีส่วนเลือกทำนองเพลงที่ชอบ สร้างสรรค์เนื้อหาตามเกณฑ์ที่กำหนด ทดลองร้องเพลงให้เข้ากับทำนองเพลง เป็นต้น ประกอบกับการนำเสนอบทเรียนเป็นไปตามลำดับขั้นตอนที่เหมาะสม กล่าวคือ ขั้นที่1 ใช้สำหรับนำเข้าสู่บทเรียน เป็นการจูงใจให้นักเรียนสนใจในบทเรียนที่ครูกำลังจะสอน ขั้นที่ 2 การดำเนินการสอน ร้องเพื่อให้จดจำเนื้อหาสำคัญ ๆ ในบทเรียนนั้น ๆ ได้ และขั้นที่3 สรุปบทเรียน โดยนำบทเพลงที่มีเนื้อร้องสรุปความจากบทเรียนมาให้ร้อง หลังจากสอนเรื่องนั้น ๆ จบแล้ว เพื่อเป็นการทบทวนและให้นักเรียนจดจำเรื่องราวหรือเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น การนำเพลงมาใช้ในการประกอบการสอนสามารถฝึกทักษะให้นักเรียน ทั้ง 4 ด้าน คือ การฟัง การอ่าน การพูด การเขียน สร้างความสนใจให้กับนักเรียนได้มากกว่าการสอนแบบบรรยาย ลดความเบื่อหน่าย และเสริมบรรยากาศที่ดี

ภายในชั้นเรียน อันเป็นผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ บุญธิดา อัมพรพนา และคณะ (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้เพลงในการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านบ่อสามแสน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้เพลงในการจัดการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนกับหลังเรียน พบว่าคะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 มีความสอดคล้องกับงานวิจัยฉบับนี้เนื่องจากเพลงสามารถกระตุ้นให้นักเรียน เกิดความสนใจ กระตือรือร้นในบทเรียนส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น และ ผลงานวิจัยของณัฐธิดา สุขสำราญ (2561) ได้ทำวิจัยเรื่อง ผลการสอนโดยใช้เพลงประกอบ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาจีนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนภาษาจีนโดยใช้เพลงประกอบมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีความสอดคล้องกับงานวิจัยฉบับนี้เนื่องจากเพลงสามารถลดความเบื่อหน่าย และสร้างบรรยากาศที่ดีแก่ห้องเรียน ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมภายในห้องเรียนมากขึ้น เกิดการเรียนรู้ อันส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น

จากที่กล่าวมาเห็นได้ว่าการใช้เพลงประกอบการสอนสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้เป็นอย่างดี ดังนั้นทฤษฎีการกล่าวถึงประโยชน์ของการใช้เพลงประกอบการสอนไว้ดังนี้ สมิตรา สดทรงศิลป์ (2564) กล่าวว่า การใช้เพลงในการเรียนการสอนนอกจาก จะทำให้นักเรียนมีความสุข ผ่อนคลายลดความกังวลแล้ว เพลงยังช่วยให้เข้าใจเรื่องราว สามารถจับประเด็นและถ่ายโอนสิ่งที่รู้ให้ผู้อื่นฟังได้ อีกทั้งยังบริหารสมองสร้างความสมดุล ทั่วร่างกายและจิตใจ ฝึกการประสานงานของประสาท การมองเห็นการรับฟัง การเคลื่อนไหว ดังนั้นการใช้เพลงประกอบการสอนจึงสามารถพัฒนาความรู้ ความจำ และการนำไปใช้ และยังให้ความสุขแก่ผู้เรียน อันเป็นผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น

2. ความพึงพอใจของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ต่อการใช้เพลงประกอบการสอน โดยรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่า 4.45 การที่นักเรียนมีความพึงพอใจต่อเพลงประกอบการสอน เนื่องจากในด้านกิจกรรมการเรียนรู้ครูมีการแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนเข้าใจก่อนการเรียนการสอน มีการนำเข้าสู่บทเรียนโดยใช้เพลงที่น่าสนใจ ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายความรู้ นอกจากนี้นักเรียนยังได้ทำกิจกรรมที่สนุกสนาน อันเนื่องจากการใช้เพลงประกอบการสอน นักเรียนสามารถมีอิสระที่จะสามารถแสดงความคิดเห็น และร่วมกิจกรรมเหมาะสมตามความสามารถของตนเอง ด้านสื่อการสอนครูใช้สื่อการสอนสอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อที่นำมาสอนสามารถ

พัฒนาและเสริมความเข้าใจให้กับนักเรียนได้ ด้านการวัดและประเมินผลครูมีการแจ้งล่วงหน้าก่อนจะทำการทดสอบทุกครั้ง ข้อสอบมีเนื้อหาชัดเจน ส่งผลให้ระดับความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของศศิธร สงภักดี (2561) ได้ทำวิจัยเรื่อง เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ที่เรียนโดยเทคนิคการใช้เพลงประกอบการสอนกับการสอนแบบปกติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยเทคนิคการใช้เพลงประกอบการสอนอยู่ในระดับมาก และผลงานวิจัยของบุญธิดา อัมพรพนา และคณะ (2561) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้เพลงในการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านบ่อสามแสน พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้เพลงในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก และผลงานวิจัยของศุทธิณี ทางแก้ว และนาตยา ปิรันธนานนท์ (2563) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาเพลงประกอบการเรียนการสอนสังคมศึกษาและภาษาไทยสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อเพลงประกอบการสอนอยู่ในระดับมาก งานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นมีความสอดคล้องกับงานวิจัยฉบับนี้ เพราะ การใช้เพลงประกอบการสอนเป็นวิธีการจัดการเรียนเรียนรู้ที่ไม่ก่อให้เกิดความเบื่อหน่าย กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ส่งเสริมจินตนาการ และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างทั่วถึง นักเรียนรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน และเข้าใจบทเรียนมากขึ้น ส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เพลงประกอบการสอนอยู่ในระดับมาก

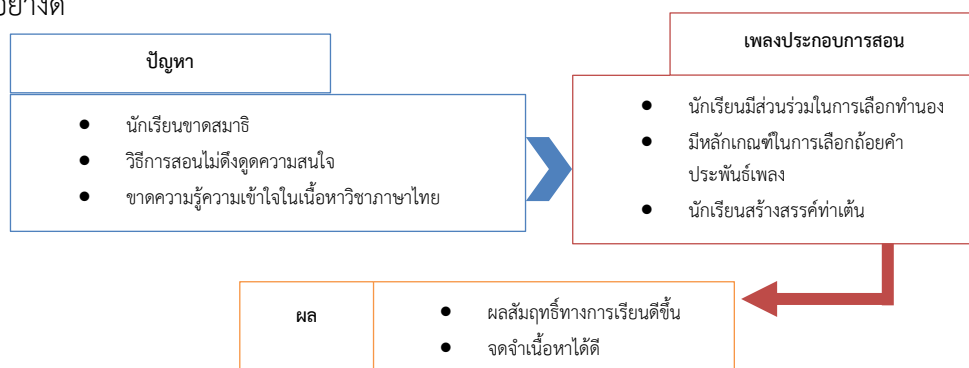
จากผลการวิจัยความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อเพลงประกอบการสอนเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวัดและประเมินผลมีค่าเฉลี่ย 4.48 สูงกว่าด้านกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ย 4.45 ซึ่งไม่เป็นไปตามความคาดหวังของผู้วิจัยที่ตั้งไว้ เมื่อทำการศึกษาลงรายละเอียดของผลการวิจัยนี้ทำให้พบว่า นักเรียนให้ข้อเสนอแนะเรื่องการแบ่งเวลาในการทำกิจกรรมยังไม่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เพลงประกอบการสอน เนื่องจากนักเรียนรู้สึกว่าการวัดเร็วเกินไปกว่าจะสามารถจดจำบทเพลงได้ ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถจำเนื้อหาของเพลงได้ทั้งหมด นักเรียนให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นว่าไม่สามารถทำได้เท่าที่ควร เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้เพลงประกอบการสอนเน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากกว่า นักเรียนจึงไม่ค่อยมีโอกาสดังกล่าวแสดงความคิดเห็นหรือได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน นอกจากนี้นักเรียนยังให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในด้านวิธีการสอนของครูว่าต้องการมีส่วนร่วมในการออกแบบท่าเต้นประกอบเพลงเพื่อสร้างบรรยากาศความสนุกสนานแก่ชั้นเรียนอันเป็นสิ่งที่นักเรียนไม่อยากจะให้เกิดความเบื่อหน่าย ในขณะที่ด้านการวัดและประเมินผลนักเรียนให้ข้อเสนอแนะว่าครูสามารถชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เกณฑ์ และวิธีการวัดการทดสอบ

รวมถึงมีการแจ้ล่วงหน้าก่อนสอบได้อย่างชัดเจน ทำให้นักเรียนพอทราบแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้เพลงประกอบการสอน และสามารถมีเวลาเตรียมตัวล่วงหน้าก่อนจะสอบได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

นักเรียนขาดสมาธิในการเรียนเป็นปัญหาที่พบมากในนักเรียนชั้นประถมศึกษา เพราะยังเป็นวัยที่ให้ความสนใจกับสิ่งเร้ารอบตัว ในรายวิชาภาษาไทยนักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายเนื่องจากเป็นวิชาที่เน้นการบรรยายเป็นหลักทำให้นักเรียนมองว่าเป็นวิชาไม่สนุกสนาน ส่งผลให้นักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาภาษาไทย ผู้วิจัยจึงใช้เพลงประกอบการสอนในการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทย โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเลือกทำนองเพลงที่คุ้นเคย และร่วมกันสร้างสรรค์เนื้อร้องรวมทั้งออกแบบท่าทางประกอบเพลง พบว่า นักเรียนมีผลการเรียนที่ดีขึ้น เกิดความกระตือรือร้น และจดจำบทเรียนได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การคัดเลือกเพลงที่ใช้ประกอบการสอนควรคำนึงถึงความสนใจของนักเรียน เป็นเพลงที่มีเนื้อหาที่เหมาะสมต่อวัยและการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา
2. การใช้เพลงประกอบการสอนควรประพันธ์เพลงให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ และสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในระดับประถมศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. การใช้เพลงประกอบการสอน ครูควรเขียนคำอธิบายขั้นตอนการทำกิจกรรมบนกระดานพร้อมกำหนดเวลาอย่างชัดเจน เช่น เขียนคำราชาศัพท์ที่ใช้ในบทเพลงพร้อมแปลความหมายให้ชัดเจน มีแบบฝึกหัดให้นักเรียนทำ หมั่นสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนแต่ละคน คอยชี้แนะเพื่อให้กิจกรรมบรรลุตามเป้าหมายและเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

2. ควรมีทำประกอบเพลงเพื่อความสนุกสนาน และเสริมพัฒนาทั้ง 4 ด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้กับนักเรียน โดยให้นักเรียนมีอิสระในการออกแบบท่าทางประกอบจังหวะเพลง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาชุดการสอนโดยใช้เพลงในระดับชั้นต่าง ๆ โดยการปรับระดับภาษาและข้อมูลให้สอดคล้องกับระดับชั้นของผู้เรียนและเป็นผู้ทักษะใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เกื้อกูล เสพย์ธรรม. (2551). *ราชาศัพท์*. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- จันจิรา หาวิชา. (2561). *เพลงเพื่อการเรียนการสอนภาษาไทย*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- จิรวัดน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ. (2556). *ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ณัฐจิตา สุขสำราญ. (2561). *ผลการสอนโดยใช้เพลงประกอบที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาจีนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน)*. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- บุญธิดา อัมพรพนา และคณะ. (2562). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้เพลงในการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านบ่อสามแสน (รายงานการวิจัย)*. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

- ศศิธร สงภักดี. (2561). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ ที่เรียนโดยเทคนิคการใช้เพลงประกอบการสอนกับการสอนแบบปกติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศุทธิณี หางแก้ว และนาคยา ปิณฑนานนท์. (2563). การพัฒนาเพลงประกอบการเรียนการสอนสังคมศึกษาและภาษาไทย สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์. (2550). การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ. กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.
- สุจิตต์ เพียรชอบ. (2530). การสอนภาษาไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมิตรา สดทรงศิลป์. (2564). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เพลงตามแนวการสอนภาษาที่สองเพื่อส่งเสริมทักษะการฟัง - พูดภาษาจีน และความรู้ด้านคำศัพท์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

**รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอพนุนิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี***
THE MODEL OF BUDDHISM PROPAGATION OF SANGHA
IN PUNPHIN DISTRICT SURATTHANI PROVINCE

พระครูปลัดทราทิธย์ อาสโภ

Phrakhupaladtharati Asabho

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: 6301204220@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ 2. ศึกษากระบวนการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ 3. นำเสนอรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย มีการนำเสนอผลการวิจัยเป็นการเสนอรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปในการเผยแผ่ มีจุดแข็ง คือ การบริหารงานเป็นระบบ มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม จุดอ่อน คือ สังฆาธิการ ขาดแคลนบุคลากรที่เชี่ยวชาญและใช้เทคโนโลยี โอกาส คือ คณะสงฆ์ใช้เทคโนโลยีสื่อสาร ประชาชนตระหนักถึงศีลธรรม พร้อมเสริมสร้างสามัคคี อุปสรรค คือ กระแสสังคมแปรเปลี่ยน ปัญหาการระบาดของยาเสพติด 2. กระบวนการพัฒนาการเผยแผ่ พบว่า มีการอบรม จัดทำแผนการสอน และใช้สื่อเทคโนโลยีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า มี 5 รูปแบบ คือ 1. การเทศน์ตามหลักองค์ธรรมหลัก สอดแทรกเหตุการณ์บ้านเมือง 2. การสอน ให้คิดวิเคราะห์ และการทำเป็นแบบอย่าง 3. การบรรยาย อธิธรรม แต่อยู่ในขอบเขต รวบรัด ชัดเจน 4. การนำปฏิบัติ สมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน 5. การใช้สื่อโซเชียล และจัดรายการวิทยุ

คำสำคัญ: การเผยแผ่; พระสังฆาธิการ; การเผยแผ่พระพุทธศาสนา; เทศนา

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the general situation of Buddhism dissemination by monks in Punphin District, Suratthani Province, 2. To study the development process of Buddhism dissemination by the monks in Punphin District, Suratthani Province, and 3. To present the model of Buddhism dissemination of the monks in Punphin District, Suratthani Province. The researcher collected data from in-depth interviewing 18 key informants to analyze and synthesize data using content descriptive interpretation. Subsequently, the researcher presented the research outcomes and introduced a model designed to promote the spread of Buddhism through the Sangha.

The results showed that 1. The general condition of the propagation has a strong point: systematic administration. Has both worldly and religious knowledge. Weaknesses are the Sangha's lack of skilled personnel and use of technology. Opportunity is the Sangha's use of communication technology. People are aware of morality. Ready to strengthen unity. The obstacle is changing social trends. Drug epidemic problem. 2. The development of Buddhism dissemination in Punphin District, Suratthani Province, followed a structured approach. They conducted training on Dharma preaching, used lesson plans, and utilized technology for media dissemination. Implementation involved preaching according to principles and plans, Behavior was checked and knowledge testing, promoting Buddhist media and learning resources, and expanding news dissemination methods. 3. The Buddhism dissemination model of monks in Punphin District, Suratthani Province consisted of 5 styles: inserting 1. The art of public speaking, following the principles of rhetoric, involves incorporating local events and utilizing regional accents. 2. Teaching involves fostering analytical thinking and cultivating oneself as a role model. 3. Delivering a speech with freedom necessitates staying within clear and concise boundaries. 4. Applying foundational ethics and basic philosophical principles through practice and teaching. 5. Utilizing social media and organizing radio programs.

Keywords: Propagation; Patriarch; Propagation of Buddhism; Edification

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คนไทยนับถือมานาน โดยพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทได้เข้ามาสู่ประเทศไทย ตั้งแต่ราว พ.ศ. 236 (พระปลัดธีรภัทร์ นาถสีโล, 2564) ก็ตาม แต่การศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ซึ่งมีหลักฐานปรากฏแน่ชัดนั้น เริ่มตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 1800 ในสมัยสุโขทัยเป็นราชธานี ทำให้พระพุทธศาสนามีความเจริญมั่นคงอย่างรวดเร็ว พร้อมกันนั้นก็มีการส่งเสริมให้มีการศึกษา คือ ด้านวิปัสสนาธุระและด้านคันถธุระ อันเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติควบคู่กันไป อาศัยหลักพระธรรมวินัย ทำหน้าที่ในการเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดปณิธานพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้ทรงบัญญัติไว้เพื่อให้ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา นำไปปฏิบัติขัดเกลาชีวิตให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม การเผยแผ่สืบสาน และถ่ายทอดพระธรรมคำสอนถือเป็นภารกิจสำคัญที่องค์กรคณะสงฆ์จำเป็นต้องดำเนินการเพื่อยังความเลื่อมใสให้เกิดขึ้น และเป็นแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชน (ไพโรจน์ ดวงศรี, 2558)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงมีความสำคัญยิ่งต่อสถานะความมั่นคงดำรงคงอยู่แห่งพระพุทธศาสนา โดยเป็นที่ประจักษ์ทราบกันดี หลักการเผยแผ่มีหลากหลายวิธี เช่น วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกในรูปแบบการดำเนินงานพระธรรมทูตที่นำหลักธรรมะไปสู่ประชาชนถึงถิ่นที่อยู่ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2540) วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงตั้งรับของพระนักเทศน์หรือพระธรรมกลีกรูปแบบการแสดงชี้แจงหลักธรรมให้รู้จักความดี ความชั่ว บาป บุญ คุณ โทษ เป็นต้น (พระครูสุนทรสารวาที (ทองดี ญาณसारโ), 2565)

แต่ในสภาพปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์ กระแสการพัฒนาระบบสารสนเทศ 4.0 และภาวะโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)มีผลทำให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป ขาดความสนใจในหลักธรรมคำสอนอันดีงามของพระพุทธศาสนา (พระครูธรรมศุต (สุทธิพงษ์ สุทธิวจโน) และคณะ, 2566) ความยากลำบากในการเข้าถึงกลุ่มศาสนิกชน การเผยแผ่จึงควรมียุทธศาสตร์และเทคนิควิธีการเผยแผ่อันทันสมัย ปรับเปลี่ยนไปตามสภาพสังคมปัจจุบันเพื่อให้คนรุ่นใหม่หันมาสนใจให้ความสำคัญในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

แบ่งออกเป็นสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเจ้าคณะผู้ปกครอง จำนวน 10 รูป และกลุ่มพระสังฆาธิการ จำนวน 8 รูป โดยเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ตรงและเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบข่ายประชากรและเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 18 รูป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ศึกษาเกี่ยวกับสภาพทั่วไป ตลอดจนกระบวนการ และรูปแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารโดยการรวบรวมจากหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ จากพระไตรปิฎก (ภาษาบาลี) ฉบับมหาจุฬาลงกรณ 2500 พระไตรปิฎก (ภาษาไทย) ฉบับ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และวิจัยที่เกี่ยวข้อง พัฒนาขึ้นเป็นแบบสัมภาษณ์ตามกรอบ เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้ 1. ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่จะสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง และได้ศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียงเตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ 2. ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ

การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ พบว่า 1. ด้านจุดแข็ง (Strengths) คือ มีการบริหารงานที่เป็นระบบ พระสังฆาธิการส่วนใหญ่ มีความรู้ทั้งทางโลกและธรรม หน่วยงานราชการในพื้นที่ ให้ความสำคัญกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2. ด้านจุดอ่อน (Weaknesses) สังฆาธิการ ส่วนใหญ่มีภาระงานที่ล้นมือ และยังไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาทางโลกมากนัก 3. ด้านโอกาส (Opportunities) ประชาชนโดยส่วนใหญ่ตระหนักถึงศีลธรรมคุณธรรมที่เสื่อมทรามลงในยุคของเยาวชนรุ่นใหม่ ประชาชนส่วนใหญ่เป็นพุทธมามกะ 4. ด้านอุปสรรค (Threats) ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีงานประจำที่มีเวลาไม่ตรงกัน ทำให้โอกาสในการได้รับการอบรมทางพระพุทธศาสนา มีไม่เท่ากัน

2. กระบวนการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ พบว่า 1. ด้านการวางแผนการดำเนินงาน มีการวางแผนในการบรรยายทุกครั้ง โดยอาศัยหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา 2. ด้านการลงมือปฏิบัติตามแผนงาน ดำเนินการเทศนาธรรม ตามหลักการและวิธีการเทศนาธรรมอย่างเป็นแบบแผน เนื้อหาการบรรยายมีความเหมาะสมตามสภาวะการ และมีการเผยแผ่ ในช่องทางต่าง ๆ โดยเฉพาะสื่อโซเชียล 3. ด้านการตรวจสอบ มีการสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้ฟังหรือผู้ได้รับการสอน มีการทดสอบพื้นฐานความรู้ก่อนและหลัง มีการสอบถามสภาวะที่เกิดขึ้นขณะปฏิบัติของแต่ละบุคคล 4. การปรับปรุงแก้ไข มีการนำข้อมูลจากการตรวจสอบมาวิเคราะห์ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม เพื่อขยายแนวทางการกระจายข่าวสารให้กว้างขึ้น

3. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ พบว่า 1. ด้านการเทศน์ ดำเนินตามหลักองค์ธรรมกถึก มีการสอดแทรกเหตุการณ์บ้านเมือง และมุทลกล ตลอดจนการใช้ทำนองและสำเนียงท้องถิ่น 2. ด้านการสอน มีการถามตอบเพื่อย้ำเตือนอย่างต่อเนื่อง สอนให้คิดวิเคราะห์ มีการสนทนาธรรม และทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง 3. ด้านการบรรยาย เป็นอิสระแต่อยู่ในขอบเขต มีการยกตัวอย่างเปรียบเทียบเพื่ออธิบายให้รวบรัดชัดเจน 4. ด้านการนำปฏิบัติ มีทั้งรูปแบบสมถกรรมฐาน และรูปแบบวิปัสสนากรรมฐาน 5. ด้านการใช้สื่อ มีทั้งการใช้สื่อโซเชียล คอมพิวเตอร์ หนังสือ สิ่งพิมพ์ คู่มือ การใช้พุทธศิลป์ และการจัดรายการวิทยุ

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอพนพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การใช้จุดแข็งไปผลักดันโอกาสเป็นกลยุทธ์เชิงรุก ใช้โอกาสลดจุดอ่อนเป็นกลยุทธ์เชิงแก้ไข ใช้จุดแข็งรับมืออุปสรรคเป็นกลยุทธ์เชิงป้องกัน และแก้ไขจุดอ่อนพร้อมกับหลีกเลี่ยงอุปสรรคเป็นกลยุทธ์เชิงรับ เพื่อกำหนดรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูสุทธิกิจโกศล (สมภพ สุวโจ) (2558) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า จุดแข็ง การดูแลและสนับสนุนการเผยแผ่ในลักษณะเฉพาะ แก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ จุดอ่อน การบริหารจัดการไม่เหมาะสม สิ่งคุกคาม คนบวชน้อยลงและเด็ก ๆ ไม่สนใจเข้าวัด ดังนั้นพระนักเผยแผ่ ต้องปรับการทำงานให้เหมาะสมต่อสถานการณ์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูสมุห์ดิฐภูมิ จิรธมโม (2564) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า จุดแข็ง คือ มีการคัดเลือกคณะกรรมการตามข้อกำหนด จุดอ่อน คือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ งบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ โอกาส คือ พระสงฆ์เป็นที่เคารพเชื่อถือของประชาชนในพื้นที่ อุปสรรค คือ โรคระบาด Covid-19 การแพร่ระบาดของสารเสพติด

2. กระบวนการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอพนพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานีพบว่า กระบวนการการเผยแผ่อาศัยวงจรคุณภาพ PDCA ได้ครอบคลุมการดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวทาง 5 ประการ คือ การเทศน์ การสอน การบรรยาย การนำปฏิบัติ และการใช้สื่อ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูสมุห์ดิฐภูมิ จิรธมโม (2564) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ ประการที่ 1 ต้องใช้กระบวนการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนที่มีคุณภาพของเดมมิง (Deming) คือ PDCA และดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ประการที่ 2 ดำเนินการปฏิบัติงานตามนโยบาย 5 ประการ 1. สงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่น 2. เป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างวัด บ้าน และหน่วยงาน 3. เป็นศูนย์รวมความคิดของประชาชนทุกหมู่เหล่า 4. เป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุข และ 5. เป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสารของทางราชการที่ถูกต้อง สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูวิมลพัฒนกิจโกศล (ธนพล เขมปญโญ) (2560) ได้วิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในกลุ่มชาติพันธุ์ลีซูของพระธรรมจาริก ผลการวิจัยพบว่า 1. รูปแบบการเทศนา นักเทศน์ปฏิญาณ ไม่อ่านคัมภีร์ เทศน์ปากเปล่า

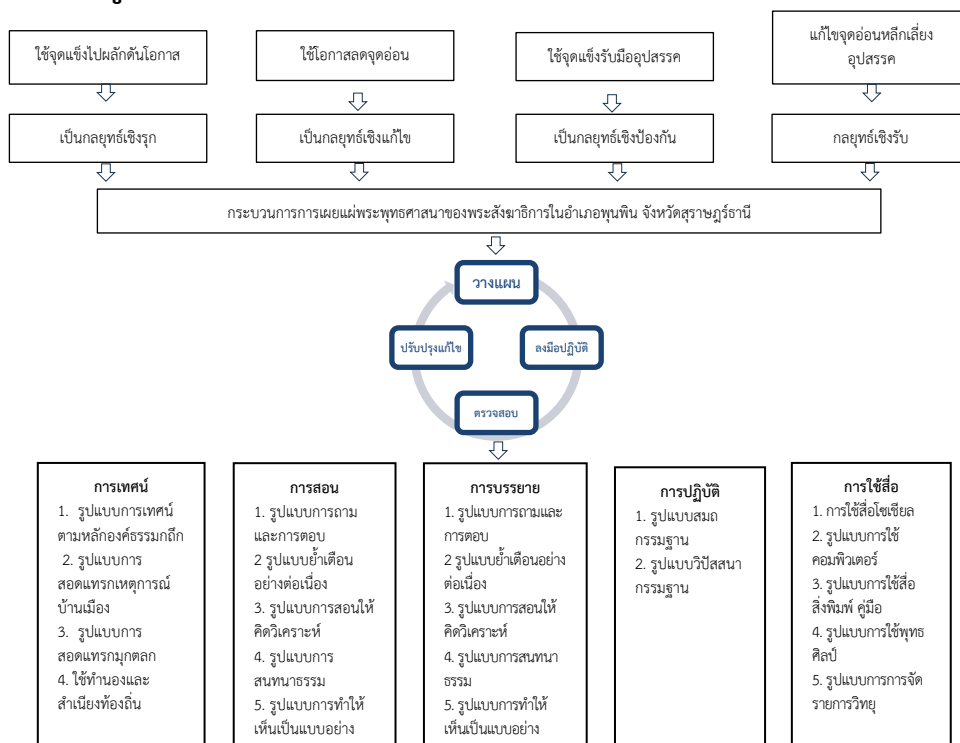

และแบบอ่านตามคัมภีร์ 2. รูปแบบการบรรยายธรรม วัดจัดปาฐกถาธรรมทุกวัน มีเวลา 1-3 ชั่วโมง 3. รูปแบบการสอนธรรม ผลัดเปลี่ยนพระวิปัสสนาจารย์เรื่อย ๆ มีหลักสูตรหลายระดับและปรับใช้ให้เหมาะสม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระครูสุนทรสรวาทิ (ทองดี ญาณสาโร) (2560) ได้วิจัยเรื่อง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระสังฆาธิการอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ควรเผยแผ่หลักพุทธธรรมโดยเน้นการประยุกต์ใช้จริงในชีวิตประจำวัน ควรส่งเสริมให้พระสังฆาธิการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในช่องทางการสื่อสารสมัยใหม่ให้มากยิ่งขึ้น และควรส่งเสริมให้กลุ่มผู้สูงอายุเปิดใจรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในช่องทางใหม่

3. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า มีรูปแบบการเทศน์ตามหลักองค์ธรรมกถึก 5 ประการเป็นหลักแทรกมุกตลกเข้าไป เพื่อจูงใจผู้ฟัง ใช้สำเนียงท้องถิ่นประกอบการเทศน์ การสอนแบบสนทนาธรรม การบรรยายมีรูปแบบที่ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละงาน การนำปฏิบัติจะนำปฏิบัติแบบสมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน การใช้สื่อ จะมีสื่อในหลายช่องทาง โดยเฉพาะสื่อโซเชียลต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูวิมลพัฒนกิจโกศล (ชนพล เขมปญโญ) (2560) ได้วิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในกลุ่มชาติพันธุ์ลีซูของพระธรรมจาริก ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ศาสนทายาทและประชาชนได้รับทราบในทุก ๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในวัดและนอกวัด การบรรยายธรรมทางวิทยุและโทรทัศน์ การเผยแผ่ธรรมด้วยสื่อ รูปแบบปฏิบัติและวิธีฝึกกระตุ้นให้คนสนใจด้านปฏิบัติให้ได้ หลักสูตรต้องปรับให้สอดคล้องกับยุคสมัย สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูสังฆรักษ์พิทยา ญาณธโร (2561) ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับสังคมดิจิทัลของพระสงฆ์ไทยผ่านทางช่องทางเฟสบุ๊ก ยูทูบ เว็บไซต์ เป็นไปในรูปแบบสื่อมัลติมีเดีย เช่น การปาฐกถา การบรรยาย ฯลฯ แล้วนำเสนอพุทธธรรมด้วยการอัปโหลดวิดีโอตามช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ฟังจะได้รับฟังธรรมผ่านช่องทางดิจิทัล เพื่อเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับบุคคลที่ไม่มีเวลาในการเข้าวัดเป็นต้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระจรรยา จันทบุบผา (2562) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการพัฒนาการเทศนาตามหลักพุทธวิธี 4 ด้วยการส่งสารผ่านหลักวจีสุจริตอายตนะ และวุฒิธรรม ด้านผู้ส่งสารเข้าใจหลักธรรม และสื่อถึงอย่างชัดเจน ด้านสารเนื้อหาธรรมมีประโยชน์ ไม่เหลวไหล และเหมาะสม ด้านช่องทางในการส่งเสริมการเทศนา

ด้วยเสียงเทศนาที่ดังและดี และผู้รับสารเตรียมหลักสูตรเทศนาให้เหมาะสม สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานีจากการวิเคราะห์สภาพทั่วไป พบว่า จุดแข็ง คือ มีการบริหารงานอย่างเป็นระบบ มีการจัดการประชุมร่วมอยู่ประจำทุกเดือน พระสังฆาธิการส่วนใหญ่ มีความรู้ความทั้งทางโลกและธรรม หน่วยงานราชการให้ความสำคัญ และประชาชนส่วนใหญ่เป็นพุทธมามกะ ด้านจุดอ่อน คือ สังฆาธิการ ส่วนใหญ่มีภาระงานที่ล้นมือ พระสังฆาธิการบางส่วน ยังไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาทางโลกมากนัก ขาดแคลนบุคลากรที่มีศักยภาพ และไม่สามารถนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาบูรณาได้อย่างเต็มที่ โอกาส คือ โครงสร้างและสายงานการบังคับบัญชาของคณะสงฆ์เอื้อต่อการดำเนินงาน มีเทคโนโลยีทางการสื่อสารสมัยใหม่ ประชาชนโดยตระหนักถึงศีลธรรมคุณธรรมที่เสื่อมทรามลงประชาชนมีความพร้อมเพรียงสามัคคี และเจ้าคณะผู้ปกครอง ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษา และอุปสรรค

คือ กระแสสังคมมีการแปรเปลี่ยน ปัญหาเรื่องการแพร่ระบาดของสารเสพติด งบประมาณไม่เพียงพอ และปัญหาด้านเวลาที่มีเวลาไม่ตรงกัน

จากการศึกษาสภาพทั่วไปจึงนำไปสู่กระบวนการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า มุ่งองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ ประการที่ 1 ต้องใช้กระบวนการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้วยวงจรคุณภาพของเดมมิง (Deming) คือ การวางแผน (Plan - P) การปฏิบัติตามแผน (Do - D) การตรวจสอบ (Check - C) นำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไข (Action - A) และดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ประการที่ 2 ดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวทาง 5 ประการ คือ การเทศน์ การสอน การบรรยาย การนำปฏิบัติ และการใช้สื่อ

สามารถสร้างรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ 2 ขั้นตอน กระบวนการขั้นแรก เริ่มต้นจากการพิจารณาถึง การใช้จุดแข็งไปผลักดันโอกาสเป็นกลยุทธ์เชิงรุก ใช้โอกาสลดจุดอ่อนเป็นกลยุทธ์เชิงแก้ไข ใช้จุดแข็งรับมืออุปสรรคเป็นกลยุทธ์เชิงป้องกัน และแก้ไขจุดอ่อนพร้อมกับหลีกเลี่ยงอุปสรรคเป็นกลยุทธ์เชิงรับ เพื่อกำหนดรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับกระบวนการในขั้นที่สอง กระบวนการขั้นที่สอง ใช้กระบวนการการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยอาศัยวงจรคุณภาพ PDCA ให้ครอบคลุมการดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวทาง 5 ประการ คือ การเทศน์ การสอน การบรรยาย การนำปฏิบัติ และการใช้สื่อ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เจ้าคณะผู้ปกครองควรจัดทำแผนในกระเจางานแก่พระสังฆาธิการอย่างเหมาะสม เพื่อแบ่งเบาภาระที่ล้นมือ เปิดโอกาสให้ได้ทำหน้าที่ด้านการเผยแผ่มากยิ่งขึ้น
2. ควรให้การสนับสนุนการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร และเยาวชน เพื่อเป็นกำลังในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
3. คณะสงฆ์ หน่วยงาน และชาวบ้าน ควรจัดทำโครงการฝึกอบรม เพื่อหาบุคลากรที่มีศักยภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
4. สำนักงานพระพุทธศาสนา ควรจัดหาวิทยากรอบรมให้ความรู้แก่พระสังฆาธิการด้านการใช้สื่อเทคโนโลยี เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. พระสังฆาธิการควรปรับวิธีการทำงานแบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน

2. ควรเลือกรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้มีความเหมาะสมกับบริบททางสังคม

3. ควรเรียนรู้การใช้สื่อสารสนเทศ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากขึ้น เพื่อปรับรูปแบบการดำเนินงาน ให้มีความสอดคล้องกับสังคมในยุคปัจจุบัน

4. ควรจัดตั้งภาคีเครือข่าย ร่วมกันในการออกแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างเป็นลำดับขั้นตอน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ด้านอื่น ๆ ให้ครอบคลุมขอบข่ายภาระงานของคณะสงฆ์

2. ควรทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ในประเทศไทย และต่างประเทศ

3. ควรศึกษาเรื่องรูปแบบปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

4. ควรทำการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับแนวทางการสร้างภาคีเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

พระครูธรรมศุท (สุทธิพนธ์ สุทธิวจโน) และคณะ. (2566). NEXT NORMAL: แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงวิถีทางสังคมของไทย. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 6(1), 137-158.

พระครูวิมลพัฒนกิจโกศล (ธนพล เขมปญโญ). (2560). ผลสัมฤทธิ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในกลุ่มชาติพันธุ์ลีซูของพระธรรมจาริก. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(2), 15-28.

พระครูสมุห์ดิฐภูมิ จิระธมโม. (2564). รูปแบบการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสังฆรักษ์พิทยา ญาณธโร. (2561). ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยยุคดิจิทัล (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระครูสุทธิกิจโกศล (สมภพ สุวโจ). (2558). รูปแบบการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการ
ในจังหวัดนนทบุรี (ดัชนีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดัชนีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
เชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสุนทรสารวาที (ทองดี ญาณसार). (2565). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของ
พระสังฆาธิการอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี. วารสารสหวิทยาการ
นวัตกรรมการบริหาร, 5(1), 113-125.
- พระจรรุญ จนทุบโม. (2562). รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัด
สมุทรปราการ (ดัชนีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดัชนีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
เชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2540). จาริกบุญ-จาริกธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์สหธรรมิก จำกัด.
- พระปลัดธีรภัทร์ นาสีโล. (2564). การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาทางการศึกษาโดย
ใช้หลักสังคหวัตถุ 4. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8(7), 64-77.
- ไพโรจน์ ดวงศรี. (2558). รูปแบบโครงสร้างองค์การ และบทบาทการบริหารงานของพระ
สังฆาธิการที่มีผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ถอดบทเรียนเครือข่ายมหาวิทยาลัยปลอดเหล้า: กลยุทธ์การสื่อสาร
เพื่อป้องกันและควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา*
LESSONS LEARNED FROM THE ALCOHOL-FREE UNIVERSITY NETWORK:
COMMUNICATION STRATEGIES TO PREVENT AND CONTROL ALCOHOL
CONSUMPTION IN EDUCATION INSTITUTIONS

ฟารีดา เจะเอาะ
Fareeda Jeh-Oh
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
Walailak University
E-mail: dek_fada@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. วิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อป้องกันและควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา 2. วิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษา และ 3. วิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จในการขับเคลื่อนเครือข่ายมหาวิทยาลัยปลอดเหล้า เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ชุดคำถามอย่างมีโครงสร้างเพื่อการถอดบทเรียนเป็นเครื่องมือในการวิจัย เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ บุคลากรของเครือข่ายมหาวิทยาลัยปลอดเหล้าที่มีบทบาทหน้าที่ในงานป้องกันและควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา จำนวน 15 สถาบัน

ผลการวิจัยพบว่า 1. เครือข่ายมหาวิทยาลัยปลอดเหล้าใช้กลยุทธ์การสื่อสาร 5 กลยุทธ์หลัก คือ การสร้างผู้นำความคิดหรือบุคคลต้นแบบ กลยุทธ์การจัดกิจกรรมรณรงค์ กลยุทธ์เครือข่ายการสื่อสาร กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ และกลยุทธ์การชี้แนะผ่านสื่อ 2. ปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษา คือ บริบทของมหาวิทยาลัยด้านขนาด ประเภท และที่ตั้ง 3. ปัจจัยความสำเร็จในการขับเคลื่อนเครือข่ายมหาวิทยาลัยปลอดเหล้า ประกอบด้วย การรวมกลุ่มและเครือข่ายที่มีความหลากหลาย และผู้ประสานการขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยปลอดเหล้า

คำสำคัญ: มหาวิทยาลัยปลอดเหล้า; กลยุทธ์การสื่อสาร; เครื่องดื่มแอลกอฮอล์; สถานศึกษา

Abstract

This paper aims 1. to analyze communication strategies for the prevention and control of alcohol consumption of institutes, 2. to analyze risk factors for alcohol consumption behavior among university students, and 3. to analyze success factors in driving the Alcohol-free University (AFUS). The research methodology is qualitative research and research tool is a set of structured questions for extracting lesson learned. Data were collected through in-depth interviews and non-participant observation. Key informants were instructors of 15 universities in the South of Thailand who played major roles in the prevention and control of alcohol consumption at the university.

The research findings revealed 1. AFUS uses five communication strategies: Personal media or role models, campaigning, networking, public relations, and media advocacy. 2. It was found risk factors for alcohol consumption behavior among university students: university context in terms of size, type, and location. 3. The success factors relating to driving AFUS comprised grouping and diversity of the network, qualifications of the Free-Alcohol University driver participants, participatory poles of AFUS, leaders and coordinators in the Free-Alcohol University drive movement, and the Implemented communication format.

Keywords: Alcohol-Free University; Communication Strategy; Alcohol Drinking; Educational Institution

บทนำ

องค์การอนามัยโลกกำหนดให้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็น 1 ใน 4 ของกลุ่มตัวการร้ายที่ทำลายสุขภาพ ได้แก่ บุหรี่ อาหารขยะ การไม่ออกกำลังกาย และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และที่ประชุมสมัชชาโลกเมื่อปี พ.ศ. 2553 มีมติรับรองยุทธศาสตร์โลกเพื่อจัดการปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อเป็นกรอบให้ประเทศสมาชิก 192 ประเทศดำเนินการลดการเจ็บป่วย การเสียชีวิตจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เนื่องจากพบว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสาเหตุที่ทำให้ประชากรโลกเสียชีวิตปีละประมาณ 3.3 ล้านคน (World Health Organization, 2018) สำหรับประเทศไทย สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ขยายเข้าสู่กลุ่มเด็กและกลุ่มเยาวชนมากขึ้น โดยประมาณ

1 ใน 7 ของเยาวชนไทยทั้งหมดเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ก่อนอายุตามที่กฎหมายกำหนด (พลเทพ วิจิตรคุณากร และอธิป ต้นอารีย์, 2562) จากรายงานสถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทย พ.ศ. 2560 พบว่า เยาวชนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไปจำนวน 55.9 ล้านคนทั่วประเทศ มีผู้ไม่เคยดื่มสุราเลย ร้อยละ 57.18 ผู้เคยดื่มแต่เลิกแล้ว ร้อยละ 14.41 และมีนักดื่มร้อยละ 28.41 โดยพบนักดื่มเพศหญิง ร้อยละ 10.62 และนักดื่มเพศชาย ร้อยละ 47.46 สาเหตุของการเริ่มดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพราะตามอย่างเพื่อน เพื่อนชวน (วิทย์ วิชัยดิษฐ์และคณะ, 2561) สำนักงานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ กรมควบคุมโรค (2559) อธิบายว่า เยาวชนระดับอุดมศึกษาเป็นช่วงวัยเปลี่ยนผ่านจากเด็กนักเรียนสู่นักศึกษา เป็นจังหวะชีวิตของวัยรุ่นในสังคมไทยที่เพิ่งจะได้แยกจากครอบครัว ออกจากมาสู่โลกกว้างของสังคมที่อาจไม่คุ้นเคย ทั้งเพื่อนใหม่ สถานที่ใหม่ และทักษะการใช้ชีวิตแบบใหม่ อิสระภาพใหม่นี้จึงใจให้วัยรุ่นอยากรู้ อยากรลอง และมีโอกาสเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ง่าย ขณะที่พระมหากำพล คุณงกโร (2557) มองว่า การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนไทยส่วนใหญ่เกิดจากความเชื่อและค่านิยมทางสังคมที่คิดว่า การดื่มสุราเป็นวัฒนธรรมหรือเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต เป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่แทรกซึมอยู่ในทัศนคติจนทำให้ผู้คนในสังคมมองว่าการดื่มเป็นเรื่องปกติ นอกจากนี้อิทธิพลของการส่งเสริมการขายของธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือการโฆษณาชวนเชื่อที่พยายามรุกเข้าหาสถาบันการศึกษา กระตุ้นให้เกิดนักดื่มหน้าใหม่ในกลุ่มนักเรียนและนักศึกษามากขึ้น ส่วนสถานที่ที่เยาวชนนิยมซื้อ/ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากที่สุด คือ ร้านขายของชำ รองลงมาคือร้านสะดวกซื้อ ร้านอาหาร ผับ คาราโอเกะ ตามลำดับ (สาวิตรี อัจฉนงค์กรชัย และดาริกา ไสงาม, 2562)

จากรายงานการสำรวจพื้นที่รอบสถานศึกษา 66 แห่งทั่วประเทศไทย พบว่าปี 2561 ความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เฉลี่ย 9.6 จุดต่อตารางกิโลเมตร คาดการณ์ว่าปี พ.ศ. 2568 ปริมาณการดื่มสุราของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะเพิ่มสูงขึ้นอีก 1.7 ลิตรต่อคนต่อปี โดยปัญหาสำคัญคือกฎหมายห้ามโฆษณาส่วนใหญ่ยังไม่ครอบคลุมสื่อออนไลน์ (สาวิตรี อัจฉนงค์กรชัย, 2562) และมีนักเรียนนักศึกษาที่เคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 70.7 ในรอบ 1 ปี มีการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณใกล้เคียงสถานศึกษาหรือเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา ร้อยละ 59.0 (ธีระวุธ ธรรมกุล, 2564) จากการศึกษาการรณรงค์ควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถาบันการศึกษาของต่างประเทศ (McCoppin, 2012) พบว่า ส่วนใหญ่มุ่งเน้นการควบคุมการดื่มมากกว่าการห้ามดื่ม โดยสถาบันการศึกษาเผชิญกับปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างหนักของนักเรียนและนักศึกษาจนทำให้ต้องใช้กลยุทธ์มากมายในการต่อสู้กับปัญหา ตัวอย่างการใช้กลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา

อาทิ มหาวิทยาลัยฮาร์เพอร์ใช้วิธีการสอนเรื่องความปลอดภัย โดยจัดสอนเกี่ยวกับการแอบเสพยาและดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแห่งอิลลินอยส์มีปัญหากับนักศึกษาที่ดื่มกันอย่างหนักในช่วงวันสำคัญ เช่น วันฮาโลวีน ใช้วิธีการควบคุมการขายและติดตั้งกล้องวงจรปิด มหาวิทยาลัยนอร์ทเวสเทิร์น มีนักศึกษาชั้นปี 1 เสียชีวิตจากพิษของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระหว่างงานปาร์ตี้ที่จัดขึ้นในหอพักของมหาวิทยาลัยในปี 2008 จนทางมหาวิทยาลัยต้องทบทวนนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ใหม่ และบังคับให้มีการประเมินระดับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษา หรือในบางมหาวิทยาลัยมีการรณรงค์จัดงานที่ปลอดแอลกอฮอล์ เช่น มหาวิทยาลัยแห่งอิลลินอยส์ จัดโซนปลอดเบียร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทเวสเทิร์น จัดฉายภาพยนตร์ มหาวิทยาลัยแห่งอลาบามา จัดกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านการดื่ม Less Than U Think โดยแสดงให้เห็นว่าการดื่มจนเมาเป็นเรื่องอับอายแค่ไหน (Wolfson, 2012) นอกจากนี้ ข้อมูลของนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยแห่งมินเนโซตา พบว่า มหาวิทยาลัยขนาดใหญ่โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับกีฬาจะพบปัญหามากที่สุด นอกจากนี้สถาบันการศึกษาการใช้แอลกอฮอล์ในทางที่ผิดและโรคติดสุราแห่งชาติ (National Institute On Alcohol Abuse and Alcoholism, 2002) เสนอวิธีการลดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีความเสี่ยงสูงในมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย 1. สร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในมหาวิทยาลัย ได้แก่ ใส่ใจต่อปัจจัยสภาพแวดล้อม บังคับใช้กฎหมายห้ามเยาวชนดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในมหาวิทยาลัยอย่างเคร่งครัด หมั่นสื่อสารนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และควบคุมการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในมหาวิทยาลัย 2. สนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมรักสุขภาพผ่านตัวบุคคลและการสนทนากลุ่ม เช่น ชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมและผลกระทบในเชิงลบจากการดื่ม ให้ข้อมูลความรู้ใหม่เรื่องแอลกอฮอล์และหลีกเลี่ยงความรู้ที่เน้นการชี้ให้เห็นถึงอันตรายจากการดื่ม และ 3. สร้างการแทรกแซง เพื่อลดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในมหาวิทยาลัยและในชุมชน

กาญจนา แก้วเทพ (2556) กล่าวว่า การทำงานด้านการสื่อสารเพื่อสุขภาพนั้น เครื่องมือที่จะช่วยให้การทำงานประสบผลสำเร็จก็คือการมีกลยุทธ์การสื่อสาร โดยกาญจนา ได้ประมวลกลยุทธ์การสื่อสารด้านสุขภาวะออกเป็น 27 กลยุทธ์ ซึ่งการถอดบทเรียนเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการความรู้ (Knowledge Management-Km) ที่สามารถหวนย้อนกลับไปพิจารณาถึงกิจกรรมที่ได้ลงมือทำไปแล้วโดยใช้การตั้งคำถามในระดับของความเป็นนามธรรม (Level of Abstraction) มีเป้าหมายระยะยาว ใช้แนวคิดทฤษฎีเป็นเครื่องมือในการอ้างอิง และสามารถสร้างความรู้ในองค์กรด้วยการแปลงความรู้ที่อยู่ติดตัวบุคคล (Tacit Knowledge) ให้เป็นความรู้ภายนอกร่วมกัน (Explicit Knowledge)

การควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถาบันการศึกษาของไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) มุ่งเน้นการรณรงค์และผลักดันให้เกิดเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษารู้เท่าทันปัญหาแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา และให้ทุนสนับสนุนการรวมกลุ่มประสานความร่วมมือเป็นเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศมาตั้งแต่ปี 2556 (ขรั่มพร อัยสานนท์ และคณะ, 2560) ปัจจุบันมหาวิทยาลัยของไทยเข้าร่วมเป็นเครือข่ายมากกว่า 70 สถาบัน มีแนวคิดการทำงานเพื่อป้องกันและควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาที่เกิดจากปัญหา 2 ระดับ ปัญหาภายใน ได้แก่ การทะเลาะวิวาท การขาดเรียน อุบัติเหตุจากการเมาแล้วขับ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเรียนของเยาวชน และปัญหาภายนอก ได้แก่ ร้านค้าและสถานบันเทิงรายรอบมหาวิทยาลัย จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รุนพี่ยังมีวัฒนธรรมสร้างความสัมพันธ์กับน้องโดยใช้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การส่งเสริมการขายและการโฆษณาผ่านสื่อในช่องทางต่าง ๆ รวมถึงวัฒนธรรมการดื่มของครอบครัวและคนใกล้ชิด เหล่านี้เป็นสิ่งกระตุ้นที่ทำให้เกิดพฤติกรรม การดื่ม และทำให้กลุ่มธุรกิจสุราใช้กลยุทธ์ทางการตลาดกระตุ้นให้เกิดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (กาญจนาถ อุดมสุข, 2549) ทั้งนี้สถาบันอุดมศึกษาเขตพื้นที่ภาคใต้มีการรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่าย มหาวิทยาลัยปลอดเหล้า มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 จำนวน 15 สถาบัน มีความพยายามคิดหาแนวทางสกัดกั้นการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่ให้กระจายสู่เยาวชน อดช่องว่างการเข้าถึงแหล่งซื้อขาย ปิดโอกาสที่เยาวชนจะอยู่ท่ามกลางวงล้อมของการดื่ม และสนับสนุนการทำกิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยเห็นว่าสถาบันการศึกษาเป็นภาคปฏิบัติการหนึ่งที่สำคัญในการป้องกันการเกิดนักดื่มหน้าใหม่และลดนักดื่มหน้าเก่าในกลุ่มเยาวชน การวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงกำหนดโจทย์การวิจัย คือ เครือข่ายมหาวิทยาลัยปลอดเหล้าของภาคใต้มีปฏิบัติการสื่อสารเพื่อป้องกันและควบคุมปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อป้องกันและควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษา
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จในการขับเคลื่อนเครือข่ายมหาวิทยาลัยปลอดเหล้า

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้ชุดคำถามอย่างมีโครงสร้างเพื่อการถอดบทเรียนเป็นเครื่องมือในการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) คือ บุคลากรที่มีบทบาทในงานป้องกันการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของมหาวิทยาลัยในเครือข่ายภาคใต้ จำนวน 15 คน จากทั้งหมด 15 สถาบัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้ชุดคำถามอย่างมีโครงสร้างเพื่อการถอดบทเรียนเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลโดยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) ร่วมกับการเก็บข้อมูลจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ โดยกำหนดขอบเขตการศึกษาด้านระยะเวลา คือการขับเคลื่อนการทำงานเครือข่ายมหาวิทยาลัยปลอดเหล้าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558-2561

การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อป้องกันและควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา พบว่า เครือข่ายมหาวิทยาลัยปลอดเหล้าภาคใต้ใช้กลยุทธ์การสื่อสารทั้งสิ้น 14 กลยุทธ์ โดยมีกลยุทธ์ที่ใช้เหมือนกันจำนวน 5 กลยุทธ์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 กลยุทธ์การสื่อสารของเครือข่ายมหาวิทยาลัยปลอดเหล้าภาคใต้ ปี 2558-2561

Educationa l Institutes	Communication Strategies						Public relation
	Health info. managemen t	Role model	Cam paign	Media advocacy	Networking	Commu nity approach	
ม.นราธิวาส		/	/	/	/		/
ราชนครินทร์		/	/	/	/	/	/
ม.ฟาฏอนี		/	/	/	/		/
ม.หาดใหญ่		/	/	/	/		/
ม.ทักษิณ		/	/	/	/	/	/

ตารางที่ 1 กลยุทธ์การสื่อสารของเครือข่ายมหาวิทยาลัยปลอดเหล้าภาคใต้ ปี 2558-2561
(ต่อ)

Educational Institutes	Communication Strategies						
	Social support	Negotiation	CSR	Empowerment	Stake holder analysis	Message design and selection	Persua sion
ว.การ สาธารณสุขสิริน ธร	/	/	/	/	/		/
ม.ทักษิณ (พัทลุง)	/	/	/	/	/		/
ม.วลัยลักษณ์		/	/	/	/		/
ม.เทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย		/	/	/	/		/
ว.เทคโนโลยีภาคใต้	/	/	/	/	/	/	/
ว.การ สาธารณสุขสิริน ธร	/	/	/	/	/		/
ว.นาฏศิลป์ นครศรีธรรมราช		/	/	/	/	/	/
ม.ราชภัฏสุราษฎร์ธานี		/	/	/	/		/
ม.สงขลา นครินทร์ (สุราษฎร์ธานี)	/	/	/	/	/		/
ว.ชุมชนพังกา		/	/	/	/	/	/
ม.แม่โจ้		/	/	/	/		/
ม.ราชภัฏภูเก็ต		/	/	/	/		/
ม.นราธิวาสราชนครินทร์						/	/
ม.ฟาฏอนี	/			/			
ม.หาดใหญ่						/	/
ม.ทักษิณ			/		/	/	
ว.การ สาธารณสุขสิริน ธร	/						
ม.ทักษิณ (พัทลุง)		/			/		/

ตารางที่ 1 กลยุทธ์การสื่อสารของเครือข่ายมหาวิทยาลัยปลอดเหล้าภาคใต้ ปี 2558-2561 (ต่อ)

Educational Institutes	Communication Strategies						
	Social support	Negotiation	CSR	Empowerment	Stake holder analysis	Message design and selection	Persua sion
ม.วลัยลักษณ์				/		/	
ม.เทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย				/			
ว.เทคโนโลยีภาคใต้						/	/
ว.นาฏศิลป์นครศรีธรรมราช							
ม.ราชภัฏสุราษฎร์ธานี	/		/				/
ม.สงขลา							/
นครินทร์ (สุราษฎร์ธานี)							
ว.ชุมชนพังกา	/						
ม.แม่โจ้		/			/		/
ม.ราชภัฏภูเก็ต			/			/	

จากตารางที่ 1 มหาวิทยาลัยเครือข่ายปลอดเหล้าภาคใต้มีการออกแบบรูปแบบการทำงานที่แตกต่างกัน โดยทุกมหาวิทยาลัยมีการประสานกลยุทธ์หลักในการสื่อสารเพื่อป้องกันและควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เหมือนกัน 5 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์การสร้างผู้นำความคิดหรือบุคคลต้นแบบ (Personal Media or Role Model) กลยุทธ์การจัดกิจกรรมรณรงค์ (Campaign) กลยุทธ์เครือข่ายการสื่อสาร (Networking) กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ (Public Relation) และกลยุทธ์การชี้แนะผ่านสื่อ (Media Advocacy)

1. กลยุทธ์ที่เน้นการสร้างต้นแบบ (Personal Media or Role Model) แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1. การสร้างคนต้นแบบ ได้แก่ แกนนำนักศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา และการสร้างสถาบันต้นแบบ ซึ่งทั้ง 2 ลักษณะจะมีการมอบรางวัลทั้งในระดับสถาบัน ระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ และ 2. การจัดอบรมให้ความรู้และพัฒนาบุคคลที่จะเป็นแกนนำของมหาวิทยาลัย โดยทุกสถาบันมีการวางโครงสร้างการทำงานโดยอาศัยบทบาทของแกนนำในการขับเคลื่อนประเด็นแอลกอฮอล์โดยเฉพาะ เช่น การจัดโครงสร้างบริหารของแกนนำนักศึกษา สถานักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย หรือระดับคณะ โครงสร้างชมรมด้านภัยเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น

เราเองเคยได้รับรางวัล ครูดีไม่มีอบายมุข รู้สึกว่ามันก็เปลี่ยนเราพอสมควรนะ เมื่อก่อนเวลาว่างงานเลี้ยงสังสรรค์เราดื่มได้ แต่พอเราได้รับรางวัลนี้มาก็สามารถปฏิเสธได้ว่า ผมไม่ดื่มแล้วนะเพราะไม่อยากมีปัญหาเกี่ยวกับรางวัล ส่วนเด็กคนหนึ่งของมหาวิทยาลัยที่ได้รางวัลนักศึกษาต้นแบบเมื่อปี พ.ศ. 2560 เราทราบว่าเขาชวนพ่อเลิกเหล้าได้ ตรงนี้เป็นความประทับใจในความสำเร็จของเขา (นันทวุฒิ วงศ์เมฆ, 2561)

มหาวิทยาลัยฟาฏอนี เน้นการสร้างชีวิตก่อนอาชีพ แนวทางการปลูกฝังคุณค่าความเป็นมนุษย์ใช้การบริหารจัดการและควบคุมความประพฤติของนักศึกษาผ่านอาจารย์ที่ปรึกษา ในรูปแบบการล้อมวงเพื่อพูดคุย หรือจัดกิจกรรมพบปะแลกเปลี่ยนกับชุมชนและมัสยิด อีกทั้งใช้วิธีการสื่อสารโดยสอดแทรกอยู่ในวิถีปฏิบัติแห่งอิสลาม โดยอธิการบดีจะใช้ช่วงเวลาหลังละหมาดวันละ 1 ช่วงเวลาของทุกวันเพื่อพูดคุยกับนักศึกษาและบุคลากรเรื่องการใช้ชีวิต ยาเสพติด และการปฏิบัติตัว (มะชัยดี มะโร๊ะ, 2561)

2. กลยุทธ์การรณรงค์ (Campaign) เป็นกลยุทธ์ที่สื่อสารเนื้อหาประเด็น แอลกอฮอล์สู่คนในสังคมโดยผ่านสื่อกิจกรรมการรณรงค์ที่หลากหลาย มีเป้าหมายในการสร้างกระแสสังคม แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ 1. กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เช่น รับน้องปลอดเหล้า การแข่งขันกีฬาต้านภัยแอลกอฮอล์ กิจกรรมจิตอาสา 2. กิจกรรมสุขทางเลือก เช่น การร่วมนมวักกันน็อก การจัดตั้งชมรม และ 3. เทศกาลวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น สงกรานต์ปลอดเหล้า กินนมชมบอล ปริญญาปลอดเหล้า เป็นต้น โดยกิจกรรมรณรงค์ที่ทุกมหาวิทยาลัยให้ความสำคัญมากที่สุด คือ กิจกรรมการรับน้องปลอดเหล้า เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักศึกษาสร้างสรรค์กิจกรรมรับน้องเพื่อรณรงค์ลดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นการใช้ช่วงเวลา 4 ปี ในระดับอุดมศึกษาเพื่อตัดวงจรนักดื่มหน้าเก่า และเป็นการผลักดันนโยบายทางสังคมควบคู่ไปกับการรณรงค์

กิจกรรมรณรงค์รับน้องปลอดเหล้าของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี ใช้วิธีเชื่อมสัมพันธ์ความเป็นคนในครอบครัวเดียวกันด้วยการถ่ายรูปน้องใหม่และผู้ปกครอง และเขียนสัญญาใจบันทึกถูกผู้ขายใส่กระดาษา “ข้าพเจ้า...ขอสัญญาว่าจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และยาเสพติดทุกชนิดตลอดการอาศัยและหาความรู้ในรั้วมหาวิทยาลัยแห่งนี้ (สุพรรณพร วรรณเวช, 2561)

3. กลยุทธ์การสร้างเครือข่าย (Networking) เป็นกลยุทธ์ในการเชื่อมประสานภาคี/เครือข่ายระดับต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจ สรรพกร ผู้ใหญ่บ้าน นายอำเภอ ห้างร้าน เป็นต้น มีเป้าหมายการทำงานร่วมกัน นั่นคือ การควบคุมและป้องกันการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชน โดยการลดนักดื่มหน้าเก่า และเฝ้าระวังการเกิดนักดื่มหน้าใหม่ ซึ่งบทบาทของเครือข่ายยังเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนการขับเคลื่อนเชิงนโยบายอีกด้วย นอกจากนี้พบว่า มหาวิทยาลัยที่มี

ความเสี่ยงในระดับสูงจะอาศัยการทำงานประสานภาคีเครือข่ายอย่างเข้มข้นมากกว่า มหาวิทยาลัยที่มีความเสี่ยงในระดับปานกลางและระดับต่ำ เช่น การประสานความร่วมมือในการตรวจสอบบันทึกเรียนรอบสถานศึกษา การตั้งด่านตรวจวัดแอลกอฮอล์ในช่วงเทศกาล ร่วมกับการจัดกิจกรรมรณรงค์เมาไม่ขับ เป็นต้น

ปัญหาหลัก ๆ มันเกิดนอกรั้วมหาวิทยาลัย ถ้าในรั้วเราใช้กติกาของวินัยนักศึกษา มาแก้ปัญหา แต่นอกรั้วมหาวิทยาลัยเราไม่มีอำนาจ เราจึงร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ นายอำเภอ ผู้กำกับการตำรวจ ผู้ใหญ่บ้าน อบต.รอบมหาวิทยาลัย ซึ่งเราเองไม่ได้อยากเป็น ศัตรูกับร้านเหล้า เราไม่ได้รังเกียจธุรกิจเพราะเขาก็ทำอาชีพสุจริต แต่จะทำยังไงให้เขาอยู่ ภายใต้กรอบกฎหมาย ซึ่งการตรวจเยี่ยมสถานบริการร้านเหล้ารายรอบมหาวิทยาลัย งาน วินัยนักศึกษามีมาตรการออกตรวจเฉลี่ยปีละ 3-4 ครั้ง โจทย์สำคัญผมมองว่าทำยังไงเราจึง จะสื่อสารให้นักศึกษาเห็นว่า เราเป็นห่วงเขา (ปิยวัฒน์ คงอินทร์, 2562)

4. กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ (Public Relation) เป็นกลยุทธ์ที่เครือข่ายจะ สื่อสารเรื่องราวให้กับคนทั่วไปหรือสาธารณะและสื่อมวลชนเพื่อสร้างการรับรู้และสร้าง สัมพันธ์ที่ดีกับผู้คน เป็นงานที่เข้ามาจัดการเรื่องของการสื่อสารที่ตกลงร่วมกันโดยการ กำหนดทิศทางหรือประเด็นเอาไว้ 3 ประเด็น ได้แก่ 1. ระยะแรก (ปี พ.ศ. 2558-2559) สํารวจข้อมูลสถานการณ์ปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ และการนำเสนอ ข้อมูลต่อสาธารณะและสื่อมวลชน 2. ระยะที่สอง (ปี พ.ศ. 2559-2560) พัฒนาแกนนำทั้ง นักศึกษาและเจ้าหน้าที่/อาจารย์ที่รับผิดชอบโดยตรง และการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย ในพื้นที่ ทั้งภาคปกครอง หน่วยงานรัฐ เอกชน และชุมชน 3) ระยะที่สาม (ปี พ.ศ. 2561) สานต่อและยกระดับการขับเคลื่อนงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการบริโภคเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์เชิงพื้นที่ การควบคุมและเฝ้าระวังตามกฎหมายร่วมกับภาคีชุมชนและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสร้างความเข้มแข็งให้กับแกนนำนักศึกษา ทั้ง 3 ประเด็นมี เครือข่ายสื่อในระดับท้องถิ่น ระดับองค์กร และสื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางหลักในการ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การลด ละ เลิกเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

เมื่อผมได้รับเชิญเป็นวิทยากรตามที่ต่าง ๆ ผมจะพูดให้ความรู้เรื่องพิษภัยของ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์อยู่บ่อย ๆ ส่วนการประชาสัมพันธ์ที่วิทยาลัยใช้ขับเคลื่อนประเด็น แอลกอฮอล์ในวงกว้างก็คือ ทีวีชุมชน รายการวิทยุ และการถ่ายทอดสดผ่านสื่อสังคม ออนไลน์ เนื่องจากผมเป็นนักจัดรายการด้วยทำให้สามารถสื่อสารเรื่องราวและสาระดี ๆ ได้ หลากหลาย และสื่อเหล่านี้ก็มีอิทธิพลกับคนในชุมชนด้วย (พิระ วัชรธรรม, 2561)

5. กลยุทธ์การชี้แนะผ่านสื่อ (Media Advocacy) เป็นกลยุทธ์การสื่อสารจากล่าง ขึ้นบน เน้นการสื่อสารเชิงรุกกับผู้รับสารซึ่งเป็นผู้มีอำนาจด้านนโยบาย (Policy Maker) เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1. การสื่อสารกับผู้บริหาร

สถานศึกษา ทำให้เกิดมาตรการ ระบียบภายในสถานศึกษา เป็นการปฏิบัติการสื่อสารผ่าน ชมรม วินัยนักศึกษา และงานทุนการศึกษา เช่น บทลงโทษภาคทัณฑ์หรือการหักคะแนน ความพฤติกรรมนักศึกษา กรณีพบนักศึกษาทำผิดวินัยเรื่องการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีผลทำให้ไม่จบการศึกษา นักศึกษาต้องบำเพ็ญประโยชน์เพื่อชดเชยความผิดที่กระทำ ตามแต่กรณี 2. การสื่อสารเพื่อให้เกิดมาตรการ การบังคับใช้นโยบาย ได้แก่ มาตรการโซน นิ่งรอบมหาวิทยาลัย การตั้งด่านตรวจจับเมาแล้วขับ การตรวจสอบสถานบันเทิงรอบ สถานศึกษา

มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง ใช้มาตรการ 3ป. คือ ป้องกัน ป้องปราม และ ปรับเปลี่ยน การบังคับใช้มาตรการป้องปรามอย่างจริงจัง ทำให้เกิดกรณีศึกษาขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2561 เมื่อเจ้าหน้าที่งานหอพักนักศึกษาตรวจพบการลักลอบนำเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เข้าไปดื่มในหอพัก การดำเนินการและบทลงโทษเข้าสู่กระบวนการวินัย เป็นแนวทางการ ดำเนินงานเชิงรุกที่ได้ผลทำให้นักศึกษาปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แต่เรื่องการป้องกัน ถ้ามว่า นักศึกษารู้ใหม่ ทุกคนรู้ว่าปัญหาและโทษของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์คืออะไร ดื่มเข้าไปแล้ว เป็นอย่างไร แต่เขาอยากมีเพื่อน (ปิติฉัตร คงนุ่นวันแสง, 2561)

2. ปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษา การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษาในเครือข่ายมหาวิทยาลัยปลอดเหล้าภาคใต้ พบว่า นักศึกษาร้อยละ 5 มีพฤติกรรมการดื่มที่สืบเนื่องมาจากมัธยมศึกษาและเป็นกลุ่มที่ เริ่มจากการสูบบุหรี่มาสู่การดื่มเหล้า เบียร์ และนักศึกษาประมาณร้อยละ 30 บริโภค เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เมื่อเข้าสู่มหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่เริ่มดื่มจากกิจกรรมการรับน้องใหม่ หรือกิจกรรมที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง โดยเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถูกสร้าง ให้เป็นวัฒนธรรมเชื่อมความสัมพันธ์ กลายเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดนักดื่มหน้าใหม่ในรั้ว มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 ระดับความเสี่ยงต่อการเกิดพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของ นักศึกษากับบริบทของมหาวิทยาลัย

ระดับความเสี่ยง ต่อการเกิดพฤติกรรม	บริบทของมหาวิทยาลัย		
	ด้านขนาด	ด้านประเภท	ด้านที่ตั้ง
สูง	✓	✓	✓
ปานกลาง		✓	✓
ต่ำ			✓

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับความเสี่ยงต่อการเกิดพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ของนักศึกษาสัมพันธ์กับบริบทของมหาวิทยาลัย ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยที่มีความเสี่ยงสูง คือ มหาวิทยาลัยขนาดใหญ่และขนาดกลาง มีนักศึกษาจำนวนมาก ตั้งอยู่ในเขตเมือง ผู้คนพลุกพล่าน การคมนาคมสะดวก

ประกอบด้วย 7 สถาบัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตและมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ โดยบริบทของมหาวิทยาลัยด้านขนาด ประเภท และที่ตั้งซึ่งก่อให้เกิดพฤติกรรมการณ์และทำให้เกิดนักดื่มหน้าใหม่ได้ง่าย กลุ่มธุรกิจสุราเข้าถึงกับวัยรุ่นโดยใช้กลยุทธ์การตลาด ได้แก่ การทำกิจกรรมทางการตลาด สร้างกลยุทธ์การดึงดูดลูกค้า เช่น การส่งเสริมการขายแบบลด แลก แจก แถม การทำการตลาดแฝงด้วยกิจกรรมทางสังคม (CSR) อีกทั้งระยะทางไปยังจุดจำหน่ายไม่ไกลจากมหาวิทยาลัย

2. มหาวิทยาลัยที่มีความเสี่ยงปานกลาง คือ มหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยขนาดเล็กและไม่ได้ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดและอำเภอ มีจำนวน 5 สถาบัน ได้แก่ วิทยาลัยชุมชนพังงา วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ วิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง พบว่า บริบทของมหาวิทยาลัยด้านประเภท และที่ตั้งมีผลต่อการกำหนดรูปแบบการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และประเภทของนักดื่มกล่าวคือ มหาวิทยาลัยที่มีความเสี่ยงปานกลางจะไม่มีสถานประกอบการประเภทผับ บาร์ แต่จะมีร้านขายของชำเป็นจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หลักในพื้นที่ ผู้ดื่มส่วนใหญ่จึงเป็นนักดื่มหน้าเก่า

3. มหาวิทยาลัยที่มีความเสี่ยงต่ำ คือ มหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย หรือมหาวิทยาลัยที่นักศึกษาส่วนใหญ่ (มากกว่าร้อยละ 80) มาจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีจำนวน 3 สถาบัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ และวิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ พบว่า บริบทของมหาวิทยาลัยด้านที่ตั้งมีผลต่อพฤติกรรมการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เนื่องจากเหตุผลเบื้องหลังที่พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ที่มาจากจังหวัดชายแดนภาคใต้นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งเคร่งครัดเรื่องการปฏิบัติตนตามหลักคำสอน การดื่มของมึนเมาถือว่าเป็น ฮะรอม หรือสิ่งต้องห้าม ทำให้จำนวนนักดื่มมีสัดส่วนที่น้อยมากหรือไม่มีเลย แต่จะพบว่ามีปัญหาจากปัจจัยเสี่ยงอื่น ๆ คือ บุหรี่ น้ำดื่ม ไบรกระท่อม ยาแก้ไอ และกัญชา

3. ปัจจัยความสำเร็จในการขับเคลื่อนเครือข่ายมหาวิทยาลัยปลอดภัย พบว่ามีปัจจัยสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

3.1 การรวมกลุ่มและเครือข่ายที่มีความหลากหลาย ทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม ตลอดจนมหาวิทยาลัยปลอดภัยในเครือข่ายภาคใต้ ทุกภาคส่วนต่างใช้รูปแบบความสัมพันธ์และรูปแบบการสื่อสารที่เสมอภาคเท่าเทียมกัน และให้ความสำคัญกับการสื่อสารที่มีรูปแบบเฉพาะและหลากหลาย คือ ใช้การสื่อสารสองทางในการสื่อสารกลุ่มเล็กระหว่างกลุ่มแกนนำที่ส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายกิจกรรมนักศึกษาของ

มหาวิทยาลัยและนักศึกษา ใช้การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการระหว่างหน่วยงาน ใช้สื่อบุคคลสร้างความน่าเชื่อถือ ใช้สื่อกิจกรรมสร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วมกับเยาวชน

3.2 คุณสมบัติของผู้ร่วมขับเคลื่อน คือ การเป็นสมาชิกที่ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ มีส่วนรับผิดชอบต่อการไม่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา กระตือรือร้นที่จะร่วมแก้ปัญหาพฤติกรรมและค่านิยมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษาผ่านกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ และการมีอารมณ์ความรู้สึกร่วมต่อการสร้างการเปลี่ยนแปลง และปรับใช้กลยุทธ์การสื่อสารอย่างเข้าใจภายใต้บริบทและวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน เช่น การเป็นมหาวิทยาลัยกลุ่มช่างที่มีวัฒนธรรมการดื่มในชีวิตประจำวัน กลุ่มวิทยาลัยสุขภาพที่ให้ความสำคัญกับมิติสุขภาพและการเป็นแบบอย่างที่ดี

3.3 การมีส่วนร่วมของผู้ร่วมขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยปลอดภัย ใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) เป็นรูปแบบหลัก ให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายในสถาบันรวมถึงองค์กรภาคีต่างๆ เช่น การตรวจจับเยาวชนอายุต่ำกว่า 18 ปีในสถาบันบันเทิง ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างฝ่ายวินัยของมหาวิทยาลัยและฝ่ายปกครองของจังหวัด

3.4 ผู้นำและผู้ประสานการขับเคลื่อน เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และอัธยาศัยดี เป็นกลไกสำคัญของความสำเร็จหรือล้มเหลวในการขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยปลอดภัย พบว่า มหาวิทยาลัยที่เป็นแกนนำและประสานการทำงานกับเครือข่ายมหาวิทยาลัยในพื้นที่ภาคใต้ คือ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ โดยตัวแทนหรือผู้ประสานงานและดำเนินกิจกรรมของแต่ละมหาวิทยาลัยเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 93.33) เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายวินัยหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายกิจการและกิจกรรมนักศึกษา ขณะอาจารย์มีบทบาทเป็นฝ่ายสนับสนุนภายใต้กิจกรรมต่าง ๆ

3.5 รูปแบบการสื่อสารที่นำมาใช้ มีหลายระดับประสานกัน ตั้งแต่การสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นพื้นฐาน ต่อด้วยการสื่อสารระดับกลุ่ม เช่น กลุ่มเพื่อน กลุ่มชมรม กลุ่มแกนนำนักศึกษา ขยายสู่การสื่อสารภายในชุมชนจนกระทั่งถึงการสื่อสารระดับเครือข่าย ส่วนเป้าหมายของการสื่อสาร คือ เพื่อส่งต่อข้อมูล สร้างความเข้าใจ กระตุ้นปลูกฝังให้เกิดพฤติกรรมลด ละ เลิก ผ่านสื่อรูปแบบต่าง ๆ ตั้งแต่แบบปากต่อปาก (Face to Face Communication) สื่อกิจกรรม (Event) สื่อสังคม (Social Media) และสื่อท้องถิ่น (Local Media) ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

การขับเคลื่อนเครือข่ายมหาวิทยาลัยปลอดเหล้าภาคใต้ มีความสอดคล้อง มหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาตรงที่มุ่งเน้นการควบคุมการดื่ม ไม่ได้มุ่งเรื่องการห้ามดื่ม โดยใช้กลยุทธ์การสื่อสารเกี่ยวกับการรณรงค์ (Campaign) ที่มุ่งเน้นที่การจัดกิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วม มีลักษณะหรือรูปแบบคล้ายคลึงกัน เช่น การจัดฉายภาพยนตร์ การเดินขบวนรณรงค์ การประกวดแข่งขัน การแข่งขันกีฬา เป็นต้น โดยใช้กลยุทธ์ส่วนบุคคล (Personal Media) เช่น การสอนเรื่องความปลอดภัย การใช้ให้เห็นอันตรายจากการดื่ม กลยุทธ์การชี้แนะ (Advocacy) โดยการออกมาตรการบังคับใช้ หรือการควบคุมการขาย เป็นต้น (McCoppin, 2012)

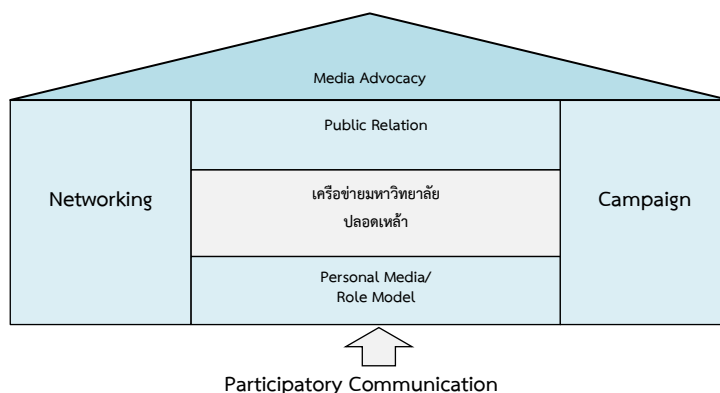
การศึกษาปัจจัยเสี่ยงในพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้านตัวบุคคล มีความสอดคล้องกับรายงานของสำนักงานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ กรมควบคุมโรค (2559) กล่าวว่า การเปลี่ยนช่วงวัยจากเด็กนักเรียนสู่นักศึกษาตลอดจนการเปลี่ยนบริบทใหม่ ๆ มีโอกาสให้เยาวชนเข้าใกล้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ง่าย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับทัศนะของพระมหากำพล คุณงกร (2557) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการดื่มสุราในสังคมไทย พบว่า เยาวชนไทยส่วนใหญ่มีกัลลียตามค่านิยมทางสังคมที่คิดว่าการดื่มสุราเป็นวัฒนธรรมหรือเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต และสอดคล้องกับวิทย์ วิชัยดิษฐ์ และคณะ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง รายงานสถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทย ประจำปี พ.ศ. 2560 ที่พบว่า เพื่อนเป็นจุดเริ่มต้นของการเริ่มดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ส่วนบริบทของมหาวิทยาลัยด้านทำเลหรือสถานที่ตั้งของสถาบันการศึกษาเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สอดคล้องกับสาวิตรี อัมฉนงค์กรชัย และดาริกา ไสงาม (2562) ได้ศึกษาเรื่อง สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทยและของโลก พ.ศ. 2559-2561 พบว่า ร้านค้าขายของชำ ร้านสะดวกซื้อเป็นสถานที่ที่เยาวชนเข้าถึงและหาซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากที่สุดนั่นหมายถึง มหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองมีโอกาสมหาซื้อและถูกระตุ้นได้ง่ายกว่าแต่พบข้อสังเกตว่ามหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในจังหวัดชายแดนใต้มีความเสี่ยงต่ำกว่ามหาวิทยาลัยทั่วไป กล่าวคือ จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่ผู้คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม หรือเป็นสังคมมุสลิมซึ่งมีข้อห้ามเรื่องการดื่มของมึนเมา สอดคล้องกับงานวิจัยของสาวิตรี อัมฉนงค์กรชัย และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง แบบแผนและแนวโน้มพฤติกรรม การดื่มสุราของประชากรไทย พบว่า สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีดัชนีความเสี่ยงต่อปัญหาแอลกอฮอล์ต่ำที่สุดในประเทศไทย

องค์ความรู้จากการวิจัย

การทำงานป้องกันการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถาบันอุดมศึกษาของบุคลากรเครือข่ายภาคใต้เปรียบเสมือนการว่ายน้ำทวนกระแสน้ำ 3 กระแส คือ 1. ปัจจัยด้านลักษณะทางชีววิทยาที่กำหนดให้ธรรมชาติของวัยรุ่นเป็นวัยที่อยากลองทำอะไรแปลกใหม่ การเข้าสู่รั้วมหาวิทยาลัยทำให้นักศึกษาหลายคนอยู่ไกลจากผู้ปกครอง เป็นโอกาสที่จะได้ทำอะไรที่ไม่เคยทำได้ หนึ่งในนั้นคือการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2. ปัจจัยด้านค่านิยมทางสังคม กล่าวคือ วัฒนธรรมการรับน้องใหม่ หรือการแข่งขันกีฬาภายในมหาวิทยาลัยมักมีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้รุ่นพี่มักใช้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นเครื่องมือในการเชื่อมความสัมพันธ์ และ 3. ปัจจัยด้านแนวคิดแบบเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) เนื่องจากนักศึกษาบางส่วนถือว่าการดื่มเป็นเรื่องพฤติกรรมส่วนบุคคล ผู้ดื่มจึงควรมีสติดื่มโดยที่ผู้อื่นไม่ควรมาก้าวก่าย ดังนั้น ทั้ง 3 กระแสล้วนเป็นปัจจัยเสี่ยงด้านพฤติกรรมส่วนบุคคล กลยุทธ์การสื่อสารทั้ง 5 ด้าน เป็นกลยุทธ์ที่เน้นอำนาจของผู้ส่งสาร และในการทำงานเพื่อผลักดันประเด็นการสื่อสารสุขภาพมีการประสานกลยุทธ์ทั้ง 5 ด้านเข้าด้วยกัน โดยอาศัยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมระหว่างสถาบัน

ภาพที่ 1 กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนเครือข่ายมหาวิทยาลัยปลอดเหล้า (ภาคใต้)

จากภาพที่ 1 หากเปรียบเทียบกลยุทธ์การสื่อสารทั้ง 5 ด้านกับการสร้างบ้าน การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) เป็นกลยุทธ์ที่ทุกมหาวิทยาลัยให้ความสำคัญเปรียบเสมือนฐานรากของบ้านที่แข็งแรงซึ่งเป็นพื้นฐานของการทำงานการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนสุขภาวะ การสร้างต้นแบบหรือสื่อบุคคล (Role Model/Personal Media) เป็นกำลังสำคัญที่แผ่ขยายจำนวนทรัพยากรบุคคล เป็นกลยุทธ์ที่ทุกมหาวิทยาลัยเลือกใช้เปรียบเสมือนพื้นของบ้านที่เห็นเป็นรูปธรรมจากผลของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ส่วนการเชื่อมประสานภาคีหรือเครือข่าย (Networking) และ

กิจกรรมการรณรงค์ (Campaign) เปรียบเสมือนผนังของบ้านที่ช่วยปกป้องตัวบ้านและแสดงออกถึงความสวยงามในสายตาคนภายนอก ส่วนกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ (Public Relation) เปรียบเสมือนเพดานของบ้านทำให้บ้านมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก ซึ่งมีความสำคัญในแง่การจัดการเรื่องของการสื่อสารที่กำหนดทิศทางในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีร่วมกัน และกลยุทธ์การชี้แนะผ่านสื่อ (Media Advocacy) เปรียบเสมือนหลังคาบ้านที่คอยปกป้อง ค้ำครองให้การขับเคลื่อนงานเกิดผลลัพธ์ที่ดี

นอกจากนี้ ภายในกลยุทธ์การสื่อสาร 5 ด้านข้างต้น ยังพบว่าปัจจัยสำคัญที่สามารถส่งกระทบกับความแข็งแรงของบ้าน ประกอบด้วย 1. วิสัยทัศน์ของผู้นำสถานศึกษากับการกำหนดมาตรการบังคับใช้ 2. งบประมาณสนับสนุนการทำกิจกรรมรณรงค์และการประชาสัมพันธ์ 3. การปรับเปลี่ยนแกนนำนักศึกษาหรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานด้านยาเสพติดของสถาบันการศึกษา และ 4. การออกแบบสื่อกิจกรรมและการรณรงค์ที่เท่าทันกลุ่มธุรกิจสุรา การที่เครือข่ายมหาวิทยาลัยปลอดเหล้า 15 สถาบัน ลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ ถือเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม ชนิดหนึ่ง (Cultural Production) การขับเคลื่อนการทำงานปี พ.ศ. 2558-2561 สะท้อนให้เห็นว่า เครือข่ายมหาวิทยาลัยปลอดเหล้าภาคใต้พยายามสร้างผลผลิตออกมาอย่างน้อย 5 ด้าน SPACE ประกอบด้วย 1. S-Space สร้างกิจกรรมเพื่อให้เกิดพื้นที่สร้างสรรค์ 2. P-Policy เกิดนโยบายทั้งจากส่วนกลางและนโยบายส่วนพื้นที่ 3. A-Actor สร้างคนทำงานที่เป็นตัวจริงเสียงจริง ทั้งระดับองค์กร และระดับเครือข่าย 4. C-Culture Change สร้างการปรับเปลี่ยนค่านิยม วัฒนธรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 5. E-Evidence สร้างความรู้ ทำให้เกิดการขับเคลื่อนงานโดยใช้หลักฐานทางวิชาการรองรับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บริหารสถานศึกษาเข้มงวดกับกฏมาตรการควบคุมห้ามผู้ประกอบกิจการหรือสถานบริการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ และห้ามมิให้มีสถานที่ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงสถานศึกษาหรือหอพักในบริเวณใกล้เคียงสถานศึกษา ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ.2558

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรที่รับผิดชอบในประเด็นแอลกอฮอล์มีนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนในการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อลดจำนวนนักดื่มหน้าใหม่สามารถออกแบบเป็นรายวิชาเลือกเพื่อให้นักศึกษาตระหนักผลกระทบและสร้างค่านิยมใหม่ ๆ ให้กับนักศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง คือ ปี 2562-2566 (รอบ 5 ปี) เพื่อประโยชน์ในการศึกษาเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่ผ่านมา
2. ขยายพื้นที่การศึกษาวิจัยเพื่อถอดบทเรียนมหาวิทยาลัยปลอดเหล้าเครือข่ายภาคอื่น ๆ ของไทย

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2556). *เริ่มคิดใหม่ สู้ทำใหม่ กับสื่อพื้นบ้านเพื่องานสร้างเสริมสุขภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- _____. (2565). *เครื่องมือจัดการความรู้ในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อท้องถิ่น.
- กาญจนาถ อุดมสุข. (2549). *กลยุทธ์การสื่อสารโครงการรณรงค์ปลอดเหล้าของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ปี 2549* (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชรัมพร อัยสานนท์ และคณะ. (2560). *นวัตกรรมการรณรงค์ควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในต่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: PNP Group.
- ธีระวุธ ธรรมกุล. (2564). การเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนนักศึกษาบริเวณรอบสถานศึกษาเขตเมือง. *วารสารความปลอดภัยและสุขภาพ*, 14(2), 89-100.
- นันทวุฒิ วงศ์เมฆ. (2561, 22 ตุลาคม). *หัวหน้าสำนักงานกิจการนักศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้* [บทสัมภาษณ์].
- ปิยวัชน์ คงอินทร์. (2562, 12 กุมภาพันธ์). *หัวหน้าส่วนกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์* [บทสัมภาษณ์].
- ปิติฉัตร คงนุ่นวันแสง. (2561, 13 ตุลาคม). *หัวหน้าฝ่ายกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยทักษิณ* [บทสัมภาษณ์].
- พระมหากำพล คุณงกโร. (2557). *ปัญหาการดื่มสุราในสังคมไทย. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา*, 8(1), 105-114.
- พลเทพ วิจิตรคุณากร และอธิป ต้นอารีย์. (2562). *รายงานสถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รายจังหวัด พ.ศ. 2560*. กรุงเทพฯ: สหมิตรพัฒนาการพิมพ์.
- พิระ วัชรธรรม. (2561, 2 ธันวาคม). *หัวหน้ากิจการนักศึกษา วิทยาลัยชุมชนพังงา* [บทสัมภาษณ์].

- มะชัยดี มะโร๊ะ. (2561, 10 ธันวาคม). เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาศักยภาพนักศึกษา มหาวิทยาลัยฟาฏอนี [บทสัมภาษณ์].
- วิทย์ วิชัยดิษฐ์ และคณะ. (2561). รายงานสถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในสังคมไทย ประจำปี พ.ศ. 2560 (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สหมิตร พัฒนาการพิมพ์.
- สาวิตรี อัมฉนงค์กรชัย. (2562). ข้อเท็จจริงและตัวเลขเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย พ.ศ. 2559-2561. กรุงเทพฯ: สหมิตรพัฒนาการพิมพ์.
- สาวิตรี อัมฉนงค์กรชัย และดาริกา ไสงาม. (2562). สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ของประเทศไทยและของโลก พ.ศ. 2559-2561. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัย ปัญหาสุรา.
- สาวิตรี อัมฉนงค์กรชัย และคณะ. (2565). แบบแผนและแนวโน้มพฤติกรรมการณ์ดื่มสุรา ของประชากรไทย. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุพรรณพร วรรณเวช. (2561, 19 ตุลาคม). หัวหน้างานพัฒนานักศึกษา กองวิชาการและ พัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหาวิทยาัยสงขลานครินทร์ [บทสัมภาษณ์].
- สำนักงานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ. (2559). ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนางาน ป้องกันควบคุมโรคในเมืองใหญ่ (Big City). กรุงเทพฯ: กรมควบคุมโรค.
- McCoppin, R. (2012). *Colleagues try new tactics in battle against binge drinking*. Retrieved March 20, 2023, from <https://shorturl.asia/uMaJd>
- National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism. (2002). *How To Reduce High risk college drinking: college drinking: use proven strategies, Fill Research Gaps*. Retrieved March 20, 2023, from <https://shorturl.asia/AGXYi>
- World Health Organization. (2018). *Global status report on alcohol and health 2018*. Geneva: World Health Organization.
- Wolfson, H. (2012). University of Alabama students design anti-drinking campaign. Retrieved March 20, 2023, from <https://shorturl.asia/QRbVh>

แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมไมซ์จากชุมชนสู่สากล*
GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF MICE INDUSTRY FROM
THE COMMUNITY TO THE WORLD

จิรภา สุขนวนิช

Jirapa Suchonwanich

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: suchon.ying@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมไมซ์ของไทยสู่สากล เนื่องจากอุตสาหกรรมไมซ์ หรือ MICE ส่งกีดสำนักงานส่งเสริมการจัดการประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน) เป็นธุรกิจที่ได้รับความนิยมอย่างมากในหลายประเทศและประเทศไทยที่ริเริ่มการพัฒนาอย่างจริงจังในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้ประเทศไทยมีความได้เปรียบเชิงการแข่งขันโดยเฉพาะภาคการท่องเที่ยวในระดับชุมชนและท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็งจนสามารถเชื่อมโยงให้กับประเทศไทยในหลายพื้นที่ทั้งนี้การขยายตัวของอุตสาหกรรมไมซ์ หรือ MICE ในชุมชนทั้งภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคอีสาน และภาคกลางล้วนแล้วแต่มีความแตกต่างกันไปด้วยภูมิศาสตร์ทางพื้นที่ วัฒนธรรม ความเชื่อ และประเพณีนิยม ทำให้ความสนใจแต่ละจุดและความแตกต่างของผู้ร่วมงานมิได้หยุดอยู่กับที่ใดที่หนึ่งซึ่งชุมชนไทยสามารถพัฒนาแบบก้าวกระโดด ซึ่งสำนักงานส่งเสริมการจัดการประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน) อาจจะต้องวิเคราะห์จุดร่วมและจุดต่างเพื่อความหลากหลายของกิจกรรม การนำเสนอเรื่องราวเพื่อเชิญชวนและประชาสัมพันธ์ การสร้างอิทธิพลทางความคิด จากพื้นฐานทางวัฒนธรรม และลักษณะพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ เช่น ภาคเหนือควรได้รับการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมทั้งพระพุทธศาสนา ภาคกลางควรได้รับการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม อารยธรรมความเก่าแก่ของอารยธรรมสุโขทัย อยุธยา ภาคอีสานควรได้รับการส่งเสริมกิจกรรมความเชื่อที่ผูกโยงกับวิถีชีวิตพื้นบ้าน รวมทั้งประเพณีต่าง ๆ และภาคใต้ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับหนังตะลุง

คำสำคัญ: อุตสาหกรรมไมซ์; ชุมชน; สู่สากล

Abstract

This article aimed to present the guidelines for developing the Thai's MICE industry to the world due to the MICE Industry or MICE under the Thailand Convention and Exhibition Bureau (Public Organization) is a business that has received a lot of attention in many countries. And Thailand, which has initiated serious development in the past two decades, has given Thailand a competitive advantage, especially in the tourism sector at the community and local level, which is strong enough to be famous for Thailand in many areas. The MICE industry or MICE in the communities in the North, the South, the Northeast, and the Central Region are all different from each other due to geography, culture, beliefs, and traditions. Causing each point of interest and differences of participants to not stop somewhere where the Thai community can develop in a leap forward which the Office of the Convention and Exhibition Promotion (Public Organization) may have to analyze common points and differences for the diversity of presenting stories to invite and publicize by creating influence on ideas from cultural background and characteristics of the geographic area for example, the northern region should be promoted as a cultural tourism destination. Ethnic diversity including Buddhism The central region should be promoted in arts and culture. Ancient civilizations of Sukhothai, Ayutthaya and Krung Rattanakosin and boat racing traditions Isan should be encouraged to promote belief activities that are linked to local ways of life. Including various traditions and the southern region should be promoted and develop knowledge about Nang Talung, Manohra, Songbok and religious diversity. In addition, the boat racing tradition, therefore, culture, civilization, and valuable traditions All of them have differences that should be developed from community products to more international ones, just like the Phi Ta Khon tradition of the people of Loei Province.

Keywords: MICE Industry; Community; To International

บทนำ

อุตสาหกรรมไมซ์เป็นธุรกิจบริการที่มีความสำคัญต่อประเทศไทยอย่างมาก เนื่องจากเป็นธุรกิจที่ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศให้เติบโตขึ้น นอกจากนี้ยังเกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาและลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน ก่อให้เกิดการสร้างงานและกระจายรายได้ไปสู่ธุรกิจท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ทุกภูมิภาคทั่วประเทศ อุตสาหกรรมไมซ์ก่อให้เกิดการส่งเสริมภาพลักษณ์ประเทศไทยให้เป็นที่รู้จักเพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันอุตสาหกรรมไมซ์ยังคงเติบโตและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง กระจายการจัดงานไปทั่วประเทศ การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัย วิเคราะห์และปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ให้ทันกับความต้องการของตลาด จะทำให้อุตสาหกรรมไมซ์นั้นเป็นหนึ่งในธุรกิจหลักที่สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

นโยบายในการยกระดับอุตสาหกรรมไมซ์ ด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อให้ตลาดไมซ์เติบโต ด้วยการนำความโดดเด่นซึ่งมีเอกลักษณ์แตกต่างกันในแต่ละชุมชน มาสร้างมูลค่าและนำเสนอคุณค่าที่แตกต่างกัน ประเทศไทยเป็นดินแดนที่มีธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีประเพณีที่สืบทอดมาตั้งแต่โบราณ หากแยกรายละเอียดแต่ละภูมิภาค จะพบว่าภาคกลางเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีความโดดเด่นในเรื่องของความพร้อมรองรับด้านการจัดประชุมและนิทรรศการ มีสิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภค บุคลากรและสถานที่จัดงาน ภาคอีสานพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่สูง ราบสูงหรือภูเขา เป็นแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิ เกษตรกรรม ภูมิปัญญาอารยธรรมและวิถีชีวิตลุ่มน้ำโขง มีเอกลักษณ์จากการผสมผสานที่หลากหลายชุมชน ภาคตะวันออกมีความอุดมสมบูรณ์ของดิน มีพื้นที่ทั้งภูเขาและทะเล โดดเด่นเรื่องของธุรกิจเพาะปลูกผลไม้และธุรกิจพลอย ภาคเหนือเป็นพื้นที่ภูเขาสูง ไฮไลต์คือเป็นจุดสูงสุดของประเทศไทย มีวัฒนธรรมวิถีชีวิตล้านนาที่โดดเด่นรวมถึงไปถึงธุรกิจด้านสุขภาพ การเกษตรและหัตถกรรม และภาคใต้ นอกจากจะมีชื่อเสียงในเรื่องของแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามแล้ว ยังมีความโดดเด่นเรื่องการเชื่อมโยงวัฒนธรรมและเศรษฐกิจกับประเทศใกล้เคียง โดยนโยบายนี้มีจุดประสงค์เพื่อเพิ่มเส้นทางใหม่ให้นักท่องเที่ยวกลุ่มไมซ์ที่นอกจากจะได้มาเข้าร่วมประชุมแล้วยังได้เที่ยวในสถานที่รองรับสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มไมซ์ควบคู่ไปด้วย

ในปัจจุบัน ธุรกิจไมซ์ (MICE) เป็นที่ได้รับความสนใจจากนานาชาติ โดยเฉพาะประเทศที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นหลัก อย่างเช่นประเทศไทยที่ปัจจุบันกำลังถูกจับตามองอย่างมากจากนักท่องเที่ยวหรือบริษัทต่างชาติ เนื่องจากประเทศไทยจะมีแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างความประทับใจให้กับชาวต่างชาติ ยังมีความได้เปรียบอีกหลายอย่าง เช่น มนต์เสน่ห์แห่งประเพณีและวัฒนธรรมของประเทศที่น่าสนใจ อาหารไทยที่มีรสชาติชวนหลงใหล สถานที่จัดประชุม สถานที่รับรองได้มาตรฐาน และที่สำคัญเสน่ห์จากการต้อนรับ

ขับเคลื่อนความงดงามของรอยยิ้มคนไทยที่ไม่ว่าชนชาติใดได้สัมผัสก็ไม่มีวันลืม ทำให้ประเทศไทยเป็นที่ต้องการของตลาดธุรกิจไมซ์จากหลาย ๆ ประเทศ และคาดการณ์ว่าในอนาคตจะถูกผลักดันให้เติบโตยิ่งขึ้นหลายเท่าตัว เนื่องจากนอกจากธุรกิจไมซ์จะส่งผลโดยตรงกับธุรกิจการท่องเที่ยวแล้ว ยังสามารถช่วยกระจายรายได้ไปยังธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้อีกภายในตัว ซึ่งถือเป็นการพัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดีจากการช่วยส่งเสริมการสร้างรายได้ให้กับบุคลากรภายในประเทศด้วยกัน โดยมีทั้งหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรง เช่น หน่วยงานการท่องเที่ยว องค์การบริหารจัดการอีเวนต์ ศูนย์จัดการประชุม โรงแรม ร้านอาหาร และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น บริการจัดเลี้ยงประชาสัมพันธ์ ร้านดอกไม้ สถานที่จัดงาน เป็นต้น ซึ่งความน่าสนใจในธุรกิจไมซ์ ก็คือ เมื่อธุรกิจไมซ์มีการขยายตัวเติบโตมากขึ้นความต้องการของตลาดแรงงานก็จะสูงขึ้น เนื่องจากงานที่เกี่ยวข้องกับองค์กรธุรกิจไมซ์มีความหลากหลาย เมื่อตลาดธุรกิจไมซ์ขยายตัว ตลาดแรงงานด้านบุคลากรก็จะเติบโตตามไปด้วย นักเรียนนักศึกษาหรือผู้ที่มีความสนใจในการทำงาน แบบต้อง Active ก็จะมีโอกาสในการเลือกสรรงานมากขึ้น (บริษัท แดช เอ็มวี จำกัด, 2565)

เพราะฉะนั้น ธุรกิจไมซ์ (MICE) หรืออุตสาหกรรมไมซ์ในประเทศไทยน่าจะเป็นโอกาสทองของชุมชนไทยในปัจจุบันที่ปรากฏความเข้มแข็งอย่างมากมาย ซึ่งหากได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและตรงกับความต้องการ เชื่อได้ว่าจะช่วยสร้างคุณค่าของชุมชนสู่ความเป็นสากลหนึ่งในโลกจากต้นทุนและความโดดเด่นและอัตลักษณ์ของแต่ละชุมชน

ความโดดเด่นและอัตลักษณ์ของชุมชนไทย

ลักษณะชุมชนภาคเหนือ ชุมชนในภาคเหนือส่วนใหญ่ตั้งเป็นกระจุกเล็ก ๆ กระจายกันอยู่ตามริมลำน้ำ โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง แต่ละแห่งไม่มีขนาดใหญ่เหมือนกับทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง แต่มักกระจายอยู่ตามพื้นที่ในแต่ละหุบเขา หรือท้องถื่นใหญ่ ๆ ที่มีหลายชุมชนอยู่รวมกัน มักจะสร้างวัดหรือสถูปเจดีย์ขึ้นตามไหล่เขา หรือบนเขา มองเห็นแต่ไกลเพื่อเป็นแหล่งศูนย์รวมจิตใจสำหรับผู้ที่อยู่ในชุมชน หรือต่างชุมชนกันมาราบไหว้ และประกอบพิธีกรรมทางศาสนา รวมทั้งมีงานประเพณีรื่นเริงกันเมื่อถึงเทศกาลการสร้างวัดหรือพระธาตุเจดีย์ อันเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมของท้องถื่นดังกล่าวนี้ เป็นประเพณีที่มีมาแล้วแต่โบราณ จึงมักพบซากวัดร้าง หรือพระสถูปเจดีย์ร้างบนภูเขา บนดอยอยู่ทั่วไป ยิ่งกว่านั้นผู้ครองบ้านเมืองในอดีต ยังได้สร้างพระมหาธาตุเจดีย์ขึ้นตามภูเขาหรือดอย ที่เป็นประธานของบ้านเมือง โดยพระมหาธาตุเจดีย์เหล่านี้ ได้รับการดูแลปฏิสังขรณ์ให้เป็นศาสนสถานที่สำคัญของบ้านเมืองสืบมาจนทุกวันนี้ อย่างเช่น ที่เมือง

พะเยา มีพระธาตุจอมทอง เมืองแพร่ มีพระธาตุช่อแฮ และเมืองน่าน มีพระธาตุแช่แห้ง เป็นต้น (มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, 2537)

ลักษณะชุมชนภาคใต้ ภาคใต้เป็นส่วนหนึ่งของคาบสมุทรมลายู (Malay Peninsula) เริ่มที่บริเวณคอคอดกระที่ประมาณละติจูด 10 องศาเหนือ ยื่นยาวลงไปทางใต้ จนถึงประเทศมาเลเซีย มีชายฝั่งทะเลขนานอยู่ 2 ด้าน คือ ด้านตะวันตกติดทะเลอันดามัน มีลักษณะเป็นที่ราบชายฝั่งแบบยุบตัว แคบ เว้าแหว่ง บางแห่งมีภูเขาจดชายฝั่งทำให้เกิดเป็นหน้าผาชันตามแนวชายฝั่งทะเล ด้วยเหตุนี้จึงมีพื้นที่จำกัดและขยายตัวยากจึงเป็นที่ตั้งของชุมชนขนาดเล็ก แต่ด้วยความที่อยู่ด้านตรงข้ามกับอินเดียจึงมีความเหมาะสมต่อการเดินเรือมาขึ้นบกของพ่อค้าชาวต่างชาติ ดังปรากฏหลักฐานว่ามีชุมชนโบราณฝั่งตะวันตกได้พัฒนาขึ้นและมีบทบาทเป็นเมืองท่าสำคัญทางฝั่งทะเลอันดามันอย่างชัดเจนในเวลาต่อมา ส่วนด้านตะวันออกติดทะเลอ่าวไทย มีลักษณะเป็นชายฝั่งแบบยกตัวมีการทับถมของโคลน ตะกอนที่แม่น้ำและกระแสน้ำในทะเลพัดพามาทำให้เกิดเป็นที่ราบกว้างขึ้นมีสันทรายปรากฏอยู่ทั้งบนหาดและในพื้นที่น้ำนอกฝั่ง มีความเหมาะสมต่อการตั้งถิ่นฐานและการเพาะปลูกจึงพบร่องรอยชุมชนโบราณอยู่บริเวณเชิงเขาและที่ราบริมฝั่งทะเล ในช่วงแรกเริ่มประวัติศาสตร์และสมัยประวัติศาสตร์ในพื้นที่ต่าง ๆ ในเวลาต่อมา สำหรับชุมชนโบราณฝั่งตะวันตก (ทะเลอันดามัน) : ปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีในช่วงแรกเริ่มประวัติศาสตร์และสมัยประวัติศาสตร์ในพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้ - จังหวัดระนอง เช่น แหล่งโบราณคดีภูเขาทอง แหล่งเรือโบราณคลองกล้วย เป็นต้น - จังหวัดพังงา เช่น แหล่งโบราณคดีนางย่อน ชุมชนโบราณตะกั่วป่า ประกอบด้วย แหล่งโบราณคดีเขาพระเหิน แหล่งโบราณคดีเหมืองทอง - เกาะคอเขา (ทุ่งตึก) แหล่งโบราณคดีเขาพระนารายณ์ (เขาเวียง) - จังหวัดกระบี่ เช่น แหล่งโบราณคดีควนลูกปัด (คลองท่อม) เป็นต้น - จังหวัดตรัง เช่น แหล่งโบราณคดีนาพละ เป็นต้น ชุมชนโบราณฝั่งตะวันออก (อ่าวไทย) : ปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีในช่วงแรกเริ่มประวัติศาสตร์และสมัยประวัติศาสตร์ในพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้ จังหวัดชุมพร เช่น แหล่งโบราณคดีเขาสามแก้ว แหล่งโบราณคดีเขาเสก เป็นต้น จังหวัดสุราษฎร์ธานี เช่น แหล่งโบราณคดีวัดอัมพาวาส แหล่งโบราณคดีวัดศาลาทึง แหล่งโบราณคดีท่าชนะ แหล่งโบราณคดีแหลมโพธิ์ แหล่งโบราณคดีไชยา แหล่งโบราณคดีพุนพิน แหล่งโบราณคดีเขาศรีวิชัย แหล่งโบราณคดีเวียงสระ เป็นต้น จังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น แหล่งโบราณคดีริมคลองท่าเรือและบ้านเกตุกาย แหล่งโบราณคดีเขาคา แหล่งโบราณคดีท่าศาลา-ลิชล แหล่งโบราณคดีโมคลาน แหล่งโบราณคดีตุมปัง เป็นต้น จังหวัดสงขลา เช่น แหล่งโบราณคดีสทิงพระ แหล่งเตาปะโอ เป็นต้น จังหวัดปัตตานี เช่น แหล่งโบราณคดียะรัง เป็นต้น (ผาสุข อินทราวุธ, 2545)

ลักษณะชุมชนภาคอีสานหรือตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ในบริเวณที่ราบสูง ซึ่งเป็นบริเวณภายในที่ไม่มีทางติดต่อกับทะเล มีแต่เทือกเขาล้อมรอบและมีสภาพคล้ายแอ่งกระทะ ที่ไหลมาจากที่สูงทางตะวันตก ลงสู่ที่ลุ่มต่ำทางด้านตะวันออก ที่มีแม่น้ำโขงเป็นขอบเขตทางตะวันตกมีเทือกเขาเพชรบูรณ์ และดงพระยาเย็นกันออกจากที่ราบลุ่มเขมรต่ำ ส่วนทางด้านตะวันออก แม้ว่าจะมีลำแม่น้ำโขงกันเขตออกจากประเทศลาว ก็มีทิวเขาภูพานกันเป็นขอบชั้นใน ตัดออกจากบริเวณจังหวัดมุกดาหารผ่านจังหวัดกาฬสินธุ์ และสกลนครไปยังอุดรธานี ทำให้บริเวณที่ราบสูงของภาคตะวันออกเฉียงเหนือแบ่งออกเป็น 2 แอ่งใหญ่ คือ แอ่งสกลนครทางเหนือ มีลำน้ำสายเล็กหลายสาย เช่น แม่น้ำสงครามและแม่น้ำก่ำ ไหลผ่านไปออกแม่น้ำโขง ส่วนอีกแอ่งหนึ่งคือ แอ่งโคราชอยู่ทางใต้ มีแม่น้ำมูล และแม่น้ำชีตลอดจนลำน้ำที่เป็นสาขาอีกหลายสายหล่อเลี้ยง

จากหลักฐานทางโบราณคดีพอกำหนดได้ว่า ชุมชนมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์เหล่านี้ กระจายกันอยู่ตั้งแต่บริเวณอำเภอกุมภวาปี ผ่านอำเภวาริชภูมิ อำเภอนา ไปจนเขตอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ซึ่งอยู่บริเวณรอบหนองหาน สกลนคร การตั้งหลักแหล่งชุมชนในบริเวณนี้ มีสืบเนื่องเรื่อยมา จนถึงสมัยที่เกิดศิลปะแบบทวารวดี อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 12-16 และศิลปะแบบลพบุรี หรือศิลปะขอมในประเทศไทย อายุประมาณพุทธศตวรรษ 12-18 ดังเห็นได้จากการพบโบราณวัตถุ โบราณสถาน และร่องรอยเมืองโบราณที่มีคูน้ำล้อมรอบเป็นหลักฐานให้เห็น ส่วนในบริเวณที่ราบลุ่มต่ำใกล้กับลำน้ำโขงนั้น ไม่ปรากฏร่องรอยชุมชนมนุษย์ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ เพราะเป็นบริเวณที่น้ำท่วมถึงในฤดูน้ำ ไม่เหมาะกับการตั้งแหล่งที่พักอาศัยเพื่งทำให้เกิดมีชุมชนขึ้น ในสมัยหลังประมาณพุทธศตวรรษที่ 22-23 ลงมา คนส่วนใหญ่ที่อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่ง ก็เป็นพวกคนลาวที่เคลื่อนย้ายลงมาจากเมืองหลวงพระบาง และเวียงจันทน์ ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ในปัจจุบันการตั้งหลักแหล่งของผู้คนในแอ่งสกลนครกระจายอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะบริเวณฝั่งแม่น้ำโขงนั้น มีบ้านเล็กเมืองน้อยเรียงรายอยู่ค่อนข้างหนาแน่น และอาศัยที่ดินตามชายฝั่งแม่น้ำโขงเป็นแหล่งปลูกฝัก ยาสูบ และพืชพันธุ์อื่น ที่นอกเหนือไปจากการปลูกข้าว (มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, 2537)

ลักษณะชุมชนภาคกลาง บริเวณที่จัดว่าอยู่ในภาคกลางของประเทศไทยนั้น คือที่ราบลุ่มของลำน้ำปิง ยม น่าน ตอนล่าง ซึ่งอยู่ในจังหวัดตาก อุตรดิตถ์ พิษณุโลก เพชรบูรณ์ พิจิตร สุโขทัย และกำแพงเพชร ลงมาถึงแม่น้ำเจ้าพระยา นับตั้งแต่จังหวัดนครสวรรค์มาจนถึงอ่าวไทย โดยมีจังหวัดเพชรบุรีเป็นฐานทางด้านตะวันตก และจังหวัดชลบุรีทางตะวันออกเฉียงเหนือความอุดมสมบูรณ์ของที่ราบลุ่มในภาคกลางนี้ เหมาะแก่การเป็นแหล่งปลูกข้าวที่ดี ทุก ๆ ปี แม่น้ำ และลำน้ำหลายสาย จะพัดพาโคลนตะกอนมาทับถมพื้นที่ราบลุ่มในฤดูน้ำ ทำให้เกิดปุ๋ยธรรมชาติ เหมาะกับการเพาะปลูกอย่างค่อนข้างถาวร

ไม่จำเป็นต้องโยกย้ายพื้นที่ทำการเพาะปลูกอย่างการทำไร่บนที่สูงตามภูเขา ในบริเวณที่ราบลุ่มนี้จึงเหมาะกับการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของมนุษย์ เหตุนี้บรรดาบ้านเมืองในภาคกลาง โดยเฉพาะบริเวณภาคกลางตอนล่างในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา จึงมีการตั้งถิ่นฐานตามริมฝั่งแม่น้ำและลำน้ำหลายสาย โดยเฉพาะบริเวณที่เป็นเมืองนั้น มักเกิดขึ้นตรงที่มีลำน้ำหลายสายมาบรรจบกัน หรือไม่ก็ตรงคลองที่ขุดมาบรรจบกับแม่น้ำใหญ่ โดยเฉพาะในสมัยหลังที่ใช้แม่น้ำลำคลองเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญในการติดต่อค้าขายกับชุมชนอื่น ๆ

หลักฐานทางโบราณคดีเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานในภาคกลาง ได้ชี้ให้เห็นในสมัยโบราณ บ้านเมืองเกิดขึ้นในบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตภาคกลางตอนล่างก่อน เพราะมีการเคลื่อนย้ายของกลุ่มชน ที่เคยตั้งชุมชนอยู่ตามที่ราบชายเขาทางด้านตะวันตก และตะวันออกลงสู่ที่ราบลุ่มต่ำของแม่น้ำลำคลอง จนเกิดเป็นบ้านเมืองขึ้นในสมัยทวารวดี คือ ประมาณพุทธศตวรรษที่ 11-12 ลงมา ตัวอย่างของเมืองใหญ่ๆ ที่เกิดขึ้นในยุคนี้ได้แก่ เมืองอุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เมืองนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เมืองคูบัว จังหวัดราชบุรี เมืองละโว้ จังหวัดลพบุรี เมืองศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี และเมืองพระรถ จังหวัดชลบุรี อย่างไรก็ตาม การปรับตัวเองเข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และทางภูมิศาสตร์ของ ผู้คนที่สร้างบ้านสร้างเมืองอยู่ในบริเวณภาคกลาง ทั้งสองเขตนี้ มีลักษณะที่ง่าย ไม่จำเป็นต้องพัฒนาเทคโนโลยีขึ้นมาดัดแปลง หรือควบคุมธรรมชาติแต่อย่างใด เพราะชุมชนมักตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งน้ำธรรมชาติ ที่มีใช้ตลอดปี และเมื่อถึงฤดูกาลก็มีฝนตก ทำให้มีการเพาะปลูกพืชพันธุ์ทางเศรษฐกิจได้สม่ำเสมอ ไม่จำเป็นต้องมีการชลประทานน้ำ เพื่อส่งเสริมให้การเพาะปลูกได้ผลดี เกี่ยวกับเรื่องน้ำท่วม ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยา ในจดหมายเหตุของบาทหลวง เดอ ชัวซี ซึ่งได้เดินทางมากรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ. 2228 พร้อมกับคณะทูตเดอโซมงค์ และพำนักอยู่ในเมืองไทยร่วม 3 เดือน ได้เขียนอธิบายไว้ว่า สมเด็จพระนารายณ์มหาราช จะเสด็จไปประทับที่ละโว้ในช่วงฤดูน้ำหลาก เพราะในระยเวลานั้นกรุงศรีอยุธยาจะถูกน้ำท่วมเจ็จนองไปหมด ปรากฏการณ์เช่นนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่า ในสมัยนั้นผู้คนที่อยู่รอบ ๆ พระนครศรีอยุธยา และจังหวัดใกล้เคียง สามารถปลูกข้าวอย่างง่าย ๆ ได้ โดยการหว่านลงบนที่นา หลังจากไถแล้ว และปล่อยให้ต้นข้าวโตเองในยามที่น้ำไหลท่วมที่นา เมื่อถึงฤดูกาล ไม่มีการจัดการทน้ำ และชลประทานแต่อย่างใด เหตุนี้ เมื่อเกิดฝนฟ้าแล้งขึ้นบางปี จึงเกิดข้าวยากหมากแพง (มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, 2537)

สรุปได้ว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมไม่ซ้จากชุมชนสู่สากล ภายใต้บริบทของชุมชน และสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ชุมชนมีผลต่อการการพัฒนาอุตสาหกรรมไม่ซ้ได้อย่าง น่าสนใจที่สามารถสร้างความแตกต่างไปด้วยประสบการณ์และความท้าทายใหม่ให้กับ นักท่องเที่ยวจากทั่วโลก อีกทั้งผู้จัดงานหรือจัดนิทรรศการสามารถนำเสนอรูปแบบ วิธีการ

การท่องเที่ยวแบบคู่ขนานได้อย่างลงตัว นอกจากนี้ลักษณะชุมชนของสังคมจะมีความหลากหลายไปด้วยความพร้อมที่จะรองรับการให้บริการทุกรูปแบบตามความต้องการอย่างสะดวกสบายแก่ผู้มาเยือนได้ทั้งคนภายในประเทศและภายนอกประเทศ แต่ถึงอย่างไรก็ตามการออกแบบกิจกรรมอาจจะต้องมีกำหนดลักษณะกิจกรรมและความตื่นตัวของลักษณะทางกายภาพที่สามารถเอื้ออำนวยให้กับผู้ร่วมงานด้วยจึงจะสามารถสร้างความประทับใจมากขึ้น

แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมไมซ์จากชุมชนสู่สากล

แนวคิดการพัฒนาอุตสาหกรรมไมซ์ถือได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อประเทศอย่างยิ่ง เพราะรายได้จากอุตสาหกรรมไมซ์จัดเป็นรายได้ในภาคบริการที่มีจำนวนมากกว่าอุตสาหกรรมอื่น ๆ ซึ่งส่งผลให้เกิดคุณภาพการบริการเกินดุลและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศปรับตัวดีขึ้น อีกทั้งยังก่อให้เกิดการจ้างงานและสร้างรายได้ให้แก่ธุรกิจที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 6 ด้านประกอบด้วย ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ความมั่นคงและปลอดภัย การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่อยู่ในท้องถิ่น ภาพลักษณ์และสิ่งดึงดูดใจ และบุคลากรด้านไมซ์ (ดุขฎิ ช่วยสุข และดลฤทัย โกวรรณะกุล, 2558) ถือได้ว่าองค์ประกอบเหล่านี้ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดองค์ประกอบต่อการพัฒนาเพื่อรองรับกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น

แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมไมซ์จากชุมชนสู่สากล สามารถทำให้เกิดกระแสความอยากหรือความต้องการการท่องเที่ยวที่สามารถยกระดับไปสู่ความเป็นสากล เฉกเช่นเดียวกับกับเมือง เช่น กรุงโรม (Rome) อิตาลี (Italy) เมืองมาราเกช (Marrakech) โมร็อกโก (Morocco) มัลดีฟส์ (Maldives) สาธารณรัฐมัลดีฟ (Republic of Maldives) และกรุงเทพมหานคร เป็นต้น ทั้งนี้การพัฒนาเมืองให้มีศักยภาพสู่การเป็นไมซ์นั้น จะต้องมีการสนับสนุนในด้านนโยบายด้านบุคลากร ด้านงบประมาณที่มาจากหน่วยงานภาครัฐ รวมทั้งมีการสนับสนุนกิจกรรมทางการตลาดของงานแสดงสินค้าหรืองานไมซ์อื่น ๆ พร้อมกับการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้จัดงาน (Xin et al., 2008) จะเห็นได้ว่าเมืองเหล่านี้ได้รับการขนานนามว่าเป็นเมืองที่สวยงามและน่าอาศัยตามลักษณะการจัดอันดับและการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนหลายร้อยเมืองทั่วโลก เพราะเมืองเหล่านี้เป็นทั้งประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่น่าสนใจ ความสวยงาม ความปลอดภัย ความทันสมัย และความเป็นธรรมชาติจนคนทั่วโลกยกย่องให้กลายเป็นเมืองที่น่าท่องเที่ยวและไปเยี่ยมชม ดังนั้น ชุมชนของไทยน่าจะเป็นหนึ่งในเมืองหรือชุมชนที่ควรจะค้นหาคำตอบในลักษณะการพัฒนาชุมชนไปสู่ความเป็นสากล ประกอบคนไทยเป็นมิตรไมตรี ยิ้มง่าย และมีการต้อนรับที่อบอุ่นอย่าง

มากต่อแขกผู้มาเยือน ซึ่งอาจต้องวิเคราะห์ประเด็นลักษณะชุมชนแต่ละภาคที่มีความแตกต่างเพื่อความชัดเจนถึงแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมไมซ์จากชุมชนสู่สากล ดังนี้

ภาคเหนือควรได้รับการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพราะมีศักยภาพของพื้นที่ในการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากภาคเหนือมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เก่าแก่เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากชุมชนภาคอื่น ๆ เช่น บ้านเสานัก บ้านหลุยส์ วัดประตูปอง อีกทั้งยังมีวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ เช่น การฟ้อนผีป่วน ประเพณีตานข้าวหอมต๋อ ประเพณีตานข้าวใหม่ ประเพณีตานเปรตพลี เป็นต้น และการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมควรใช้มาตรฐานและตัวชี้วัดการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพราะชุมชนภาคเหนือหลายชุมชนที่มีความเก่าแก่ตั้งแต่โบราณหลายจังหวัด และมีวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์ อีกทั้งชุมชนภาคเหนือมีความพร้อมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย, 2561) นอกจากนี้ ภาคเหนือยังมีลักษณะพหุวัฒนธรรม เช่น วิถีชีวิตของม้งเป็นครัวเรือนขยายขนาดใหญ่ มลาบรีพัฒนาจากนักล่าไปสู่เกษตรกร ไทยพวนและไทยลื้อใช้วัฒนธรรมต่อรองทางทหารเมืองและสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว มีภาษาและจารีตประเพณีของชาวดารอางที่ยังคงไว้ คือ ภาษา เครื่องแต่งกาย ตำนาน พิธีกรรม และการตั้งชื่อ มีเชื้อชาติและอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของชาวอาข่าและชาวเมี่ยน แทรกซึมในชีวิตประจำวันและมีความสัมพันธ์กับสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง และความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ย้ายมาอยู่ในอำเภอแม่สอดมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่เริ่มจากความร่วมมือไปสู่การผสมกลมกลืนด้วยการสมรสและมีบุตรร่วมกัน มีการแบ่งแยกในเรื่องเขตที่อยู่อาศัยแต่ไม่แบ่งแยกเรื่องศาสนาและเพศ (พิพัฒน์ จรัสเพชร, 2564) อีกทั้งในชุมชนล้านนาก็ยังมีพระพุทธศาสนาเป็นบ่อเกิดแห่งความเชื่อความศรัทธา สร้างค่านิยมทางวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ด้านศิลปกรรม ด้านการปกครอง ด้านภาษา ตัวอักษร ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่อาศัยปัจจัยสี่ คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค แม้ว่าชาวล้านนาจะมีศรัทธาแรงกล้าในพุทธศาสนาแต่ ความเชื่อดั้งเดิมเรื่องการนับถือ ผี ก็ยังปรากฏอยู่ในสังคมชาวล้านนา ความเชื่อทั้งสองอย่างนี้อยู่คู่เคียงกัน พระพุทธศาสนาในล้านนาจึงมีความโดดเด่นในการผสมผสานความศรัทธาและความเชื่อ การนับถือผี คติในศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธเข้าด้วยกัน (ลิขิต มาแก้ว, 2558)

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมไมซ์จากชุมชนสู่สากล จะต้องมองถึงประเด็นสำคัญ ๆ ของภาคเหนือ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ และพระพุทธศาสนาจะสามารถมอบประสบการณ์ที่โดนใจมากกว่า โดยส่งมอบคุณค่าของชุมชนที่มีองค์ประกอบอย่างเหมาะสม เพื่อพัฒนาไปสู่ความเป็นสากลได้อย่างดี

ภาคกลาง ควรได้รับการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม อารยธรรมความเก่าแก่ของอารยธรรมสุโขทัย อโยธยา กรุงรัตนโกสินทร์ และประเพณีการแข่งขันเรือ เพราะจากพื้นฐานของพื้นที่ภาคกลางมีแหล่งโบราณสถานทางวัฒนธรรม ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ได้แก่ วัดพระแก้ว ราชธานีแห่งราชอาณาจักรอยุธยา เชื่อมโยงให้เกิดความสนใจในแหล่งโบราณสถานอื่น ๆ ในพื้นที่ภาคกลาง เช่น อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์เมืองโบราณอุทอง รวมทั้งแหล่งอารยธรรมก่อนประวัติศาสตร์ บ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี และเกิดความสนใจที่จะศึกษาวิถีชีวิตและศิลปวัฒนธรรมของชาวบ้านภาคกลาง ซึ่งมีเอกลักษณ์ เช่น สำเนียงภาษา เพลงพื้นบ้าน วิถีชีวิตริมแม่น้ำท่าจีนที่ตลาดสามชุก เป็นต้น สามารถสัมผัสอารยธรรมขอมโบราณ สืบสานวิถีการค้าตลาดร้อยปี จังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดสุพรรณบุรี และเมืองวรรณคดี ตามรอยยุทธหัตถีถิ่นสุพรรณภูมิ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นต้น (จันทร์ทิพย์ ลิ้มทอง, 2554) อีกทั้ง พระราชวังบางปะอิน พระบรมมหาราชวัง วัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระปฐมเจดีย์ สะพานข้ามแม่น้ำแคว พระพุทธบาทสระบุรี พระปรางค์สามยอด พระราชวังนารายณ์ราชนิเวศ พระนครคีรี พระพุทธไสยาสน์วัดป่าโมกข์อุทยานแห่งชาติ ทางทะเลเกาะช้าง เป็นต้น และภาคกลางเป็นศูนย์กลางแห่งอารยธรรมมาตั้งแต่โบราณหลายยุคสมัย ดังนั้นจึงเป็น แม่แบบแห่งศิลปกรรม และเป็นแหล่งรวมของช่างฝีมือแขนงต่าง ๆ งานศิลปกรรมทุกสาขาไม่ว่าจะเป็น จิตรกรรม ประติมากรรม และประณีตศิลป์ ล้วนงดงามมีชื่อเสียงอย่างยิ่ง มีหลักฐานปรากฏให้เห็น ชัดเจนในอาราม และพระราชวังที่สร้างในสมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ งานประณีต ศิลป์ เช่น ลาดรดน้ำ การประดับกระຈก งานประดับมุก ล้วนมีลวดลายละเอียดอ่อนงดงาม

เพราะฉะนั้น ภาคกลางถือได้ว่าเป็นภาคที่มีประวัติศาสตร์อย่างยาวนานที่สะท้อนถึงความเป็นไทยมากที่สุด รวมทั้งแหล่งศิลปกรรม จิตรกรรม ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ และสิ่งต่าง ๆ อย่างครบถ้วนมากที่สุดทำให้แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมไม่ซ้ำจากชุมชนสู่สากล สามารถสนับสนุนส่งเสริมได้ง่ายกว่าภาคอื่น ๆ ทั้งข้อมูล และพัฒนาการการรองรับผู้มาเยือนได้อย่างเหมาะสมจึงไม่แปลกกว่าทำไมนักท่องเที่ยวหรือการจัดนิทรรศการมักจะเกิดในเขตกรุงเทพมหานครมากกว่าภาคอื่น ๆ เพราะคุณค่าทางมรดกวัฒนธรรมมีความพร้อมที่ยกระดับชุมชนและกิจกรรมไปสู่ระดับสากลได้

ภาคอีสาน ควรได้รับการส่งเสริมกิจกรรมความเชื่อที่ผูกโยงกับวิถีชีวิตพื้นบ้าน รวมทั้งประเพณีต่าง ๆ เพราะภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภูมิภาคที่มีความหลากหลายทางศิลปวัฒนธรรมและประเพณีที่ แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่นอันเนื่องมาจากการพบปะสังสรรค์ระหว่างประชากรหลากหลายเชื้อชาติ ผู้คนในภาคอีสานมีวิถีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย แม้สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่จะแร้นแค้นแต่ยังคงมีน้ำใจยินดีต้อนรับ และยังคง สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีเก่าแก่ตามบรรพบุรุษอย่างเคร่งครัด ทั้งใน

เรื่องของภาษาถิ่นที่ใช้ในการสื่อสาร ความเชื่อ เรื่องผีบรรพบุรุษ ผีนา ผีไร่ โดยจะต้องมีพิธี เช่นไหว้อยู่เป็นประจำเพราะเชื่อว่าผีมีอิทธิฤทธิ์สามารถให้คุณให้โทษได้ ประเพณีและการละเล่นพื้นบ้านของภาคอีสานก็โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เช่น ประเพณีแห่ผีตาโขน ประเพณีบุญบั้งไฟ โหลเรือไฟ การแสดงหมอลำ ตีตี่พิน เป่าแคน ล้วนแสดงออกถึงความสนุกสนานและมีชีวิตชีวา เพื่อทดแทนกับสภาพภูมิประเทศที่แห้งแล้ง อีกสิ่งหนึ่งที่มีชื่อเสียงเป็นอย่างมากของภาคอีสานก็คือ อาหาร โดยเฉพาะส้มตำ ซึ่งเป็นที่นิยมของผู้คนทุกภาคในประเทศไทย โดยเครื่องปรุงหลักที่ขาดไม่ได้สำหรับอาหารอีสาน คือ ปลา ร้า หรือที่ชาวอีสานเรียกว่า ปลาแดก (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2559) แต่ถึงอย่างไรก็ดี มรดกภูมิปัญญาอีสานในที่นี้มีนัยถึงมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ยังคงมีอยู่ โดยได้รับการสืบสานและถ่ายทอด อยู่ในพื้นที่ภาคอีสานของประเทศไทย และเพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ จึงได้ใช้ลักษณะของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 เป็นสิ่งจัดแบ่งมรดกภูมิปัญญาอีสานออกเป็นลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ 1. วรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา 2. ศิลปะการแสดง 3. แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณี และเทศกาล 4. ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล 5. งานช่างฝีมือดั้งเดิม การละเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว (สถาบันวัฒนธรรมศึกษา, 2561)

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมไมซ์จากชุมชนสู่สากล ถูกมองภายใต้บริบทของวิถีชีวิตที่เรียบง่าย สวยงามมักผูกติดกับวัฒนธรรมดั้งเดิมอันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาสำคัญ ๆ มากมาย อันเป็นจุดเด่นในการยกระดับความพร้อมในการจัดนิทรรศการอย่างเหมาะสมกับผู้คน นักท่องเที่ยวและนักการจัดงานระดับโลกสามารถเข้าไปสู่พื้นที่ภาคอีสาน และการนำเสนอได้อย่างน่าประทับใจ แปลกใหม่เฉกเช่นเดียวกับประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ที่ทั่วโลกต่างรู้จัก และหลังไหลไปร่วมงานในทุก ๆ ปี

ภาคใต้ ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับหนังตะลุง มโนราห์ เพลงบอก และความหลากหลายทางศาสนา อีกทั้งประเพณีการแข่งขันเรือ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้คนในภูมิภาคนี้มีความหลากหลายทั้งในด้าน ความเชื่อทางศาสนา มีการนับถือศาสนาทั้งพุทธและอิสลาม ในส่วนของชาติพันธุ์มีการอยู่ร่วมกันทั้งชาวไทยพุทธ ไทยมุสลิม จีน จีน-มลายู (ยะหยา) และชาวเล การแต่งกายก็แตกต่างกันตามเอกลักษณ์ที่บ่งบอกเฉพาะกลุ่มมีประเพณีสารทเดือนสิบซึ่งแสดงออก ถึงความเคารพและกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ทั้งยังมีประเพณีและเทศกาลสำคัญอย่างประเพณีชักพระ การแห่ผ้าขึ้นพระธาตุ การแข่งเรือ เทศกาลกินเจ วันฮารีรายอหรือวันอีฎิลฟิตรี นอกจากนี้ภาคใต้เป็นแหล่งรวมศิลปะการแสดงและการละเล่นพื้นบ้านที่มีความสนุกสนาน คึกคักเร้าใจ เช่น การแสดงหนังตะลุง มโนราห์ ลิเกฮูลูรองเง็ง การแข่งขันนกเขาชวา เป็นต้น ส่วนอาหารการกินพื้นถิ่น

ภาคใต้นั้นจะมีเอกลักษณ์ในเรื่องของรสชาติที่จัดจ้าน และเผ็ดร้อน เช่น แกงเหลือง ข้าวยำ แกงไตปลา ผัดสะตอ การประกอบอาชีพนิยมปลูก ยางพารา ปลูกปาล์ม ทำประมง ทำสวนผลไม้เช่น เงาะ ทุเรียน มังคุด และลองกอง ด้วยความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ความเชื่อ ศาสนา และวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ ของภาคใต้เสมือนเป็นการสร้างมนตร์เสน่ห์ในวิถีการดำเนินชีวิตที่เต็มไปด้วยความหลากหลาย ที่ผนวกเข้ากันได้อย่างแนบเนียน รวมทั้งความเข้มแข็งของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ก่อให้เกิด เป็นอัตลักษณ์ของผู้คนในภูมิภาคนี้ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2559) อีกทั้งภาคใต้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายตั้งแต่ทะเลฝั่งอ่าวไทยและฝั่งอันดามัน แต่ละแห่งก็สวยงามต่างกันไป รวมไปถึงการพัฒนาให้เป็นเมืองศูนย์กลางทางด้านการค้าการลงทุน หรือเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นนครแห่งไมซ์ในรูปแบบอื่น ๆ ได้ (Cheong, 2007) นอกจากนี้ยังมีนักท่องเที่ยวตามธรรมชาติอีกมากมาย อาทิ นักดูนก เชื้อน ไปจนถึงที่เที่ยว Unseen Thailand ที่แสนมหัศจรรย์ขนาดที่ชาวต่างชาติยังเฝ้ามองมาเห็นด้วยตาตัวเองสักครั้ง นอกจากนี้ สถานที่ท่องเที่ยวภาคใต้ เรื่องอาหารการกินก็อร่อยเหาะอย่าบอกใคร มีทั้งความเผ็ดร้อน มีกลมกล่อม พริกแกงใต้ที่หอมแบบเฉพาะตัว ผัดสะตอที่โดนใจใครหลายคน ไปจนถึงอาหารซีฟู้ดสดใหม่ อร่อยของคนที่ท้องถิ่น คนใต้น่ารัก ยิ้มแย้มแจ่มใส โดยเฉพาะชาวบ้านที่อยู่ตามชุมชนต่าง ๆ ที่พร้อมจะให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเสมอ เพียงเท่านั้นก็ทำให้ภาคใต้มีเสน่ห์อย่างล้นเหลือแล้ว (ซ็อบแบ็ค, 2565)

เพราะฉะนั้น จากลักษณะภูมิศาสตร์อันมีลักษณะของทะเลที่สวยงามมีชื่อเสียงระดับโลก เช่น เกาะภูเก็ต เกาะพีพี หมู่เกาะ สิมิลัน และเกาะอื่น ๆ มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเดินทางไปสู่ธรรมชาติที่สวยงาม แต่ถึงอย่างไรก็ตาม แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมไมซ์จากชุมชนสู่สากลอาจจะต้องมองหาทิศทางที่แปลกใหม่มากขึ้น เช่น การพัฒนา กิจกรรมทางน้ำ กิจกรรมการแข่งเรือยาวที่อาศัยนักท่องเที่ยว การพัฒนาร้านอาหารจากทะเล และอาหารประเภทอื่น ๆ การดูแลเรื่องความปลอดภัยได้มาตรฐานมากขึ้น เป็นต้น จึงจะช่วยเป็นปัจจัยบวกให้ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมไมซ์ เพื่อเพิ่มการส่งมอบคุณค่าในรูปแบบที่สร้างสรรค์เพิ่มขึ้น สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างครอบคลุมมากขึ้นจนกลายเป็นต้นทุนที่สำคัญของพื้นที่ภาคใต้

สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมไมซ์จากชุมชนสู่สากลจะต้องลงรายละเอียดของศักยภาพในแต่ละส่วนของประเทศไทย ได้แก่ ภาคเหนือควรได้รับการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ความหลากหลายของชาติพันธุ์ รวมทั้งพระพุทธศาสนา ภาคกลางควรได้รับการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม อารยธรรมความเก่าแก่ของอารยธรรมสุโขทัย อยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ และประเพณีการแข่งขันเรือ ภาคอีสานควรได้รับการส่งเสริมกิจกรรมความเชื่อที่ผูกโยงกับวิถีชีวิตพื้นบ้าน รวมทั้งประเพณีต่าง ๆ

และภาคใต้ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับหนังตะลุง มโนราห์ เพลงบอก และความหลากหลายทางศาสนา อีกทั้งประเพณีการแข่งขันเรือ เพราะฉะนั้น การสังเคราะห์บทความทำให้เกิดแรงจูงใจ ให้เกิดแนวทางในการนำไปออกแบบแนวคิดการจัดงานหรือกิจกรรมในอุตสาหกรรมไมซ์อย่างสร้างสรรค์ โดยให้ความสำคัญกับการผูกโยงเรื่องราวจากพื้นฐานทางภูมิศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชน จนกลายเป็นความรู้ใหม่สำหรับนักพัฒนากิจกรรมและหน่วยงานภาครัฐที่สามารถกำหนดนโยบายการส่งเสริมอุตสาหกรรมไมซ์ ดังนี้

M = Meetings หมายถึง การจัดประชุมที่สามารถออกแบบอย่างสร้างสรรค์และมีการบริการอย่างมืออาชีพ สะท้อนผ่านศิลปวัฒนธรรมในเชิงเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นของแต่ละภูมิภาค เพื่อให้การประชุมแต่ละครั้งสามารถมอบประสบการณ์ เช่น การแต่งกายของบุคลากรตามแบบฉบับของแต่ละภาค การออกแบบพื้นที่จัดประชุมย้อนยุค เป็นต้น

I = Incentives หมายถึง การส่งมอบประสบการณ์จากการท่องเที่ยวที่เป็นรางวัล ด้วยการนำเสนอเส้นทางหรือสถานที่ ที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละภูมิภาคในมุมมองใหม่ ๆ ของสังคมหรือชุมชนในแต่ละภูมิภาค ด้วยการเชื่อมโยงเรื่องราวตั้งแต่ประวัติศาสตร์ สถานที่ อาหาร ชุมชน ประเพณีวัฒนธรรม เพื่อสร้างความประทับใจให้กับผู้ร่วมเดินทางมีอารมณ์ร่วมอย่างลึกซึ้งต่อกิจกรรมและสามารถส่งต่อความประทับใจด้วยการนำไปขยายต่อเพื่อสื่อสารเชิญชวนเพื่อนร่วมงานหรือครอบครัวให้กลับมาสัมผัสครั้งต่อไป เช่น การกำหนดธีมการนำเที่ยวในแต่ละภูมิภาคแบบครบทุกมิติ ทั้งวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน อาหารพื้นเมือง สถานที่ท่องเที่ยวทั้งแบบประวัติศาสตร์ หรือทะเลภูเขา ของฝากประจำถิ่น

C = Conventions หมายถึง การทำข้อตกลงหรือ MOU ระหว่าง ภาคประชาสังคม หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศเพื่อดึงดูดการจัดการแสดงสินค้าและประชุมสัมมนาในระดับโลก มาจัดในประเทศไทย โดยการนำจุดเด่นทั้งทางภูมิประเทศ ประเพณีวัฒนธรรม และความพร้อมด้านมาตรฐานการบริการ เป็นสิ่งจูงใจ โดยมีรายละเอียดในการสอดแทรกเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นเข้าไปในการจัดงานเพื่อเป็นการสร้างอิทธิพลทางความคิดต่อผู้เข้าร่วมงาน ให้เกิดการยอมรับในมาตรฐานสากล เช่น การประชุมผู้นำเอเปค ที่กรุงเทพฯ ได้มีการเสิร์ฟเมนูสำรับไทยสู่ความยั่งยืน โดยใช้ความหอมมะลิไทย แกงมัสมั่นเนื้อโคขุนโพนยางคำ และปลากุเลาตากใบ โดยเชฟมาผู้รังสรรค์

E = Exhibitions หมายถึง การจัดนิทรรศการโดยการนำเสนอเนื้อหาที่สามารถถ่ายทอดเอกลักษณ์ของแต่ละภาคที่สามารถบอกเล่าเนื้อหาที่สร้างสรรค์ เพื่อสร้างทัศนคติหรือแรงจูงใจให้อยากไปสัมผัสวิถีชีวิตของชุมชน รวมถึงการนำเสนอสินค้าและบริการจากชุมชน ท้องถิ่นที่ถูกสร้างมูลค่าแล้วมานำเสนอต่อสาธารณะชน เช่น การจำลองชุมชนไทยทั้งภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้และภาคอีสาน ให้มีทั้งกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้าน

การทำอาหารพื้นบ้าน การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ การใส่ชุดประจำท้องถิ่น การจัดแสดง และจำหน่ายสินค้าที่ได้ถูกพัฒนาจนกลายเป็นคุณภาพมาตรฐานให้เป็นสินค้า GI ประจำแต่ละท้องถิ่น เป็นต้น

สรุป

การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมไมซ์จากชุมชนสู่สากลจะมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงไรมิได้ถูกกำหนดด้วยลักษณะทางภูมิชุมชนของไทย แต่ขึ้นอยู่กับรูปแบบ วิธีการ การนำเสนอกิจกรรมที่น่าสนใจ อันอาศัยต้นทุนทางกายภาพของพื้นที่ทั้งภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคอีสานหรือตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ โดยทุกภาคในประเทศไทยต่างมีทั้ง ศิลปวัฒนธรรม จิตรกรรม หัตถกรรม อารยธรรมเก่าและร่วมสมัย กลุ่มชาติพันธุ์ อาหารและภาษาต่าง ๆ ล้วนแล้วมีเอกลักษณ์แตกต่างกันโดยนัยยะตามลักษณะพื้นที่การนำเสนอเรื่องราวเพื่อบอกเล่า หรือเชิญชวนนักท่องเที่ยวจากกลุ่มธุรกิจในการอุตสาหกรรมไมซ์ ต้องใส่ความคิดสร้างสรรค์ สร้างแรงบันดาลใจ หรือสร้างอิทธิพลทางความคิด เพื่อเกิดเป็นกระแสแห่งจุดหมายของนักท่องเที่ยวไมซ์ พร้อมสร้างความเชื่อมั่นด้านความมั่นคง ปลอดภัย มาตรฐานการบริการ สาธารณูปโภค เพื่อส่งมอบคุณค่าในด้านต่าง ๆ ทั้งคุณค่าด้านประโยชน์ คุณค่าด้านอารมณ์ คุณค่าด้านผลประโยชน์ และคุณค่าด้านเวลา ให้สามารถไปแข่งขันในตลาดโลกได้

พร้อมทั้งศึกษาตลาด และความเป็นไปได้เพื่อการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ร่วมงานหรือนักท่องเที่ยว เพิ่มศักยภาพสร้างความประทับใจได้มากขึ้น และดึงดูดงานประชุมและนิทรรศการ หรืองานกิจกรรมระดับโลกที่จะเข้ามาสู่ประเทศไทย การสร้างคุณค่าที่มีความแตกต่างและมีเอกลักษณ์ พร้อมความแปลกใหม่ จะเป็นการเพิ่มโอกาสของผู้จัดงานทั้งภายในประเทศและผู้จัดภายนอกประเทศที่เล็งเห็นความสำคัญของศักยภาพที่มีอยู่ สร้างความสำเร็จทำให้การบรรลุเป้าหมายของการจัดการงานเป็นไปตามความต้องการอย่างแท้จริง ดังนั้น ชุมชนไทยที่อยู่กับลักษณะพื้นที่มีสิ่งดี ๆ มากมายที่รอคอยโอกาสการนำเสนอความเป็นตัวตนในสายตาของประชากรโลกให้มาเยือนและสัมผัสกลิ่นไอของพลังวิถีชีวิต ความเชื่อ มรดกทางภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม อารยธรรม และประเพณีที่งดงาม เป็นต้น ประเทศไทยจะกลายเป็นประเทศที่มีความได้เปรียบทางการแข่งขัน และพัฒนาชุมชนสู่สากลได้อย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2559). *วัฒนธรรมวิถีชีวิตและภูมิปัญญา*. กรุงเทพฯ: บริษัท
รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด.
- กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย. (2561). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน
ท่ามะโออำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*,
6(1), 131-148.
- จันทร์ทิพย์ ลิ้มทอง. (2554). *การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาภาคสนาม:
ภาคกลาง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ช็อบแบ็ค. (2565). *เที่ยวภาคใต้ 101: คู่มือคนหัดเที่ยวภาคใต้ + ที่เที่ยวภาคใต้ที่เป็น a
must!*. สืบค้น 9 มิถุนายน 2565, จาก <https://shorturl.asia/OWP0H>
- ดุขฎิ ช่วยสุข และดลฤทัย ไกววรรณกุล. (2558). การพัฒนาศักยภาพอุตสาหกรรมไมซ์
ในจังหวัดขอนแก่นเพื่รองรับการเป็นไมซ์ซิตี้ของ ประเทศไทย. *วารสารการ
บริการและการท่องเที่ยวไทย*, 10(1), 15-29.
- บริษัท แดช เอ็มวี จำกัด. (2565). *รู้จักกับธุรกิจไมซ์ (MICE) ทำไมถึงมีความสำคัญ*. สืบค้น
9 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.dashmv.com/what-is-mice>
- ผาสุข อินทรารุช. (2545). *ร้อยรอยวัฒนธรรมอินเดียในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
โบราณคดีและประวัติศาสตร์ไทย ฉบับครูสังคม*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง
แอนด์พับลิชชิ่ง.
- พิพัฒน์ จรัสเพชร. (2564). พฤติกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์: อิทธิพลที่มีต่อเรือนพินถิ่นใน
ภาคเหนือของไทย. *วารสารพัฒนศิลป์วิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
กระทรวงวัฒนธรรม*, 5(2), 96-115.
- มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. (2537). *สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ
เล่มที่ 18 เรื่องที่ 1 สภาพแวดล้อมกับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ภาคเหนือ*. สืบค้น
9 มิถุนายน 2565, จาก <https://shorturl.asia/gHlST>
- ลิปกร มาแก้ว. (2558). *ประเพณีและวัฒนธรรมล้านนา*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลล้านนา.
- สถาบันวัฒนธรรมศึกษา. (2561). *มรดกภูมิปัญญาอีสาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุม
สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- Cheong, T. S. R. (2007). *A Comparative Analysis of MICE Destinations
between Macau and Singapore*. Las Vegas: University of Nevada.

Xin, J., et al. (2008). China's second-tier cities as exhibition destinations. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 22(4), 552-568.

แนวคิดเมืองยุคใหม่สู่รากฐานเมืองที่ยั่งยืน*

MODERN URBAN CONCEPTS TOWARDS SUSTAINABLE CITY FOUNDATIONS

ชาตรี สุขสบาย

Chatree Suksabay

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University

E-mail: chatree.suk@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความเรื่องแนวคิดเมืองยุคใหม่สู่รากฐานเมืองที่ยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนวรรณกรรม แนวความคิดที่นำมาอธิบายความเป็นเมืองยุคใหม่ว่า ในปัจจุบันเมืองยุคใหม่ได้เข้าสู่กระบวนการเปลี่ยนผ่านสู่ความเป็นเมืองที่ยั่งยืน ที่รับเอารูปแบบการพัฒนาในหลายมิติ ทั้งในระดับการพัฒนาตั้งแต่ระดับโลก ระดับประเทศ จนถึงระดับชุมชนโดยยึดถือแนวคิดการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืนนี้ เป็นพื้นฐานในการแก้ปัญหการพัฒนาในด้านต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของเมือง ท้ายสุดคือเมืองยั่งยืน และการมีความพยายามที่จะก่อให้เกิดแนวทางในการพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองยุคใหม่อย่างเป็นรูปธรรมตามกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทสากล เพื่อส่งเสริมความน่าอยู่ของเมือง เช่น การออกแบบชุมชนเมือง และการจัดภูมิทัศน์ที่เอื้อต่อการพัฒนาเมืองและชุมชน เพื่อที่จะทำให้เกิดการบรรลุผลทางการพัฒนาเมืองอันได้แก่ เมืองที่มีความน่าอยู่ ความคงอยู่ได้หรือการมีประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ ความเท่าเทียม การปกครองเมือง และการเป็นเมืองยั่งยืน นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของพลเมือง

คำสำคัญ: เมือง; เมืองยุคใหม่; เมืองที่ยั่งยืน; เมืองที่มีความน่าอยู่

Abstract

An article on the concept of a Modern urban concepts towards Sustainable city foundations. The objective was to review the literature. The concept used to describe the modern city was that Modern cities are now entering the process of transforming into sustainable cities that adopt a multi-

---

*Received July 14, 2023; Revised August 13, 2023; Accepted August 15, 2023

dimensional development model, both at the development level, from the global level to the national level, to the community level. By adhering to this concept of sustainable urban development. It was the basis for solving development problems in various areas including the development of the city's environment. Finally, is a sustainable city. And there is an attempt to create a concrete way to develop the city to be a modern city in accordance with the framework of sustainable development in an international context to promote the livability of the city, such as urban design. and landscaping that is conducive to urban and community development in order to achieve the results of urban development, including livable city Sustainability or eco-efficiency equality city government and being a sustainable city leading to a better quality of life for citizens.

Keywords: City; Modern Urban; Sustainable City; Livable City

บทนำ

สัดส่วนของประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่เรียกว่าเมื่อนั้นได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และจากการคาดการณ์ขององค์การสหประชาชาติ จำนวนประชากรโลกถึงร้อยละ 70 จะอาศัยอยู่ในเมืองภายในปี ค.ศ. 2050 (วิจิตรบุษบา มารมย์, 2560) แนวคิดทางการวางผังเมืองถูกพัฒนาขึ้นตามวิวัฒนาการของเมืองที่สร้างปัญหา และผลกระทบกับการดำรงชีวิต ทั้งในเชิงสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อที่จะแก้ปัญหาเหล่านี้ โดยเริ่มจากแนวคิดเมืองนิเวศ (Eco City) ที่ส่งเสริมการพัฒนาอาคารสีเขียวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น (Richard, 1987) และถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางในการวางผังเมืองทุกระดับ หลังจากนั้นก็มีแนวคิดที่พัฒนาขึ้นตามมา อาทิแนวคิดเมืองสุขภาพ (Health City) เมืองคาร์บอนต่ำ (Low Carbon City) เมืองกระชับ (Compact City) รวมทั้งแนวคิดลัทธิชุมชนเมืองยุคใหม่ (New Urbanism) แนวคิดทางการผังเมืองเหล่านี้นำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่ยืดหยุ่นและสามารถปรับให้เข้ากับเมืองต่าง ๆ ได้ เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาของเมืองให้คนในเมือง มีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งการนำแนวคิดเหล่านี้ไปปรับใช้มีหลายเมืองที่ประสบผลสำเร็จ โดยมีการพัฒนารูปแบบที่น่าสนใจในการพัฒนาเมืองในส่วนต่าง ๆ ทั้งทางกายภาพ สิ่งแวดล้อม การขนส่ง สถาปัตยกรรม การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง กฎหมายหรือข้อบังคับอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นต้นแบบในการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาเมืองให้เกิดความสมดุล เท่าเทียมหรือลดผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ให้กับเมืองอื่น ๆ

ได้อย่างดีความน่าสนใจที่จะนำแนวคิดเหล่านี้มาใช้ในเมืองใหญ่ที่มีประชากรหนาแน่น เป็นเรื่องที่มีความซับซ้อน การดำเนินการจึงต้องค่อยเป็นค่อยไป โดยเริ่มต้นจากย่านการค้า ใจกลางเมือง ซึ่งมีการกำหนดพื้นที่สำหรับย่านการค้า ไม่ให้รถยนต์ส่วนบุคคลเข้ามา ให้สิทธิกับคนเดินถนน จากนั้นขยายพื้นที่การให้บริการสาธารณะมากขึ้น ร่วมกับการจำกัดสิทธิในการใช้รถยนต์ส่วนบุคคล พร้อมทั้งพัฒนาโครงข่ายของพื้นที่สีเขียวและสวนสาธารณะ จึงกล่าวได้ว่าเป็นการพัฒนาเมืองอย่างมีวิสัยทัศน์ในอนาคตที่ชัดเจน และพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายโดยการวางผังเมืองอย่างรอบคอบ ซึ่งคำนึงถึงการขนส่ง ขณะเดียวกันก็สนับสนุนให้มีการเริ่มต้นสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชนด้วย

จากประเด็นในด้านการพัฒนาเมืองภายใต้กรอบแนวคิดเมืองยุคใหม่ดังกล่าว เป็นสิ่งที่ได้รับความใส่ใจจากนานาชาติ มีการกล่าวถึงในการประชุมนานาชาติ ในหลากหลายเวที ซึ่งเราควรตระหนักถึงปัญหาของเมือง ซึ่งประเทศไทยกำลังดำเนินรอยตามเมืองใหญ่ ๆ ในต่างประเทศที่มีปัญหาเหล่านั้น การเรียนรู้และทำความเข้าใจ แนวคิดเมืองยุคใหม่ในระดับสากล เป็นการมองอนาคตของเมืองเพื่อวางแผนรองรับหรือ ป้องกันปัญหาที่จะตามมาจากการพัฒนาเมืองในปัจจุบัน การเริ่มที่จะเรียนรู้ดังกล่าว มีความสำคัญ เพราะเมื่อศึกษาเรื่องเมืองยั่งยืนในระดับสากลแล้วยังไม่มีการกล่าวถึง กรอบที่ชัดเจน จึงเป็นโอกาสในการศึกษาที่จะรวบรวมแนวคิด แนวทางการพัฒนาเมือง ที่ทำให้เกิดความยั่งยืน และมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เมืองยุคใหม่นั้นพัฒนามาจากแนวคิด ที่จะอยู่ร่วมกันในชุมชนเมืองของมนุษย์ โดยไม่รบกวนหรือทำลายสภาพแวดล้อมทั้งภายใน เมืองและโดยรอบ

ความเป็นเมืองก่อนยุคสมัยใหม่

เมืองยุคโบราณล้วนเกิดขึ้นตามลุ่มน้ำสำคัญ ๆ ทั่วโลก แต่เมืองที่ยิ่งใหญ่ คือ มีผลงานจากชีวิต หยาตเหื้อ และแรงงานของประชาชนที่อุทิศตน เป็นทาสรับใช้ ของกษัตริย์ผู้ปกครองเพื่อแลกกับการปกป้องคุ้มครองจากภัยอันตรายทั้งหลายทั้งปวง รูปทรงของชุมชนเมืองในยุคแรก ๆ จึงเกิดจากเหตุผลทางยุทธศาสตร์และความเชื่อ ทางไสยศาสตร์ประกอบกัน การออกแบบเมืองเพื่อคุณภาพชีวิตของประชาชน เริ่มขึ้น ครั้งแรกในยุคอารยธรรมคลาสสิกคือยุคกรีก เมื่อประมาณ 500 ปีก่อนคริสตกาล เพลโต และอริสโตเติล นักปราชญ์ชื่อดังชาวกรีก คือผู้วางรากฐานการออกแบบเมือง ที่ยึดมั่น ในเรื่องสุขภาพและความสะดวกสบายของประชาชน ความห่วงใยในคุณภาพชีวิต ของประชาชนได้สืบทอดต่อมาจนถึงชาวโรมันโดยเฉพาะ “มาร์คัส วิทรูเวียส โพลลิโอ” เจ้าของตำราการออกแบบเมืองและอาคาร (เป็นนักเขียน สถาปนิก และวิศวกร แห่งอาณาจักรโรมัน) ไปจนถึงเครื่องมือต่าง ๆ คำสอนของเขาถูกใช้อย่างแพร่หลาย

อย่างไรก็ดีการออกแบบเมืองได้หดหายไปพร้อม ๆ กับการล่มสลายของอาณาจักรโรมัน (พิภพ อุดมอิทธิพงศ์, 2539) แต่ก็กลับพลิกฟื้นขึ้นมาใหม่ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 15-18 ซึ่งตรงกับสมัยเรอเนซอง (Renaissance) และบาโรค (Baroque) หรือยุคนีโอคลาสสิก เมืองานศิลปะทุกแขนงได้รับการอุปถัมภ์จนสามารถพัฒนาถึงจุดสูงสุด และเมื่อกำแพงเมืองในทวีปยุโรปถูกทำลายลงเพราะไม่สามารถต้านทานกระสุนปืนใหญ่ได้อีกต่อไป เมืองยุคบาโรค ก็เปิดตัวออกสู่ชนบทรอบนอกพร้อม ๆ กับการพัฒนาพื้นที่สาธารณะในเมือง ทั้งถนนแกรนิตที่ตัดอย่างหรูหรา ทางเดินเล่นริมน้ำ และสวนขนาดใหญ่โตมโหฬาร สุดลูกหูลูกตา

การอพยพพลัดถิ่นของแรงงานจากชนบทเข้าสู่ตัวเมืองหลังยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม ได้เปลี่ยนโฉมหน้าของเมืองที่สวยงามยุคบาโรคให้กลายเป็นสลัมซึ่งเต็มไปด้วยมลพิษ โรคระบาด และสภาพแวดล้อมอันเลวร้าย จนเกิดการรณรงค์ครั้งใหญ่ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 เพื่อสร้างความสะอาดและการสาธารณสุข ตามด้วยการปรับปรุงเมืองใหญ่ ๆ ให้สวยงามทัดหน้าเทียมตากัน ทั้งยุโรปและสหรัฐ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการผ่าตัดแปลงโฉมกรุงปารีสในยุคนโปเลียนที่ 3 ด้วยฝีมือของ บาซอง ออสมัน ในช่วงปี ค.ศ. 1845-1870 ทำให้การตัดถนนแกนหลักที่กว้างขวางกลายเป็นต้นแบบของการออกแบบเมืองทั่วโลก (กัธธ กุลชล, 2545) ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19-20 อันเป็นยุคศิลปะการออกแบบเมือง (Civic Art) กำลังเฟื่องฟูทั้งในยุโรปและสหรัฐ บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลกับการวางผังเมืองและออกแบบชุมชนเมืองคือ คา밀โล ซิตเต (Camillo Sitte) แดเนียล เบอร์แนม (Daniel Burnham) อเบ็นเนเซอร์ โฮเวิร์ด (Ebenezer Howard) และ เลอ คอร์บูซีเอ (Le Corbusier) หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกเร่งให้มีการพัฒนาและฟื้นฟูสภาพของเมืองพร้อม ๆ กับการเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างรวดเร็วในช่วงเวลานั้น แนวทางสำคัญทางการออกแบบชุมชนเมืองที่คงอยู่อย่างต่อเนื่อง และยังทรงอิทธิพลจนถึงปัจจุบันคือแนวคิดของ อเบ็นเนเซอร์ โฮเวิร์ด ซึ่งมีอิทธิพลทางผังเมืองประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา โดยที่แนวคิดของ เลอ คอร์บูซีเอ เป็นนามแฝงของ Charles Edouard Jeanneret สถาปนิกออกแบบ จิตรกรวางแผนเมือง นักเขียนและหนึ่งในผู้บุกเบิกของสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ เขาเกิดในสวิตเซอร์แลนด์และกลายเป็นพลเมืองฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2473 มีอิทธิพลอย่างกว้างขวางในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกทั้ง รัสเซีย ญี่ปุ่น อินเดีย และบราซิล และจากจุดนี้ วิฤตการณ์ได้ก่อตัวขึ้นด้วยลักษณะของเมืองที่ซ้อนกัน ในแนวดิ่ง ผสมผสานไปกับการกระจายตัวของเมืองที่กินอาณาเขตกว้างในแนวราบ ซึ่งสามารถสืบสาวกลับไปถึงอิทธิพลทางแนวคิดที่มาจากบุคคลทั้งสองนั่นเอง

กล่าวโดยสรุป ความเป็นเมืองก่อนยุคสมัยใหม่จัดตั้งเมืองตามเหตุผลทางการปกครอง และภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม จนถึงยุคของอาณาจักรกรีกและโรมันที่ได้มีการออกแบบเมืองที่ยึดหลักในเรื่องของสุขภาพ ความสะดวกสบาย และการล่มสลายของอาณาจักรโรมัน แต่ก็มีมีการฟื้นฟูเมืองขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 15 ถึง 18 ในสมัยเรอเนสซองส์ และบาโรก ทำให้มีอิทธิพลในการเป็นต้นแบบการตั้งเมืองแบบกรีกและโรมันในยุคต่าง ๆ ในหลายประเทศ

ความเป็นเมืองในยุคสมัยใหม่ (Modern)

เมืองในยุคปัจจุบัน คือผลที่ได้จากแนวทางการออกแบบเมืองในยุคสมัยใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางที่เกิดขึ้นหลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในประเทศอังกฤษ รูปแบบของเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้กล่าวได้ว่า เลอ คอร์บูซีเอ เป็นแกนนำที่สำคัญที่สุด และยังส่งอิทธิพลทางแนวคิดเกี่ยวกับเมืองสมัยใหม่นี้ไปอย่างกว้างขวางทั่วโลกตลอดช่วงชีวิตของ คอร์บูซีเอ เขาเป็นผู้มีอิทธิพลต่อวงการสถาปัตยกรรมอย่างยาวนาน รวมถึงวิสัยทัศน์ต่อการคาดการณ์ความเป็นไปของเมืองในอนาคต (เมืองในปัจจุบัน) ได้อย่างเฉียบคม ซึ่งแนวคิดของเขายังคงฝังแน่นต่อคนรุ่นหลังตราบนานนับร้อยปี และเป็นสิ่งที่เราสามารถพบเห็นได้ทุกแห่งหนของเมืองทั่วโลก รูปแบบของเมืองยุคสมัยใหม่ปรากฏขึ้นในปัจจุบัน มีลักษณะสังคมเมืองที่มีขนาดใหญ่ การซ้อนขึ้นในแนวดิ่งของการใช้งานอาคาร กลุ่มอาคารสูงย่านใจกลางเมือง การผลิตในระบบอุตสาหกรรม การจราจรที่มีบทบาทความสำคัญต่อผู้คนในเมือง และด้วยการเดินทางที่สะดวกสบายจากการใช้ยานพาหนะรูปแบบต่าง ๆ นั้น การพักอาศัยของผู้คนจึงกระจุกกระจายกันอาณาเขตออกไปอย่างกว้างขวางในแนวราบ เพื่อออกไปสู่การพักผ่อนอย่างปึกแผ่นรอบนอกเมือง สิ่งเหล่านี้เป็นภาพของชุมชนเมืองยุคสมัยใหม่ ที่เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคนพร้อม ๆ กับภาพลักษณ์ที่ล่มสลายไปของเมืองในยุคสมัยกลาง ลักษณะสำคัญของเมืองยุคปัจจุบันมีดังนี้

1. สังคม ระบบทางสังคมของเมืองยุคสมัยใหม่ เป็นสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมทั้งทางสังคม วิถีชีวิต และวัฒนธรรม สังคมยุคสมัยใหม่มุ่งเน้นรูปแบบวิถีชีวิตที่ขึ้นต่อระบบทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ระบบคุณค่าทางความคิดของผู้คน มีการเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบการมองโลกที่เป็นแบบหน่วยชีวิตมีจิตวิญญาณในยุคกลางแปรเปลี่ยนมาสู่สภาพทางจิตใจของมนุษย์ที่ถูกละทิ้งอย่างสิ้นเชิง ถูกถอนรากถอนโคนเข้าสู่ระบบกลไกอย่างแท้จริง ผู้คนมีความปัจเจกที่ซ่อนทับอยู่บนความแปลกแยกทางสังคม

2. เศรษฐกิจ ระบบทางเศรษฐกิจในยุคสมัยใหม่ เป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นระบบกลไกทางการตลาดในระบบทุนนิยม มุ่งเน้นผลกำไรสูงสุดจากการลงทุนที่ต่ำสุด สิ่งเหล่านี้ก่อตัวและกินรากลึกลงไปสู่จริยธรรมของผู้คนที่ก่อสภาพปัญหาอย่างมากมายในปัจจุบัน

3. กายภาพ รูปแบบชุมชนเมืองในยุคสมัยใหม่ เป็นการพลิกผันที่ก้าวกระโดดออกมาจากรูปแบบประเพณีเดิม ๆ ในยุคกลาง จนมาถึงการละทิ้งอย่างสิ้นเชิงด้วยระบบการมองเมืองอย่างเป็นกลไก การจับแยกส่วนของพื้นที่การใช้งานต่าง ๆ ในเมือง การแยกส่วนกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ แล้วทำการจัดเรียงมันใหม่ตามวิธีทางตรรกะ การเข้าควบคุมและจัดการธรรมชาติเสมือนเป็นองค์ประกอบหนึ่งในระบบกลไก และที่สำคัญที่สุด “มนุษย์” ก็เป็นกลไกหนึ่งเล็ก ๆ ของเมืองที่ถูกจัดวางไว้ในเมืองที่มาจากแนวคิดการออกแบบชุมชนเมืองในยุคสมัยใหม่ และแนวคิดแบบเหตุผลนิยม (Rationalism) นั่นเอง

กล่าวโดยสรุป การออกแบบเมืองในยุคสมัยใหม่ เกิดขึ้นหลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในประเทศอังกฤษ มีลักษณะเป็นสังคมเมืองที่มีขนาดใหญ่ มีอาคารที่ซ้อนขึ้นในแนวดิ่ง มีการผลิตในระบบอุตสาหกรรม การเดินทางที่สะดวกสบายจากการใช้ยานพาหนะรูปแบบต่าง ๆ มุ่งเน้นรูปแบบวิถีชีวิตที่ขึ้นต่อระบบทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม เป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นระบบกลไกทางการตลาดในระบบทุนนิยมเน้นผลกำไรสูงสุดจากการลงทุนที่ต่ำสุด

แนวคิดทางการออกแบบชุมชนเมืองยุคหลังสมัยใหม่ (Post Modern)

แนวคิดทางการออกแบบเมืองยุคหลังสมัยใหม่ ก่อตัวขึ้นด้วยสภาพปัญหาต่าง ๆ จากเมืองยุคสมัยใหม่แนวคิดที่เกิดขึ้นเป็นการโต้แย้งและวิพากษ์แนวคิดเดิมอย่างชัดเจน ด้วยรากฐานการคิดแบบประสบการณ์นิยม (Empiricists) ที่แตกต่างออกไปจากแนวคิดเดิม แนวคิดดังกล่าวมีลักษณะที่ถือว่าความรู้ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ก่อน แต่ความรู้เป็นการคิดหาเหตุผลที่ได้มาจาก “ประสบการณ์” (Woller, 1997) และด้วยแนวคิดเช่นนี้ ที่กลายเป็นแรงต่อต้านชุมชนเมืองยุคสมัยใหม่อย่างทรงพลัง โดยมีลักษณะของเมืองยุคหลังสมัยใหม่ ดังนี้

1. สังคม แนวคิดทางสังคมของนักออกแบบในยุคหลังสมัยใหม่ มีแนวคิดที่หักล้างกับแนวคิดเดิม ด้วยการโจมตีอย่างรุนแรงดังเช่น เจน เจคอบส์ (Jane Jacobs) ที่ให้คุณค่าความสำคัญกับประสบการณ์และวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมเมือง มากกว่าการใช้เหตุผลและทัศนคติของผู้ออกแบบดังเช่นในยุคสมัยใหม่ แนวทางที่เกิดขึ้นจึงเป็นการให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์รักษาและฟื้นฟูรูปแบบสังคมและพฤติกรรมดั้งเดิมของชุมชน อีกทั้งยังมีการนำจิตของมนุษย์เข้ามาเป็นส่วนสำคัญของการศึกษามากขึ้น ดังที่เห็นได้ในงานของ เควิน ลินช์ (Kevin Lynch) ในปีค.ศ. 1960 ซึ่งสร้างแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเมืองด้วยการประยุกต์

แนวคิดมาจากจิตวิทยาเกสตัลท์ (Gestalt Psychology) ที่ยังส่งทอดแนวคิดมาสู่ โจน แลง ในปี ค.ศ. 1994 เป็นต้น

2. เศรษฐกิจ การหักล้างระบบเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรม มาสู่การให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจของชุมชน ที่ประสานสัมพันธ์ไปกับประเพณีวิถีชีวิตของผู้คน การให้ความสำคัญกับการค้าขนาดเล็กตามท้องถนนหัวมุมถนน เป็นแนวคิดที่เห็นได้ชัดของ เจน เจคอบส์ ด้วยการคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจสังคม ระหว่างผู้คนในเมืองในย่านชุมชนต่าง ๆ อย่างจริงจัง

3. กายภาพ แนวทางการออกแบบที่มีการใช้ที่ดินแบบผสมผสาน (Mix of Use) เพื่อสร้างความหลากหลายทางกิจกรรม สร้างความมีชีวิตชีวา และเป็นการสร้างความสัมพันธ์ทั้งทางกายภาพ และสังคมเศรษฐกิจ รวมไปถึงการคำนึงถึงพฤติกรรมของผู้คน การเคารพรูปแบบอาคารดั้งเดิมในเมืองด้วยความพยายามในการอนุรักษ์ฟื้นฟู การนำ “ประสบการณ์” ของผู้คนเข้ามาคำนึงหาคำประกอบทางกายภาพของเมืองที่ดีจากงานของ เควิน ลินซ์ รวมไปถึงการออกแบบชุมชนเมืองที่คำนึงถึงความเป็นองค์กรวมซึ่งเห็นได้ทั้งจากงานของ คริสโตเฟอร์ อเล็กซานเดอร์ (Christopher Alexander) เควิน ลินซ์ และ โจน แลง เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้แนวคิดการออกแบบในยุคหลังสมัยใหม่ได้เริ่มก่อตัวขึ้นมาแล้วหลายทศวรรษ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าสภาพของเมืองจะเปลี่ยนแปลงไปในทันทีทันใดตามแนวคิดที่เกิดขึ้นนั้น และชุมชนเมืองที่เรามองเห็นแทบทั่วโลกในปัจจุบัน ก็เป็นผลที่ทิ้งไว้จากความรุ่งเรืองในแนวทางการออกแบบจากยุคสมัยใหม่นั้นเอง

การพัฒนาเมืองยุคใหม่สู่รากฐานเมืองที่ยั่งยืน

การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนเกิดจากความพยายามที่จะแก้ปัญหาจากวิกฤติการณ์ในหลายมิติของการพัฒนาในช่วงที่ผ่านมา โดยกระแสแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมีอิทธิพลสำคัญต่อการพัฒนาตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาในทุก ๆ ระดับ ตั้งแต่ระดับโลก จนถึงระดับชุมชน โดยมีความพยายามที่จะก่อให้เกิดเป็นแนวทางในการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และด้วยอิทธิพลสำคัญนี้ทำให้แนวคิดดังกล่าว กลายเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาเมืองให้เติบโตอย่างยั่งยืน Sustainable City หรือเมืองยั่งยืน โดยหลักการหรือกรอบแนวคิดสากลแล้ว คือการบูรณาการในทุก ๆ ด้านของเมืองให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ ทั้งสามสิ่งนี้จะต้องได้รับการพัฒนาอย่างสมดุล

แนวคิดการพัฒนาเมืองยั่งยืน (Sustainable Cities)

เป็นกรอบคิดที่ได้รับการขานรับจากหลากหลายเมืองชั้นนำทั่วโลก โดยมีเป้าหมายหลักคือสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพดี สร้างสังคมเข้มแข็ง สะอาด ปลอดภัย นำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีของพลเมือง การพัฒนาจะต้องตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ของคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต ซึ่งหน่วยงานวางแผนของประเทศต่าง ๆ ต่างก็ยึดถือแนวคิดนี้เป็นพื้นฐานในการแก้ปัญหา การพัฒนาในด้านต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของเมือง ท้ายสุดคือเมืองยั่งยืน (Sustainable City) คือเมืองที่มีแนวทางการจัดการที่คำนึงถึงทุก ๆ ด้านในกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากล (International Framework) ให้เกิดความยั่งยืนในเมืองอย่างครอบคลุมในทุก ๆ มิติของเมือง โดยมีรูปแบบแนวคิดลักษณะของเมือง ดังนี้

1. แนวคิดเมืองนิเวศ (Eco City) เมืองที่สร้างจากหลักการของการใช้ชีวิตในสภาพแวดล้อม โดยเป้าหมายสูงสุดของเมืองเชิงนิเวศ คือการกำจัดของเสียคาร์บอนทั้งหมด (คาร์บอนเป็นศูนย์ Low Carbon City) เพื่อผลิตพลังงานทั้งหมด ผ่านทรัพยากรหมุนเวียน และรวมเมืองเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ อย่างไรก็ตามเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมยังมีเจตนากระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจลดความยากจน โดยใช้ความหนาแน่นของประชากรที่สูงขึ้นและทำให้ได้รับประสิทธิภาพที่สูงขึ้นและการปรับปรุงสุขภาพ

ในด้านลักษณะของเมืองนิเวศ (Eco City) จะมีลักษณะเป็นเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Harvey & Fiona, 2011) ได้อธิบายว่าเป็นเมืองที่ตอบสนองความต้องการต่อไปนี้

ดำเนินการเกี่ยวกับเศรษฐกิจที่สามารถพึ่งพาตนเองและอาศัยทรัพยากรที่มีภายในประเทศ

มีการผลิตพลังงานทดแทนเพื่อลดการใช้พลังงานที่ก่อให้เกิดก๊าซคาร์บอนลงจนเป็นศูนย์อย่างสมบูรณ์

มีการวางผังเมืองที่ดีและระบบการขนส่งสาธารณะ รวมทั้งการเดินทางที่หลากหลายและเหมาะสมเป็นลำดับ คือเดินก่อนขึ้นจักรยานและขนส่งสาธารณะ

การเพิ่มประสิทธิภาพการอนุรักษ์ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพของทรัพยากรน้ำ และพลังงานการสร้างระบบการจัดการขยะที่สามารถรีไซเคิลของเสีย และนำมาใช้ใหม่ สร้างการเกิดขยะใหม่และสามารถนำขยะกลับมาใช้ได้ทั้งหมด

ฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่ถูกทำลายและเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่บริเวณเมือง

มีที่อยู่อาศัยที่ดีและราคาไม่แพงสำหรับทุกกลุ่มทางเศรษฐกิจและสังคม และกลุ่มชาติพันธุ์และเพิ่มโอกาสในการทำงานสำหรับกลุ่มด้อยโอกาส เช่น สตรี ชนกลุ่มน้อย และคนพิการ

สนับสนุนการเกษตรและผลผลิตในท้องถิ่น

ส่งเสริมความเรียบง่ายโดยเลือกวิถีการดำเนินชีวิต ลดการใช้วัสดุและเพิ่มความตระหนักและไม่เปียดเบียนสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืน

ตัวอย่างเมืองนิเวศ Copenhagen: ด้านการวางแผนและการตรวจวัดปริมาณคาร์บอน Copenhagen ได้รับรางวัลด้านการวางแผนและการตรวจวัดปริมาณคาร์บอน (วิจิตรบุษบา มารมย์, 2560) จากความพยายามด้านแผนสำหรับรองรับภูมิอากาศเป็นความพยายามที่จะทำให้เมืองเกิดการลดเขยคาร์บอนทั้งหมดภายในปี ค.ศ. 2025 ถ้าหากสามารถยับยั้งการปล่อยคาร์บอนได้ถึง 400,000 ตัน Copenhagen ก็จะกลายเป็นเมืองที่มีการปล่อยคาร์บอนเป็นศูนย์แห่งแรกของโลก

Mexico City: ด้านคุณภาพอากาศ แม้ Mexico City จะเคยเป็นหนึ่งในเมืองที่ก่อมลภาวะมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก แต่สามารถได้รับรางวัลคุณภาพอากาศจาก Pro Aire โปรแกรมที่พิจารณาถึงการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์และมลพิษทางอากาศที่สามารถลดลงได้อย่างรวดเร็วภายในช่วง 20 ปีที่ผ่านมาจากทุก ๆ อย่างที่ทำให้เกิดการลดการปล่อยมลพิษ เช่น ยานพาหนะ เพื่อช่วยลดการขยายตัวของเมืองอย่างไม่เป็นระเบียบหรือไร้ทิศทาง ซึ่งเป็นข้อพิสูจน์ว่าแผนที่มีความชัดเจนจะสามารถปรับปรุงคุณภาพอากาศได้เป็นอย่างดี

2. แนวคิดเมืองกระชับ (Compact City) แนวคิดที่จะสร้างเมืองที่มีขนาดเหมาะสมและพอดีกับความต้องการใช้พื้นที่ในอนาคตเพื่อให้เกิดการประหยัดและมีประสิทธิภาพในหลายแง่มุม เช่น การใช้ประโยชน์ที่ดิน การคมนาคมขนส่ง ระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ เป็นต้น เนื่องจากระยะทางระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ อยู่ในระยะใกล้กัน เพื่อลดปริมาณพื้นที่ที่ไม่ได้ใช้งานกับศักยภาพในเชิงที่ตั้ง และมีการใช้งานระบบโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ อย่างเต็มขีดความสามารถในการให้บริการ อีกทั้งยังลดการบุกรุกของพื้นที่เมืองเข้าไปในพื้นที่ที่มีคุณค่าทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย โดยหลักการกว้าง ๆ ของแนวคิดเมืองกระชับนั้น เน้นการให้ชุมชนอยู่รวมตัวกันอย่างหนาแน่น มีการใช้ที่ดินแบบผสมผสาน (Mixed Use) เน้นการใช้ที่ดินอย่างเต็มประสิทธิภาพ ลดปัญหาเมืองที่ขยายตัวออกไปรอบ ๆ ในพื้นที่เกษตรกรรมและป่าไม้ อย่างไม่มีขีดจำกัด (Urban Sprawl) ให้มีการลงทุนระบบขนส่งสาธารณะ ประหยัดพลังงาน ใช้รถจักรยาน และการเดินเท้าแทนรถยนต์ส่วนตัว การออกแบบอาคารให้เกาะกลุ่มกันและใช้ประโยชน์การออกแบบอาคารแบบกระชับ (Compact Building)

แนวความคิดการเจริญเติบโตอย่างชาญฉลาดสนับสนุนการออกแบบอาคารให้กะทัดรัดเป็นกลุ่มก้อนสามารถเชื่อมต่อกันได้โดยการเดินเป็นการก่อสร้างพื้นที่ (ภาวิณี เอี่ยมตระกูล, 2555) ซึ่งมีความประหยัด แต่ปฏิบัติตามเกณฑ์ของเมืองและชุมชนในพื้นที่ศูนย์กลางซึ่งที่ตั้งเหมาะสำหรับการค้า ควรส่งเสริมให้เป็นที่อยู่อาศัย เพื่อช่วยให้พื้นที่ที่มีความหนาแน่นเกิดความคุ้มค่าในการลงทุน ก่อสร้างระบบการขนส่งมวลชน และการบริการโครงสร้างพื้นฐานของรัฐบาลและเอกชน เพื่อให้กระบวนการต่าง ๆ บรรลุผล

ตัวอย่างเมืองกระชับ Melbourne: เมืองเมลเบิร์น ประเทศออสเตรเลีย โดยความยั่งยืนได้ถูกนำเสนอให้เป็นกรอบบัญญัติ ของเมืองเมลเบิร์นในปี ค.ศ. 1987 คณะกรรมการการวางผังเมืองและแผนสิ่งแวดล้อมได้พัฒนาแนวทางสู่การปฏิบัติเชิงนโยบาย เช่น สร้างจุดศูนย์กลางกิจกรรมโดยมุ่งให้เป็นการพัฒนาความเป็นอยู่สำหรับชุมชนทั้งหมด มีการขยายฐานของกิจกรรมการค้าและการบริการให้ครอบคลุม และปรับพื้นที่ที่ตั้งของแหล่งบ้านพักอาศัยใหม่ในส่วนที่อยู่นอกศูนย์กลางให้อยู่ใกล้แหล่งศูนย์กลาง และกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่จะพัฒนาใหม่ในพื้นที่ดังกล่าวต้องมีการเข้าถึงบริการและระบบขนส่งที่ดี

Singapore: ด้านเมืองโครงสร้างพื้นฐานอัจฉริยะ (ผู้จัดการออนไลน์, 2564) Singapore ถือเป็นเมืองโครงสร้างพื้นฐานอัจฉริยะ ได้รับรางวัลจากระบบขนส่งอัจฉริยะ ซึ่งสร้างขึ้นจากการรวมกันของความคิดริเริ่มการขนส่งอย่างชาญฉลาด เช่น ข้อมูลการจราจรแบบทันที (Real-Time) จากระบบที่ติดตั้ง GPS และระบบเก็บค่าผ่านทางถนนอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้สิงคโปร์มีอัตราความแออัดต่ำกว่าที่เคยเป็น

3. แนวคิดการพัฒนาเมืองยุคใหม่ ลัทธิชุมชนเมืองยุคใหม่ได้พยายามออกแบบอาคารสถานที่ซึ่งทำให้รู้สึกถึงบ้านเมืองชาวอเมริกันในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่สงบสุขแบบเมืองเล็ก ๆ ผลงานของพวกเขาถูกเรียกอีกชื่อว่า “Neo-Traditional” (กำธร กุลชล, 2545) การกลับมาใหม่ของรูปแบบประเพณีอันเป็นผลงานการออกแบบที่ผสมผสานระหว่าง สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นกับรูปทรงคลาสสิก

ความมุ่งหมายของแนวคิดลัทธิชุมชนเมืองยุคใหม่ที่มีการประกาศในปี ค.ศ. 1996 (Leccese & McCormick, 2000) ได้แสดงความมุ่งหมายออกมาอย่างชัดเจน ซึ่งมีหลักการใหญ่ 5 ประการ

1. การฟื้นฟูศูนย์กลางชุมชนและเมืองต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในเขตมหานครให้เกาะกลุ่มกัน การปรับปรุงแบบการกระจายตัวนอกเขตเมืองให้เกิดลักษณะชุมชนที่กระชับ และมีย่านที่หลากหลาย การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และมรดกทางการสร้างสรรค์ของบรรพบุรุษ

2. วิธีการแก้ปัญหาทางกายภาพไม่อาจช่วยแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมได้ แต่สภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ชุมชนที่มั่นคง หรือสภาพแวดล้อมที่สมบูรณ์ก็ไม่สามารถสัมผัสได้โดยไม่มีโครงสร้างด้านกายภาพรองรับ

3. สนับสนุนให้มีการปรับปรุงโครงสร้างนโยบายและแนวปฏิบัติเพื่อให้มีประชากรและการใช้ที่ดินอย่างหลากหลายและในการออกแบบสำหรับชุมชนนอกเหนือจากเรื่องรถยนต์ ควรคำนึงถึงคนเดินเท้าและระบบขนส่งมวลชนควบคู่กันไปด้วย ควรสร้างขอบเขตของชุมชนให้ชัดเจน อาคารสถานที่ซึ่งเป็นที่สาธารณะก็ควรเปิดให้เข้าถึงได้มากที่สุด และสถานที่ซึ่งบ่งบอกถึงความเป็นชุมชนเมือง ควรประกอบด้วยรูปลักษณะของสถาปัตยกรรมและภูมิสถาปัตยกรรมที่สะท้อนความเป็นมาและเหมาะสมกับภูมิศาสตร์ระบบนิเวศและวิธีการก่อสร้างของท้องถิ่น

4. ผู้แทนของประชาชนทุกหมู่เหล่า ซึ่งประกอบด้วยผู้นำหน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ผู้นำระดับชุมชน รวมทั้งกลุ่มอาชีพนานาชาติ มุ่งมั่นที่จะรื้อฟื้นความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะของการก่อสร้างกับงานสร้างชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ชาวบ้านชาวเมืองได้มีส่วนร่วมในกระบวนการออกแบบและวางผังเมือง

5. อุทิศตนในการกู้สภาพของบ้านเรือน ถนน สวนสาธารณะหมู่บ้าน ชุมชนเมือง นคร ภูมิภาค และสิ่งแวดล้อมของเราให้กลับฟื้นขึ้นมาใหม่

กล่าวโดยสรุปนั้น ความมุ่งหมายของลัทธิชุมชนเมืองยุคใหม่คือ แก้ไขปัญหาการกระจุกกระจายของเมือง (Urban Sprawl) ปัญหาชีวิตสังคมอเมริกันที่ขาดออกจากกัน ปัญหาการแยกตัว ของสังคมทางเชื้อชาติสีผิว รายได้ และปัญหาความเสื่อมโทรมใจกลางเมือง

4. แนวคิดเมืองสุขภาพดี (Healthy City) แนวคิด Livable City ของสหประชาชาติ (ปรีดี บุณศิริ, 2546) คือการทำให้เมืองน่าอยู่อาศัยโดยการพัฒนาเมืองจะต้องพัฒนาในทิศทางที่ถูกต้อง การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างระบบนิเวศของเมือง และสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้าง (Built-Environment) จะต้องมีความสอดคล้องกันเพื่อให้เกิดความสมดุล และนำมาสู่ความยั่งยืน เช่นการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืน การมีสาธารณูปโภค สาธารณูปการให้กับประชาชนในเมืองการพัฒนาที่อยู่อาศัยหลากหลายระดับราคา การคมนาคมขนส่งที่ยั่งยืน และการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของเมือง จากการที่จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ได้ส่งผลกระทบต่อเมืองใหญ่หลายด้าน กล่าวคือ ระบบนิเวศเสื่อมโทรม ปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น ปัญหาน้ำเสีย อากาศที่มีมลพิษ และฝุ่นละอองที่เพิ่มขึ้น ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาการจราจร ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จำเป็นต้องมีการแก้ไขอย่างเร่งด่วน สภาวะการณ์เช่นนี้ได้เคยเกิดกับเมืองใหญ่ ๆ ทั่วโลก ดังนั้นองค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการแก้ไข

ปัญหาดังกล่าวนี้อย่างจริงจัง จึงได้ริเริ่มแนวคิด “โครงการเมืองน่าอยู่” หรือ “Healthy Cities Project” ขึ้นมา โดยนำเอาหลักการเรื่องสุขภาพดีถ้วนหน้า พ.ศ. 2543 (Health for all by the year 2000) มาใช้ในระดับท้องถิ่นอันเป็นจุดเริ่มต้นของโครงการเมืองน่าอยู่ในระดับนานาชาติ ปัจจุบันเมืองที่เป็นสมาชิกและอยู่ในเครือข่ายโครงการเมืองน่าอยู่มีอยู่แล้วประมาณ 1,000 กว่าแห่งทั่วโลก และกำลังจะมีมากขึ้นในอนาคต

เมืองน่าอยู่ (healthy cities) ในความหมายของ WHO กล่าวถึงเมืองที่มีการสร้างสรรค์ และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมทั้งด้านกายภาพและสังคมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการขยายแหล่งทรัพยากร ของชุมชนโดยให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเกี่ยวกับการดำเนินวิถีทางของชีวิต เพื่อให้ได้ศักยภาพหรือคุณภาพชีวิตที่ดีที่สุด (ไชยยันต์ กัมปนาทแสนยากร, 2538) จากความหมายดังที่ได้กล่าวมา ความเป็นเมืองน่าอยู่จึงแตกต่างกันไปตามสภาพพื้นฐานและความต้องการของคนในชุมชนนั้น ๆ ทั้งนี้ก็ด้วยความร่วมมือร่วมใจของประชาชนและเจ้าหน้าที่ของเมืองทุกระดับ โดยเฉพาะผู้บริหารระดับสูงสุด

ปัจจัยความน่าอยู่ของเมืองใน 3 มิติ คือ (สุวัฒนา ธาดานิติ, 2550; ดวงจันทร์ อาภาวัชรุตน์ เจริญเมือง, 2545)

1. มิติสังคม ประกอบด้วย

1.1. ปัจจัยทางด้านสังคม ได้แก่ สุขภาวะที่ดีของประชาชนทุกเพศทุกวัย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การได้รับบริการที่ดีจากภาครัฐ การได้รับบริการพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต การมีที่อยู่อาศัยที่สะอาดมั่นคงแข็งแรง การสาธารณสุข การนันทนาการ กิจกรรมทางวัฒนธรรม การได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างเท่าเทียมกัน ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและการพัฒนาท้องถิ่น และความเข้มแข็งของชุมชน เป็นต้น

1.2 ปัจจัยทางด้านบริหารจัดการเมืองที่เน้นธรรมาภิบาลในการจัดการเมือง อาทิ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเมืองและท้องถิ่น การมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายการดำเนินงาน และการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหาร การร้องเรียนเรื่องการคอร์รัปชัน เป็นต้น

1.3. ปัจจัยทางด้านกายภาพที่เกี่ยวข้องกับสังคม เช่น การมีโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค สาธารณูปการที่จำเป็นต่อการดำรงชีพขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ

2. มิติเศรษฐกิจ ประกอบด้วย ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เช่น ประชาชนในเมืองและชุมชนมีโอกาสทางเศรษฐกิจการมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการลงทุน รวมถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจในเมือง ได้แก่ การจ้างงาน การหมุนเวียนทางกระแสการเงิน การคลังของเมือง รายได้และภาษีจากสถานที่ต่าง ๆ ความโปร่งใสและตรวจสอบได้

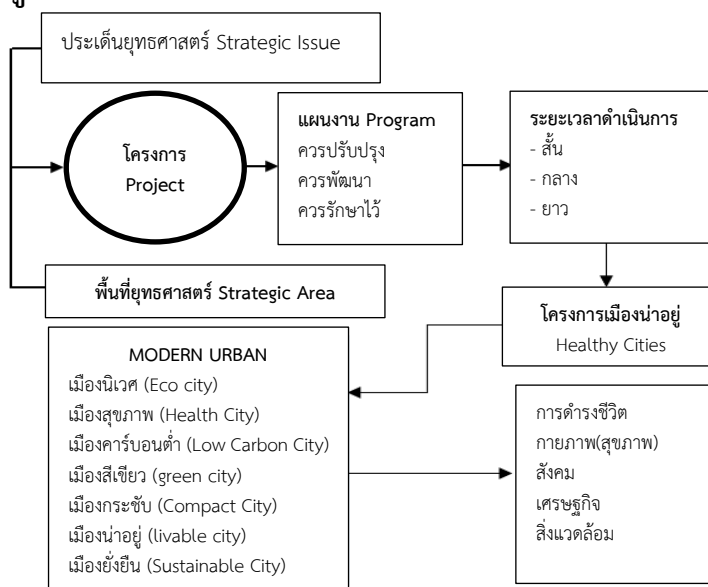

3. มิติสิ่งแวดล้อมของเมือง ประกอบด้วย ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมเมือง เช่น คุณภาพของน้ำ อากาศ และเสียง ที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิต การจัดการขยะ การมีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การมีพื้นที่สาธารณะ บรรยากาศของเมือง และสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม และปัจจัยทางกายภาพที่ส่งเสริมความน่าอยู่ของเมือง เช่น การออกแบบชุมชนเมือง และการจัดภูมิทัศน์ที่เอื้อต่อการพัฒนาเมืองและชุมชน

การพัฒนาเมืองที่ยั่งยืนให้ครอบคลุมในมิติที่กว้างขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้านด้วยกันคือ ความน่าอยู่ (Livable) ความคงอยู่ได้หรือการมีประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Viable - Eco- Efficiency) ความเท่าเทียม (Fair หรือ Equality) การปกครองเมือง (Urban Governance) และการเป็นเมืองยั่งยืน (Sustainable City)

กล่าวโดยสรุป เมืองน่าอยู่จะมีการปรับปรุงด้านกายภาพและสังคม การพัฒนาเมืองต้องสัมพันธ์กับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เมืองมีการจัดการสภาพแวดล้อมที่ดีมีสุขภาพ และประชาชนอาศัยอยู่ในเมืองอย่างมีความสุข

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 โมเดลแนวคิดเมืองยุคใหม่สู่รากฐานเมืองที่ยั่งยืน

จากภาพที่ 1 จะทราบได้ว่า แนวคิดการพัฒนาเมืองในช่วงที่ผ่านมา เกิดจากความพยายามที่จะแก้ปัญหาวิกฤติการณ์ในหลายมิติ โดยกระแสแนวคิดการพัฒนาที่มีอิทธิพลสำคัญต่อการพัฒนาตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาในทุก ๆ ระดับตั้งแต่ระดับโลกจนถึง

ระดับชุมชน มีความพยายามที่จะก่อให้เกิดแนวทางในการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยคณะผู้บริหารของเมืองต่างพยายามที่จะพัฒนาเมืองของตน โดยมีการกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์และพื้นที่ของเมือง เพื่อการวางแผนในการพัฒนาเมืองโดยใช้หลักการปรับปรุง การพัฒนา การรักษาไว้ และกำหนดระยะเวลาดำเนินการในการพัฒนาเมือง และด้วยอิทธิพลสำคัญนี้ทำให้แนวคิดดังกล่าว กลายเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาเมืองให้เติบโตอย่างยั่งยืน Sustainable City หรือเมืองยั่งยืน โดยหลักการหรือกรอบแนวคิดสากลแล้ว คือการบูรณาการในทุก ๆ ด้านของเมืองให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ ทั้งสามสิ่งนี้จะต้องได้รับการพัฒนาอย่างสมดุล

สรุป

แนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองยุคใหม่สู่รากฐานเมืองที่น่าอยู่และยั่งยืนหลายรูปแบบที่ดำเนินการทั้งระดับโลก และระดับประเทศ ตลอดจนถึงในระดับชุมชน พบว่าที่ผ่านมา อาทิ เมืองนิเวศ เมืองยั่งยืน และเมืองน่าอยู่ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการขับเคลื่อนเมืองต่าง ๆ ให้เติบโตได้อย่างสมดุลยั่งยืนและน่าอยู่ พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงทุกมิติ เพื่อรองรับคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนทุกกลุ่มได้ในระยะยาว แนวคิดหรือความหมายการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนในหลายรูปแบบ แสดงถึงองค์ประกอบหลักของเมืองซึ่งอาจมีทั้งมิติที่คล้ายคลึงและแตกต่างกัน ดังนั้นบทความนี้ได้สรุปการผลักดันแนวคิดการพัฒนาเมืองยุคใหม่สู่รากฐานเมืองที่น่าอยู่และยั่งยืน ให้แพร่หลายและเป็นที่ยอมรับการพัฒนาทุกส่วนจำเป็นต้องมีปัจจัยสนับสนุนสำคัญ ได้แก่ ข้อมูลของเมืองที่มีรายละเอียดระดับชุมชน ที่ถูกต้องแม่นยำและเป็นปัจจุบัน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผนและการบริหารจัดการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง ตลอดจนการมีส่วนร่วมของความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชนในการพัฒนาเมืองภายใต้ข้อตกลงที่ทุกฝ่ายได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำและร่วมรับผลประโยชน์ และการที่จะลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ที่มีการวางแผนและออกแบบโดยคำนึงถึงการเตรียมพร้อมรับมือกับภัยพิบัติจากธรรมชาติ ซึ่งจะเกิดอย่างรุนแรงและบ่อยครั้งมากขึ้น อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทั้งนี้ปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลให้เมืองมีการเติบโตอย่างยั่งยืน (Sustainable) ครอบคลุมคนทุกกลุ่ม (Inclusive) และสามารถปรับตัว (Resilient) รองรับความเสี่ยงและการเปลี่ยนแปลงได้ในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กำธร กุลชล. (2545). *การออกแบบชุมชนเมืองคืออะไร: การติดตามหาคำตอบในรอบ 40 ปี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ไชยยันต์ กัมปนาทแสนยากร. (2538). *เมื่อน้ำอยู่*. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- ดวงจันทร์ อาภาวัชรุตน์ เจริญเมือง. (2545). *เมืองยั่งยืน: ประสบการณ์จากตะวันตก*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรีดี บุรณศิริ. (2546). *การพัฒนาเมื่อน้ำอยู่*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2564). *8 เมืองที่ยั่งยืนที่สุดในโลก สำรองเมืองยุคใหม่ตามเทรนด์โลก*. สืบค้น 9 มีนาคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/YdNwP>
- พิภพ อุดมอิทธิพงศ์. (2539). *วิสัยทัศน์ยุทธศาสตร์และความหวังสำหรับเมืองที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกลบอลคิมทอง.
- _____. (2539). *ทำเมืองให้น้ำอยู่: วิสัยทัศน์ยุทธศาสตร์และความหวังสำหรับเมืองที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกลบอลคิมทอง.
- ภาวิณี เอี่ยมตระกูล. (2555). *การวางแผนเมืองและการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่ง*. กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.
- วิจิตรบุษบา มารมย์. (2560). *การประเมินองค์ความรู้ด้านเมืองยั่งยืนในประเทศไทย = A Knowledge Assessment on Sustainable Cities in Thailand*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุวัฒนา ธาดานิติ. (2550). *การประยุกต์แนวความคิดและแผนพัฒนาเมืองและชุมชนน้ำอยู่สู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Harvey, F. (2011). *Green vision: the search for the ideal eco-city*. Retrieved March 20, 2023, from <https://shorturl.asia/Zgam8>
- Richard, R. (1987). *Ecocity Berkeley: Building Cities for a Healthy Future*. California Berkeley.
- Leccese, M. & McCormick, K. (2000) *Charter of the New Urbanism*. New York: The McGraw-Hill Companies.
- Woller, M. G. (1997). Public Administration and Postmodernism: Editor's Introduction. *American Behavioral Scientist*, 41(1), 9-11.

วัด : สถานที่ทิ้งขยะศักดิ์สิทธิ์และขยะมีชีวิต*

TEMPLE: HOLY WASTE PLACE AND LIVING WASTE

พระคมสัน เจริญวงศ์, เอนก ไยอินทร์, ดาวเหนือ บุตรสีทา, พระมหาสุพัฒน์ ศรียอด
Phra Komsan Jalearnwong, Anek Yai-In, Daonue Bootsita, Phramaha Supat Sriyort
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: sanpkk@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาขยะชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อวัด ซึ่งชุมชนได้ผลักภาระการจัดการขยะให้กับวัดและพระสงฆ์ โดยมีการเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน ซึ่งแรกเริ่มเดิมทีวัดเป็นสถานที่ทำกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน และพัฒนาขัดเกลากิจใจฝึกคนให้เป็นคนดีของสังคม แต่ปัจจุบันนี้วัดกลายเป็นสถานที่ทิ้งขยะ 2 ประเภท คือ ขยะมีชีวิต และขยะศักดิ์สิทธิ์ ขยะมีชีวิต ได้แก่ หมา แมว ที่ถูกทอดทิ้ง เป็นต้น ขยะศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ พระพุทธรูปคอกหัก คอขาด แขนขาด ตักตาลูกเทพและกุมารทองชำรุด รูปปั้นเทพเจ้าต่าง ๆ ที่มีสภาพชำรุด เป็นต้น ขยะเหล่านี้ได้ถูกนำมาทิ้งไว้ให้วัดรับผิดชอบ เพราะเชื่อว่าขยะศักดิ์สิทธิ์มีความอาถรรพ์เป็นสิ่งไม่ดีต่อคนในครอบครัวต้องนำไปทิ้งวัด เชื่อว่าพระสงฆ์มีความเมตตาค้าจุลโลกต่อขยะมีชีวิตเมื่อเจ้าของไม่รักสัตว์เลี้ยงของตัวเองแล้วก็นำไปทิ้งวัด โดยพระสงฆ์จะคอยดูแลให้อาหารต่อขยะมีชีวิตเพื่อมีชีวิตดำรงอยู่ต่อไป และจัดการเก็บกวาดทำความสะอาดให้กับขยะศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้พุทธสถานน่าอยู่ไม่รกรุงรังหรือสกปรก

คำสำคัญ: ขยะศักดิ์สิทธิ์; ขยะมีชีวิต; วัดในพระพุทธศาสนา

Abstract

The objective of this academic article was to study the problem of community wastes that had impact on monasteries that the community pushed the waste management to the monasteries and the monks by having the guideline for suggestion of co-solution that the beginning of monasteries was the place to make the co-activity with the community people and

developed the mind of the people to be good citizens of society. But the present monasteries become the waste dumping places that consisted of two types of wastes as living waste and holy waste. The living wastes are like undesired dogs and cats etc. The holy wastes are the broken Buddha Images, God Dolls, Ruined Dolls, god and angel portraits etc. These wastes were thrown at the monasteries because the belief of mystery that is not good for family and they believe the monks have the loving kindness to living waste. When the owners do not love their animals and throw them at the monasteries with the belief that the monks will take care and feed the living waste for better living and manage the cleaning to the holy waste so that the Buddhist places would become pleasant and clean, not to become messy and dirty.

Keywords: Holy Waste; Living Waste; Temple in Buddhism

บทนำ

วัดทางพระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจ เป็นศูนย์กลางการพัฒนาด้านจิตใจ เป็นสถานที่จัดกิจกรรมของชุมชน และเป็นที่ฝึกฝนกุลบุตรให้รู้จักรับผิดชอบทางสังคม พัฒนาคนให้เป็นคนดี อยู่ในกรอบของศีลธรรมและระเบียบของสังคม กล่าวแบบภาษาบ้าน ๆ ทั่วไปคือ “ทำคนดิบ ให้เป็นคนสุก” ฉลอง ช่วยธานี (2559) ได้อธิบายไว้ว่า “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 31 บัญญัติให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล คือ บุคคลตามกฎหมาย วัดทั้งหลายจึงอยู่ในฐานะที่ได้รับความคุ้มครองจากบรรดาบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตลอดถึงกฎหมายทั่วไป” พระศรีสิทธิวิเทศ (ธวัชชัย ธรรมชโย) และพระมหานิติมิตร รุติปญโญ (2563) ได้ให้ความหมายของวัดไว้ว่า วัด หมายถึง ศาสนสถานอันเป็นสถานที่ของพระพุทธศาสนา มีพระสงฆ์จำพรรษา มีขนาดที่ตั้งทั้งความกว้างและความยาวที่ชัดเจน สำหรับใช้ทำศาสนกิจ วัดของพุทธบริษัท มีลักษณะเป็นส่วนป้อนนารัณมัย มีทั้งตัวอาคารและเสนาสนะ เป็นสัปปายะเหมาะแก่การบำเพ็ญศีล สมาธิ ปัญญา โดยแบ่งประเภทของวัดออกเป็น 2 ประเภทคือ วัดที่ได้วิสุงคามสีมา และสำนักสงฆ์ ข้อมูลจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2566) ข้อมูลระบบทะเบียนวัดทั่วประเทศไทย ปี พ.ศ. 2566 มีวัดทั้งหมด 43,473 วัด แบ่งออกเป็นมหานิกาย 38,886 วัด ธรรมยุต 4,547 วัด จินนิกาย 16 วัด อนันมิกาย 24 วัด โดยทั่วไปแล้ววัดเป็นศูนย์รวมการทำกิจกรรมทุกอย่างของชุมชน เป็นที่พึ่งสำหรับบุคคลที่หมดสิ้นหนทาง ท้อแท้ ผิดหวัง รู้สึกพ่ายแพ้ในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์เลี้ยงแสนรัก เมื่อ

หมดค่าหมดราคาก็จะนำมามอบให้วัดเป็นผู้ดูแลต่อไป ดั้งเดิมคำกล่าวที่ว่า ดื้อนักรู้ ไม่เชื่อฟัง เดียวจะจับไปปล่อยวัดเสียเลย คำพูดดังกล่าวเป็นคำพูดที่เจ้าของพูดกับสัตว์เลี้ยง เช่น หมา แมว หนูแฮมเตอร์ เป็นต้น จากคำกล่าวทั่วไปที่ว่า ไม่มีปัญญา ไม่มีความสามารถ ทำอะไรไม่เป็นก็ไปวชนอนกินข้าวตังอยู่วัดโน้น คำพูดดังกล่าวเป็นคำพูดที่กล่าวบอกกับคนที่ไม่เอาไหน ดื้อด้น ไม่เชื่อฟัง ซึ่งหากจะมองในความคิดชาวบ้านทั่วไปนั่นก็คือ ต้องเหลือท่าเหลือเดนจึงจะไล่ให้ไปอยู่วัด เพื่อให้วัดช่วยพัฒนาจิตใจจิตใจ อบรมสั่งสอนคุณธรรมศีลธรรม และจริยธรรมให้ดีขึ้น ก่อนส่งกลับออกไปเป็นคนดีของสังคมในอนาคต ส่วนกรณีของสัตว์ต่าง ๆ ที่นำมาปล่อยที่วัดก็เพื่ออาศัยอาหารให้พวกสัตว์เหล่านั้นดำรงชีพต่อไปได้จนกว่าถึงสิ้นอายุไขของสัตว์เหล่านั้น

ขณะเดียวกันวัดก็ต้องรับขยะหรือสิ่งของเหลือใช้ที่ไม่สามารถนำไปทิ้งยังสถานที่แห่งอื่นได้ เพราะมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องอาถรรพ์ เรื่องบาป หากนำไปทิ้งสถานที่แห่งอื่นกลัวจะเกิดเรื่องอาเพศต่อตัวเองและครอบครัว จะได้รับสิ่งที่ไม่ดีเข้าตัวเองและครอบครัว จะต้องนำไปถวายวัดหรือทิ้งในขอบเขตบริเวณวัดเท่านั้น ขยะเหล่านั้นก็คือ วัตถุสิ่งศักดิ์สิทธิ์ชำรุด เช่น พระพุทธรูปคอกหัก พระพุทธรูปคอกขาด แขนขาด ตักตาลูกเทพหรือกุมารทองชำรุด ศาลพระภูมิเก่า หิ้งพระเก่า เครื่องบวงสรวงประกอบพิธีต่อชะตา สืบชะตา ล้างเคราะห์ และสะเดาะเคราะห์ เป็นต้น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ชำรุดทั้งหลายทั้งมวลจึงถูกนำไปทิ้งที่วัดกลายเป็นปัญหาของวัดที่ไม่ได้เป็นผู้ก่อขึ้นเอง แต่ต้องมาแบกรับหน้าที่ในการจัดการให้เหมาะสม ไม่กระทบต่อชีวิตและสภาพสิ่งแวดล้อมรอบวัด เพื่อให้เกิดความพึงพอใจและสบายใจทั้งพระสงฆ์ภายในวัดและญาติโยมที่อุปฐากคำชุสนับสนุนการทำงานของพระสงฆ์

ปัญหาการปล่อยทิ้งสัตว์เลี้ยง

ความน่ารักและน่าเอ็นดูของลูกสัตว์เลี้ยง โดยเฉพาะสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เช่น หมา แมว หนูแฮมเตอร์ เป็นต้น เป็นสิ่งที่เชิญชวนและยั่ววนใจให้คนหนุ่มคนสาวชี้เหงาจิตใจดี และเด็กตัวเล็ก ๆ มีความหมั่นเขี้ยว อยากหยอก อยากกอด อยากดมสัตว์เลี้ยงจำพวกนี้เอาเสียมาก ๆ ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่ตัดสินใจหาสัตว์เลี้ยงเหล่านั้นมาเลี้ยง ไม่ว่าจะเป็นการซื้อหาตามแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์เลี้ยง ร้านขายสัตว์เลี้ยง หรือขอกันปากเปล่าด้วยลักษณะความเชื่อมโยงความสัมพันธ์แบบวิถีชาวบ้านตามชนบท การดูแลสัตว์เลี้ยงขนาดเล็ก ๆ เจ้าของทุกคนที่เลี้ยงจะรู้สึกมีความสุข ทั้งกอด ทั้งดม ป้อนข้าวป้อนน้ำ พาไปวิ่งเล่นตามสถานที่สาธารณะเพื่อให้สัตว์เลี้ยงขับถ่าย ทำการเก็บขี้เช็ดเยี่ยว รวมถึงจัดหาที่นอนให้นอนในห้องนอนเดียวกันกับเจ้าของอีกด้วย ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าดูแลยิ่งกว่าลูกตัวเองเสียด้วยซ้ำ แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไป จากวันกลายเป็นเดือน จากเดือนกลายเป็นปี จากปีกลายเป็นหลายปี สัตว์เลี้ยงที่นำรักก็เติบโตขึ้น มีอายุมากขึ้นและแก่ชราไม่น่ารักเหมือนเดิม

หรือบางตัวได้มีการขยายพันธุ์ตลอดลูกออกมาเป็นครอก ๆ ทำให้เจ้าของผู้เลี้ยงไม่สามารถเลี้ยงดูได้อีกต่อไป ไม่มีเงินหรือกำลังที่จะซื้ออาหารมาเลี้ยงได้ สัตว์เลี้ยงไม่น่ารักก็ ไม่อยากจะเลี้ยงอีกต่อไป รู้สึกไม่มีความสุขจากความรักแบบเดิม กลายเป็นภาระที่ต้องมีค่าใช้จ่าย และไม่อยากเสียเงินเพื่อใช้จ่ายในส่วนที่เป็นของสัตว์เลี้ยง เช่น ค่าอาหารสัตว์ ค่ารักษาพยาบาล ค่ายาสำหรับสัตว์เลี้ยง ค่ารักษาเห็บหมัด ค่าสบู่น้ำพุอาบน้ำสัตว์เลี้ยง เป็นต้น

เมื่อถึงที่สุดของความกดดันและแบกรับภาระต่าง ๆ สำหรับคนที่หมดใจ ไม่มีความรักให้แล้ว ไม่มีความเมตตาและเอื้อยต่อลูกสัตว์เลี้ยงที่น่ารักเหมือนในวันวานที่ผ่านมาเสียแล้ว การจากลาและการแยกทางกันคือสิ่งที่ดีที่สุด การตัดสินใจแยกทางของเจ้าของสัตว์เลี้ยงที่ดีที่สุดและนิยมทำกันมากที่สุดในประเทศไทย นั่นก็คือ “นำไปปล่อยทิ้งวัด” หรือ “สถานที่สาธารณะ” เช่น สวนสาธารณะ ถนนทางหลวง โรงเรียน มหาวิทยาลัย เป็นต้น จากข้อมูลของโรเจอร์ โลหะนันท์ (2563) เลขาธิการสมาคมพิทักษ์สัตว์ไทย ได้ระบุว่า ปี พ.ศ. 2563 ประเทศไทยมีสุนัขเร่ร่อนทั่วประเทศราว 800,000 ตัว ส่วนแมวเร่ร่อนนั้นมากกว่าสุนัขราว 2 เท่า และจำนวนแมวมีมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากการจับทำหมันยากกว่าสุนัข ข้อมูลของกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข (2566) ได้มีข้อมูลระบุว่า ในปี พ.ศ. 2565 พบผู้ป่วยโรคพิษสุนัขบ้า 3 ราย และเสียชีวิตทั้ง 3 ราย สาเหตุเกิดจากการไม่ไปพบแพทย์ และไม่ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าหลังสัมผัสโรค จากโฆษณาแอร์ยี่ห้อ TRANE AIR CONDITIONING เย็นใจ ไม่ทอดทิ้ง จากช่องยูทูบ (ยูทูบ, 2556) ที่ใช้ชื่อว่า “ไอ้ลูกหมาถูกทิ้ง” สะท้อนให้เห็นว่า การนำสัตว์เลี้ยง (หมา) มาทิ้งวัดคือเรื่องปกติของคนไทย ข้อมูลจากข่าวไทยรัฐออนไลน์ (2566) วันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2566 ได้นำเสนอข่าวคนส่งของพม่าไล่ตีหมาจรจัดหน้าหมู่บ้าน เพราะถูกหมาจรจัดไล่กัดเป็นประจำเวลานำของหรือพัสดุมาส่งลูกค้าในหมู่บ้านแห่งนี้ ต่อมาถูกถ่ายคลิปจากชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านและถูกนำออกมาเผยแพร่ในโลกออนไลน์ พนมพร แส่นประเสริฐ (2563) ได้อธิบายปัญหาเกี่ยวกับแมวถูกทิ้งไว้ว่า “แมวจรจัดเกิดจากการถูกนำมาปล่อยทิ้งตามที่สาธารณะ ปัญหาเหล่านี้เกิดจากทัศนคติของเจ้าของสัตว์และนับว่าเป็นปัญหาทางศีลธรรมระดับสังคมที่สำคัญและสมควรจะพิจารณาเพื่อหาแนวทางแก้ไขต่อไป หรืออาจจะเกิดจากการละเลยสัตว์เลี้ยงจนอาจทำให้เกิดการพลัดหลงจากเจ้าของ”

ภาพที่ 1 โฆษณาลูกหมาถูกนำมาที่วัด

ปัญหาการนำสัตว์เลี้ยงมาปล่อยตามที่สาธารณะถือว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่สังคมอาจมองข้าม เพราะในประเทศไทยมีกฎหมายคุ้มครองสัตว์เลี้ยง เช่น หมา แมว เหล่านี้ แม้ว่า จะส่งเสียรบกวน ขับถ่ายส่งกลิ่นเหม็น ไล่กัดหรือทำร้ายผู้คนในสังคมก็ไม่สามารถทำร้าย สัตว์เลี้ยงจรจัดที่ไม่มีคนเป็นเจ้าของเหล่านี้ได้ เพราะถือว่าผิดกฎหมาย มีกลุ่มรักสัตว์เลี้ยง กลุ่มคนรักหมาแมว เช่น มูลนิธิวอชด็อก ไทยแลนด์ (Watchdog Thailand Foundation : WDT) เป็นต้น มีหน้าที่คอยเป็นหูเป็นตา ดูแลสัตว์เลี้ยงจรจัด และเอาผิดทางกฎหมายต่อ ผู้คนที่ทำร้ายสัตว์เลี้ยงจรจัด เช่น หมา แมว เป็นต้น โดยภาพรวมแล้วกลุ่มและมูลนิธิ เกี่ยวกับสัตว์เหล่านี้ยังไม่สามารถดูแลสัตว์ได้ทั่วถึงทั้งหมด เพราะไม่มีกำลังคนที่จะดูแลสัตว์ เลี้ยงจรจัดได้ทั้งหมดทั่วประเทศ ปัญหาสัตว์เลี้ยงจรจัดทำร้ายคนในสังคมและชุมชนเป็น ปัญหาที่ไม่มีคำตอบ คำถามคือใครจะรับผิดชอบ? เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่ายา ค่าวัคซีน ป้องกันพิษสุนัขบ้า เป็นต้น ขณะเดียวกันหากใครที่เป็นคนใช้ไม้ไล่ตีหมาจรจัด หรือใช้ หนังสติ๊กไล่ยิงเพื่อความปลอดภัยไม่ให้สัตว์เข้ามาใกล้ จะถูกกลุ่มผู้รักสัตว์เลี้ยง หมา แมว ไล่โจมตีและถล่มขึ้นมาทันที โดยใช้วิธีการประจาน เผยแพร่พฤติกรรมผ่านสื่อออนไลน์ เฟซบุ๊ก ช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ที่มีอุดมการณ์รักสัตว์เช่นเดียวกันเข้ามาช่วย โจมตีร่วมกัน ตัวอย่างเช่น “เจ้าอวาสวัดดงชะเชิงเทรา แฉภาพหัวลูกหมาโยนลงน้ำ แค้จับอาบน้ำกำจัดเห็บหมัด” (กระปุกดอทคอม, 2559) ซึ่งต่อมากลุ่มรักสัตว์เลี้ยงก็ได้ นำ ภาพหัวลูกหมาโยนน้ำของพระสงฆ์รูปดังกล่าวออกไปเผยแพร่ให้สมาชิกเข้ามาคอม เมนต์โจมตีคำพระสงฆ์ ทำให้ท่านเสื่อมเสียชื่อเสียง ประณามท่านว่าเป็นคนไม่ดี เป็นคนเลว และคำตำหนิหายากยิ่งมากมาย แต่เมื่อไปดำเนินการสืบหาความจริงของนักข่าวและผู้ ที่เกี่ยวข้องอีกหลายฝ่ายจนได้ทราบความจริงแน่ชัดว่าท่านไม่ได้ทำร้ายลูกสุนัข พระสงฆ์รูปนี้ ท่านอาบน้ำให้หมาภายในวัดแบบนี้อยู่เสมอเพื่อไล่เห็บหมัด โดยอาศัยน้ำกร่อยจากแม่น้ำ บางปะกงไล่เห็บหมัดออกจากตัวลูกหมา และเมื่อโยนลูกหมาลงไปในน้ำเสร็จ ลูกหมาก็จะ ลอยเข้าฝั่งเองได้ตามปกติ และเมื่อข้อความจริงปรากฏชัดแจ้งก็ไม่เห็นมีฝ่ายใดหรือ หน่วยงานใดออกมาทำการขอโทษหรือแถลงการณ์ขอโทษอย่างเป็นทางการ

ภาพที่ 2 คนส่งของพกไม้ไล่ตีหมาเพราะโดนไล่กัดเป็นประจำ

จากความรักความเอ็นดูที่ไม่มีวิธีการและมาตรการจัดการสัตว์เลี้ยวจรจัดที่แน่นอนชัดเจน และเจ้าของไม่สามารถแบกรับภาระค่าอาหารสัตว์เลี้ยงได้ การมอบความรักแบบนี้ก็คงเป็นไปได้เพียงแค่งิจกรรมรักสัตว์เพียงเท่านั้น ถือได้ว่าเป็นภาระของคนในสังคมและชุมชน และเป็นภาระต้องรับผิดชอบของพระสงฆ์ภายในวัดที่ต้องบริหารจัดการสัตว์เลี้ยวจรจัดรอไปก่อน เพื่อรอกะบวนการศึกษาข้อมูลวิธีการแก้ไขที่ดีและเหมาะสมจากภาครัฐ ภาคเอกชน และกลุ่มรักสัตว์เลี้ยง

ภาพที่ 3 เจ้าอาวาสหิ้วลูกหมาโยนแม่น้ำบางปะกง เพื่อกำจัดเห็บหมัด

ขยะมีชีวิต

วัดคือที่พึ่งทางใจ วัดคือที่รองรับเพื่อพัฒนาจิตใจให้กับผู้คน วัดคือที่พึ่งเมื่อคนไม่รู้ทางไปในวันที่มืดแปดด้าน ตลบอบอวนด้วยความทุกข์ที่ฝังอยู่ในกันบังของหัวใจ วัดเป็นที่พึ่งของคนและสัตว์ที่เกิดขึ้นล้มตายโลกและอาศัยโลกใบนี้อยู่ วัดเป็นเขตอภัยทานทุกชีวิตที่ต้องการมีลมหายใจอยู่รอดต่อไปในโลกนี้จะต้องมาอาศัยพึ่งใบบุญจากวัด ซึ่งก็ทำให้คนในสังคมไทยเชื่อว่า “พระสงฆ์มีความเมตตา” และ “วัดเป็นเขตอภัยทาน” อบรมสั่งสอนทั้งคนดีและคนไม่ดี ผูกคนดิบให้เป็นคนสุก พัฒนาคบให้เป็นคนดีเพื่อช่วยเหลือส่งเสริมคนดีคืนสู่สังคม ขณะเดียวกันสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ ที่เจ้าของหมตรักไม่ต้องการเลี้ยงดูอีกต่อไปก็ได้มีการแอบลักลอบนำมาปล่อยทิ้งภายในวัดเป็นจำนวนมาก เช่น หม่า แมว เป็นต้น เพราะคนคลั่งรักสัตว์เหล่านี้มีความเชื่อว่าพระสงฆ์ที่เป็นเณรานุญภายในวัดจะรับเลี้ยงต่อไปนั่นเอง โดยทำการเลี้ยงดูและให้อาหารเพื่อจุลเจือสัตว์โลกตาดำ ๆ ด้วยกัน ซึ่งในความเป็นจริงก็เป็นเช่นนั้น พระสงฆ์ก็ได้ใช้เศษอาหารบิณฑบาตที่เหลือจากฉันเพื่ออ้อมท้องในเวลาเช้าและเพลเพียงเท่านั้น เหลือจากนั้นก็นำมาแบ่งปันเผื่อแผ่ให้น้องหมา น้องแมว และถือว่าเป็นภาพติดตาของคนไทยทั่วไปที่เห็นภาพความเมตตา ช่วยเหลือสัตว์เลี้ยงที่ถูกทอดทิ้ง โดยมีพระสงฆ์ช่วยต่อชีวิตและหาอาหารมาประทังชีวิตให้สัตว์เลี้ยงถูกทอดทิ้งเหล่านั้น ข้อมูลของ ปริณูณวัน ชมเสวก (2564) ได้ให้ความคิดเห็นว่า “สุนัขจรจัด เมื่อไม่มีเจ้าของ การดำรงชีวิตก็ไม่ต่างจากสัตว์ป่า กล่าวคือ ต้องหาอาหารด้วยตนเอง ต้องต่อสู้เพื่อหาอาณาเขต และต้องดำรงเผ่าพันธุ์ด้วยการผสมพันธุ์ เมื่อสุนัขจรจัดมีได้อาศัยอยู่ในป่า เช่นเดียวกับสัตว์ป่า แต่ได้อาศัยอยู่ในเมืองสังคมที่มีมนุษย์ มีบ้านเรือน มีชุมชน จึงทำให้เกิดปัญหาในด้านต่าง ๆ เช่น สาธารณสุข สังคมและสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ” ปิยะมาศ คงถึง และคณะ (2549) ได้อธิบายไว้ว่า “ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสุนัขจรจัดร้อยละ 19.84 มีสถานภาพเป็นพระภิกษุ โดยสะท้อนให้เห็นปัญหาจากสุนัขจรจัด เช่น การถ่ายอุจจาระ/ปัสสาวะเรื้อรัง ก่อให้เกิดทัศนียภาพที่ไม่ดี นำโรคมาสู่คน ส่งเสียงดังจากการเห่าหอน สร้างความรบกวนและสร้างความรำคาญ และปัญหาอื่น ๆ”

ภาพที่ 4 หมาวัดที่อาศัยข้างกันบาตรพระซึ่งเกิดจากมีคนนำมาปล่อยทิ้ง

ความจริงลึก ๆ แล้ว พระสงฆ์ท่านก็ไม่ได้เต็มใจทำมากนัก แต่เมื่อตกระโดดพลอยใจ ก็ต้องรับเลี้ยงสัตว์ที่ถูกทอดทิ้งต่อไป เมื่อสภาพของสังคมไทยที่เห็นพระสงฆ์แลสัตว์ถูกทอดทิ้งติดตามและมีความเชื่อเช่นนั้น เจ้าของสัตว์ที่หมตรักต่อสัตว์เลี้ยงของตนเอง จึงมองว่าเป็นภาระ เป็นขยะ ซึ่งจะเรียกว่า “ขยะมีชีวิต” เจ้าของสัตว์เหล่านี้จะใช้ช่องโหว่ทางสังคม ความเมตตาของพระสงฆ์ การเป็นศูนย์กลางชุมชนและผู้นำทางจิตวิญญาณของวัด พระณเฑียรภายในวัดต้องรับเลี้ยงดูสัตว์ที่ถูกทอดทิ้งเป็นที่แน่นอน เพราะหากปล่อยทิ้งหรือทำร้ายสัตว์เลี้ยงก็จะถูกประณาม ผิดกฎหมาย โดนตำหนอกจากผู้ที่ชื่นชอบสัตว์เลี้ยง และอาจจะโดนไล่ออกจากวัดโดยญาติโยมที่อุปฐากวัด ดังนั้น จึงเป็นเรื่องปกติของเจ้าของสัตว์เลี้ยงและหมตรักแล้ว จะนำสัตว์เลี้ยงใส่กระสอบหรือถุงดำ มาทิ้งไว้ข้างอุโบสถบ้าง ข้างศาลาการเปรียญบ้าง ข้างกำแพงวัดบ้าง กลายเป็นปัญหาที่พระสงฆ์ต้องมารับผิดชอบ และหาวิธีการแก้ไขปัญหาสัตว์เลี้ยงที่ถูกทอดทิ้ง เป็นขยะมีชีวิตที่พระสงฆ์ต้องแก้ไขและเป็นปัญหาใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะยุคเศรษฐกิจตกต่ำเช่นปัจจุบันนี้ สัตว์เลี้ยงได้ถูกนำมาปล่อยวัดมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังคำพูดที่ว่า “อย่าได้อ่อนะ ว่างนอนสงาย เชื้อฟุ้ง หากทำตัวดีไม่เชื้อฟุ้ง จะเอาไปปล่อยวัดเสียเลย” คำพูดนี้สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมและความเชื่อของคนในสังคมไทย เมื่อไม่ต้องการพวกเขา (สัตว์เลี้ยง) แล้ว ก็พาไปทิ้งปล่อยวัด ปัญหาที่ตามมาคือ 1) วัดไม่สามารถรักษาความสะอาดได้ เพราะสัตว์เลี้ยงทำสกปรก พระสงฆ์ไม่สามารถบริหารจัดการและดูแลได้ทั่วถึง 2) ความปลอดภัยของญาติโยมที่มาทำบุญ ต้องคอยระมัดระวัง กลัวและกังวลจะมีหมาหรือแมววิ่งโผล่เข้ามาทำร้าย 3) ทำให้ญาติโยมบางส่วนไม่กล้าเดินทางมาทำบุญที่วัด

ขยะศักดิ์สิทธิ์

การแสวงหาโชคลาภเพื่อเสริมดวงและวาสนา ได้ถูกทำให้เชื่อจากผู้นำทางความคิด ผู้นำทางแฟชั่น เช่น ดารา อินฟลูเอนเซอร์ เนตไอดอล เป็นต้น การแสดงความศรัทธาบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่ต่าง ๆ ผ่านการนำเสนอของดาราและอินฟลูเอนเซอร์ เช่น บูชาพญานาค บูชาครุฑ บูชากุมารทอง บูชาตุ๊กตาลูกเทพ บูชาไอ้ไข่ บูชาท้าวเวสสุวรรณ ฯลฯ ความคลั่งไคล้ของแฟนคลับที่จะเดินตามรอยคนดัง บริโภคเลียนแบบตามไอดอล ดารา จึงมีการเข้าบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเก็บสะสมไม่ให้ตกเทรนด์นิยมตามสมัยนั้น ๆ ข้อมูลจากศูนย์วิจัยกิจการไทย (2551) ได้ระบุว่า “มูลค่าของธุรกิจพระเครื่องมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยคาดการณ์ว่าปี พ.ศ. 2551 จะมีมูลค่าเพิ่มขึ้นประมาณ 40,000 ล้านบาท/ปี” ข้อมูลจากข่าวไทยรัฐออนไลน์ (2560) ได้เสนอข่าวไว้ว่า “คนไทยไม่ได้คลั่งเครื่องรางของขลัง เพราะต้องการที่พึ่งทางใจในยุคข้าวยากหมากแพง แต่ตรงกันข้าม ความเพื่องฟูของธุรกิจความเชื่อสะท้อนถึงความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจ ยิ่งเศรษฐกิจเฟื่องฟู

เท่าไร ย่อมมีการแข่งขันสูงขึ้นเท่านั้น คนก็ต้องการเครื่องรางของขลังมาหนุนดวงชะตา สร้างความได้เปรียบเหนือคนอื่น เหมือนอย่างประเทศเศรษฐกิจดี ๆ เช่น ฮองกงและสิงคโปร์ มีความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยและโชคลางแรงกล้าอย่างมาก เพราะธุรกิจมีการแข่งขันกันสูงมาก”

ภาพที่ 5 พระพุทธรูปคอกขาดและกุมารทองชำรุดแตกหัก

สำหรับยุคปัจจุบันแล้วกลุ่มแฟนคลับของดาราและอินฟลูเอนเซอร์ ได้นับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในลักษณะลอกเลียนแบบพฤติกรรมของคนดัง มองวัตถุสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นแค่เพียงของสะสมตามเทรนด์นิยม เมื่อเวลาผ่านไป ความนิยมก็เปลี่ยน ความรักความหวงแหน การเอาใจใส่ก็ลดน้อยลง เป็นของสะสมที่ไม่มีมูลค่า กลายเป็นขยะที่เหลือเกินความจำเป็น เป็นส่วนเกินของชีวิต จากที่เคยรักเคยหวงแหน เช่น ตุ๊กตาลูกเทพ รูปปั้นเทพเจ้าต่าง ๆ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะกลายเป็นขยะ ซึ่งจะเรียกว่า “ขยะศักดิ์สิทธิ์” ขยะศักดิ์สิทธิ์ที่คนไม่มีความต้องการ เช่น พระพุทธรูปคอกหัก, คอกขาด, แขนขาด ตุ๊กตาลูกเทพหรือกุมารทองหรือรูปปั้นเทพเจ้าต่าง ๆ ชำรุดแตกหัก เป็นต้น จะมีจุดหมายปลายทางที่เป็นแหล่งทิ้งขยะที่เหมาะสมที่สุด คือ “วัด” เพราะเชื่อว่าเป็นสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หากทิ้งลงในถังขยะก็กลัวไม่เหมาะสม กลัวจะเป็นบาป กลัวจะมีเหตุการณ์ที่มองไม่เห็นเข้าตัว เกิดอุปทานหมู่ต่าง ๆ เกี่ยวกับความกลัวสุมเข้ามาในจิตใจ เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันนี้วัดต่าง ๆ ในประเทศไทย ต้องแบกรับภาระรองรับขยะศักดิ์สิทธิ์จากชาวบ้าน โดยเฉพาะบริเวณใต้ต้นไม้ใหญ่ ใต้ต้นไม้ใหญ่ ซึ่งกลายเป็นปัญหาให้พระสงฆ์ที่ดูแลพื้นที่ภายในวัดต้องปวดหัวในการแก้ไข ปัญหา กล่าวคือ จะทำการทำลาย ทบทิ้งให้เป็นเศษอิฐ เศษปูน เพื่อถมพื้นที่วัดให้สูงขึ้นก็ทำไม่ได้ เนื่องจากมีคำเตือนและคำกล่าวจากชาวบ้าน ซึ่งกลัวสิ่งที่ไม่เห็น สิ่งลี้ลับจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จะทำให้ชาวบ้านและชุมชนไม่สงบสุข ทำให้ชุมชนเกิดความวุ่นวาย และเหตุการณ์อื่น ๆ ที่ไม่ดีไม่งามภายในชุมชน เป็นต้น และที่สุดแล้วขยะศักดิ์สิทธิ์ก็กลายเป็นปัญหาสร้างความสกปรกให้กับวัด ทำให้ภูมิทัศน์ภายในวัดไม่สวยงาม ไม่น่าอภิมยร์นจึงใจรวมไปถึงสร้างบรรยากาศอึมครึมน่ากลัวภายในวัดอีกด้วย

แนวทางการแก้ไข

“ขยะมีชีวิตและขยะศักดิ์สิทธิ์” มีแหล่งทิ้งขยะที่เดียวกัน คือ “วัด” ซึ่งการทิ้งขยะทั้ง 2 ประเภทนี้ ทำให้พระสงฆ์ต้องแบกภาระความรับผิดชอบแก้ไขและจัดการขยะเพื่อให้มีประสิทธิภาพดีที่สุด พนมพร แสนประเสริฐ (2563) ได้ให้ความคิดไว้ว่า “การกำจัดสุนัขและแมวไม่ใช้การแก้ปัญหา เพราะปัญหาเกิดจากทัศนคติของคนไทย ดังนั้นจึงต้องแก้ไขที่ทัศนคติและผู้มีส่วนร่วมหลายฝ่ายต้องช่วยกัน การแก้ไขปัญหาย่างยั่งยืนได้จะต้องปรับทัศนคติของคนไทยให้เข้าใจว่าทุกชีวิตเสมอกัน” ดังนั้นผู้เขียนจึงพอจะเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาได้ดังนี้

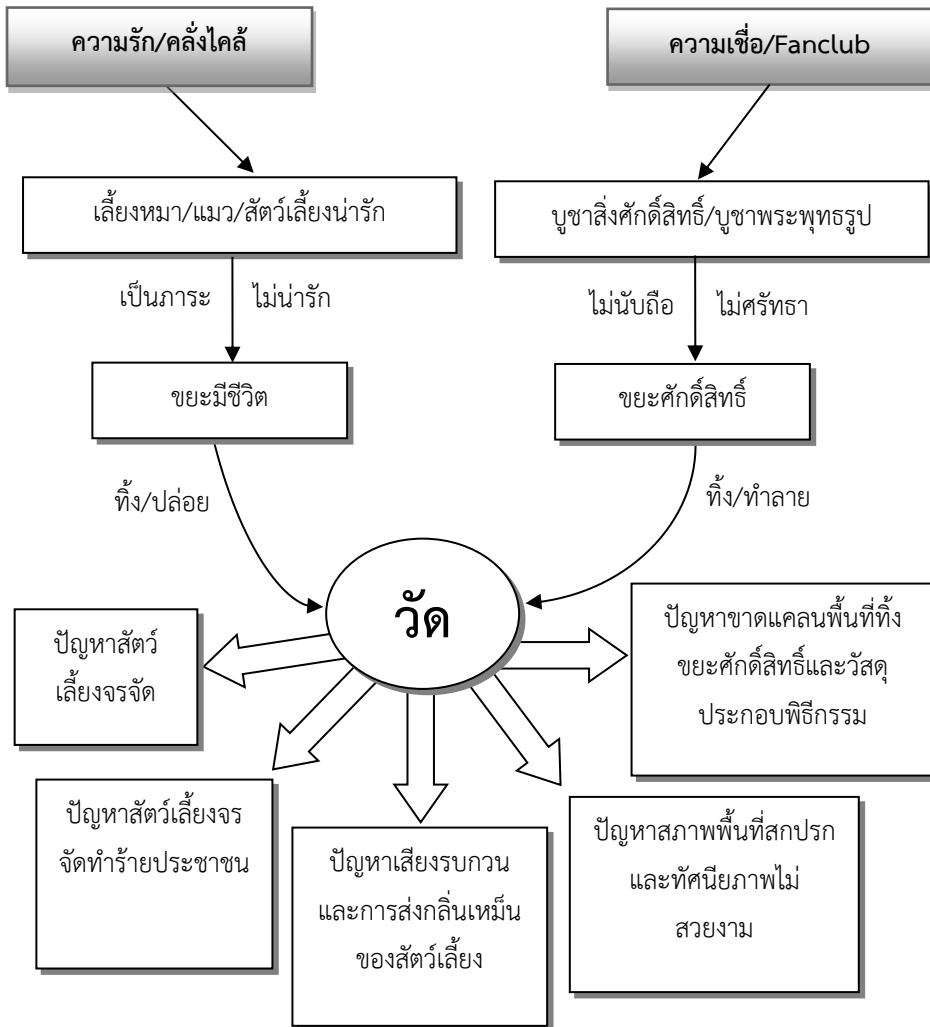
1. สร้างจิตสำนึกการรักสัตว์เลี้ยงต้องมีขอบเขต คือ มีความรักจำเป็นต้องมีกำลังและงบประมาณสำหรับซื้ออาหารเลี้ยงดู
2. ไม่เลี้ยงสัตว์มากจนเกินกำลังความสามารถ เช่น ไม่ควรเลี้ยงหมา 200 ตัว เพราะอาจจะทำให้ส่งเสียงรบกวนเพื่อนบ้าน ขาดงบประมาณซื้ออาหารเลี้ยงดู เป็นต้น
3. ทำหมันสัตว์เลี้ยงจรจัดตามวัด โดยมีปศุสัตว์อำเภอเป็นผู้รับผิดชอบ
4. การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะต้องศึกษาข้อมูลให้รอบด้าน โดยยึดหลักกาลามสูตรในทางพระพุทธศาสนา เช่น อย่าเชื่อเพราะฟังตามกันมา อย่าเชื่อเพราะชาวเล้าลือ อย่าเชื่อเพราะตรงกับความคิดของตนเอง เป็นต้น
5. ควรทำลายกำแพงความเชื่อการผลัดภาระให้วัด ต้องเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์เกิดขึ้นจากน้ำมือของมนุษย์สร้างขึ้นมา ฉะนั้น มนุษย์ก็สามารถหยุดทำลายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้เป็นเศษอิฐ เศษปูน เศษดิน คินสภาพสู่ธรรมชาติดั้งเดิมได้เช่นกัน
6. อย่างนิยมนิยมชอบตามเทรนด์และคำชักชวนของดาราและอินฟลูเอนเซอร์ (Influencer) ควรพิจารณาทบทวนไตร่ตรองให้ถี่ถ้วน คิดถึงเหตุและผล นึกถึงคำสอนของพระพุทธเจ้า “ไม่มีสิ่งใดทำให้เรารวยได้ หากเราไม่ทำงานและเก็บเงิน”

องค์ความรู้ใหม่

“ขยะมีชีวิตและขยะศักดิ์สิทธิ์” เกิดจากสาเหตุและปัจจัยที่แตกต่างกันแต่จุดหมายปลายทางสำหรับที่ทิ้งขยะเป็นสถานที่เดียวกัน คือ “วัด” กล่าวคือ “ขยะมีชีวิต” เกิดขึ้นจากความรัก ความเอ็นดู มีความมันเขี้ยวอยากเลี้ยงดู จึงทำการไปเสาะแสวงหาซื้อมาเพื่อนำมาเลี้ยง เช่น หมา แมว เมื่อเลี้ยงแล้วไม่มีกำลังเลี้ยงดู หรือสัตว์เลี้ยงไม่น่ารักเหมือนดังเก่า จึงนำไปทิ้งวัดกลายเป็นขยะมีชีวิต “ขยะศักดิ์สิทธิ์” เกิดขึ้นจากความเชื่อ ความหลงตามคนดัง หรือบุคคลที่น่าเชื่อถือในสังคม จึงทำการเข้าบูชามาไว้ครอบครอง เช่น ตึกตากลูเทพ รูปเหมือนไอ้ไข่ เมื่อความนิยมลดลง ไม่เป็นข่าว ไม่อยู่ในกระแสสังคม ก็ถูกนำไปทิ้งวัดกลายเป็นขยะศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งขยะทั้ง 2 ประเภทนี้ มีวัดเป็นจุดหมายปลายทางเพื่อทิ้งขยะ

พระสงฆ์ภายในวัดก็ไม่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะทั้ง 2 ประเภทนี้ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาสัตว์เลี้ยจรจัด ปัญหาส่งเสียงรบกวนและส่งกลิ่นเหม็น ปัญหาขยะคักดีสิทธ์และขยะจากพิธีกรรม ปัญหาสภาพพื้นที่และทัศนียภาพสกปรก เป็นต้น

ภาพที่ 6 องค์ความรู้ใหม่

สรุป

การสร้างชุดความเชื่อทางสังคมที่ทำให้เกิดภาพจำเกี่ยวกับวัดในพระพุทธศาสนาจะต้องมีสัตว์เลี้ยงที่ถูกเจ้าของทอดทิ้ง เช่น หมา แมว เป็นต้น เป็นสถานที่ทิ้งขยะคักดีสิทธ์

ที่ผู้คนไม่ต้องการ เพราะเชื่อว่าหากเก็บไว้ในบ้านเรือนอาศัย ไม่นำไปถวายวัดหรือนำไปทิ้งวัด จะเกิดอาเพศ ประสบพบเจอแต่สิ่งที่ไม่ดี มีแต่เรื่องร้าย ๆ เข้ามาในชีวิตและครอบครัว เช่น พระพุทธรูปคอกหัก คอขาด แขนขาด ตักตาถูกเทพหรือกุมารทองหรือรูปปั้นเทพเจ้าต่าง ๆ ที่ชำรุดแตกหัก เป็นต้น ชยะทั้ง 2 ประเภท เรียกว่า “ชยะมีชีวิตและชยะศักดิ์สิทธิ์” จะถูกนำมาทิ้งวัด เป็นการผลักรถและโยนปัญหาการจัดการชยะให้กับพระสงฆ์ภายในวัดแก้ไขปัญหา ซึ่งพระสงฆ์ก็ไม่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการชยะทั้ง 2 ประเภทนี้ ทำให้กลายเป็นปัญหาสะสมและยิ่งเพิ่มปัญหามากขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลต่อภูมิทัศน์ความน่าอยู่ภายในบริเวณวัด ทำให้พื้นที่วัดสกปรก หมาแมวส่งเสียงรบกวนชาวบ้านที่อยู่ใกล้วัด เกิดอันตรายจากหมากัดและต้องเพิ่มความระมัดระวัง ญาติโยมไม่กล้ามาทำบุญเพราะกลัวหมา รวมไปถึงชยะศักดิ์สิทธิ์ที่สร้างบรรยากาศความน่ากลัวภายในวัด วางระเคระกะไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย วัดโดยการนำของพระสงฆ์จึงแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามสถานการณ์ โดยอาศัยความเห็นชอบร่วมกันของชาวบ้านให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพราะอาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อเดิมที่ไปทำลายชยะศักดิ์สิทธิ์หรือจัดการชยะมีชีวิตจะส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจและความปลอดภัยของชุมชน จากความเชื่อเรื่องอาถรรพ์ และอาเพศที่มีต่อชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2566). *พยากรณ์โรคและภัยสุขภาพ พิชสู่นักบ้าอันตรายถึงชีวิต*. สืบค้น 23 มิถุนายน 2566, จาก <https://datariskcommandc.moph.go.th>
- กระปุกดอทคอม. (2559). *เจ้าอาวาสวัดดังฉะเชิงเทรา แจงภาพที่วัดถูกหมาโยนลงน้ำ แค'จับอาบน้ำก่ำจัดเห็บหมัด*. สืบค้น 23 มิถุนายน 2566, จาก <https://pet.kapook.com/view158666.html>
- ฉลอง ช่วยธานี. (2559). *ความรู้เรื่อง...ฐานะนิตบุคคลของวัด*. สืบค้น 23 มิถุนายน 2566, จาก <https://www.winnews.tv/news/2791>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2560). *ยังแข่งกันรวย คนไทยยังบ้างเครื่องรางของขลัง*. สืบค้น 23 มิถุนายน 2566, จาก <https://www.thairath.co.th/news/foreign/1159735>
- _____. (2566). *สาวอัครศิลปินส่งของพกไม่ได้ตีหมา เจอสวนกลับ “เดี๋ยวจะหวดทั้งคนทั้งหมด”*. สืบค้น 23 มิถุนายน 2566, จาก <https://shorturl.asia/dowpc>
- ปริญญาวัน ชมแสวก. (2564). *แนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสุนัขจรจัด : ศึกษากรณีที่มีการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานตรวจการแผ่นดิน.

- ปิยะมาศ คงถึง และคณะ. (2549). การศึกษาประชากรสุนัขจรจัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *เชียงใหม่สัตวแพทยสาร*. 4(1), 58-59.
- พนมพร แสนประเสริฐ. (2563). ปัญหาการทอดทิ้งสัตว์ในสังคมไทยกับแนวคิดประโยชน์นิยม. *วารสารสถาบันวิจัยพหุวัฒนธรรม*, 7(2), 176-178.
- พระศรีสิทธิวิเทศ (ธวัชชัย ธรรมชัย) และพระมหานิมิตร ฐิตปณฺโญ. (2563). วิวัฒนาการวัดใน พระพุทธศาสนา. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 7(3), 76.
- ยู ทู ป. (2556). *ลูกหมาถูกนำมาทิ้งวัด*. สืบค้น 23 มิถุนายน 2566, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=GegaGaKaMdU>
- โรเจอร์ โลหะนันท์. (2563). *แก้อย่างไร หมา-แมว จรจัดทั่วไทยกว่า 1 ล้านตัว เก็บภาษี กำจัด ไม่ใช่ทางออก*. สืบค้น 23 มิถุนายน 2566, จาก <https://shorturl.asia/IAaRo>
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2551). *เจาะลึกพลัง มูเตลู Soft Power ของไทยที่สร้างรายได้สะพัด มหาศาล*. สืบค้น 23 มิถุนายน 2566, จาก <https://thestandard.co/key-messages-mutelu-amulet-and-commercial-buddha/>
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2566). *ระบบทะเบียนวัดทั่วประเทศไทย*. สืบค้น 23 มิถุนายน 2566, จาก <http://binfo.onab.go.th/Temple/Dashboard.aspx>

การเลือกตั้งคือจุดกำเนิดของประชาธิปไตย:

ความจริงหรือวาทะทางการเมือง*

ELECTIONS ARE THE BIRTHPLACE OF DEMOCRACY :

TRUTH OR POLITICAL DISCOURSE

พระครูศรีธรรมวิเทศ (ประเสริฐ ปณัญญาโส),

พระครูศรีปริยัตยาภิณนธ์ (นพพล เขมนาวัว)

Phrakhrusridhammawidhet (Prasert Panyobhaso),

Phrakhrusripariyatyapimon (Noppol Khemanawo)

มหาวิทยาลัยมหามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: watpaknum1@gmail.com

บทคัดย่อ

โดยสภาพธรรมชาติ มนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างอิสระตามลำพังแต่ผู้เดียวได้ จะต้องมีชีวิตอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่น ๆ ติดต่อกันสัมพันธ์ซึ่งกันและกันสังคมจึงเกิดขึ้น การอยู่ร่วมกันของมนุษย์เป็นสังคมนั้นมีหลายระดับ ตั้งแต่สังคมเล็ก ๆ จนกระทั่งเป็นสังคมใหญ่คือรัฐหรือประเทศ ซึ่งการอยู่ร่วมกันนี้ จำเป็นต้องมีการจัดระเบียบสังคมให้เกิด ความสงบสุข ยุติธรรมรวมทั้งเพื่อให้เกิดการพัฒนาก้าวหน้าของสังคมอีกด้วย โดยจะต้องมีอำนาจสูงสุดในการควบคุมหรือปกครองในสังคม ซึ่งเรียกว่าอำนาจอธิปไตย ในสมัยโบราณมนุษย์มีความเชื่อในลัทธิเทวสิทธิ์หรือเทพาธิปไตย ดังนั้น หลายประเทศจึงปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตย ในการปกครองและบริหารประเทศแต่เพียงผู้เดียว แต่ต่อมัลลัทธิเทวสิทธิ์เสื่อมลงและมีความเชื่อในเรื่องที่คนในประเทศทุกคน มีสิทธิร่วมกันในการปกครองและบริหารประเทศ จึงเกิดระบอบการปกครองประชาธิปไตยขึ้น โดยที่ประชาชนทุกคนในประเทศเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และมีรัฐสภาเป็นองค์กรที่ตัวแทนของประชาชนที่มาจากการเลือกตั้งเข้าไปร่วมกันทำหน้าที่ปกครองและบริหารประเทศซึ่งประชาชนเข้าใจว่าเป็นจุดเริ่มต้นของความเป็นประชาธิปไตย ในความเป็นจริงในปัจจุบันประชาชนใช้สิทธิ์เลือกผู้แทนตนเองเพื่อเข้าไปบริหารประเทศแต่ผู้แทนเหล่านั้นกลับไม่ได้ทำตามหน้าที่ที่ความเป็นจริงแล้วต้องสนองความต้องการของประชาชน อาจกล่าวได้ว่าสิ่งเหล่านี้อาจจะเป็นเพียงวาทการเมืองเท่านั้นก็เป็นไปได้

คำสำคัญ : การเลือกตั้ง; ประชาธิปไตย; วาทะทางการเมือง

Abstract

By nature, Human beings cannot live independently alone. Must have to live together with other people, communicate with each other, so society arises. There are many levels of human coexistence as a society. from a small society until a large society is a state or a country which this coexistence It is necessary to have a social order to bring about peace and justice as well as for the advancement of society. It must have the supreme power to control or rule in society. which is called sovereignty in ancient times, human beings believed in the cult of the Sovereign or Deity. Consequently, many countries are governed by monarchy, with the monarch as the exercise of sovereignty. in ruling and administering the country solely but later, the mysticism deteriorated and there was a belief that all the people of the country have common rights in governing and administering the country Thus a democratic regime was born. whereby all people in the country own sovereignty and there is a parliament, an organization where representatives of the elected people come together to govern and administer the country, which the people understand is the beginning of democracy. In fact, nowadays people exercise their right to elect their representatives to run the country, but those representatives do not perform their duties which, in fact, meet the needs of the people. It can be said that these may only be political rhetoric.

Keywords: Elections; Democracy; Political discourse

บทนำ

การเมืองการปกครองไทย ก่อนหน้ามีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ปกครองในรูปแบบระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) มีลักษณะคล้ายกับระบอบเผด็จการ เนื่องจากกษัตริย์เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดและมีสิทธิขาดในการปกครองบริหารราชการแผ่นดิน จนกล่าวได้ว่ากษัตริย์เปรียบเสมือนเจ้าชีวิตของคนไทยทุกคน พระมหากษัตริย์ได้อำนาจมาด้วยการ สืบสันตติวงศ์หรือการปราบดาภิเษก ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการสถาปนาหรือคัดเลือกพระมหากษัตริย์ เมื่อประเทศตะวันตกขยายอำนาจเข้ามาในภูมิภาคเอเชียต่างแข่งขันแสวงหาดินแดนและแหล่งทรัพยากร อีกทั้งมองว่าประเทศอื่น ๆ ยังด้อยพัฒนาเป็นหน้าที่ของตนที่ต้องเข้าไป

เปลี่ยนแปลงผู้ปกครองของไทยในช่วงเวลานั้นตระหนักถึงภัยคุกคามของมหาอำนาจตะวันตก แต่ไม่ได้มีการต่อต้านในทางตรงข้ามพยายามผูกมิตรกับมหาอำนาจยุโรป ปฏิรูปบ้านเมืองให้ทันสมัยเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของต่างชาติ ประกอบกับ คนไทยมีโอกาสดำเนินการศึกษาจากประเทศตะวันตกทำให้รับ แนวคิด วิถีชีวิตและวัฒนธรรมแบบตะวันตกอย่างมากมาย จึงมีความคิดการปกครองบริหารประเทศในระบอบประชาธิปไตยและความคิดเรื่องนี้ปรากฏเด่นชัดในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

การเลือกตั้งจุดกำเนิดประชาธิปไตยจริงหรือ

การเลือกตั้ง คือวิธีการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้สิทธิของตนในการเลือกตัวแทนของตัวเองไม่ว่าจะเป็นบุคคลคนเดียวหรือเป็นคณะบุคคลหรือเป็นพรรคการเมือง โดยมีมุ่งหมายจะให้เป็นตัวแทนในการกิจอย่างใดอย่างหนึ่งในนามของตนเอง เมื่อพิจารณาในมิติทางการเมืองเป็นที่ยอมรับว่าการเมืองการปกครองที่ให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งคือการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเนื่องจากเห็นว่าการเลือกตั้งเป็นวิธีการที่ทำให้ประชาชนได้ใช้มติเสียงข้างมากถ่ายโอนความชอบธรรมไปยังผู้แทนของตนเพื่อใช้อำนาจหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นประชาธิปไตยกับการเลือกตั้งเป็นประเด็น ที่มีการกล่าวถึงกันอย่างมากในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นที่ถกเถียงกันว่า “การเลือกตั้งคือจุดกำเนิดประชาธิปไตย” ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันการเลือกตั้งได้รับการเรียกร้องอย่างน้อยก็ในเชิงรูปแบบว่าเป็นวิธีการที่ชอบธรรมที่สุดในการเข้าสู่อำนาจรัฐแต่ข้อเรียกร้องนี้ก็กลับไม่ได้มีการถกเถียงในเชิงเนื้อหาถึงลักษณะที่แท้จริงของความเป็นประชาธิปไตยในการดำเนินการเลือกตั้ง ตลอดจนผลที่ได้รับจากการเลือกตั้ง จึงเป็นที่น่าสนใจในการที่จะกล่าวถึงการเลือกตั้งในฐานะที่เป็นดัชนีชี้วัดความเป็นประชาธิปไตย โดยจะทำความเข้าใจเบื้องต้นถึงสำคัญของการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยก่อน จากนั้นจะได้กล่าวถึงการเลือกตั้งกับความเป็นประชาธิปไตยเพื่อพิจารณาสรุปการเป็นดัชนีชี้วัดความเป็นประชาธิปไตยของการเลือกตั้งต่อไป

การเลือกตั้ง : พื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย “ประชาธิปไตย” เป็นระบอบการปกครองที่ปวงชนเป็นอธิปัตย์ (สมยศ เชื้อไทย และวรพจน์ วิศวตพิชญ์, 2527) ซึ่งหากพิจารณาการที่มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคม บุคคลในสังคมย่อมแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ผู้ใช้อำนาจรัฐหรือผู้ปกครองกับผู้อยู่ใต้ปกครองหรือประชาชนทั่วไป (อรุณ ภาณุพงศ์, 2539) ดังนั้น ประชาธิปไตยจึงเป็นระบอบการปกครองที่เป็นการปกครองตนเองของผู้อยู่ภายใต้การปกครองหรือประชาชนนั่นเอง อย่างไรก็ตามเนื่องจากผู้อยู่ใต้ปกครองหรือ

ประชาชนที่กล่าวนี้มีลักษณะเป็นนามธรรมซึ่งหมายถึงประชาชนทุกคน ประชาธิปไตยย่อมหมายความว่า ประชาชนผู้อยู่ใต้ปกครองทุกคนล้วนเป็นผู้มีอำนาจปกครองแต่ในความเป็นจริงแล้วจะให้ทุกคนปกครองประเทศไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ประชาธิปไตยจึงกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นการปกครองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนผู้อยู่ภายใต้การปกครองโดยการกำหนดให้มีผู้ใช้อำนาจอธิปไตยหรือผู้ปกครองมาจากประชาชนหรือโดยความยินยอมของประชาชนด้วยลักษณะดังกล่าวของระบอบประชาธิปไตย การปกครองโดยผู้อยู่ภายใต้ปกครองหรือประชาชนจะเป็นจริงได้ก็โดยการให้ประชาชนผู้อยู่ภายใต้การปกครองมีส่วนร่วมในการสร้างเจตนารมณ์ ซึ่งสามารถดำเนินการได้ 2 วิธีหลัก ๆ คือ (ปรีดี พนมยงค์, 2528)

1. การสร้างเจตนารมณ์ด้วยวิธีให้ประชาชนแสดงมติโดยตรง เป็นวิธีการที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “ประชามติ” กล่าวคือเป็นการให้ประชาชนออกเสียงโดยตรงในการปกครองบ้านเมืองทั้งการบัญญัติกฎหมาย การแต่งตั้งและการควบคุมรัฐบาลและการแต่งตั้งตุลาการอย่างไรก็ตามสำหรับบ้านเมืองที่มีประชากรน้อย ๆ เช่น นครรัฐเอเธนส์ในยุคกรีกโบราณประชาชนสามารถประชุมกันได้ทั่วถึงเพื่อออกเสียง แต่สำหรับบ้านเมืองที่มีประชากรมากหลายหมื่น หลายแสนหรือหลายล้านคน ย่อมเป็นการยากที่จะจัดให้ประชาชนประชุมได้อย่างทั่วถึงเพื่อออกเสียงแสดงมติโดยตรงในกิจการปกครองบ้านเมืองทุก ๆ อย่างได้ ดังนั้นเมื่อการแสดงประชามติโดยการให้ประชาชนออกเสียงโดยตรงในการปกครองบ้านเมืองเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก จึงมีวิธีสร้างเจตนารมณ์ของประชาชนผ่านผู้แทนที่ประชาชนเป็นผู้เลือก ในขณะที่การแสดงประชามตินี้ยังคงได้รับการสงวนไว้เพื่อให้ประชาชนมีมติโดยตรงเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับกฎหมาย หรือนโยบายที่สำคัญๆ เช่น การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

คำว่า “ประชามติ” ที่ให้ความหมายกันในปัจจุบันจึงหมายถึงการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองโดยตรงในการมีมติในเรื่อง กฎหมายหรือนโยบายที่สำคัญหรือที่เรียกว่า “Referendum” หรืออาจเป็นการออกเสียงประชามติต่อสถานะหรือการกระทำของบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือที่เรียกว่า “Plebiscite” มิได้ หมายถึงการมีส่วนร่วมโดยให้ประชาชนปกครองตนเองโดยตรงตาม ความหมายดั้งเดิมของการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยตรง (La Democratic Directed) (ประเจิดอักษร ลักษณะ, 2549)

2. การสร้างเจตนารมณ์ด้วยวิธีให้ประชาชนแสดงมติผ่านผู้แทนซึ่งประชาชนเป็นผู้เลือกเป็นวิธีการที่เรียกโดยทั่วไปว่า “การเลือกตั้ง” กล่าวคือ เป็นวิธีการที่ให้ประชาชนในเขตหนึ่ง ๆ ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้แทนมาปกครองบ้านเมืองแทนตนทั้งการแสดงมติในสภาผู้แทนราษฎรหรือรัฐสภาเพื่อบัญญัติกฎหมาย ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งถอดถอนรัฐบาลควบคุมรัฐบาลในการปฏิบัติ รัฐกิจตลอดจนบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้ง

ศาลและมืองค์การแต่งตั้งถอดถอนตุลาการ โดยวิธีแสดง มติผ่านผู้แทนนั้นอาจมีได้ 2 แบบ คือ 1. เป็นการเลือกผู้แทนโดยตรง หรือ 2. เป็นการเลือกผู้แทนโดยทางอ้อม การเลือกผู้แทนโดยตรงเป็นกรณีที่ประชาชนผู้เลือกตั้งได้เลือกผู้แทนไปทำหน้าที่แทนตนโดยปราศจากคนกลาง (Sans Intermediaries) นั่นเอง ส่วนการเลือกผู้แทนโดยอ้อมนั้นเป็นกรณีที่ประชาชนผู้เลือกตั้งได้เลือกผู้แทนไปทำหน้าที่แทนตนโดยผ่านคนกลาง กล่าวคือ เป็นการที่ประชาชนผู้เลือกตั้งได้เลือก ตัวแทนให้ออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎรแทนตนชั้นหนึ่งก่อน แล้วตัวแทนจึงเลือกผู้แทนราษฎรอีกชั้นหนึ่ง (ดำริห์ บุรณะนนท์, 2544) เช่น ราษฎรเลือกผู้แทนตำบลก่อนแล้วผู้แทนตำบลจึงเลือกผู้แทนราษฎร เป็นต้น จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การจะบรรลุเป้าหมายของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ก็คือการให้ผู้อยู่ภายใต้ปกครองหรือประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างเจตนารมณ์ในการปกครองบ้านเมือง แต่โดยเหตุที่การปกครองบ้านเมืองที่มีประชากรจำนวนมากๆ จะดำเนินการให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วม ร่วมในการปกครองบ้านเมืองด้วยตนเองย่อมเป็นการยากลำบาก ด้วยเหตุนี้วิธีที่เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย ก็คือการให้ประชาชนเลือกตั้งผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตน โดยถือว่าการเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่ง ความเป็นประชาธิปไตย เพราะการเลือกตั้งเป็นการชี้ให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของประชาชนนั่นเอง (บุญศรี มิวังศ์อุโฆษ, 2536)

การเลือกตั้งกับความเป็นประชาธิปไตย ดังได้กล่าวแล้วว่าการเลือกตั้งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่สำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะการเลือกตั้งเป็นวิธีการที่แสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยแต่บ้านเมืองใดจะมีการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยหรือไม่ หรือจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับว่าบ้านเมืองนั้นมีการเลือกตั้งหรือไม่เท่านั้น ทั้งนี้ เนื่องจากการเลือกตั้งจะต้องมีหลักเกณฑ์พื้นฐานของการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยด้วย ในขณะเดียวกันการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยก็ต้องประกอบด้วยหลักการที่สำคัญของความเป็นประชาธิปไตยอีกด้วย หลักการพื้นฐานของการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยการพิจารณาว่าการเลือกตั้งในบ้านเมืองใดเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ต้องพิจารณาหลักการพื้นฐานของการเลือกตั้งที่สอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานของความเป็นประชาธิปไตย ดังนี้ (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2539)

1. หลักการเลือกตั้งโดยตรง ดังได้กล่าวแล้วว่าการเลือกตั้งผู้แทนอาจเป็นการเลือกตั้งโดยตรงหรือโดยทางอ้อม แต่อย่างไรก็ตามการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรตามหลักประชาธิปไตยเรียกร้องให้ต้องเป็นการเลือกตั้งโดยตรง กล่าวคือ ระหว่างประชาชนผู้ออกเสียงเลือกตั้งกับประชาชนผู้รับการเลือกตั้ง ตลอดจนระหว่างการลงคะแนนออกเสียงเลือกตั้งกับผลการนับคะแนนเสียงเลือกตั้งจะต้องไม่มีบุคคลใดหรือการตัดสินใจใด ๆ มาแทรกกลางหรือที่เรียกว่าปราศจากคนกลางนั่นเอง เนื่องจากการเลือกตั้งโดยตรงนี้ถือว่า

เป็นการแสดงออกซึ่งเจตนารมณ์ที่แท้จริงของประชาชนและเมื่อได้แสดงออกไปแล้วก็ไม่มีผู้ใดอีกที่จะมีอิทธิพลต่อผลการเลือกตั้งได้อีก

2. หลักการเลือกตั้งโดยทั่วไป หลักการนี้เป็นหลักการที่เห็นว่าโดยหลักแล้วประชาชนทุกคนสามารถเข้าร่วมการเลือกตั้งได้ ทั้งนี้เนื่องจากแต่เดิมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งอาจมีการจำกัดหรือตัดบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเหตุผลทางการเงิน หรือการชำระภาษี หรือการศึกษา เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม หลักการเลือกตั้งโดยทั่วไปนี้ไม่ได้หมายความว่า จะไม่สามารถจำกัดขอบเขตเกี่ยวกับสิทธิในการเลือกตั้งได้เลย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สิทธิเลือกตั้งไม่เคยเป็นการเลือกตั้งโดยทั่วไปอย่างแท้จริงเลย เพราะอย่างน้อยที่สุดเราก็เห็นได้ด้วยประสบการณ์ว่ามีชาวคนไทยทุกคนจะมีสิทธิเลือกตั้ง (ธนิกาญจน์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา, 2549) ทั้งนี้ เนื่องจากการกำหนดอายุขั้นต่ำของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เป็นต้น ด้วยเหตุนี้การจำกัดขอบเขตของสิทธิเลือกตั้งย่อมทำได้ ตราบเท่าที่ยอมรับกันว่ามีเหตุผลเพียงพอไม่ขัดต่อหลักการเลือกตั้งโดยทั่วไป

3. หลักการเลือกตั้งโดยเสรี เป็นหลักที่ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งก็ตีประชาชนผู้มีสิทธิในการสมัครรับเลือกตั้งก็ตี สามารถแสดงออกซึ่งสิทธิของตนโดยปราศจากการใช้กำลังบังคับหรือความกดดันทางจิตใจตลอดจนการใช้อิทธิพลใด ๆ ต่อการตัดสินใจในการออกเสียงเลือกตั้งหรือสมัครรับเลือกตั้ง ดังนั้น การใช้อิทธิพลใด ๆ ครอบงำการตัดสินใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งจนเห็นได้ชัดว่าขัดต่อหลักการเลือกตั้งโดยเสรีแล้วย่อมเป็นสิ่งต้องห้ามไม่ว่าจะเป็นการกระทำของภาครัฐหรือบรรดาเอกชนต่าง ๆ ก็ตาม

4. หลักการเลือกตั้งโดยเสมอภาคเป็นหลักที่เรียกร้องให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งมีความเท่าเทียมหรือเสมอภาคกันในการเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งคนหนึ่งจะมีสิทธิพิเศษมากกว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งคนอื่นไม่ได้ในส่วนของผู้มีสิทธิเลือกตั้งคือการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเสียงเท่ากันและคะแนนเสียงทุกเสียงต้องมีน้ำหนักเท่ากัน เช่น เมื่อเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งแล้วไม่ว่าจะยากจนหรือร่ำรวยหรือ มีกำเนิดอย่างไรก็มีสิทธิเท่าเทียมกันในส่วนของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งคือการเสมอภาคกันในการแข่งขันการเลือกตั้ง เช่น ผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดก็ต้องเป็นผู้ที่สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้ รวมถึงการที่รัฐจะต้องให้หลักประกันความเสมอภาคเท่าที่จะทำได้ในการแข่งขันเลือกตั้งด้วย เช่น การแบ่งเขตเลือกตั้งหรือการกำหนดและควบคุมค่าใช้จ่ายในการแข่งขันเพื่อให้ได้รับเลือก เป็นต้น

5. หลักการเลือกตั้งโดยลับเป็นหลักการที่เรียกร้องให้การจัดการเลือกตั้งจะต้องดำเนินการในลักษณะที่จัดคุหาเลือกตั้งโดยไม่มีผู้ใดนอกจากผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเท่านั้นที่ทราบ ทั้งนี้เพื่อเป็นการให้หลักประกันในเรื่องการเลือกตั้งโดยเสรีเพราะการกำหนดให้ประชาชนผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเท่านั้นที่รู้ว่าตนได้ลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใด ทำให้ประชาชนผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งไม่ต้องกังวลผลใด ๆ ที่จะตามมาจากการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของตนไม่ต้องเกรงกลัวต่ออิทธิพลใด ๆ เนื่องจากไม่มีใครทราบว่ตนลงคะแนนให้กับผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด จากหลักการพื้นฐานของการเลือกตั้งที่กล่าวมาข้างต้นเราจะเห็นได้ว่าการเลือกตั้งในบ้านเมืองที่ เรียกตัวเองว่าเป็นประชาธิปไตยอาจไม่มีความเป็นประชาธิปไตยโดยแท้จริงเลยก็ได้หากการเลือกตั้งในบ้านเมืองนั้นขาดเสียซึ่งหลักการพื้นฐานของการเลือกตั้งในระบบประชาธิปไตย นอกจากนี้แม้การเลือกตั้งจะเป็นเงื่อนไขที่สำคัญของความเป็นประชาธิปไตย แต่การปกครองบ้านเมืองที่ได้ชื่อว่าเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงยังมีส่วนประกอบสำคัญที่จะขาดเสียมิได้เช่นกัน

ส่วนประกอบสำคัญของความเป็นประชาธิปไตย ประชาธิปไตยคืออะไร มีลักษณะอย่างไร ได้กล่าวโดยสังเขปไว้บ้างแล้วในตอนต้น ในส่วนนี้เพียงแต่ต้องการเน้นย้ำให้เห็นว่าความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงนั้นยังมีส่วนประกอบสำคัญที่จะขาดเสียมิได้ ทั้งนี้ เพราะสิ่งที่ต้องระวังและเป็นอันตรายต่อการปกครองในระบบประชาธิปไตย คือ เจตนารมณ์ของผู้นำซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้แทนของประชาชนเบี่ยงเบนจนแตกต่างไปจากเจตนารมณ์ของประชาชนซึ่งจะนำไปสู่ระบอบการปกครองแบบเผด็จการในรูปแบบประชาธิปไตยด้วยเหตุนี้ในระบบประชาธิปไตยที่แท้จริงจะต้องมีหลักการควบคุมการใช้อำนาจ ซึ่งทำได้หลายทาง (สมยศ เชื้อไทย และวรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2527) เช่น

1. หลักการแบ่งแยกอำนาจ ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองให้บทเรียนว่า “อำนาจมีแนวโน้มที่จะทำให้คนเสียอำนาจเด็ดขาดทำให้คนเสียอย่างเด็ดขาด” (Power Tends To Corrupt, Absolute Power Corrupts Absolutely) (ปรีดี เกษมทรัพย์, 2535) ดังนั้น แม้บุคคลหรือคณะบุคคลที่บริหารบ้านเมืองจะได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชนตามวิถีทางประชาธิปไตยก็ตาม การใช้อำนาจอย่างพอเหมาะพอควรจะเป็นไปได้ก็แต่โดยการจัดการของรัฐในลักษณะที่ให้อำนาจหนึ่งหยุดยั้งอีกอำนาจหนึ่ง การแบ่งแยกอำนาจให้ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ สามารถควบคุมตรวจสอบ และยับยั้งซึ่งกันและกันได้ ก็จะทำให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจ ระหว่างกัน

2. หลักสิทธิของมนุษยชน ในบ้านเมืองที่เป็นประชาธิปไตยทั้งหลายต่างยอมรับความเป็นอิสระของปัจเจกบุคคลในการที่จะพัฒนาบุคลิกภาพของตนตามความประสงค์ของบุคคลนั้น ๆ ด้วยเหตุนี้ บ้านเมืองจึงต้องให้ความเคารพต่อแดนแห่งสิทธิและเสรีภาพ

ของปัจเจกบุคคล โดยเฉพาะสิทธิในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน อนามัย สิทธิและเสรีภาพ เหล่านี้เป็นสิ่งที่จะพรากไปไม่ได้ (Unalienable Right) หลักนี้เป็นข้อผูกมัดไม่ให้ผู้มีอำนาจทำตามอำเภอใจหรือใช้อำนาจเกินขอบเขต

3. หลัก The Rule of Law (กฎของกฎหมาย) เป็นหลักการปกครองโดยกฎหมาย หรือที่ในระบบกฎหมายไทยเรียกกันโดยทั่วไปว่าหลักนิติธรรม ซึ่งแม้จะยังมีความเห็นที่แตกต่างกันอยู่ในส่วนที่เกี่ยวกับความหมายและขอบเขตที่แน่ชัดของหลัก The Rule of Law แต่ก็เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าหลัก The Rule of Law นี้คือสาระอันเป็นแก่นของรัฐธรรมนูญ ประชาธิปไตยที่ถือว่าบ้านเมืองจะต้องปกครองโดยกฎหมายไม่ใช่โดยคนเพราะสังคมจะอยู่ได้โดยสงบสุข สมาชิกของสังคมก็ต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์บางประการ อาจจะกฎเกณฑ์ตามจารีต กฎเกณฑ์ทางศีลธรรม กฎเกณฑ์ทางศาสนา ที่สำคัญคือกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้ปกครองบ้านเมืองในระบบประชาธิปไตยก็ต้องใช้อำนาจหน้าที่ตามหลัก The Rule of Law เพื่อเป็นการประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจตามอำเภอใจ (Arbitrary Power) ของผู้ปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ปกครองจะมีอำนาจสั่งการให้ประชาชนกระทำการ หรือละเว้นไม่กระทำการ อย่างใดอย่างหนึ่งได้ต่อเมื่อมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้อำนาจอย่างชัดเจน และจะต้องใช้อำนาจนั้นภายในกรอบที่กฎหมายกำหนดไว้

4. หลักการเคารพสิทธิของเสียงส่วนน้อย กล่าวโดยทั่วไป ระบบประชาธิปไตยคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิเข้าร่วมในการปกครองประเทศ แต่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการปกครองประเทศระหว่างผู้อยู่ใต้ปกครองก็ดีหรือระหว่างผู้ปกครองกับผู้อยู่ใต้ปกครองก็ดีไม่อาจเป็นจริงได้เพราะผู้มีสิทธิในทางการเมืองย่อมมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ดังนั้น เพื่อให้ใกล้เคียงกับอุดมคติที่มีอยู่ การปกครองในระบบประชาธิปไตยจึงเป็นการปกครองโดยเสียงข้างมาก (Majority Rule) เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนจำนวนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ อย่างไรก็ตามแม้จะยอมให้เสียงข้างมากปกครองเสียงข้างน้อย แต่การปกครองโดยเสียงข้างมาก มิได้เป็นการแสดงออกว่าการตัดสินใจโดยเสียงข้างมากจะต้องเสมอไป หลักการนี้จึงต้องใช้ควบคู่ไปกับการปกป้องคุ้มครองเสียงข้างน้อย (Protection of Minority) ด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อผูกมัดไม่ให้มีการใช้อำนาจไปตามอำเภอใจโดยวิธีการพวกมากลากไปตามผลประโยชน์หรือกระแสนิยมของพวกตนอย่างสุดโต่ง ในขณะเดียวกันเสียงข้างน้อยจะอ้างหลักนี้เพื่อคุ้มครองตนแล้วกระทำการอะไรก็ได้นั้นก็ไม่ต้อง การให้เสียงข้างมากเป็นฝ่ายตัดสินใจบนพื้นฐานของการเคารพเสียงส่วนน้อยจึงเป็นการดำเนินการเพื่อประโยชน์ของประชาชนทั้งหมดให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขโดยไม่มีการเอาเปรียบกันจนนำไปสู่การสร้างความขัดแย้งในสังคมมากเกินไปกล่าวโดยสรุปคือเสียงข้างมากและเสียงข้างน้อยต้องประกอบเข้า

ด้วยกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นการยอมรับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันบนความขัดแย้งภายใต้ความอดทน (Tolerance) ต่อความเห็นของฝ่ายตรงกันข้าม ซึ่งเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งของความเป็นประชาธิปไตย (Roussillon, 1994)

ข้อสังเกตส่งท้าย การให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งในระบบประชาธิปไตยก็เพราะการเลือกตั้งเป็นเงื่อนไขพื้นฐาน ที่สำคัญในการให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้แสดงออกซึ่งเจตนารมณ์ภายใต้ความชอบธรรมไปยังผู้แทนของตนเพื่อใช้อำนาจอธิปไตยตามที่ได้รับมอบหมาย อย่างไรก็ตามการที่จะกล่าวถึงขนาดว่าประชาธิปไตยหมายถึงการเลือกตั้งหรือต้องมีการเลือกตั้งจึงจะเป็นประชาธิปไตย จะเป็นกล่าวถึงการเลือกตั้งเพียงในเชิงรูปแบบว่าเป็นวิธีการที่ชอบธรรมที่สุดในการเข้าสู่อำนาจรัฐของผู้แทนที่ไปทำหน้าที่ ผู้ปกครองเท่านั้น แท้ที่จริงแล้ว การให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งในระบบประชาธิปไตย ต้องตระหนักด้วยว่าการเลือกตั้งนั้นเป็นการดำเนินการภายใต้หลักการเลือกตั้งโดยตรง หลักการเลือกตั้งโดยทั่วไป หลักการเลือกตั้งโดยเสมอภาค หลักการเลือกตั้งโดยเสรีและหลักการเลือกตั้งโดยลับอย่างแท้จริงหรือไม่ เนื่องจากหลักการเลือกตั้งเหล่านี้มุ่งหมายที่จะส่งเสริมเสรีภาพและความเสมอภาคอันเป็นพื้นฐานของความเป็นประชาธิปไตย หากการเลือกตั้งหรือระบบการเลือกตั้งของบ้านเมืองใดไม่สอดคล้องกับหลักการเลือกตั้ง ดังกล่าวก็จะยังผลให้การเลือกตั้งนั้นไม่ใช่ว่าการเลือกตั้งในระบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

นอกจากนี้การแสดงออกซึ่งความเป็นประชาธิปไตยยังต้องพิจารณาในเชิงเนื้อหาถึงลักษณะที่แท้จริงของความเป็นประชาธิปไตยประกอบด้วย แม้บ้านเมืองใดบ้านเมืองหนึ่งจะปกครองโดยแสดงออกถึงความชอบธรรมในการเข้าสู่อำนาจรัฐผ่านกระบวนการการเลือกตั้งแต่บ้านเมืองนั้นจะได้ชื่อว่าปกครองในระบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงหรือไม่ก็อยู่ที่การดำรงไว้ซึ่งความเป็นประชาธิปไตยภายใต้การควบคุม ตรวจสอบใช้อำนาจภายใต้หลักการแบ่งแยกอำนาจที่สมดุลเหมาะสม โดยเคารพต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามหลัก The Rule of Law รวมถึงต้องมีการเคารพต่อเสียงส่วนน้อยเพื่อให้เกิดการยอมรับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันบนความขัดแย้ง หากขาดซึ่งส่วนประกอบเหล่านี้ก็เป็นที่ยากที่จะกล่าวถึงบ้านเมืองนั้นมีการปกครองในระบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงเช่นกัน ยิ่งกว่านั้นการเลือกตั้งที่มีคุณค่าอันจะถือได้ว่าเป็นการเลือกตั้งในระบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงต้องเป็นการเลือกตั้งที่สามารถเชื่อมั่นในประชาชนได้ว่าจะเลือกผู้แทนที่มีความเหมาะสมที่สุด

ด้วยเหตุด้วยผล โดยตระหนักถึงประโยชน์ของตนเองและของบ้านเมืองเป็นสำคัญ แต่เราได้เรียนรู้จากประสบการณ์แล้วว่าในการใช้สิทธิเลือกตั้งแต่ละครั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งกลับเป็นปัจจัย ภายนอกเสียส่วนใหญ่ เช่น ภาพลักษณ์กระแสนิยม ชื่อเสียง

เรียงนามหรือแม้แต่ความมีเสน่ห์ในรูปร่าง หน้าตาของผู้สมัครรับเลือกตั้งรวมไปถึงการให้สิ่งจูงใจหรือสินน้ำใจ ตลอดจนความสัมพันธ์ทางครอบครัวหรือทางอาชีพ เป็นต้น การเลือกตั้งจึงเป็นการเลือกโดยมีการใช้เหตุใช้ผลจริง ๆ น้อยมากทำให้ลดทอน คุณค่าของการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยไปไม่น้อย คุณค่าของการเลือกตั้งที่แสดงออกถึงความ เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงยังถูกลดทอนลงไปอีก เมื่อเราพิจารณาผลที่เกิดขึ้นจากการเลือกตั้ง กล่าวคือ

1. โดยประวัติศาสตร์แล้วถือว่าการสืบทอดตำแหน่งโดยความสัมพันธ์ทางสายเลือด เป็นวิธีการที่ นิยมแพร่หลายอย่างมากในการเข้าสู่ตำแหน่งหรือการมีอำนาจทางการเมือง แต่หากพิจารณาอย่างจริงจัง ปรากฏว่า แม้ว่าปัจจุบันความสัมพันธ์ทางสายเลือด จะไม่สามารถนำมาใช้ในทางกฎหมายเพื่อเข้าไปสู่การ มีตำแหน่งหรืออำนาจทางการเมือง แต่เราก็พบว่าแท้จริงแล้วความสัมพันธ์ทางสายเลือดยังคงมีบทบาท สำคัญในการเข้าสู่ตำแหน่งหน้าที่การงานระดับสูง ๆ ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน รวมไปถึงการดำรงตำแหน่งที่มาจากการเลือกตั้งด้วย เราไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าผู้แทนระดับต่าง ๆ ที่มาจากการเลือกตั้ง มีจำนวนไม่น้อยล้วนได้รับการเลือกมาจากบุคคลในครอบครัวเดียวกัน จากรุ่นสู่รุ่นเลยทีเดียว

2. นอกจากการเข้าสู่ตำแหน่งหรือการมีอำนาจทางการเมืองโดยความสัมพันธ์ทางสายเลือดแล้ว การให้สิ่งจูงใจหรือสินน้ำใจจนนำไปสู่การทุจริตการเลือกตั้งที่เราเรียกจนคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีว่าการซื้อสิทธิขายเสียงนั้น แสดงให้เห็นจากผลของการเลือกตั้งว่าการซื้อขายตำแหน่งเพื่อเข้าสู่อำนาจทางการเมืองยังคงดำรงอยู่ตลอดเวลาจากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการเลือกตั้งซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าเป็นวิธีการที่ชอบธรรมที่สุดในการเข้าสู่ตำแหน่งหรืออำนาจทางการเมืองกลับให้ผลลัพธ์ที่ไม่แตกต่างจากการปกครองที่มีได้ เป็นประชาธิปไตยแต่อย่างใดเลย ดังนั้นแม้ในปัจจุบันจะปฏิเสธไม่ได้ว่าการเลือกตั้งยังเป็นวิธีการให้ได้มา ซึ่งผู้ปกครองที่ดีกว่าวิธีการอื่น ๆ เท่าที่เคยมีมาแต่การให้คุณค่าการเลือกตั้งเพียงแค่นี้ในเชิงรูปแบบว่าเป็นวิธีการที่ชอบธรรมที่สุดในการเข้าสู่อำนาจรัฐจนนำไปสู่บทสรุปว่า “ประชาธิปไตยหมายถึงการเลือกตั้ง การเลือกตั้งคือประชาธิปไตย” ก็เท่ากับขาดการถกเถียงในเชิงเนื้อหาถึงลักษณะที่แท้จริงของความเป็นประชาธิปไตยในการดำเนินการเลือกตั้งตลอดจนผลที่ได้รับจากการเลือกตั้งจนนำไปสู่การบิดเบือนความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงได้

หลักสำคัญของประชาธิปไตย

หลักความเสมอภาค

ความเสมอภาคทางการเมืองประชาชนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างเท่าเทียมกัน รูปแบบจัดแสดง การ์ตูนเคลื่อนไหว Animation แสดงหลักความเสมอภาคทางการเมืองผ่านประชาชนทุกระดับทุกอาชีพที่ต่างมีหนึ่งสิทธิหนึ่งเสียงเท่าเทียมกัน

ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจประชาชนทุกคนต้องไม่ถูกกีดกันในการประกอบอาชีพการประกอบการต้องเป็นไปอย่างเสรีเป็นธรรมไม่มีการผูกขาดทางการค้ารูปแบบการจัดแสดง การ์ตูนเคลื่อนไหวแสดงหลักความเสมอภาคทางเศรษฐกิจผ่านเรื่องราวของประชาชนคนหนึ่งซึ่งสามารถเปลี่ยนอาชีพได้อย่างอิสระเสรี

ความเสมอภาคทางโอกาสบุคคลสามารถจะได้รับการศึกษา การรักษาพยาบาล และการให้บริการจากรัฐอย่างเท่าเทียมกันรูปแบบการจัดแสดง การ์ตูนเคลื่อนไหว แสดงหลักความเสมอภาคทางโอกาสผ่านภาพเปรียบเทียบการได้รับโอกาสที่เท่าเทียมกันแม้ว่าจะต่างฐานะกัน

หลักสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่

สิทธิ คือ อำนาจอันชอบธรรม หรือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองรูปแบบการจัดแสดง การ์ตูนเคลื่อนไหว แสดงหลักสิทธิเปรียบเทียบผ่านเรื่องราวการเคารพสิทธิซึ่งกันและกันบนท้องถนน โดยรถยนต์คันหนึ่งที่กระทำละเมิดสิทธิของรถคันอื่นที่มา ก่อน

เสรีภาพ คือ การมีอิสระที่จะกระทำสิ่งใด ๆ โดยต้องไม่ละเมิดเสรีภาพของผู้อื่นรูปแบบการจัดแสดง การ์ตูนเคลื่อนไหว Animation แสดงหลักเสรีภาพการเคารพเสรีภาพซึ่งกันและกันของเพื่อนที่อาศัยร่วมห้องเดียวกัน

หน้าที่ คือ สิ่งที่บุคคลต้องปฏิบัติหรืองดเว้นจากการปฏิบัติบุคคลย่อมมีสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ซึ่งการใช้สิทธิ เสรีภาพต้องไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น และต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนภายใต้กฎหมายรูปแบบการจัดแสดง การ์ตูนเคลื่อนไหว Animation แสดงหลักหน้าที่ผ่านอาชีพแต่ละอาชีพที่แต่ละบุคคลในสังคมพึงปฏิบัติตามหน้าที่ของตน

หลักนิติธรรม

การใช้กฎหมายเป็นหลักในการบริหารประเทศ บุคคลทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องใช้กฎหมายต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติรูปแบบการจัดแสดง การ์ตูนเคลื่อนไหว Animation แสดงหลักนิติธรรมผ่านตาชั่งความยุติธรรมเท่าเทียมกันแม้ว่าอีกฝ่ายจะมีอำนาจฐานะมากกว่าอีกฝ่ายก็ตาม

หลักการใช้เหตุผล

คือ การใช้หลักเหตุผลมาเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ และหากมีการตัดสินใจปัญหาด้วยการออกเสียงต้องยอมรับมติของเสียงข้างมาก แต่ต้องเคารพสิทธิของเสียงส่วนน้อย รูปแบบการจัดแสดง การ์ตูนเคลื่อนไหว Animation แสดงหลักการใช้เหตุผลผ่านการลงมติเสียงเลือกทาสีห้องใหม่ของนักเรียนห้องหนึ่งโดยอาศัยหลักเหตุผลและเสียงข้างมากในการตัดสินใจแต่ไม่ละเลยเสียงข้างน้อย

หลักการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรง เช่น การออกเสียงประชามติ การเสนอถอดถอน ฯลฯ ทางอ้อม เช่น การเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่บริหารประเทศแทนตน

ทางตรง คือการใช้สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เช่น การแสดงความคิดเห็น การออกเสียงประชามติ การขอรับรู้ข้อมูลข่าวสารราชการ การชุมนุม การร้องทุกข์ ส่วนราชการทางอ้อม คือ การเลือกตั้งตัวแทน เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ไปทำหน้าที่ในการออกกฎหมายและบริหารประเทศ รูปแบบการจัดแสดง การ์ตูนเคลื่อนไหว Animation แสดงหลักการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการคัดเลือกหัวหน้าห้องคนใหม่ หากเลือกคนไม่ดีเข้าไปเป็นตัวแทนจะทำให้เดือดร้อน ดังนั้น ควรเลือกตั้งตัวแทนที่ดีเข้าไปทำหน้าที่แทนตน

สรุป

การเลือกตั้ง คือวิธีการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้สิทธิของตนในการเลือกตั้งตัวแทนของตัวเองไม่ว่าจะเป็นบุคคลคนเดียวหรือเป็นคณะบุคคลหรือเป็นพรรคการเมือง โดยมีมุ่งหมายจะให้เป็นตัวแทนในภารกิจอย่างใดอย่างหนึ่งในนามของตนเอง เมื่อพิจารณาในมิติทางการเมืองเป็นที่ยอมรับว่าการเมืองการปกครองที่ให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งคือการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเนื่องจากเห็นว่าการเลือกตั้งเป็นวิธีการที่ทำให้ประชาชนได้ใช้มติเสียงข้างมากถ่วงโอนความชอบธรรมไปยังผู้แทนของตนเพื่อใช้อำนาจหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย แต่การจะพัฒนาประเทศชาติบ้านเมืองตามคำที่ให้ไว้กับประชาชนก็อาจจะต้องคู่กันต่อไปหรือให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ หากทำไม่ได้หรือไม่ได้ทำก็คงเป็นเพียงวาทกรรมหรือข้ออ้างทางการเมืองเพื่อกำดำรงตำแหน่งเท่านั้น

เอกสารอ้างอิง

- Roussillon, H. (1994). *Le conseil constitutionnel* (2nd ed). Paris, Dalloz.
- ดำรงห์ บุรณะนนท์. (2544). *การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนิกาญจน์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา. (2549). *การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. (2536). *ปัญหาการพัฒนาทางการเมืองไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเจิดอักษร ลักษณ. (2549). *ประชาธิปไตยในวิถีชีวิตไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แม่แจ่ม.
- ปรีดี พนมยงค์. (2528). *การเมืองในระบอบประชาธิปไตยไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2535). *ประชาธิปไตยกับชนชั้นกลาง*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2539). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: พินน.
- สมยศ เชื้อไทย และวรพจน์ วิสสุตพิชญ์. (2527). *แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ : มิตราการพิมพ์.
- _____. (2527). *แนวคิดเรื่องชนชั้นนำและการศึกษาโครงสร้างอำนาจชุมชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรุณ ภาณุพงศ์. (2539). *หลักเศรษฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โรงเรียนประชาสงเคราะห์.

วิชฌา ปรมา โรคา : การเสริมสร้างหลักโภชนาการในภัตตาหารสำหรับ
พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*
JIGHACCHA PARAMA ROGA: ENHANCING THE PRINCIPLES OF NUTRITION
FOR LUNCH OF STUDENT MONKS AT
MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY

พระมหาบัณฑิต ปณฺธิตเมธี

Phramaha Bundit Punthitamethee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: bundit.cha@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอการเสริมสร้างหลักโภชนาการสำหรับพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโภชนาการปฏิบัติทั้งในส่วนของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชน เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้นำข้อมูลและความรู้ต่าง ๆ ไปใช้ประโยชน์เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพให้แก่พระนิสิต เพราะความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนา พระสงฆ์ และสังคมไทย มีความเกี่ยวเนื่องอย่างลึกซึ้งต่อกัน ทั้งในการดำเนินชีวิต วิถีปฏิบัติและการส่งเสริมให้สังคมสงบสุขและมั่นคง เพื่อพระสงฆ์ไม่ต้องอาพาธด้วยโรคเรื้อรัง ดังที่กำลังประสบปัญหาในปัจจุบัน และเพื่อให้พระนิสิตจะมีสุขภาพที่ดี รวมไปถึงการปรับเปลี่ยนในการประพฤติกกรรมต่าง ๆ สำคัญ คือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านโภชนาการ ทั้งในส่วนพฤติกรรมการฉันอาหารและน้ำปานะของพระนิสิตเอง และพฤติกรรมการใส่บาตรและถวายอาหารของพุทธศาสนิกชน เพื่อไม่ให้ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพหรือโรคภัยที่ทันทันเป็นอยู่ จนกลายเป็นปัญหาโรคเรื้อรังที่ยากต่อการดูแลรักษา เช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคไขมันในเลือดสูง และโรคมะเร็ง ฯลฯ ซึ่งสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งมาจากอาหารทำบุญตักบาตรของพุทธศาสนิกชนที่ยังขาดความรู้ในหลักโภชนาการ และไม่ตระหนักถึงผลเสียต่อการเจ็บป่วยของพระสงฆ์ โดยมักจะถวายอาหารที่เค็มจัด หวานจัด หรือมันจัด การถวายอาหารที่มีรสเค็มจัดจะทำให้เป็นโรคความดันโลหิตสูง ส่วนอาหารที่หวานจัดจะทำให้เสี่ยงต่อโรคเบาหวาน และอาหารที่มันจนเกินไปจะทำให้เป็นโรคไขมันในเลือด ดังนั้นเพื่อเป็นการเสริมสร้างหลักโภชนาการให้พระนิสิตมีสุขภาพที่ดี

จึงจำเป็นต้องมีความรู้และความเข้าใจเป็นอย่างดีในการการเสริมสร้างโภชนาการที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย และเอื้อต่อพระธรรมวินัยและการเรียนของพระนิสิตต่อไป

คำสำคัญ: โภชนาการ; ภัตตาหารเพล; พระนิสิต

Abstract

Objectives of this research article were to improve nutritional principles for lunch of student monks at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, and to increase knowledge and understanding of nutritional practices among both monks and Buddhists. Subsequently, everyone involved can benefit from this information, so the health of the student monks will improve. Buddhism, monks, and Thai society are interrelated in terms of lifestyle, practices, and the promotion of a peaceful and stable community. As a result, monks will no longer have to suffer from chronic diseases, and student monks will be healthier because they will change their behavior, such as their diet, both in terms of food and drink. Buddhists will also adjust their behavior when offering food to the student monks so that it does not aggravate the existing health problems or diseases until they become chronic and difficult to treat, such as diabetes, high blood pressure, hyperlipidemia, and cancer. These diseases are induced in part by the food offered to monks by Buddhists who still do not understand nutrition principles and are unaware of the detrimental impacts on illness. They frequently offer food that is too salty, overly sweet, or overly oily. Food that is very salty can cause hypertension, whereas food that is overly sweet can increase the risk of diabetes, and food that is overly oily can cause hyperlipidemia. Therefore, in order to enhance the nutritional principles for the health of student monks' health, it is essential to have a solid understanding and knowledge of a nutrition that is beneficial to the body and conducive to the Dhamma Vinaya and the study of student monks.

Keywords: Nutrition; Lunch; Student Monks

บทนำ

อาหารเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ร่างกายจะเจริญเติบโตมีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์เมื่อได้รับอาหารที่เพียงพอและมีคุณค่าทางโภชนาการครบถ้วน ปัจจุบันภาวะโภชนาการเกินและโรคอ้วนเป็นปัญหาทางโภชนาการที่มีเพิ่มมากขึ้นและเป็นสาเหตุของโรคต่าง ๆ เช่น โรคหัวใจและหลอดเลือด ความดันโลหิตสูง เบาหวาน ไขมันในเลือดสูงและโรคเมตาบอลิก (นพวรรณ เปียชื่อ และคณะ, 2552) ปัญหาสุขภาพเหล่านี้ เกิดจากการบริโภคอาหารที่ไม่เหมาะสม ซึ่งโรคติดต่อไม่เรื้อรังเหล่านี้เป็นสาเหตุของการเสียชีวิตที่สำคัญ พฤติกรรมการบริโภคอาหารจึงมีความสำคัญต่อสุขภาพร่างกายเป็นอย่างมาก ภาวะโภชนาการที่ดีมีส่วนช่วยให้ร่างกายแข็งแรงและจิตใจเข้มแข็ง ไม่ท้อแท้ เหนื่อยง่าย และมีผลต่อการทำงานและการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พุทธชาติ สอนจันทร์, 2550)

พระพุทธศาสนานั้นมีคำสอนเกี่ยวกับการกินและการบริโภคปัจจัย 4 เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การกินอาหารหรือการกินข้าว โดยเฉพาะของมนุษย์นั้นจำเป็นที่จะต้องมีการจริยธรรม มีพุทธจริยศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนามีข้อความที่ยืนยันถึงความจริงข้อนี้ไว้เช่นกันว่า สัตว์ทั้งปวงดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยอาหาร แสดงให้เห็นว่า พระพุทธศาสนานั้นมีความสัมพันธ์กับการกิน นอกจากนี้ยังปรากฏข้อความที่เป็น คำสอนอื่น ๆ อีกที่แสดงถึงการให้ความสำคัญแก่การกินและยังมองการกินให้เป็นสิ่งที่ นอกจากจะเป็นการให้ประโยชน์เฉพาะอาหารแล้วยังมุ่งให้เป็นกิจกรรมที่มีผลต่อการพัฒนา ด้านจิตใจอีกด้วย การสั่งสอนธรรมของพระพุทธเจ้า ทรงมุ่งผลในทางปฏิบัติให้ทุกคน จัดการกับชีวิตที่เป็นอยู่จริง ๆ ในโลกนี้เริ่มแต่บัดนี้เช่น ทรงสอนมนุษย์ให้รู้จักตนเอง รู้จักร่างกายและจิตของตน จะได้บำรุงรักษาร่างกายและจิตใจให้ดำรงอยู่อย่างปกติ สุขการนำหลักพุทธธรรมมาร่วมในกระบวนการดูแลสุขภาพให้ร่างกายและจิตใจอยู่ในสภาพปกติคือ การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม พระสาวกของพระพุทธเจ้า ได้ให้สมญานามพระองค์ว่า ทรงเป็นนายแพทย์ผู้รักษาโรค ดังปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา การบริโภคอาหารมีส่วนสำคัญทั้งโดยตรงต่อสุขภาพะ ทั้งกาย ใจ สังคมและจิตปัญญาของประชากรและทั้งยังเป็น หนึ่งในปัจจัยสี่สำคัญในการเกิดของโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (สันต์สัม ปัตตะวนิช และคณะ, 2559) สุขภาพเป็นเรื่องที่ทุกคนควรเอาใจใส่ดูแลส่งเสริม และปกป้องปัจจัยพื้นฐาน และปัจจัยแวดล้อมที่มีผลต่อสุขภาพ ปัจจัยพื้นฐานสุขภาพ ได้แก่ การกินอยู่ นอน ทำงาน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงสำคัญในยุคปัจจุบัน ก่อปัญหาสุขภาพที่ขาดความรู้ ความ เข้าใจ ความตระหนักรู้ และความเชื่อที่ไม่เหมาะสมต่อสุขภาพ ปัจจัยแวดล้อม เช่น บริการ ทางการแพทย์ การปนเปื้อนในอาหาร การบริโภคอาหารที่ไม่ได้สัดส่วนการบริโภคเกิน ส่งผล ต่อสุขภาพและโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (พรเทพ ศิริวนารังสรรค์ และคณะ, 2558)

อาหารเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินชีวิตเพราะอาหารทำให้มนุษย์ เจริญเติบโต และมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง อาหารจึงเป็นสิ่งที่ จำเป็นสิ่งที่ มนุษย์ขาดมิได้ (วิโรจน์ นาคชาตรี, 2555) การบริโภคอาหารให้ มีความพอประมาณ มีเหตุ มีเหตุผลโดยมีความรู้ทางวิชาการ เป็นความรู้ที่ทำให้รู้และ เข้าใจถึงขีดความสามารถของ ตนในการบริโภคอาหาร เช่น ความรู้ทางโภชนาการที่ทำให้ ทราบถึงปริมาณที่เหมาะสม ครบถ้วน ประเภทของอาหาร หลักการเลือกอาหารปลอดภัย อาหารที่ให้โทษกับร่างกาย การปรุงอาหารที่ช่วยสงวนรักษาคุณค่าทางอาหารและกำจัดพิษ ตกค้างในอาหาร อาหารที่ไม่ควรรับประทานเมื่อร่างกายอยู่ในช่วงที่อ่อนแอหรือเจ็บป่วย ด้วยโรคใดโรคหนึ่ง จนทำให้ สามารถวิเคราะห์ถึงคุณค่าของอาหารและความจำเป็นในการ บริโภคและเรียงลำดับ ความสำคัญได้

พระสงฆ์และสามเณรเป็นประชากรกลุ่มหนึ่งที่มีแนวโน้มมีปัญหสุขภาพมากขึ้น โดยพบว่า ปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคของพระสงฆ์ คือ ภาวะไขมันในเลือดสูง ภาวะน้ำหนัก เกินและโรคอ้วน การสูบบุหรี่ น้ำตาลในเลือดสูง และความดันโลหิตสูง ปัจจัยหลักที่ทำให้ พระสงฆ์มีความเจ็บป่วยและเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรังต่าง ๆ เช่น โรคความดันโลหิตสูงไขมัน ในเลือดสูง และโรคเบาหวานนั้น ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการฉันทอาหารที่ไม่ถูกหลัก โภชนาการ เป็นอาหารที่มีรสหวานจัด เค็มจัด และมีไขมันมากเกินไป รวมถึงการมีกิจกรรม ประจำวันที่เคลื่อนไหวร่างกายน้อย หากพระสงฆ์พิจารณาฉันทอาหารในสัดส่วนปริมาณ ที่เพียงพอ และเหมาะสมตามหลักโภชนาการ ร่วมกับการบริหารกายที่ถูกต้อง และพิจารณาว่า มีความรอบรู้ในการจัดภัตตาหารถวายหรือดื่กบาตรด้วยเมนูสุขภาพ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็น และสำคัญในการสื่อสารให้เกิดการรับรู้ เข้าใจ และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันใน การดูแลและส่งเสริมสุขภาพ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่ดำเนินการจัด การศึกษาให้กับพระภิกษุสามเณรทั่วประเทศ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการเสริมสร้าง หลักโภชนาการในภัตตาหารเพล สำหรับพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย ด้วยมุ่งหวังว่าพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจะได้รับ โภชนาการจากการฉันทภัตตาหารเพล เพื่อนำไปสู่การมีภาวะโภชนาการที่ดี สุขภาพดี และ ลดความเสี่ยงในการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในอนาคต

หลักโภชนาการและสุขภาพ

หลักโภชนาการ เป็นแนวปฏิบัติเกี่ยวกับอาหารการกิน ที่อ้างอิงถึงวิทยาศาสตร์ ประยุกต์แขนงหนึ่งว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างอาหารกับกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับสุขภาพและการเจริญเติบโตของสิ่งมีชีวิต (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) หรือกล่าวอีกนัย

หนึ่งได้ว่าหลักโภชนาการให้ความสำคัญกับการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างอาหารและสุขภาพของร่างกาย ทั้งในแง่ปริมาณและสัดส่วนของสารอาหารที่ร่างกายควรได้รับเพื่อนำไปใช้เป็นพลังงานในการเสริมสร้างและซ่อมแซมส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ถ้ากระบวนการดังกล่าวนี้อยู่ในสถานะสมดุลก็จะส่งผลให้ร่างกายเป็นปกติสุขและมีสุขภาพที่ดี อย่างไรก็ตาม ความต้องการพลังงานและสารอาหารต่าง ๆ ของร่างกายในแต่ละวันจะมีความแตกต่างกันและเปลี่ยนแปลง โดยขึ้นอยู่กับอายุ เพศ ภาวะสุขภาพ สภาวะแวดล้อมในการดำรงชีวิต วัฒนธรรมประเพณี และความเชื่อเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร เป็นต้น นอกจากนี้หลักโภชนาการยังครอบคลุมถึงเรื่องสารพิษต่าง ๆ ที่ปนเปื้อนมากับอาหาร ซึ่งอาจก่อผลเสียให้กับผู้บริโภคทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

ถ้าทุกคนมีความรู้เรื่องโภชนาการก็จะช่วยให้เลือกบริโภคอาหารได้อย่างถูกต้อง มีสุขภาพเป็นปกติ มีภูมิคุ้มกันโรค และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักโภชนาการโดยภาพรวมจึงเน้นถึงประเด็นการบริโภคอาหารที่เหมาะสมต่อความจำเป็นในการดูแลรักษาสุขภาพให้เป็นปกติ ทั้งนี้สารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกายสามารถจำแนกได้เป็น 6 ชนิด คือ คาร์โบไฮเดรต ไขมัน โปรตีน วิตามิน เกลือแร่ และน้ำ แต่ละชนิดจะมีหน้าที่และคุณสมบัติเฉพาะตัวแตกต่างกัน แต่มีความสัมพันธ์กันในการสร้างเสริมสุขภาพร่างกาย เช่น คาร์โบไฮเดรต ไขมัน และโปรตีนนั้นร่างกายต้องการในปริมาณมากเพราะเป็นอาหารที่ให้พลังงาน ส่วนวิตามิน เกลือแร่ และน้ำนั้นร่างกายต้องการในปริมาณน้อยและไม่ให้พลังงาน (เนตรนภิส ธีระวัลย์ชัย, 2554) อาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายจะเป็นอาหารที่ถูกสุขลักษณะ มีคุณค่าทางโภชนาการมีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของร่างกาย ปราศจากสารพิษหรือสารปลอมปนในขนาดที่จะเป็นอันตรายแก่สุขภาพ

โดยหลักโภชนาการเมื่อร่างกายบริโภคอาหารเข้าไปจะก่อให้เกิดพลังงานซึ่งร่างกายจะนำพลังงานเหล่านี้ไปใช้สร้างและซ่อมแซมเนื้อเยื่อต่าง ๆ ใช้ในการทำงานของกล้ามเนื้อและประสาท นอกจากนี้ยังใช้เป็นพลังงานความร้อนในการรักษาความอบอุ่นให้แก่ร่างกาย อย่างไรก็ตาม ถ้าได้รับพลังงานจากอาหารมากเกินไปเกินความต้องการ ร่างกายจะเก็บพลังงานนั้นไว้ในรูปของไขมัน และถ้าได้รับพลังงานมากกว่าที่ร่างกายต้องการใช้จะเป็นเวลานานปริมาณไขมันในร่างกายจะเพิ่มขึ้น ทำให้น้ำหนักตัวเพิ่ม เกิดโรคอ้วน ในทางตรงข้ามถ้าร่างกายได้รับอาหารที่ให้พลังงานน้อยกว่าที่ต้องการ จะใช้พลังงานที่เก็บสะสมไว้ทำให้น้ำหนักตัวลด พฤติกรรมการบริโภคอาหารของแต่ละคนจึงส่งผลต่อปริมาณของสารอาหารที่ร่างกายได้รับ การย่อยและการดูดซึมอาหารการนำสารอาหารไปใช้และการขับถ่าย ปัจจัยเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อภาวะโภชนาการของแต่ละบุคคล ซึ่งจำแนกได้เป็นภาวะโภชนาการดีและภาวะทุพโภชนาการ ภาวะโภชนาการดีเป็นภาวะที่ร่างกายได้รับสารอาหารทุกชนิดครบถ้วน มีสัดส่วนและปริมาณที่ถูกต้องตามความต้องการของร่างกาย

ทำให้มีสุขภาพดี ในขณะที่ภาวะทุพโภชนาการเป็นภาวะที่ร่างกายได้รับสารอาหารจำเป็นในปริมาณที่ไม่ถูกต้องเป็นเวลานาน ๆ จนส่งผลให้เกิดความผิดปกติทั้งทางร่างกายและจิตใจ เนื่องจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ

1. ภาวะขาดสารอาหาร เกิดจากการที่ร่างกายได้รับสารอาหารไม่เพียงพอกับความต้องการของร่างกาย เช่น ภาวะขาดโปรตีน ขาดพลังงานหรือขาดสารอาหารจำพวกธาตุเหล็ก ไอโอดีน และวิตามินต่าง ๆ สาเหตุของการขาดสารอาหารมีหลายประการ เช่น ผู้บริโภคขาดความรู้ทางโภชนาการหรือมีความเชื่อที่ผิด ๆ ซึ่งขึ้นกับวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละสังคม หรือผู้บริโภคมีสถานะทางเศรษฐกิจไม่ดีพอ ไม่สามารถซื้ออาหารที่มีคุณภาพและปริมาณให้เพียงพอความต้องการของร่างกาย

2. ภาวะที่มีสารอาหารเกิน เกิดจากการได้รับสารอาหารมากเกินไป หรือไม่สมดุลเป็นเวลานาน ๆ เช่น ได้รับสารอาหารที่ให้พลังงานมากเกินไป จะมีการสะสมส่วนเกินไว้ในรูปของไขมัน ทำให้เกิดโรคอ้วนและโรคอื่น ๆ เช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ โรคมะเร็ง เป็นต้นนอกจากนี้การบริโภคอาหารที่ปนเปื้อนสารพิษก็จะเป็นปัจจัยให้เกิดโรคต่าง ๆ (เนตรนภิส อีระวัลย์ชัย, 2554)

ประเด็นที่น่าเป็นห่วงในปัจจุบันประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากประเทศเกษตรกรรมไปเป็นประเทศกึ่งอุตสาหกรรม ทำให้ส่งผลกระทบต่อสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการดำรงชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่อาศัยในชุมชนเมือง ที่ต้องมีชีวิตและการทำงานที่เร่งรีบและแข่งขัน ทำให้ต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกินไปตามรูปแบบสังคมสมัยใหม่ กินอาหารนอกบ้านมากกว่าปรุงอาหารกินเอง ทำให้ง่ายต่อการเกิดภาวะทุพโภชนาการ ทั้งภาวะขาดสารอาหารบางชนิดและภาวะที่มีสารอาหารเกิน จนกระทั่งก่อให้เกิดโรคภัยต่าง ๆ มากมาย ซึ่งไม่เพียงแต่ประชาชนทั่วไปเท่านั้นที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเป็นโรค แต่พระสงฆ์สามเณรก็ได้รับผลกระทบต่อประเด็นภาวะทุพโภชนาการด้วย เพราะต้องพึ่งพาอาหารจากญาติโยมในการดำรงชีวิตประจำวัน จึงยากจะหลีกเลี่ยงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบริโภคของคนไทยโดยรวม

ประเด็นโภชนาการและสุขภาพของพระนิกาย

พระพุทธเจ้าทรงก่อตั้งคณะสงฆ์ขึ้นมาเพื่อให้พระสงฆ์ได้เกื้อกูลกันและกันและช่วยชี้ทางบรรเทาทุกข์ให้กับพุทธศาสนิกชน โดยเงื่อนไขขั้นต้นของผู้จะมาเป็นพระในพุทธศาสนาต้องเป็นผู้ที่มีความเลื่อมใสโดยแท้จริง มีความตั้งใจที่จะสละทางโลก คือสละสมบัติทั้งปวงตัดความห่วงใยจากเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจทั้งหลาย เมื่อบวชแล้วแม้ว่าพระสงฆ์จะมีความเป็นอยู่ที่ต่างจากฆราวาส แต่ในความเป็นจริงพระสงฆ์ไม่ได้แยกตัวอย่างเด็ดขาดออกจากฆราวาส เพราะตามพระธรรมวินัยเมื่ออุปสมบทเป็นภิกษุแล้วไม่สามารถจะประกอบอาชีพ

ได้ ต้องอาศัยปัจจัย 4 ที่เป็นเครื่องดำรงชีวิตจากฆราวาส เพราะพระสงฆ์สามเณรยังต้องกินอยู่เพื่อบำรุงชีวิตและร่างกาย ยังต้องการเครื่องนุ่งห่มเพื่อกันความร้อนเย็น ยังต้องมีที่อยู่อาศัยกันแดดกันฝน และยังต้องการหยูกยาเพื่อป้องกันรักษาความเจ็บไข้ในร่างกาย สิ่งจำเป็นทั้งหลายเหล่านี้พระสงฆ์สามเณรจะเที่ยวหาโดยใช้ทุนทรัพย์ซื้อหรือแลกเปลี่ยน เช่นฆราวาสไม่ได้ เพราะได้สละบรรดาทรัพย์สมบัติแล้ว จึงเป็นหน้าที่ของผู้เป็นฆราวาสที่จะต้องจัดหาให้แก่พระสงฆ์ด้วยจิตศรัทธา ด้วยสิ่งของที่ฆราวาสมีอยู่แล้ว หรือซึ่งอาจจะจัดหามาได้ด้วยกำลังทุนทรัพย์ (พระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินฺทปญฺโญ), 2543) ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนจึงยังมีความผูกพันใกล้ชิดกันมาโดยตลอด

อีกประการหนึ่งพระสงฆ์เป็นผู้ที่ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วนำมาสั่งสอนผู้อื่นให้รู้ตาม นับว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของสถาบันพระพุทธศาสนา (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2551) และมีความสำคัญอย่างยิ่งในการอบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่พุทธศาสนิกชน การอยู่ในเพศบรรพชิตจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอันเป็นกรอบกำหนดให้มีวิถีชีวิตที่แตกต่างจากฆราวาส ไม่สามารถปฏิบัติหรือเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกับฆราวาส จากอดีตที่ผ่านมาจึงพบว่าพระสงฆ์เป็นกลุ่มบุคคลที่มีโอกาสน้อยในการเข้าถึงระบบบริการด้านสุขภาพ นอกจากนั้นพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ยังอยู่ในระดับต่ำ ได้แก่ การบริโภคอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ ขาดการตรวจสุขภาพประจำปี และข้อจำกัดในการออกกำลังกายของพระสงฆ์ เป็นต้น ประเด็นปัญหาสุขภาพของพระสงฆ์จึงปรากฏเป็นปัญหาที่รุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ

เหตุปัจจัยสำคัญของปัญหาสุขภาพพระสงฆ์ คือการฉันอาหารที่ไม่ถูกหลักโภชนาการ เนื่องจากเงื่อนไขที่การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ต้องพึ่งพิงอาหารที่ญาติโยมใส่บาตรหรือนำมาถวาย พระสงฆ์ไม่สามารถจัดทำหรือจัดหาอาหารที่จะฉันได้เอง ยิ่งในปัจจุบันการจัดเตรียมอาหารใส่บาตรมุ่งเน้นความสะดวกรวดเร็วเป็นหลัก ซึ่งอาหารสำเร็จโดยลืมนึกถึงคุณค่าทางโภชนาการ ยิ่งเป็นสาเหตุให้พระสงฆ์เกิดการเจ็บป่วยได้มาก อาหารที่ญาติโยมนำมาถวายหรือใส่บาตรประจำวัน ถึงแม้ว่าเป็นอาหารที่ดีที่สุดในความคิดเห็นของญาติโยม แต่อาจจะมิมีคุณค่าทางโภชนาการน้อย หรืออาจจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพของพระสงฆ์ ดังนั้นพระสงฆ์จำนวนมากจึงตกอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคต่าง ๆ เนื่องจากต้องฉันอาหารเหล่านี้เป็นประจำ ถ้าหากญาติโยมต้องการให้พระสงฆ์มีสุขภาพดี และสามารถทำประโยชน์ให้แก่พระพุทธศาสนาและสังคมไทยได้เต็มที่ตามศักยภาพที่มีอยู่ ญาติโยมควรที่จะคิดก่อนใส่บาตร โดยให้ความสำคัญแก่การเสริมสร้างสุขภาพของพระสงฆ์มากกว่าการทำบุญตามใจชอบของตนเอง รู้จักเลือกอาหารที่มีคุณค่า

ทางโภชนาการสำหรับพระสงฆ์สุขภาพของพระสงฆ์จะเป็นอย่างไรล้วนขึ้นอยู่กับอาหารที่ญาติโยมใส่บาตรและทำบุญเป็นสำคัญ

โดยหลักโภชนาการเราทุกคนควรบริโภคอาหารให้ครบ 5 หมู่ คือ โปรตีน คาร์โบไฮเดรต ไขมัน วิตามิน และแร่ธาตุ และมีความหลากหลาย โดยเลือกบริโภคอาหารอย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อความต้องการในแต่ละวัยเพื่อให้ได้รับสารอาหารที่ร่างกายต้องการครบถ้วน ผู้ที่รับประทานอาหารถูกหลักโภชนาการจะช่วยเพิ่มภูมิคุ้มกันโรค ลดปัญหาสุขภาพ และอยู่อย่างมีคุณภาพ เพราะอาหารกับสุขภาพมีความเกี่ยวข้องกันอย่างมาก โรคภัยไข้เจ็บหลายอย่างเป็นผลมาจากการรับประทานอาหารด้วยส่วนหนึ่ง ด้วยเหตุนี้จึงควรหันมารับประทานอาหารเพื่อสุขภาพกันมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพมีมากมายหลายแนวคิด และแนวคิดหนึ่งที่จะสร้างสุขภาพที่ดีอย่างยั่งยืน ก็คือแนวทางกินอย่างสมดุลกับวิถีการดำเนินชีวิต หมายถึงการบริโภคอาหารและการใช้ชีวิตให้มีความสมดุลซึ่งกันและกัน ทั้งนี้อาหารที่สมดุลหมายถึงความหลากหลาย ต้องรับประทานอาหารให้ครบทั้ง 5 หมู่ อยากรับประทานอาหารอย่างเดิมซ้ำ ๆ กันไม่ยอมเปลี่ยน หรือรับประทานอาหารอยู่ประเภทเดียว และต้องรับประทานในสัดส่วนที่พอเหมาะ นั่นก็คือการพิจารณาสัดส่วนอาหารให้เหมาะกับวัย ขนาดของร่างกาย และพฤติกรรมการใช้ชีวิตของแต่ละคน

ในสังคมไทยสาเหตุของโรคที่พระสงฆ์เป็นกันมาก มักเกิดจากพฤติกรรมกาบริโภคอาหารและการออกกำลังกาย การที่พระสงฆ์ต้องฉันอาหารตามแต่ญาติโยมหรือผู้มีจิตศรัทธาจัดถวาย ทำให้ไม่สามารถหลีกเลี่ยงอาหารที่อาจมีผลต่อสุขภาพได้ เช่น อาหารที่มีไขมันสูงหรืออาหารที่มีรสจัดสำหรับกิจวัตรด้านการออกกำลังกายของพระสงฆ์มีการปฏิบัติได้น้อย เพราะกลัวผิดต่อพระธรรมวินัย รวมทั้งขาดการแนะนำในการปฏิบัติตนด้านการออกกำลังกายที่ถูกต้อง (ยุพยง พรหมโบล และคณะ, 2548) รวมถึงพฤติกรรมสุขภาพอื่น ๆ ที่ไม่เหมาะสมของพระสงฆ์ เช่น สูบบุหรี่ ดื่มน้ำอัดลม ดื่มเครื่องดื่มชูกำลัง และยังขาดความรู้ในการดูแลสุขภาพตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับที่นักวิชาการสาธารณสุขท่านหนึ่งของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ให้สัมภาษณ์ถึงประเด็นที่น่าสนใจ คือ ยารักษาโรคแผนปัจจุบันแม้จะมีความก้าวหน้า แต่ยาเหล่านั้นก็ได้แค่รักษาโรคเท่านั้น ไม่สามารถรักษาสุขภาพของเราได้ อาหารที่ดีต่างหากที่สามารถรักษาสุขภาพของเราได้ เพียงแต่เรากินอาหารให้ครบ 5 หมู่เป็นประจำเราก็จะได้รับสารอาหารที่จำเป็นในการบำรุงรักษาสุขภาพของเราให้ดีแล้ว เราจึงต้องหันมามองดูว่าเราจะบริโภคอาหารอย่างไร จึงจะดูแลสุขภาพของเราได้ โดยไม่ต้องพึ่งยารักษา ในกรณีสุขภาพของพระสงฆ์ก็เช่นกัน เราควรเลือกอาหารทำบุญใส่บาตรที่มีคุณค่าโภชนาการ เพื่อให้พระสงฆ์มีสุขภาพดีและสามารถดูแลรักษาสุขภาพของตนเองได้

การเสริมสร้างหลักโภชนาการในภัตตาหารของพระนิสิต

การเสริมสร้างหลักโภชนาการในภัตตาหารเพล สำหรับพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงหลักปฏิบัติในการเสริมสร้างโภชนาการ โดยการปฏิบัติในการฉันภัตตาหารเพลของพระนิสิต อาจจะต้องพิจารณาในมุมมองบนพื้นฐานเงื่อนไขสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงและแตกต่างจากสังคมในสมัยพุทธกาล โดยอาจจะพิจารณาจำแนกเป็น 2 ส่วนคือ ตามหลักโภชนบัญญัติ 9 ประการ และหลักโภชนปฏิบัติ 9 ประการ

หลักโภชนบัญญัติ 9 ประการ เป็นหลักการที่สอดคล้องกับหลักโภชนบัญญัติของกระทรวงสาธารณสุข ที่กำหนดเป็นแนวปฏิบัติตามหลักโภชนาการให้แก่ประชาชนทั่วไป ดังนี้

1. ฉันอาหารครบ 5 หมู่ แต่ละหมู่ให้หลากหลาย และหมั่นดูแลน้ำหนักตัว ไม่ฉันอาหารชนิดเดียวกันซ้ำกันทุกวัน แต่เลือกชนิดต่าง ๆ หมุนเวียนกันไปในแต่ละวัน เพื่อให้ได้สารอาหารครบถ้วน

2. ฉันข้าวเป็นอาหารหลัก สลับกับอาหารประเภทแป้งเป็นบางมื้อได้แก่ ขนมปัง ก๋วยเตี๋ยว ขนมจีน และเมล็ดธัญพืช เป็นหมวดอาหารที่พระสงฆ์ควรฉันในสัดส่วนที่มากที่สุดในแต่ละวัน เพราะเป็นแหล่งที่ให้พลังงาน ปริมาณที่ควรฉันในแต่ละวันคือ ข้าว 6-11 ทัพพี ขึ้นอยู่กับอายุของพระสงฆ์สามเณรข้าวที่บริโภคควรเป็นข้าวกล้องและข้าวซ้อมมือ เพราะได้วิตามิน แร่ธาตุตลอดจนใยอาหาร

3. ฉันพืชผักให้มากและฉันผลไม้เป็นประจำ ผักและผลไม้อุดมไปด้วยเส้นใยอาหาร และเป็นแหล่งวิตามินและแร่ธาตุต่าง ๆ เช่น ธาตุเหล็กป้องกันโรคโลหิตจาง ผักที่มีธาตุเหล็กสูง เช่น ถั่วฝักยาว ใบแมงลัก ใบกะเพรา พริกหวาน คื่นช่าย ผักกูด ผักแว่น ขมิ้นขาว ผักที่มีแคลเซียมสูง เช่น ชะพลู ใบยอ ผักคะน้า ผักกะเฉด ตำลึง ถั่วลิสงเตา ผักกาดเขียว ใบแมงลัก ดอกโสน ยอดแค ยอดสะเดา พริกไทยอ่อน ใบย่านาง มะเขือพวง ผักผลไม้ที่มีสีเหลืองและสีส้ม เช่น แครอท ฟักทอง มะเขือเทศเหลือง ส้ม มะม่วงสุก มะละกอ สับปะรด จะมีวิตามินที่เป็นสารต้านอนุมูลอิสระ หรือวิตามินเอ ซี อี ซึ่งจะช่วยชะลอความเสื่อมของร่างกายและผิวพรรณ โดยเฉพาะในพระสงฆ์สูงอายุ นอกจากนี้ยังอาจช่วยป้องกันโรคหัวใจ ต้อกระจก ข้อเสื่อม ผักสีน้ำเงิน-ม่วง เช่น กะหล่ำปลีสีม่วง องุ่นม่วง มะเขือม่วง ช่วยบำรุงสายตา ผักผลไม้สีแดง เช่น มะเขือเทศแดง หัวบีท แดงโม แอปเปิ้ลแดง สตรอเบอร์รี่ เชอรี่ ช่วยป้องกันมะเร็งต่อมลูกหมากและป้องกันเกล็ดเลือดแข็งตัว ผักผลไม้ที่มีสีขาว เช่น กระเทียมจะช่วยรักษาระดับของไขมัน

4. ฉันปลา เนื้อสัตว์ไม่ติดมัน ไข่ และถั่วเมล็ดแห้งเป็นประจำ ปลาเป็นแหล่งอาหารโปรตีนที่ดี ย่อยง่าย มีไขมันต่ำ มีฟอสฟอรัสสูง ในปลาทะเลทุกชนิดมีสารไอโอดีน

ปลาทะเลน้ำลึกมีโอเมก้า 3 ซึ่งช่วยลดระดับไตรกลีเซอไรด์ในเลือดได้ การฉันทนื้อสัตว์ไม่ติดมันจะช่วยลดปริมาณไขมันอิ่มตัวและคอเลสเตอรอลเป็นการป้องกันโรคหัวใจ พระสงฆ์สูงอายุที่มีภาวะโภชนาการปกติสามารถฉันทนื้อสัตว์ได้ 3 ฟอง แต่ควรฉันทนื้อที่สุก ถั่วเมล็ดแห้งเช่นถั่วลิสง ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วแดง ถั่วดำ ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากถั่วเมล็ดแห้ง ได้แก่ เต้าหู้ เต้าเจี้ยว น้ำมันถั่วเหลือง เป็นแหล่งของโปรตีน เหล็ก กรดโฟลิก วิตามินอี และใยอาหารสูง โปรตีนถั่วเหลืองยังให้ผลในการช่วยลดคอเลสเตอรอล

5. ฉันทนื้อให้เหมาะสมตามวัย เช่น นม โยเกิร์ต ประกอบด้วยแร่ธาตุที่สำคัญ คือ แคลเซียมและฟอสฟอรัส ซึ่งช่วยให้กระดูกและฟันแข็งแรงนอกจากนี้แคลเซียมยังช่วยป้องกันโรคกระดูกพรุน ความดันโลหิตสูง และมะเร็งในลำไส้ใหญ่ สำหรับพระสงฆ์สูงอายุ ควรเลือกดื่มนมพร่องมันเนยหรือนมขาดไขมัน ควรดื่มนมวันละ 1-2 แก้ว

6. ฉันทอาหารที่มีไขมันแต่พอควร อาหารที่มีไขมันในธรรมชาติและไขมันที่เติมลงในอาหารต้องฉันทในปริมาณที่น้อย แต่ต้องเพียงพอ ถ้าฉันทไขมันน้อยไปก็จะได้พลังงานและกรดไขมันจำเป็นไม่เพียงพอ แต่ถ้าฉันทมากเกินไปโดยเฉพาะไขมันที่ได้จากเนื้อสัตว์ หนังสัตว์ ทำให้มีระดับคอเลสเตอรอลในเลือดสูง ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจขาดเลือด เสี่ยงต่อการเป็นโรคอ้วน และโรคที่มีผลมาจากโรคอ้วน เช่น โรคหัวใจ เบาหวาน ความดันโลหิตสูง เป็นต้น

7. หลีกเลี่ยงการฉันทอาหารรสหวานจัดและเค็มจัด อาหารรสหวานจัดเช่น น้ำอัดลม ลูกอม เป็นอาหารที่ให้แต่พลังงาน แต่ไม่ให้อาหารที่เป็นประโยชน์ น้ำตาลส่วนเกินจากการต้องการของร่างกายจะเปลี่ยนไปอยู่ในรูปไขมัน และไปสะสมตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ทำให้เกิดโรคอ้วน นอกจากนี้การบริโภคน้ำตาลมากเกินไปยังทำให้เกิดการสร้างไขมันไตรกลีเซอไรด์เพิ่มขึ้นอีกด้วย ไม่ควรบริโภคน้ำตาลเกินวันละ 40-45 กรัม หรือมากกว่า 3 ช้อนโต๊ะอาหารรสเค็มจัด เช่น อาหารกระป๋อง อาหารหมักดอง เครื่องปรุงรสต่าง ๆ น้ำปลา ผงชูรส ผงฟู ซึ่งประกอบด้วยเกลือโซเดียมจะมีผลต่อการเกิดปัญหาความดันโลหิตสูง ซึ่งจะยังมีความเสี่ยงสูงขึ้นเมื่อมีอายุเกิน 40 ปี ขึ้นไป

8. ฉันทอาหารที่สะอาด ปราศจากสารปนเปื้อน ควรเลือกฉันทอาหารที่สด สะอาด หากที่วัดมีโรงครัวเองควรเลือกอาหารสดจากแหล่งที่เชื่อถือได้ หรือเลือกผักปลอดสารพิษ ก่อนฉันทผักและผลไม้สดควรล้างในน้ำไหลหลายครั้งหรือแช่ผักในน้ำที่ผสมน้ำส้มสายชู (น้ำ 5 ลิตร ต่อน้ำส้มสายชู 1 ช้อนโต๊ะ) เพื่อลดสารเคมีปนเปื้อน

9. งดสิ่งเสพติดทุกชนิด รวมถึงงดการสูบบุหรี่ ดื่มน้ำอัดลม และดื่มเครื่องดื่มชูกำลัง เพราะก่อให้เกิดผลเสียต่อร่างกายมากกว่าประโยชน์ (สิริพันธุ์ จุลกรังคะ, 2546)

โภชนาปฏิบัติ 9 ประการ คือวิถีปฏิบัติในการฉันอาหารเพื่อสุขภาพที่ดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับพระนิสิตสูงอายุ ซึ่งมีความต้องการพลังงานและระบบการเผาผลาญอาหารที่แตกต่างจากสามเณรและพระนิสิตวัยหนุ่ม (อายุไม่เกิน 35 ปี) ดังนี้

1. ฉันอาหารเช้า อาหารเช้าจะส่งผลต่อพลังชีวิตของพระนิสิตไปตลอดทั้งวัน และช่วยลดระดับคอเลสเตอรอลในเส้นเลือด ลดอัตราเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจ ช่วยเผาผลาญพลังงานให้ดีขึ้น ทำให้พระนิสิตฉันอาหารเพลน้อยลงซึ่งไม่เป็นการสะสมอาหารส่วนเกินที่จะเกิดผลเสียต่อสุขภาพ

2. ฉันน้ำให้มากขึ้น โดยปกติคนเราควรดื่มน้ำวันละ 2 ลิตรเป็นอย่างน้อย (ยกเว้นในรายที่ใดทำงานผิดปกติ) เพื่อหล่อเลี้ยงเซลล์ในร่างกาย ฟันพระบับขับถ่าย รักษาระดับความเข้มข้นของเลือด จะทำให้สดชื่นตลอดวัน แต่ที่สำคัญควรเลือกดื่มน้ำสะอาด และควรลดเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของคาเฟอีนน้ำตาล เช่น น้ำอัดลม กาแฟ และเครื่องดื่มชูกำลัง

3. เสริมสร้างแคลเซียมให้กับกระดูก ด้วยการฉันนม ฉันปลาตัวเล็กทั้งตัวทั้งก้าง เต้าหู้ ผลิตภัณฑ์จากถั่วเหลือง ผักใบเขียว เพราะแคลเซียมเป็นสิ่งจำเป็นที่จะเสริมสร้างความแข็งแรงให้กับกล้ามเนื้อและกระดูก ทำให้ระบบประสาททำงานได้เต็มประสิทธิภาพ

4. งดของหวานและขนม ควรงดฉันของหวานและขนมที่มีส่วนผสมของแป้งและน้ำตาลมาก เช่น ขนมหวานไทย โดนัท คุกกี้ เค้กแล้วหันมาฉันผลไม้รสไม่หวานแทน เพราะได้รับทั้งวิตามินและกากใยในผลไม้ มีประโยชน์กว่าไขมันและน้ำตาลจากขนมหวาน

5. สร้างความคุ้นเคยกับการฉันธัญพืชและข้าวกล้อง มีการศึกษาและค้นคว้าพบว่า ข้าวกล้องช่วยลดความเสี่ยงต่อโรคหัวใจได้ถึง 1 ใน 3 เพราะอุดมด้วยไฟเบอร์ที่ช่วยลดระดับคอเลสเตอรอลและควบคุมน้ำตาลในเลือดให้สมดุล

6. ฉันน้ำชาแทนกาแฟ ทั้งชาดำ ชาเขียว หรือชาอู่หลง ล้วนแล้วแต่มีคุณสมบัติต้านอนุมูลอิสระ การดื่มน้ำวันละ 1 ถึง 3 แก้ว ช่วยลดอัตราเสี่ยงมะเร็งกระเพาะอาหารถึง 30%

7. ฉันให้ครบทุกสิ่งที่ธรรมชาติมี โดยเฉพาะผักผลไม้ต่าง ๆ ให้หลากสีเช่น สีสแดง มะเขือเทศ สีม่วงองุ่น สีเขียวบลูเบอร์รี่ สีส้มแครอท ไม่ควรยึดติดอยู่กับการฉันอะไรเพียงอย่างเดียว เพราะพืชต่างสีกันมีสารอาหารต่างชนิดกัน

8. เพิ่มการฉันปลา การฉันปลาอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง ได้ทั้งความฉลาดและแข็งแรง เพราะปลามีกรดไขมันโอเมก้า 3 และโปรตีน ที่ช่วยควบคุมการเต้นของหัวใจให้เป็นปกติและบำรุงเซลล์สมอง มีไขมันน้อย และย่อยง่าย

9. ฉันถั่วอย่างสม่ำเสมอ ควรฉันอาหารประเภทถั่วเป็นประจำทุกวัน ๆ ละ 2 ซ้อน ไม่ว่าจะเป็นของหวาน ของคาว หรือของว่าง เพราะมีทั้งโปรตีน วิตามิน และแร่ธาตุสำคัญ

หลายชนิด แต่ไม่ควรฉ่ำครั้งละมาก ๆ เพราะมีแคลอรีสูงอาจทำให้อ้วนได้ (กระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย, 2549)

ถ้าพระนิสิตปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอให้ได้ครบทุกข้อตามคำแนะนำข้างต้นนี้ โดยเฉพาะในกลุ่มพระนิสิตผู้สูงอายุ จะช่วยให้มีสุขภาพดี ลดความเสี่ยงต่อโรคภัยต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น การไม่ฉ่ำอาหารเช้า จะมีผลทำให้สมองมีคุณภาพที่ด้อยลง หรือเสื่อมลงก่อนวัยอันสมควร เนื่องจากเวลาที่ร่างกายคนเรานอนหลับ 10-12 ชั่วโมง สารอาหารจะไม่เหลือเลย ร่างกายจะไม่มีน้ำตาลให้สมองใช้งานในวันรุ่งขึ้น การฉ่ำอาหารเช้าจึงสามารถเสริมพลังงานที่ร่างกายต้องการ หรือการฉ่ำพืชผักให้มากและฉ่ำผลไม้เป็นประจำอย่างน้อยวันละ 400 กรัม ช่วยให้ร่างกายได้ใยอาหาร ลดความเสี่ยงในการเป็นโรคเบาหวานเช่นเดียวกับการฉ่ำธัญพืชเต็มเมล็ด (ข้าวกล้อง ข้าวโพด ลูกเดือย เมล็ดทานตะวัน) นับเป็นทางเลือกที่ช่วยให้ได้รับเส้นใยอาหารสูงด้วย

ข้อควรระวังในการฉ่ำอาหารของพระนิสิต

1. ควรฉ่ำอาหารที่มีไขมันแต่พอควร และควรเป็นไขมันไม่อิ่มตัว โดยปกติผู้ชายต้องการพลังงานจากไขมันไม่เกินวันละ 35 กรัม (7 ช้อนชา) ในปัจจุบันอาหารที่พระนิสิตรับประทานมีโอกาสมากที่มักจะปรุงโดยไม่ใส่ใจต่อภาวะโภชนาการ จะมีส่วนให้พระนิสิตได้รับพลังงานจากไขมันเกินความจำเป็นในแต่ละวัน และเมื่อสะสมมากเกินไปในแต่ละวัน จะเกิดโรคอ้วนได้ง่าย ควรเลี่ยงอาหารประเภทต่าง ๆ ดังนี้

- อาหารที่เป็นของทอด
- อาหารประเภทแกงกะทิ

เพราะอาหารเหล่านี้เพิ่มความเสี่ยงต่อการเป็นโรคหัวใจและหลอดเลือด ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเกิดโรคเบาหวาน

2. ควรหลีกเลี่ยงการฉ่ำอาหารที่มีรสจัด โดยเฉพาะหวานจัดและเค็มจัด เพราะความหวานจากน้ำตาลเป็นพลังงานที่สูญเปล่า ไม่มีสารอาหาร ไม่มีวิตามินและแร่ธาตุให้กับร่างกาย สิ่งที่น้ำตาลให้ได้เป็นอย่างดีคือความหวาน ทั้งนี้ฉ่ำของหวานให้พอดี ไม่ควรจะฉ่ำขนมหรือของหวานเกิน 6 ช้อนชาต่อวัน ส่วนอาหารที่มีความเค็มจากน้ำปลา ซีอิ๊ว ซอสปรุงรสกะปิสำเร็จรูปในซอง ขนมกรุบกรอบ ผักดอง และของขบเคี้ยวจำพวกของดอง ควรหลีกเลี่ยงหรือลดปริมาณลง เพราะร่างกายต้องการโซเดียมเพียงเล็กน้อย ถ้าฉ่ำมากเกินไปจะทำให้เกิดปัญหาความดันต่ำ

องค์ความรู้ใหม่

เพื่อเป็นการเสริมสร้างหลักโภชนาการสำหรับพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนิสิตควรมีวิถีปฏิบัติที่เหมาะสมในการฉ่ำภัตตาหารและ

การใช้ชีวิตให้มีความสุขซึ่งกันและกัน ระหว่างพลังงานที่ได้จากการฉันทาอาหารและรูปแบบการใช้ชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นการเสริมสร้างให้ร่างกายมีความแข็งแรงและมีความพร้อมต่อการเรียนอยู่ตลอดเวลา ดังนี้

1. ฉันทาอาหารให้หลากหลาย เพิ่มผักผลไม้ โดยเฉพาะผักใบเขียว เพราะเป็นใยอาหารที่มีส่วนช่วยในการขับถ่ายและช่วยลดไขมัน
2. ลดการฉันทาอาหารที่มีรสหวาน มัน และเค็ม เพราะอาหารที่มีรสจัดเป็นเหตุให้เกิดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคต่าง ๆ ได้ง่าย
3. หมั่นออกกำลังกายตามโอกาสและมีความเหมาะสมต่อกิจวัตรของพระนิสิต
4. ควบคุมปริมาณการฉันทาอาหารในแต่ละมื้อ โดยเริ่มจากการไม่รับฉันทาอาหาร การรับฉันทาอาหารมีโอกาสร่างกายได้ปริมาณอาหารและพลังงานเกินจำนวนที่ร่างกายต้องการในแต่ละวัน พระนิสิตควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการฉันทาด้วยการเคี้ยวอาหารให้ช้าลง จะช่วยให้รู้จังหวะเวลาที่ร่างกายรับอาหารเพียงพอ เมื่อร่างกายอิ่ม อาหารที่เหลือในจานส่วนเกินที่ไม่ควรฉันทาเพราะจะเป็นการสะสมส่วนเกิน อีกวิธีหนึ่งคือการประมาณการอาหารที่ฉันทาในแต่ละมื้อ ดังนั้นเพื่อให้สามารถประมาณการปริมาณอาหารที่ฉันทาได้ใกล้เคียงกับปริมาณที่ร่างกายต้องการ พระนิสิตสามเณรควรรู้ว่าในช่วงอายุของท่านต้องการพลังงานกี่กิโลแคลอรีต่อวัน เพื่อเลือกฉันทาให้เหมาะสมกับตนเองต่อไป ซึ่งมีความแตกต่างกันดังนี้

สามเณร (13-19 ปี) ต้องการพลังงาน 1,200-1,800 กิโลแคลอรี/วัน (ยิ่งอายุมากยิ่งต้องการมากขึ้น)

พระสงฆ์วัยหนุ่ม (20-35 ปี) ต้องการพลังงาน 2,000-2,500 กิโลแคลอรี/วัน (ยิ่งอายุมากยิ่งต้องการมากขึ้น)

พระสงฆ์สูงอายุ (มากกว่า 35 ปี) ต้องการพลังงาน 1,600-2,000 กิโลแคลอรี/วัน (ยิ่งอายุมากขึ้นยิ่งต้องการน้อยลง)

สรุป

การเสริมสร้างหลักโภชนาการในภัตตาหาร สำหรับพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมสุขภาพกายของพระนิสิต เพื่อให้ร่างกายแข็งแรง มีอาหารน้อย เกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรม และการศึกษา การเสริมสร้างด้านโภชนาการสำหรับพระนิสิต ควรมีการปรุงอาหารโดยเน้นการลดปริมาณไขมัน และปรุงด้วยอาหารที่ปลอดภัยจากสารพิษปนเปื้อน อีกทั้งรสชาติต้องไม่หวานจัด เค็มจัด เปรี้ยวจัด และเผ็ดจัด โดยเฉพาะควรมีผักและผลไม้เป็นส่วนประกอบด้วยทุกมื้อ เน้นการปรุงโดยการต้ม นึ่ง ย่าง ยำ อบ หรือทำเป็นแกงที่ไม่ใส่กะทิ หรืออาจเลือกนมสดแทนกะทิ

จะมีประโยชน์มากกว่าที่สำคัญต้องปรุงด้วยเนื้อสัตว์ที่มีไขมันต่ำ เช่น เนื้อสัตว์ที่ไม่ติดมัน ปลา หรือเต้าหู้ พระนิสิตควรฉันอาหารตามหลักโภชนาการอาหาร 5 หมู่ นอกจากนี้ ควรปฏิบัติตามหลักเกี่ยวกับโภชนปฏิบัติ ฉันอาหารแต่พอดี มีอาการสำรวมในขณะฉัน รักษาความสะอาดภาชนะใส่อาหาร ดื่มน้ำที่สะอาด และมีประโยชน์ ในส่วนของพระนิสิตเองควรเลือกฉันอาหาร โดยลดอาหารที่มีส่วนประกอบด้วยกะทิ น้ำมัน อาหารรสจัด หรือขนมหวานให้น้อยลงตลอดทั้งลดพฤติกรรมเสี่ยงอื่น ๆ เช่น กาแฟ น้ำอัดลม เครื่องดื่มชูกำลัง บุหรี่ ฯลฯ ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงส่วนหนึ่งที่มีผลต่อสุขภาพพระนิสิต ดังนั้น ญาติโยมจึงควรเป็นต้นทางในการดูแลสุขภาพพระนิสิตด้วยการถวายอาหารบิณฑบาตที่เกื้อกูลต่อสุขภาพของพระนิสิต ในด้านพระนิสิตก็ควรรู้จักพิจารณาฉันอาหารที่เกื้อกูลต่อสุขภาพและลดพฤติกรรมเสี่ยง โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการบริโภคอาหาร ด้วยการใช้หลักอภินิหารปัจจัยและหลักโภชนาการที่ถูกต้อง เพื่อสุขภาพที่ดีของพระนิสิตทุกรูป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย. (2549). *รู้ไว้...อนามัยดีดี*. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2551). *พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุดคำวัด* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม.
- นพวรรณ เปียชื่อ และคณะ. (2552). ความรู้ทางโภชนาการทัศนคติเกี่ยวกับอาหาร พฤติกรรมการรับประทานอาหารและภาวะโภชนาการของนักศึกษาพยาบาล. *รวมวิทยุพยาบาลสาร*, 9(1), 18-29.
- พรเทพ ศิริวนารังสรรค์ และคณะ. (2558). *สุขภาพดี เริ่มที่คุณ*. นนทบุรี: กรมอนามัย.
- พุทธชาติ สอนจันทร์. (2550). *ความรู้ทางโภชนาการ การบริโภคอาหารและภาวะโภชนาการของ ครูโรงเรียนเอกชน* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขา วิทยาศาสตร์). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินทปญโญ). (2543). *คำสอนสำหรับผู้บวชใหม่: คู่มือดำเนินชีวิตของนักบวชใหม่ได้ร่ำกาสาวพัสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- ยุพยง พรหมโบล และคณะ. (2548). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของ พระสงฆ์ที่มารับบริการ ณ หน่วยหอผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลสงฆ์. *วารสาร กรมการแพทย์*, 30(3), 148-156.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชัน.

- วิโรจน์ นาคชาตรี. (2555). อาหารและวิธีการบริโภคเพื่อสุขภาพตามทัศนะของพุทธปรัชญา. *วารสารวิจัย รามคำแหง*, 15(1), 15-25.
- สันต์สัณ ปัตตะวนิช และคณะ. (2559). *เศรษฐศาสตร์พฤติกรรมกับการบริโภคอาหาร*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิริพันธุ์ จุลกรังคะ. (2546). *โภชนศาสตร์เบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เนตรนภิส อีระวัลย์ชัย. (2554). *โภชนาการ*. สืบค้น 18 สิงหาคม 2566, จาก [www.si.mahidol.ac.th.../บทที่23 โภชนาการ-อ.เนตรนภิส.doc](http://www.si.mahidol.ac.th.../บทที่23%20โภชนาการ-อ.เนตรนภิส.doc)

ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ ของพระสงฆ์ไทย*

PEOPLE'S EXPECTATIONS REGARDING THE MANAGEMENT OF PUBLIC WELFARE WORK BY MONKS

พระมหาชินภัทร ฉินนาลโย

Phramaha Chinnapat Chinnalayo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: chinnapatpm2526@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ ผู้เขียนมุ่งเน้นเพื่อศึกษา ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทย ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร ตำรา รวมถึงการสังเคราะห์วิเคราะห์จากผู้เขียน ผลการศึกษาพบว่า 1. ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทย ได้แก่ การที่พระสงฆ์เป็นที่พึ่งในเรื่องของจิตใจเพราะว่าวัดมีหลายสถานไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของ โรงทาน โรงธรรม หรือว่าโรงสร้างสติปัญญา โรงสาธารณสงเคราะห์ 2. งานด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทยเป็นกระบวนการที่ทำให้วัดบ้านโรงเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันมีจิตเป็นหนึ่งเดียวกันก่อให้เกิดความสามัคคีและโดยทางอ้อมสามารถนำหลักธรรมทางพุทธ ในฐานะที่เป็นชาวพุทธทำกิจกรรมร่วมกันเกิดจากหลักธรรมที่เป็นนามธรรมที่สามารถกลมกลืนจิตใจให้เป็นผู้มีความบริสุทธิ์ทางกาย วาจา ใจ รวมถึงสามารถนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ 3. งานสาธารณสงเคราะห์ ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาจิตวิญญาณ พระสงฆ์มีบทบาทในการอบรมทางด้านศีลธรรม ด้านการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม พระสงฆ์มีบทบาทในการบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามและการรักษาประเพณีทางพุทธศาสนา ด้านการเผยแผ่ พระสงฆ์มีบทบาทโดยตรงในการเทศนาและสอนให้ประชาชนละชั่ว ทำดี ทำใจให้บริสุทธิ์ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ด้านให้การศึกษา การสอนวิชาความรู้ต่าง ๆ ให้เยาวชนและประชาชน ด้านสังคมสงเคราะห์ การช่วยเหลือทั้งด้านวัตถุและจิตใจแก่พุทธศาสนิกชน

คำสำคัญ: ความคาดหวังของประชาชน; การบริหารจัดการ; งานสาธารณสงเคราะห์

Abstract

This academic article the author focuses on studying People's expectations regarding the management of public welfare work by Thai monks Use study methods from textbook documents. Including synthesis and analysis from the author. The results of the study found that 1. People's expectations regarding the management of public welfare work by Thai monks include the fact that monks are a refuge for their mental health because temples have many places, whether in almshouses, Dhamma halls, or temples. build intelligence Public Welfare 2. The public welfare work of Thai monks is a process that allows temples, houses, and schools to participate in activities together with one mind, creating unity and indirectly being able to apply Buddhist principles. As Buddhists, we do activities together. It arises from abstract Dhamma principles that can train the mind to be pure in body, speech, and mind, as well as being able to apply Dhamma principles in daily life. 3. Public welfare work includes spiritual development. Monks have a role in moral training. Promoting and preserving arts, culture and the environment Monks play a role in restoring temples and preserving Buddhist traditions. Propagation side Monks have a direct role in preaching and teaching people to refrain from evil, do good, and purify their hearts according to the Buddhist principles of education. Teaching various knowledge subjects to youth and the public social work Providing both material and mental assistance to Buddhists.

Keywords: People's Expectations; Management; Public Welfare Work

บทนำ

จากการที่ประเทศไทยเริ่มรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาในช่วง 100 ปี ที่ผ่านมา โดยเริ่มจากสังคมจากการที่ประเทศไทยเริ่มรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาในช่วง 100 ปี ที่ผ่านมา โดยเริ่มจากสังคมเมืองไปสู่สังคมชนบท ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงและความสับสนวุ่นวายของสังคมปัจจุบัน พร้อมทั้งการลดบทบาทของวัดลงทั้งทางด้านการให้การศึกษแก่เยาวชน และการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ลงไปเป็นอันมาก (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2547) เพียงที่พึ่งทางพิธีกรรม และเป็นแหล่งมอมเมา

ชาวบ้านให้ยึดติดไสยศาสตร์เป็นการซ้ำเติมชาวบ้านให้ได้รับความทุกข์ยากเข้าไปอีก ซึ่งในอดีตจากวัดเคยมีบทบาททางสังคมที่เด่นและน่าเลื่อมในศรัทธามาก แต่ปัจจุบันนี้ บทบาทของวัดกลับลดน้อยลงด้วยปัจจัยหลายประการ นอกจากนั้นวัดอีกหลายวัด ยังเล่นบทบาทที่ผิดเพี้ยนไปจากเดิมในลักษณะที่ไม่เป็นการสร้างสรรค์ทั้งต่อกับปัจเจกชน ก่อให้เกิดความน่าเบื่อหน่ายเอือมระอา น่าดูแคลนแก่คนรุ่นใหม่มาก

ประเด็นที่สำคัญอันเป็นสิ่งที่พระสงฆ์และวัดพึงตระหนักว่า บัดนี้พระสงฆ์และวัด กำลังสูญเสียบทบาทฐานะและความหมายออกไปจากสังคมมากขึ้นทุกขณะ บางอย่างก็หมดไป บางอย่างก็กำลังจะหมดไปโดยเฉพาะในสังคมเมือง วัดมิได้เป็นศูนย์กลางของชุมชน อีกต่อไป ไม่ใช่สถานศึกษาสำหรับกุลบุตรอีกต่อไป กระนั้นก็ตามยังมีฐานะอย่างหนึ่งที่พระสงฆ์จะพึงรักษาไว้ได้โดยง่าย ฐานะนี้ก็คือการที่วัดอารามเป็นศูนย์กลางความสำคัญของวัฒนธรรมของชาติ เพราะเป็นที่เกิดของศิลปกรรมทั้งหลาย ซึ่งเป็นสมบัติส่วนกลางของชาติและศาสนา ฐานะนี้จะสูงส่งมากควรแก่การเคารพนับถืออย่างหนึ่งเพราะเป็นการช่วยให้สมบัติของชาติดำรงอยู่ และมีเครื่องแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นชาติ และหากว่าพระสงฆ์ละเลยหน้าที่นี้แล้วไซ้ พระธรรมก็คงจะกลับไปอยู่ตามธรรมชาติตามเดิม ส่วนพระสงฆ์ก็คงเหลือฐานะอยู่อย่างเดียว คือ ความเป็นเจ้าหน้าที่ประกอบพิธีกรรม ไม่มีอะไรดีกว่าศาสนาของมนุษย์โบราณยุคดั้งเดิม (เฉลิม จันปฐมพงศ์, 2520) ในยุคปัจจุบันสังคมได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติโรคร้ายรวมถึงความเดือดร้อนในเรื่องของเศรษฐกิจปัญหาปากท้องจำเป็นจะต้องดิ้นรนเพื่อความเอาตัวรอด ซึ่งมีความเร่งรีบอยู่อย่างตลอดเวลาการนำหลักธรรมไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวัน อาจจะถูกกลืนเลย สังคมจึงเกิดปัญหาของการทุจริตคอร์รัปชันรวมถึงการทำร้ายทั้งร่างกายและจิตใจซึ่งเหล่านี้หากเป็นสมัยโบราณก็จะเน้นในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของศีลความคาดหวังของประชาชนที่จำเป็นจะต้องให้พระสงฆ์เป็นผู้ชี้แนะหลักธรรมและทำในด้านสาธารณะสงเคราะห์จึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่เป็นความคาดหวังที่มีต่อพระสงฆ์เพราะงานสาธารณะสงเคราะห์พระสงฆ์เป็นผู้บริหารจัดการและขับเคลื่อนมาโดยตลอดไม่ว่าจะเป็นการนำหลักธรรมมาอธิบายหรือสร้างรูปแบบให้ประชาชนได้ปฏิบัติหรือการให้สิ่งของในยามยากลำบากเพราะฉะนั้นความคาดหวังเหล่านี้จึงจำเป็นจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานส่วนร่วมของพระสงฆ์และประชาชนให้การสนับสนุนและเข้าใจบทบาทที่แท้จริงของพระสงฆ์ผู้เขียนจึงเห็นว่าเรื่องความคาดหวังของประชาชนที่มีก่อนต่อการบริหารจัดการงานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยจึงเป็นบทความที่น่าสนใจและนำมาเรียบเรียงเป็นบทความวิชาการต่อไป

ความสำคัญของงานสาธารณสงเคราะห์

สาธารณสงเคราะห์นั้นเป็นงานที่ต้องอาศัยความเสียสละส่วนบุคคลเป็นอันมาก เพราะฉะนั้นถ้าทำให้ผู้ทำหน้าที่เหล่านี้มีโอกาสได้พบปะซึ่งกันและกันจะทำให้ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันและ มีการเชื่อมโยงลักษณะงานให้เป็นระบบ เพื่อก่อให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ซึ่งการนี้คณะสงฆ์ ควรจะรับเป็นเจ้าภาพ ในการดำเนินการเพื่อให้มีขึ้น แนวความคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารวัดด้านสาธารณสงเคราะห์สมัยใหม่ดังนี้

1. การสร้างค่านิยม ได้แก่ การสร้างฉันทะให้เกิด ทั้งแก่ผู้บริหารเองด้วย และ ผู้ที่อยู่ในโครงสร้างการบริหารนั้นด้วย เพื่อให้เกิดแนวคิดและการประพฤติปฏิบัติเป็นไปในแนวทางระบบ แบบแผนที่ได้วางไว้เพื่อการบริหารวัด จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและ เกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด

2. จัดโครงสร้าง ได้แก่ การสร้างรูปแบบระบบการบริหารให้เหมาะสมเป็นไปตาม เป้าหมาย หรือจุดประสงค์ที่ได้วางไว้โครงสร้างจึงถือว่าเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่ง ในการสร้างความสำเร็จให้แก่การบริหารวัดของท่าน

3. จัดระบบงาน ได้แก่ การรักการบริหารต่าง ๆ ที่อยู่ภายในวัด ให้เป็นไปอย่าง มีระบบ และเป็นระเบียบเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการดำเนินงานและเป็นการง่าย แก่การตรวจสอบ

4. จัดกิจกรรม ได้แก่ การสร้างรูปแบบในเชิงปฏิบัติให้สอดคล้องกับการบริหารงาน เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปในด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ

5. บุคลากร ได้แก่ บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร หรือผู้ อยู่อาศัยในวัดนั้น ๆ การเลือกบุคคลให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ เป็นสิ่งที่ ควรตระหนักอย่าง ยิ่ง เพราะการบริหารงานของท่านจะสำเร็จหรือไม่ ส่วนนี้นับว่า เป็นส่วนสำคัญ ดังนั้นจึงควรเลือกใช้บุคคลให้เหมาะสม

6. เสริมทักษะ ได้แก่ การสร้างความรู้เพิ่มเติมแก่บุคลากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพ มาก ยิ่งขึ้น เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเช่นกัน

7. กลยุทธ์ได้แก่ วิธีการหรือกลวิธีที่ท่านเลือกใช้ในการบริหารนั้น ระบบ รูปแบบ ต้อง เหมาะสมกับปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว (สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2546)

การสาธารณสงเคราะห์เป็นการจัดให้การสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน ผู้อุปถัมภ์บำรุงวัด ทายกทายิกาของวัดหรือประชาชนทั่วไป วัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัดอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้านและบ้านอยู่ได้ก็ต้องพึ่งวัด วัดเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็เป็นหน้าที่ ของวัดจะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือ “การสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัด

และเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดจะจัดได้ งานสาธารณสงเคราะห์ เป็นงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคมโดยมีพระภิกษุเป็นแกนนำ ได้แก่โครงการปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติเพิ่มประสิทธิภาพ ปฏิบัติงาน โครงการบรรพชาอุปสมบทสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน วัด เจ้าอาวาส พระภิกษุเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่ จัดประชุม อบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่าง การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ให้สถานที่ที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้ เป็นต้น (ธิติวดี หมั่นมี, 2557)

สรุปได้ว่า งานด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทยเป็นกระบวนการที่ทำให้วัดบ้านโรงเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันมีจิตเป็นหนึ่งเดียวก่อให้เกิดความสามัคคีและโดยทางอ้อมก็สามารถนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาคือการให้เป็นเบื้องต้นของการทำความดีและการพูดจาที่ไพเราะสร้างความสมัครสมานสามัคคีรวมถึงการบำเพ็ญประโยชน์และการวางตนที่เหมาะสมในฐานะที่เป็นชาวพุทธเหล่านี้ถือว่าเป็นการทำกิจกรรมร่วมกัน การส่งข้อที่ประชาชนคาดหวังก็เกิดจาก 2 ด้าน คือเกิดจากหลักธรรมที่เป็นนามธรรมที่สามารถกล่อมเกล่าจิตใจให้เป็นผู้มีความบริสุทธิ์ทางกายวาจาใจรวมถึงสามารถนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้และอีกอย่างหนึ่งคือการสงเคราะห์ที่เกิดจากการให้วัตถุสิ่งของจากการที่พระสงฆ์เสียสละและสร้างเป็นองค์กรเพื่อตอบสนองสังคมชุมชนจึงทำให้งานสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์นั้นมีภาพที่ปรากฏชัดทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาถึงแม้จะมีคำกล่าวที่เป็นลักษณะเชิงลบว่าเป็นกิจของสงฆ์หรือไม่ก็ไม่จำเป็นจะต้องใส่ใจหรือมองให้เห็นถึงตัวหลักการว่าแม้แต่สมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าก็ได้วางคำสอนให้พระภิกษุสามเณรภาคสวากนำหลักธรรมไปเผยแผ่เป็นการส่งข้อประชาชนให้เกิดศรัทธาในพุทธศาสนาและทำนุบำรุงพุทธศาสนาต่อไปได้

มุมมองความคาดหวังของประชาชนด้านการสงเคราะห์จากพระสงฆ์

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง (Expectancy Theory) ทฤษฎีความคาดหวังมีปัจจัยหลัก 4 ประการ (Vroom, 1964)

1. ความคาดหวังหรือความคาดหวัง คือ ความเชื่อที่ว่าคิดว่าความน่าจะเป็นของพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งจะส่งผลให้เกิดผลลัพธ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งความเชื่อที่มากหรือน้อยนั้นจะมีค่าความสัมพันธ์อยู่ในช่วงระหว่าง 0 ถึง 1 แบ่งเป็น 0 ไม่มีความสัมพันธ์ของพฤติกรรมกับผลลัพธ์เลย และ 1 มีความสัมพันธ์ของพฤติกรรมที่ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

2. ความพอใจ คือ ความต้องการของพนักงานซึ่งมีความรุนแรงมากต่อผลลัพธ์ที่คาดหวังให้สามารถเป็นได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในการทำงานที่เกิดขึ้นในขณะนั้น เช่นการขึ้นเงินเดือน การได้รับคำชมจากหัวหน้าหรือผู้บริหารระดับสูง จะเป็นความพอใจเชิงบวก ส่วนความพอใจเชิงลบนั้น จะเกี่ยวกับเรื่องของ ปัญหาความขัดแย้งกันกับเพื่อนร่วมงาน หรือการถูกตำหนิจากหัวหน้าหรือผู้บริหารระดับสูง เป็นต้น เนื่องจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเหล่านี้เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมส่วนบุคคลของตัวพนักงาน

3. ผลลัพธ์ คือ สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาจากพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่กระทำสามารถแยกผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นได้เป็น 2 ระดับ ระดับที่หนึ่ง คำนผลการปฏิบัติงานจะนำไปสู่การเลื่อนตำแหน่ง หรือการเพิ่มเงินเดือนหรือไม่ (สื่อกลาง ระดับที่สอง ผลลัพธ์ที่แตกต่างกันมีความสำคัญมากน้อยแค่ไหนเช่น การเลื่อนตำแหน่ง การเพิ่มเงินเดือน (ความพอใจ)

4. สื่อกลาง คือ ตามทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างผลลัพธ์ระดับที่หนึ่งและผลลัพธ์ระดับที่สอง สื่อกลางจะอยู่ในช่วง 1.0 ถ้าไม่มีความสัมพันธ์ใด ๆ ระหว่างผลลัพธ์ระดับที่หนึ่งและผลลัพธ์ระดับที่สอง สื่อกลางจะมีค่าเป็น 0 บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ในอดีตได้ดังนี้ (พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตโต), 2527) 1. เป็นสถานศึกษา สำหรับชาวบ้านส่งบุตรธิดามารับการฝึกอบรมทางศีลธรรมและวิชาการต่าง ๆ 2. เป็นสถานสงเคราะห์ 3. เป็นสถานพยาบาล ที่แจกจ่ายบอกยาและรักษาผู้ป่วยตามภูมิรู้ของคนสมัยนั้น 4. เป็นที่พักเดินทาง 5. เป็นสโมสร ที่พบปะสังสรรค์ หย่อนใจหาความรู้เพิ่มเติมยืมไปใช้ได้ 6. เป็นสถานบันเทิง จัดงานเทศกาลและมหรสพต่าง ๆ 7. เป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรม ที่รวบรวมศิลปกรรมต่าง ๆ ของชาติ 8. เป็นที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นที่ปรึกษา แก้ปัญหาชีวิตและครอบครัวของชาวบ้าน 9. เป็นคลังพัสดุ สำหรับเก็บของต่าง ๆ ซึ่งชาวบ้านจะได้ใช้ร่วมกันเมื่อมีงานต่าง ๆ 10. เป็นศูนย์กลางการบริหารหรือปกครอง ที่กำนันผู้ใหญ่จะเรียกลูกบ้านมาประชุมกัน 11. เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมหรือให้บริการด้านพิธีกรรมอันเป็นเรื่องที่ผูกพันกับชีวิตของคนในระยะต่าง ๆ

บทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาสังคมไว้ 5 ประการ คือ บทบาทด้านการพัฒนาจิตวิญญาณ ได้แก่ การนำหลักธรรมมาขัดเกลาจิตใจของพุทธศาสนิกชนให้ดีขึ้น บทบาทด้านการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามและการรักษาประเพณีทางพุทธศาสนา บทบาทด้านการเผยแผ่ ได้แก่ การศึกษาธรรมะและนำไปเผยแผ่ให้ประชาชนได้รู้ตาม บทบาทด้านให้การศึกษา ได้แก่ การสอนวิชาความรู้ต่าง ๆ ให้เยาวชนและประชาชน และบทบาทด้านสังคมสงเคราะห์ ได้แก่ การช่วยเหลือทั้งด้านวัตถุและจิตใจแก่พุทธศาสนิกชน (พระมหาภุชญา นันทเพชร, 2540)

สรุปได้ว่า ความคาดหวังของประชาชนหรือพุทธศาสนิกชนที่มีต่อพระสงฆ์ในประเทศไทย หมายถึง ความหวังในการที่พระสงฆ์เป็นที่พึ่งในเรื่องของจิตใจเพราะว่าวัด

มีหลายสถานไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของโรงงาน โรงธรรม หรือว่า โรงสร้างสติปัญญา โรงสาธารณสงเคราะห์แต่ภาพที่ประชาชนมองเห็นชัดก็คือในเรื่องของสาธารณสงเคราะห์ หรือในเรื่องของสาธารณกุศลที่พระสงฆ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้กระทำมา ได้มีภาพที่ปรากฏชัดเจน ชาวพุทธในประเทศไทยเนืองด้วยเป็นชาวพุทธในสายเถรวาท มีความเชื่อมโยงกับความเป็นชาวพุทธที่เป็นประเทศไทยคือเป็นสายเถรวาทมีความเข้มงวดในเรื่องของทำวัตรนัยและมีการแบ่งแยกความเป็นพระสงฆ์จากฆราวาสได้อย่างชัดเจนไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของโทษที่เป็นอาบัติเล็กน้อยแต่ถ้าเป็นเรื่องที่ ทางโลกติเตียน หรือว่าเรียกว่า โลกวิฆนะแต่ประเทศไทยก็ถือว่าเป็นเรื่องใหญ่เช่น พระกินข้าวเย็น พระเรไร พระขบถ เป็นต้น เป็นความคาดหวังในเรื่องของพระธรรมวินัยที่ประชาชนให้ความสนใจและก็สวดสวดพระ มีความทันสมัยในเรื่องของเทคโนโลยี หรือ ในยุคโลกาภิวัตน์มีความเร่งรีบเปลี่ยนแปลงรวดเร็วสื่อสารกันอย่างรวดเร็วว่องไว เป็นการที่ผู้รักษาสัทธินจะช่วยรักษา พุทธศาสนาหรือแนวโน้มของพระสงฆ์ให้เป็นไปในทางที่ดีเป็นบริษัทแรกที่เป็นที่คาดหวังของบริษัทที่เหลือ คือ อุบาสก อุบาสิกาจึงเป็นส่วนทำให้ความคาดหวังที่เกิดขึ้นกับพระพุทธรูปศาสนานั้นก็อยู่ที่ความศรัทธาเลื่อมใสเป็นอันดับแรกว่าวัดจะเป็นสถานที่ที่เป็นที่ประกอบกรกุศลต่าง ๆ ในวันสำคัญทางพุทธศาสนาและพระสงฆ์ก็เป็นผู้ที่ทำรูป บำรุงรักษาดูแลวัดให้เป็นที่ยึดเหนี่ยวมาเป็นกุศล

พระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน

ชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดมีวัดและมีบทบาทในการอุดหนุนค้ำจุนวัด ส่วนวัดก็มีบทบาทต่อชุมชนอย่างกว้างขวางเช่นเดียวกัน ดังปรากฏในสังคาโลวาทสูตร อันเป็นพระสูตรที่ว่าหน้าที่ที่บุคคลพึงปฏิบัติต่อกันในสังคม โดยได้กล่าวถึงหน้าที่ระหว่างนักบวชกับประชาชนไว้อย่างชัดเจนอย่างเช่น คฤหัสถ์พึงอุปถัมภ์บำรุงสมณพราหมณ์ หรือนักบวชด้วยการกระทำสิ่งใด ๆ ก็ประกอบด้วยเมตตาทั้งการกระทำทางกาย คำพูด ความคิด ต้อนรับด้วยความเต็มใจ และอุปถัมภ์ด้วยปัจจัยสี่ ส่วนสมณพราหมณ์ หรือนักบวชทั้งหลายเมื่อได้รับการอุปถัมภ์บำรุงตั้งนั้นแล้ว จึงควรแนะนำสั่งสอนให้ชาวบ้านละเว้นจากการทำความชั่ว ดำรงอยู่ในความดีสงเคราะห์อ่อนโยนด้วยน้ำใจอันดีงาม และบอกทางแห่งการดำเนินชีวิตอันประเสริฐตามหลักพุทธธรรม เป็นต้น พระสูตรนี้ได้แสดงให้เห็นว่าทั้งพระภิกษุสงฆ์ และชาวบ้านต่างก็ต้องเกื้อกูลพึ่งพาอาศัยกัน และกันทั้งสองฝ่ายจึงจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นความสมดุลที่ต่างฝ่ายต่างเต็มใจที่จะพึ่งพาซึ่งกันและกัน (พระมหาทะนงชัย บุรณพิสุทธิ์, 2546)

เป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายปลายทางของการพัฒนาชุมชน คือ การมุ่งพัฒนาคน และวัตถุหรือสิ่งแวดล้อมในชุมชน เพราะได้รวมเอาทุกสิ่งทุกอย่างในชุมชนไว้ทั้งสิ้น และ

เป็นการกำหนดเป้าหมายที่สอดคล้องกับปรัชญาและแนวความคิดของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน และมีสิ่งที่สำคัญที่หน้าสังเกตและสมควรกล่าวไว้ในที่นี้ก็คือ ผู้รู้เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนส่วนใหญ่ไม่ได้แสดงไว้อย่างชัดเจนหรือกำหนดให้แน่นอนว่า ระหว่างการพัฒนาคนกับการพัฒนาวัตถุหรือสิ่งแวดล้อมนั้น จะต้องพัฒนาสิ่งใดก่อน สิ่งใดหลังหรือพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน หรือสิ่งใดสำคัญกว่ากัน หรือสิ่งใดสำคัญกว่ากัน

การพัฒนาเชิงพุทธ

การพัฒนาที่เน้นความจำเริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเพียงมิติเดียวทำให้เกิดช่องว่างของการกระจายรายได้ระหว่างคนที่อยู่ในภาคอุตสาหกรรม และภาคเกษตรกรรม มีสูงขึ้น ทำให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรมจนก่อให้เกิดสภาพของชุมชนในชนบทล่มสลาย การพัฒนาตามแนวคิดกระแสหลักนี้ก่อให้เกิดปัญหาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาทางด้านจริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม และในท่ามกลางความตึงตันของการแก้ปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาตามแบบแผนของตะวันตกนี้ ก็ได้มีนักคิดต่าง ๆ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่เน้นความเป็นตะวันออก คือการที่จะต้องพัฒนาด้านจิตใจและวัตถุไปพร้อม ๆ กัน เป้าหมายของการพัฒนาคือการปลดปล่อยตนเองให้พ้นจากความทุกข์ทั้งทางกายและทางจิตใจ โดยการให้ความสำคัญกับความสุขทางจิตใจอันเกิดจากความมีอิสรภาพที่พึ่งตนเองได้ และความเข้มแข็งของบุคคลและสังคม ซึ่งเป็นเครื่องชี้ให้เห็นระดับของการพัฒนาประการหนึ่งในบรรดาตัวชี้วัด 4 ประการ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2537) คือ

1. พัฒนากาย มีการพัฒนาทางกายภาพ อันได้แก่ มีร่างกายแข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ไม่ขาดอาหาร มีเสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยาบรรเทาโรค มีสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคมที่ดี
2. พัฒนาศีล มีการพัฒนาด้านระเบียบ กฎเกณฑ์ กฎหมายอันเป็นกติกาในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ให้ความสงบสุข เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย สามารถจัดข้อขัดแย้งและจัดสรรผลประโยชน์ได้อย่างยุติธรรม โดยเฉพาะเป็นกติกาที่อยู่ในจิตสำนึกของผู้คนที่เรียกว่าเป็นการพัฒนาสังคม
3. พัฒนาจิต มีการพัฒนาจิตใจ ด้วยการฝึกอบรมจิตใจให้สมบูรณ์ด้วยคุณสมบัติทั้ง 3 ด้าน คือ คุณภาพจิต สมรรถภาพจิต และสุขภาพจิต
4. พัฒนาปัญญา มีการพัฒนาปัญญา อันได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในศิลปและศาสตร์ต่าง ๆ อย่างไม่มีอคติ มีความรู้ความเข้าใจโลกและชีวิตตามความเป็นจริงรู้เท่าทันธรรมชาติของสังขารคือโลกและชีวิต ถึงขั้นทำจิตให้เป็นอิสระหลุดพ้นจากความทุกข์โดยสมบูรณ์

สถาบันสงฆ์เป็นสถาบันจารีตประเพณีที่มีความสำคัญยิ่ง พระสงฆ์จากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด และมีบทบาทที่สำคัญในการชี้นำสังคม ซึ่งแม้บทบาทในด้านการเป็นผู้นำจะลดน้อยลงไปในปัจจุบัน แต่บทบาทด้านการเป็นผู้นำทางศีลธรรมจรรยา พระสงฆ์ยังได้รับความเคารพนับถืออย่างสูง และเป็นสถาบันสังคมที่ขาดเสียไม่ได้ในชีวิตประจำวันของชาวชนบทส่วนใหญ่ ซึ่งนอกจากเป็นที่พึ่งทางใจแล้วยังเป็นสถานที่เอื้ออำนวยในด้านบริการสังคมอื่น ที่กลไกของรัฐบาลเข้าไปช่วยให้บริการไม่ทั่วถึง เพื่อเป็นการสร้างบูรณาการภายในชุมชน

คำว่า “พระสงฆ์” เป็นคำรวมที่ใช้เรียกศาสนบุคคลในพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระภิกษุ สามเณร พระภิกษุ คือ ผู้ที่ได้รับการอุปสมบทตามพระธรรมวินัยและระเบียบแบบแผนประเพณีของคณะสงฆ์ไทย ตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2526) พระภิกษุในประเทศไทยปัจจุบันแบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ แบบบวชชั่วคราวไม่ถึง 3 เดือนหรือไม่ครบพรรษา กับบวช 3 เดือน จำพรรษา 1 พรรษาหรือมากกว่านั้นแต่ไม่เกิน 5 พรรษา อีกประเภทหนึ่งบวชเป็นศาสนทายาทสืบพระศาสนา ภิกษุประเภทหลังนี้บวชเป็นเวลานาน บางรูปส่วนใหญ่บวชตลอดชีวิต แบ่งเป็นภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ อันได้แก่ กรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าคณะหนต่าง ๆ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ตลอดจนเลขานุการอีกจำนวนหนึ่งเป็นครูสอนพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรมบาลี และนักศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ เนื่องจากพระสงฆ์ไทยส่วนใหญ่มิได้แยกตัวออกไปอยู่อย่างโดดเดี่ยวห่างจากชุมชน พระสงฆ์จึงต้องรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่และมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน บทบาทการพัฒนาชุมชนดังกล่าวมิได้จำกัดอยู่เฉพาะในเรื่องการสั่งสอนศาสนธรรม และการปฏิบัติธรรมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการช่วยเหลือประชาชนทั้งทางด้านวัตถุและการแก้ปัญหาพัฒนาชีวิตอีกด้วยและการเป็นผู้นำชุมชน พระสงฆ์ยังคงทำหน้าที่พัฒนาศีลธรรมของประชาชนอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน พระสงฆ์หลายรูปได้รับการยอมรับนับถือและยกย่องจากคนทั่วไปว่ามีคุณูปการกลม่อเกล่าผู้คนให้รู้จักบาปบุญคุณโทษและเป็นคนดีของสังคม (ภัทรพรสิริกาญจน์, 2540) การพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ว่า พระสงฆ์ควรดำเนินการพัฒนาประชาชน โดยเน้นการพัฒนาจิตใจเป็นหลัก โดยการจัดตั้งโครงการรณรงค์ลดเล็กลบอบายมุข และโครงการเสริมเพื่อพัฒนาสภาพเป็นอยู่ของประชาชน เช่นโครงการศูนย์เด็กเล็ก ฯลฯ พระสงฆ์ต้องมีบทบาทภาวะผู้นำสำคัญในการชักชวนให้ประชาชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมและโครงการ โดยลักษณะการมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินงานและ

ได้รับแบ่งปันผลประโยชน์เท่าเทียมกัน และมีการพัฒนาจิตใจของประชาชนควบคู่กันไป (พรประภา กิจโกศล, 2534)

พระสงฆ์ หมายถึงพระภิกษุสามเณร ที่บวชเพื่อศึกษาเล่าเรียนตามพระธรรมวินัย เพื่อเป็นศาสนทายาทสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่เป็นศาสนบุคคลที่พึงปฏิบัติและบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ไม่ใช่พระภิกษุ สามเณร ที่บวชตามประเพณี 3 วัน 7 วัน 1 เดือน หรือ 3 เดือน แต่ตามความหมายทางพระพุทธศาสนานั้นสงฆ์ คือ ภิกษุในพระพุทธศาสนาตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไป กระทำกิจอันใดอันหนึ่ง เช่น ประชุมภายในสีมาหน้าที่ของพระสงฆ์ คือ ศึกษาและปฏิบัติเพื่อสืบพระพุทธศาสนาให้การศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา และให้การสงเคราะห์ประชาชนในสังคมไทย พระสงฆ์มีฐานะและความ เป็นอยู่ที่แตกต่างไปจากประชาชน มีระเบียบวินัยสำหรับกำหนดความเป็นอยู่และได้รับการยกย่องจากประชาชนให้อยู่ในฐานะที่เคารพสักการะ เรียกว่าเป็นสังคมหนึ่งต่างหาก แต่เมื่อพิจารณาในทางนิติศาสตร์แล้วเห็นว่า พระสงฆ์หรือพระภิกษุ สามเณรเป็นส่วนหนึ่งหรือหน่วยหนึ่งของสังคมหรือในสังคม เป็นพลเมืองของประเทศเช่นเดียวกับประชาชนทั้งหลาย ต้องปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง หรืออยู่ภายใต้บทบังคับกฎหมายบ้านเมืองเช่นเดียวกับประชาชนพลเมืองทั่วไป และมีพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์เป็นข้อปฏิบัติอีกส่วนหนึ่งต่างหาก (คตินันต์ จันทบุตร, 2530) ซึ่งในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท พระสงฆ์เป็นสถาบันที่สำคัญมาก เนื่องจากพระสงฆ์เป็นหลักสำคัญในการถ่ายทอดอุดมการณ์แก่ประชาชน พรหมจรรย์ของพระภิกษุเอื้ออำนวยต่อการสืบเนื่องของสถาบัน พระภิกษุจึงเป็น ศูนย์กลางทางจิตใจของประชาชน ฐานะของพระสงฆ์เป็นฐานะที่สูงมากของสังคมไทยในอดีต โลกของพระสงฆ์เป็นโลกของชีวิตสูงส่ง ส่วนโลกของฆราวาสเป็นโลกของผู้มีชีวิตที่ต่ำกว่า ฆราวาสไม่ว่าจะมีฐานะหรือตำแหน่งเช่นใด จำต้องให้การเคารพสักการะพระสงฆ์ด้วยการกราบ เมื่อเด็กชายบวชเป็นสามเณรพ่อแม่ของเด็กจำต้องแสดงความเคารพต่อสามเณร เมื่อชายบวชเป็นภิกษุผู้อยู่เหนือกว่า เช่น นายจำต้องคารวะด้วยสถาบันสงฆ์เป็นผู้นำจิตใจ และเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านอย่างสูง

นับตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงต้นรัตนโกสินทร์ สถาบันสงฆ์สามารถคงสถานภาพของสถาบันได้อย่างค่อนข้างสมบูรณ์ วัดเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาและชุมชน พระสงฆ์มีบทบาทเป็นผู้นำด้านภูมิปัญญาโดยทำหน้าที่อบรมสั่งสอนให้ข้อเสนอแนะแก่ลูกบุตรของ ไทย พระสงฆ์จึงกลายเป็นศูนย์รวมทางจิตใจและสติปัญญาของประชาชน การบวชนอกจากจะเป็นการศึกษาหาความรู้ในพระธรรมวินัย ยังเป็นเสมือนเกราะป้องกันภัยของประชาชน เจ้านายและขุนนาง บ่อยครั้งที่เมื่อประชาชนถูกกดขี่จากการเกณฑ์แรงงานได้หลบเลี่ยงอำนาจรัฐโดยการออกบวช เจ้านายขุนนางใช้เป็นแหล่งลี้ภัยการเมือง สถาบันสงฆ์จึงทำหน้าที่ผ่อนคลายความทุกข์ยาก

เมื่อภัยมาถึงตน และเป็นสถาบันเดียวที่เกื้อกูลให้สามัญชนได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้เพื่อเชยิบฐานะของตนขึ้นเป็นขุนนางโดยการบวชเรียน รัฐกับสถาบันสงฆ์ดังที่กล่าวแล้วข้างต้นว่า หลักการในพระพุทธศาสนายอมรับและสนับสนุนการมีกษัตริย์ จึงนับเป็นเหตุผลสำคัญข้อหนึ่งที่ทำให้ผู้นำของประเทศแถบเอเชียอาคเนย์เห็นประโยชน์จากการใช้ศาสนาเป็นเครื่องผูกพันจิตใจระหว่างประชาชนกับกษัตริย์ การยอมรับพุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์xonนำสังเกต คือ ล้วนแต่เป็นพุทธศาสนาเถรวาท (หินยาน) ซึ่งมอบความสำคัญให้กับคณะสงฆ์ อย่างไรก็ตาม กษัตริย์แถบเอเชียอาคเนย์ยังยึดหลักการบำเพ็ญบารมีเพื่อความเป็นโพธิสัตว์ตามแบบมหายาน และประพุดิตินิยม “ธรรมราชา” เช่น พระเจ้าอโศกมหาราชแห่งอินเดีย

สรุปได้ว่า พระสงฆ์นั้นมีบทบาทหน้าที่และมากความสำคัญมากในการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะการพัฒนาทางด้านจิตใจ การพัฒนาด้านการศึกษาสงเคราะห์ การพัฒนาด้านการสาธารณสุขประโยชน์ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ การพัฒนาเพื่อจัดระเบียบชุมชน การพัฒนาสาธารณสุข การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การฝึกอบรมพัฒนาอาชีพ การส่งเสริมการเกษตร และกิจกรรมการพัฒนาอื่น ๆ ตลอดจนการพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณภาพและศักยภาพ สามารถการดัดแปลง แก้ไข ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในชุมชน เพื่อสร้างความสมดุลของคนในสังคมกับสิ่งแวดล้อมที่คนเหล่านั้นเผชิญอยู่ การเพิ่มพูนประสิทธิภาพการให้บริการขององค์การ สถาบันและหน่วยงานให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีแผน มีกระบวนการ เทคโนโลยีและทรัพยากรทุกรูปแบบซึ่งถูกระดมมารวมกันสร้างประโยชน์สุขแก่ชุมชนสังคมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และได้รับสวัสดิการที่เพียงพอพระสงฆ์สูงอายุ (มากกว่า 35 ปี) ต้องการพลังงาน 1,600-2,000 กิโลแคลอรี/วัน (ยิ่งอายุมากขึ้นยิ่งต้องการน้อยลง)

ตารางที่ 1 ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทย

บทบาทพระสงฆ์	ความคาดหวังของประชาชน	ผลลัพธ์
ด้านการพัฒนาจิตวิญญาณ	พระสงฆ์มีบทบาทในการอบรมทางด้านศีลธรรม	ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและทำให้สังคมน่าอยู่
ด้านการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม	พระสงฆ์มีบทบาทในการบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามและการรักษาประเพณีทางพุทธศาสนา	วัด บ้าน โรงเรียนมีสถานที่ ๆ เหมาะสมกับการทำกิจกรรม เกิดความสามัคคี
ด้านการเผยแผ่	พระสงฆ์มีบทบาทโดยตรงในการเทศนาและสอนให้ประชาชนละชั่วทำดี ทำให้บริสุทธ์ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	ประชาชนเกิดความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาตามสมควร
ด้านให้การศึกษา	การสอนวิชาความรู้ต่าง ๆ ให้เยาวชนและประชาชน	ชุมชนเกิดการพัฒนาด้านหลายด้าน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ รวมถึงการให้กำลังใจ

ตารางที่ 1 ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทย (ต่อ)

บทบาทพระสงฆ์	ความคาดหวังของประชาชน	ผลลัพธ์
ด้านสังคมสงเคราะห์	การช่วยเหลือทั้งด้านวัตถุและจิตใจแก่พุทธศาสนิกชน	เยาวชนเกิดภาพจำที่ดีเกี่ยวกับพระสงฆ์ เป็นไปตามความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์ไทย

สรุป

ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ คือ การพัฒนาด้านจิตวิญญาณพระสงฆ์มีบทบาทในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม ให้ความรู้เกี่ยวกับความรู้ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเชื่อมโยงในพุทธศาสนาและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีศีลธรรมไม่ก่อให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันหรือการทําร้ายซึ่งกันและกันทำให้สังคมได้อยู่ ด้านการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมวัดในประเทศไทยพระสงฆ์มีบทบาทในการบูรณะปฏิสังขรณ์และรักษาประเพณีทางพระพุทธศาสนาทำกิจกรรมร่วมกับวัดบ้านโรงเรียนมีสถานที่ ๆ เหมาะสมเป็นสํปปายะมีความสะอาด สะดวกและเกิดประโยชน์ให้แก่ชุมชนด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพระสงฆ์มีบทบาทโดยตรงในการเทศนาและสอนให้ประชาชนและช่วยทำดีทำให้บริสุทธิ์ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งที่พระพุทธเจ้าได้ทำมาตั้งแต่ 2,600 กว่าปีที่ผ่านมามีทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมโยงและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาตามสมควร ด้านการศึกษา พระสงฆ์สอนวิชาความรู้ให้แก่เยาวชนรวมถึงการสอนศีลธรรมการสอนธรรมศึกษาทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ ด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านจิตวิญญาณ เป็นการให้กำลังใจแก่ประชาชนให้เกิดความสามัคคีในชุมชน ด้านสังคมสงเคราะห์หรือสาธารณสงเคราะห์พระสงฆ์ให้การช่วยเหลือทั้งด้านวัตถุและจิตใจแก่พุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสถานการณ์โควิด-19 พระสงฆ์มีการช่วยเหลือประชาชนมีการให้สถานพยาบาลซึ่งตั้งอยู่ในวัดทำให้เยาวชนเกิดภาพจำที่ดีเกี่ยวกับพระสงฆ์เป็นไปตามความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์ไทย เพราะฉะนั้น การที่จะพัฒนาชุมชนหรืองานด้านสาธารณสงเคราะห์ พระสงฆ์ไม่สามารถทำได้โดยองค์กรเดียวแต่จำเป็นต้องอาศัยวัด บ้าน โรงเรียน ชุมชน มีส่วนร่วมในการที่จะทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ไม่ว่าจะเป็นด้านวัตถุหรือด้านจิตใจ จึงจะสามารถบริหารจัดการให้ประสบความสำเร็จได้ งานด้านสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นงานที่มีความสำคัญทำให้เกิดกิจกรรมร่วมกันเกิดความสามัคคีระหว่างวัด บ้าน ชุมชน โรงเรียน ทำให้เกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้เข้ามาวัดเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกัน

จึงเป็นความคาดหวังที่ประชาชนมีต่อประสงค์ในเรื่องการบริหารจัดการงานด้านสาร
สังเคราะห์

เอกสารอ้างอิง

- คณินันต์ จันทบุตร. (2530). *สถานภาพและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย*.
กรุงเทพฯ: กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม.
- เฉลิม จันทบุณยพงศ์. (2520). *ประวัติศาสตร์สังคมไทย*. นนทบุรี: เสถียรไทย.
- ธิดาจุฑา หนัมนี่. (2557). *การบริหารกิจการพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พรประภา กิจโกศล. (2534). *บทบาทและผลได้ต่อการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ : ศึกษา
เฉพาะกรณีบ้านโนนเมือง จังหวัดนครราชสีมา (รายงานการวิจัย)*.
พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2537). *ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนา
ประจำชาติ*. กรุงเทพฯ: บริษัทสหธรรม จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2547). *บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน*.
กรุงเทพฯ : สยามสมาคม.
- พระมหาภุชญา นันทเพชร. (2540). *ทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม
(วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม)*. กรุงเทพฯ:
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระมหาทณงชัย บุรณพิสุทธิ์. (2546). *บทบาทของวัดกับชุมชนเมืองในเขตบางรัก
กรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชนบท
ศึกษา)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระราชวรมณี (ป.อ. ปยุตฺโต). (2527). *สถาบันสงฆ์กับคนไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- ภัทรพร สิริกาญจน. (2540). *หน้าที่พระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ: แนวคิดและบทบาท
พระคัมภีร์ สุตตปิฎก ในการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2546). *วัดพัฒนา 46*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงาน
พระพุทธศาสนา.
- Vroom, V. H. (1970). *Work and Motivation*. New York: John Wiley & Sons.

เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการเลือกตั้งในยุคดิจิทัล *

ECONOMICS ONE LECIONS IN THE D IGITAL AGE

พลวัฒน์ ชุ่มสุข, ภัทรพล ไชยเย็น, นิพนธ์ สุวรรณภูมิ

Pholwat Choomsook, Phatrapol Jaiyen, Nipon Suwankoot

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkomrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: pholwatchoomsook@gmail.com

บทคัดย่อ

ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยนั้น การเลือกตั้งถือเป็นหัวใจสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการเมืองในระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่น โดยเครื่องมือที่สำคัญที่อยู่ในมือของผู้มีอำนาจบริหารในชุดปัจจุบันก็หนีไม่พ้นงบประมาณของรัฐบาลนั่นเอง จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่เรา มักจะพบกับผลการวิจัยเกี่ยวกับวงจรงบประมาณ สอดคล้องกับช่วงเวลาของการเลือกตั้ง ในขณะที่เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการเลือกตั้งในยุคดิจิทัล จะเป็นการกล่าวถึงการเปลี่ยนผ่านที่สำคัญสำหรับการเลือกตั้งโดยเฉพาะเรื่องของเทคโนโลยีด้านการสื่อสารซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้ชนะการเลือกตั้ง และเพื่อการเอาชนะใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้หันมาเลือกตน การสื่อสารทางการเมืองจึงเปลี่ยนไปอย่างมีนัยสำคัญด้วย โซเชียลมีเดียอย่างเฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ และไลน์ จนกลายเป็นสนามสำคัญของการหาเสียงในการเลือกตั้งและอาจมีผลชี้ขาดต่อการเลือกตั้ง

การซื้อขายแลกเปลี่ยนนโยบายแก่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง นักการเมืองและพรรคการเมืองเป็นผู้ผลิตเมนูนโยบายเพื่อเสนอขาย ส่วนประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นผู้เสนอซื้อเมนูนโยบายด้วยการหย่อนบัตรเลือกตั้ง โดยผู้ซื้อต้องชำระด้วยการคะแนนเสียงเลือกตั้งก่อน และได้รับการส่งมอบนโยบาย ดังนั้น การหาเสียงและการสื่อสารย่อมต้องถูก Customized และ Personalized เช่นเดียวกัน

คำสำคัญ: เศรษฐศาสตร์; การเลือกตั้ง; ยุคดิจิทัล

Abstract

Democratic system of government voting is significant. Whether it be local or national politics. The national budget is an essential tool currently in the hands of executives. Therefore, it is not surprising that research findings on the Budget cycle coincide with the election's timetable. While considering significant changes in elections, particularly in communication technology, is electoral economics in the digital era. This is the secret to winning elections and get people to cast ballots in their favor. Political communication has also undergone a significant transformation. Social media platforms like Facebook, Twitter, and Line have developed into crucial avenues for political campaigns and have the power to change the outcome of elections.

Vote-trading regulation a menu of policies is created by politicians and political parties. Regarding the voters, they made an offer to purchase the policy menu by tossing their ballots. First, the buyers must vote to pay. Additionally, since policies are delivered, campaigns and communications must also be tailored and individualized.

Keywords: Economics; Elections; The Digital Age

บทนำ

เศรษฐศาสตร์เป็นศาสตร์เกี่ยวข้องกับปากท้องและความเป็นอยู่ของประชาชนในยุคใดที่ผู้บริหารประเทศมีความซื่อสัตย์ บริหารอย่างสุจริตเที่ยงธรรม ไม่มีคอร์รัปชัน ประเทศชาติก็จะเจริญก้าวหน้า มีนักเศรษฐศาสตร์กล่าวว่า แรงกดดันทางสังคมทำให้ประชาชนยอมเสียสละเวลาและทุนทรัพย์ (ฉันทพัฒน์ จานเก่า และคณะ, 2565) เพื่อเดินทางไปเลือกตั้ง ถึงแม้ว่าพวกเขาเหล่านั้นจะทราบดีว่า การเลือกตั้งจะไม่ได้สร้างประโยชน์ใด ๆ ให้กับพวกเขาเลย เพราะพวกเขาสามารถลงคะแนนเสียงได้เพียง 1 คะแนนเท่านั้น ซึ่งมันมีโอกาสน้อยมากที่จะเป็นตัวตัดสินว่าใครจะเป็นผู้ชนะ เนื่องจากระบบการเมืองต้องใช้เสียงข้างมาก แต่พวกเขาตระหนักดีว่าถ้าคะแนนเสียงเพียง 1 คะแนน แต่มีคนเห็นพ้องเหมือนกันก็สามารถเป็นเสียงข้างมากได้ ในการเลือกตั้งแต่ละครั้งผู้ที่จะชนะการเลือกตั้งมักเป็นพรรคที่มีนโยบายกลาง ๆ ซึ่งจะได้รับคะแนนเสียงเป็นจำนวนมากที่สุดในประเทศ ทำให้กลุ่มพรรคการเมืองมีการปรับเปลี่ยนนโยบายจากแนวคิดแบบเดิม ๆ มาเป็นนโยบายสายกลาง (Moderate) มากกว่าจะไปซ้ายสุดหรือขวาสุด ยิ่งเข้าใกล้วันเลือกตั้งประชาชนส่วนใหญ่จะเริ่มหันไปหาคนรู้จัก ผู้เชี่ยวชาญ หรือนักวิเคราะห์ เพื่อหาแนวคิดว่า

ควรจะตัดสินใจเลือกใคร และจะเข้าหาไปกาเบอร์อะไรกันดี แต่หลาย ๆ คนอาจมองข้ามผู้เชี่ยวชาญศาสตร์แขนงหนึ่งซึ่งเกี่ยวพันโดยตรงกับการเมืองและการเลือกตั้ง นั่นคือเหล่านักเศรษฐศาสตร์การเมือง (Political Economist) ที่ดูไม่มีที่ทางในประเทศไทยมากนัก แต่นับเป็นสาขาที่ได้รับความสนใจค่อนข้างมากในประเทศพัฒนาแล้ว

ในขณะเดียวกันนักเศรษฐศาสตร์หลายท่านได้ตั้งสมมติฐานผ่านมุมมองว่า มนุษย์มีเหตุผลที่อาจจะขัดกับความเป็นจริงอยู่บ้าง เช่น ประชาชนที่มีเหตุผลไม่ควรไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือการใช้นโยบายลด แลก แจก แถม ของรัฐบาลอาจทำให้โอกาสได้รับการเลือกตั้งลดลง (The Momentum, 2019) ซึ่งในบทความนี้จะได้นำเสนอแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์การเมือง สะท้อนคิดในบางประเด็นก่อนการเลือกตั้ง ในวันเลือกตั้ง และพวกเขามีวิธีอะไรในการทำนายว่าใครน่าจะชนะการเลือกตั้ง

ก่อนเลือกตั้งสร้างความนิยมให้กับตนเองและพรรคด้วยนโยบายผลาญงบประมาณ

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ (2534) กล่าวว่า วงจรงบประมาณการเมือง (Political Budget Cycle) เป็นเรื่องแรก ๆ ที่นักเศรษฐศาสตร์การเมืองให้ความสนใจ เนื่องจากในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยนั้น การเลือกตั้งถือเป็นหัวใจสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการเมืองในระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่น โดยเครื่องมือที่สำคัญที่อยู่ในมือของผู้มีอำนาจบริหารในชุดปัจจุบันก็หนีไม่พ้นงบประมาณของรัฐบาลนั่นเอง จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่เรามักจะพบกับการวิจัยเกี่ยวกับวงจรงบประมาณ สอดคล้องกับช่วงเวลาของการเลือกตั้ง โดยจะสังเกตได้ว่า ในปีใดที่มีการเลือกตั้ง รัฐบาลจะสร้างนโยบายลดแลกแจกแถม งบประมาณในคลังออกไปเพื่อกระตุ้นภาวะเศรษฐกิจในระยะสั้น เช่น นโยบายการลดภาษี นโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจแบบส่งเงินให้ถึงมือประชาชน โดยคาดหวังว่าภาพของเศรษฐกิจดีขึ้น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้รัฐบาลมีโอกาสได้รับเลือกตั้งเข้ามาอีกครั้ง

นอกจากนโยบายทางการคลังแล้ว ได้มีนักรัฐศาสตร์เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับข้อได้เปรียบของผู้ดำรงตำแหน่ง (Incumbency Effect) ซึ่งได้ระบุว่า ผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น รัฐบาลชุดปัจจุบันในช่วงเวลาที่จะมีการเลือกตั้ง จะมีพื้นที่สื่อมากกว่า ผู้สมัครเพื่อชิงตำแหน่ง แต่ในทางกลับกันผลลัพธ์ที่ได้กลับผิดคาด ประเทศที่พัฒนาแล้วและมีประชาธิปไตยเข้มแข็ง พบว่า การใช้จ่ายงบประมาณแบบลดแลกแจกแถมกลับทำให้โอกาสที่ผู้กุมอำนาจจะได้รับเลือกกลับเข้าสภาฯ ลดลง ในทางกลับกัน การใช้จ่ายงบประมาณในลักษณะดังกล่าวสำหรับประเทศกำลังพัฒนาซึ่งอาจมีประชาธิปไตยไม่เข้มแข็งมากนัก และมีการจัดเลือกตั้งมาแล้วจำนวนหลักหน่วย ผู้กุมอำนาจกลับมีความ

น่าจะเป็นที่จะได้รับคะแนนเสียงส่วนใหญ่เพิ่มขึ้น จึงเกิดคำถามขึ้นว่า ทำไมถึงเป็นเช่นนั้น นักเศรษฐศาสตร์หลายท่านได้อธิบายว่าสาเหตุเกิดจากประสบการณ์ของประชาชนผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้ง โดยผู้มีสิทธิเลือกตั้งในประเทศที่มีประชาธิปไตยเข้มแข็งอาจคุ้นชินกับลูกไม้เก่า ๆ ของรัฐบาลที่ทำการซื้อเสียงทางอ้อมแต่อาจส่งผลเสียต่อเศรษฐกิจในระยะยาว ในขณะที่เหล่าประเทศประชาธิปไตยมือใหม่อาจต้องใช้เวลาเพื่อเก็บเกี่ยวประสบการณ์

ทำไมเราจึงต้องไปเลือกตั้ง

การที่ประชาชนส่วนใหญ่ไปเลือกตั้งส่งผลให้ขัดแย้งกับข้อสมมติฐานเบื้องต้นของนักเศรษฐศาสตร์ที่ว่า มนุษย์มีเหตุมีผลส่งผลให้เหล่านักเศรษฐศาสตร์เกิดความสงสัยจนนำไปสู่การค้นคว้าวิจัยว่าด้วยความย้อนแย้งในการเลือกตั้ง (Voting Paradox) (กฤษณา ฟองธนกิจ, 2565) เพราะตามแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ คนส่วนใหญ่จะไม่ไปใช้สิทธิใช้เสียง แต่ในความเป็นจริงแล้ว กลับมีคนจำนวนไม่น้อยไปเข้าคูหา เนื่องจากการไปกากบาทเลือกคนที่ใช่หรือพรรคที่ชอบ ไม่ได้มีประโยชน์ใด ๆ ในระบอบประชาธิปไตยที่ยืดเสียงส่วนใหญ่เป็นผู้ชนะ เพราะในประวัติศาสตร์การเลือกตั้ง น้อยมากที่ผู้สมัครจะเจอกันด้วยคะแนนหลักหน่วยนั้นหมายความว่ากระดาศที่เราหยอดใส่กล่องไปแทบไม่มีความหมายในการตัดสินว่าใครเป็นผู้ชนะหรือแพ้การเลือกตั้ง ในขณะที่ประชาชน ต้องเสียเวลา เสียค่ารถ เดินทางกันไปใช้สิทธิใช้เสียงเพื่อเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎร

แล้วเราจะไปเลือกตั้งกันทำไม ซึ่งเป็นคำถามที่สามารถอธิบายได้ว่า การไปเลือกตั้งคือหน้าที่พลเมือง หลังจากที่มีการหย่อนบัตรเลือกตั้ง เราจะรู้สึกเหมือนเป็นคนพิเศษ อิ่มเอมใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในระบอบประชาธิปไตย พูดได้อย่างเต็มภาคภูมิในวันต่อไปว่าไปเลือกตั้งมาแล้วนะ ส่วนใครที่ไม่ไปใช้สิทธิก็อาจถูกตราหน้าว่าทำหน้าที่ในฐานะพลเมืองได้ไม่ครบถ้วน เป็นแรงกดดันทางสังคมที่ผลักดันให้เราไปเลือกตั้ง ทั้งที่รู้อยู่แก่ใจว่าคะแนนของเราไม่มีทางจะถูกใช้ในการชี้ขาดเสียงส่วนใหญ่

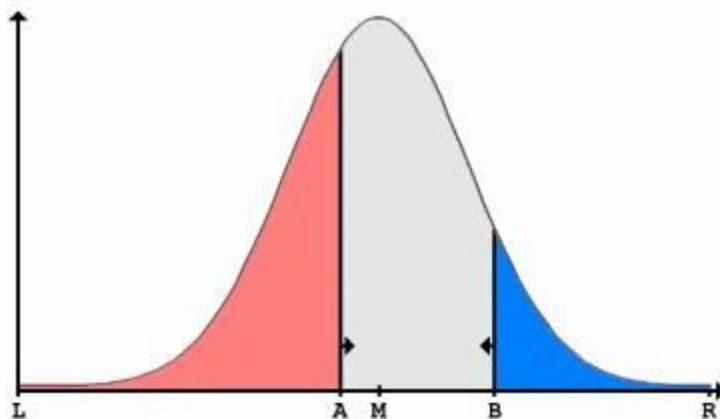
จากการศึกษาของแพตริเซีย ฟังก์ (Patricia Funk) เรื่อง อัตราการออกเสียงของชาวสวิตเซอร์แลนด์หลังจากที่รัฐบาลอำนวยความสะดวกผ่านการลดต้นทุนการลงคะแนนเสียง โดยส่งจดหมายไปให้ใช้สิทธิกันถึงบ้าน ผลลัพธ์ที่ได้กลับน่าประหลาดใจ เพราะผู้ใช้สิทธิไม่ได้กระตือรือร้นเท่าไร แถมในบางพื้นที่ โดยเฉพาะชุมชนขนาดเล็กที่มีผู้ใช้สิทธิลดลง เพราะการลงคะแนนทางจดหมายทำให้แรงกดดันทางสังคมหายไป

ทฤษฎีผู้ออกเสียงมัธยฐานกับผลการเลือกตั้ง

รพีพัฒน์ อิงคสิทธิ์ (2562) กล่าวว่า ทฤษฎีสำคัญที่นักเศรษฐศาสตร์การเมืองนำมาใช้อธิบายผลการเลือกตั้ง คือ ทฤษฎีผู้ออกเสียงมัธยฐาน (Median Voter Theorem) โดยแอนโธนี ดาวน์ส (Anthony Downs) นักเศรษฐศาสตร์การเมือง นำเสนอในหนังสือทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ในระบอบประชาธิปไตย (An Economic Theory of Democracy) ตีพิมพ์เมื่อปี พ.ศ. 2500 และยังคงมีอิทธิพลมาจนถึงปัจจุบัน โดยทฤษฎีดังกล่าวได้เสนอว่า ผู้ที่จะได้รับคะแนนเสียงส่วนใหญ่ คือ กลุ่มที่เสนอนโยบายได้ถูกต้องโดนใจ “ผู้ออกเสียงมัธยฐาน (Median Voters)” หรือคนกลางๆ ในประเทศ ซึ่งมีจำนวนมากที่สุด ในขณะที่พรรคการเมืองที่มีนโยบายสุดขั้วมักจะไม่ได้รับเสียงตอบรับที่ดีนัก เพราะมักจะต้องใจแค่คนกลุ่มเล็ก ๆ ในสังคม

แต่ทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้นจะมีสมมติฐานที่แทบไม่มีทางเป็นความจริงได้ ถ้าแนวคิดทางการเมืองถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มอย่างชัดเจน คือ กลุ่มอนุรักษ์นิยม และกลุ่มสังคมนิยม โดยผู้ออกเสียงสามารถระบุได้ว่าผู้สมัครอยู่ที่ตำแหน่งไหนของทั้งสองขั้ว และการลงคะแนนจะมีผู้สมัครหลักเพียงสองคนเท่านั้น แต่ทฤษฎีดังกล่าวสามารถนำไปใช้ในการอธิบายแนวโน้มการเลือกตั้งที่มีหลายพรรคการเมืองที่แรกเริ่มเดิมทีซ้ายจัดหรือขวาจัด จึงจะค่อย ๆ โน้มเข้ามาตรงกลางเพื่อเอาใจฐานเสียงส่วนใหญ่ในสังคม

ภาพที่ 1 แสดงกราฟอธิบายทฤษฎีผู้ออกเสียงมัธยฐาน (Median Voter Theorem)

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายทฤษฎีผู้ออกเสียงมัธยฐาน (Median Voter Theorem) ได้ว่า โดยจะมีผู้สมัครจาก 2 พรรคคือพรรค A ซึ่งมีจุดยืนทางการเมืองเอียงซ้ายเล็กน้อย และพรรค B ซึ่งมีจุดยืนทางการเมืองเอียงขวาค่อนข้างมาก จะเห็นว่าพรรค A จะกวาดคะแนนเสียง (พื้นที่สีแดง) ได้มากกว่าพรรค B (พื้นที่สีฟ้า) เพราะอยู่ใกล้จุด M

หรือจุดมัยฐานมากกว่า ส่วนคะแนนเสียงในพื้นที่สี่เทาจะถูกแบ่งให้ทั้งสองพรรคอย่างละครึ่ง ทำให้พรรค A ได้รับคะแนนเสียงส่วนใหญ่

ส่วนหน้าตาของผู้ลงคะแนนเสียงมัธยมฐานของประเทศไทย ข้อมูลเมื่อ พ.ศ. 2552 ซึ่งเป็นข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน โดยจะเป็นครัวเรือนที่มีรายได้ราว 11,000 บาทต่อเดือน หัวหน้าครัวเรือนยังไม่อยู่ในระบบประกันสังคม มีถิ่นฐานอยู่ในเมือง และระดับการศึกษาของบุตรคนโตที่อายุเกิน 25 ปีอยู่ที่ราวมัธยมศึกษาปีที่ 6 นี่คือน้ำตาครว ๆ ของประชาชนที่นักการเมืองต้องพยายามออกนโยบายให้ตรงใจเพื่อชิงเสียงส่วนใหญ่และที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎร ทฤษฎีที่กล่าวมาเป็นเพียงแนวคิดบางส่วน of เศรษฐศาสตร์การเมืองเรื่องเลือกตั้ง ที่อาจดูเป็นทฤษฎีวิชาการมากและเต็มไปด้วยสมมติฐานแปลก ๆ แต่ก็ใช่อีกหนึ่งมุมมองสำหรับอธิบายปรากฏการณ์ช่วงหย่อนบัตรเลือกตั้งที่น่ารับฟังไม่น้อย

การใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้นมีต้นทุนส่วนบุคคลที่ต้องเสีย ต้นทุนที่เห็นได้ชัดเจนนก็คือ รายจ่ายในการเดินทางไปหน่วยเลือกตั้ง และเวลาที่ต้องเสียไปในการนั้นในชนบท หน่วยเลือกตั้งอาจอยู่ห่างไกลจากที่อยู่อาศัยของผู้มีสิทธิในการเลือกตั้ง ยิ่งถ้าการขนส่งคมนาคมไม่สะดวกด้วยแล้ว ก็ยิ่งทำให้ต้นทุนในการเดินทางมีมากขึ้น การเดินทางไปหน่วยเลือกตั้งนั้นต้องเสียเวลา เวลาที่ต้องเสียไปในบางครั้งเป็นเวลาแห่งการพักผ่อน แต่บางครั้งเป็นเวลาทำมาหากิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการเลือกตั้งตรงกับฤดูการเก็บเกี่ยวในบรรดาต้นทุนการใช้สิทธิการเลือกตั้งนั้น ต้นทุนที่สำคัญที่สุดก็คือ ต้นทุนสารสนเทศ (Information Cost) การตัดสินใจในการเลือกตั้งนั้น จำเป็นต้องมีข้อมูลข่าวสารแต่ข้อมูลข่าวสารมิใช่สิ่งที่ได้มาโดยปราศจากต้นทุนที่ต้องเสีย ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิหลังและพฤติกรรมในอดีต ข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ บางครั้งต้องอาศัยการสะสมข้อมูลมาเป็นเวลานาน แม้จะสามารถแสวงหาข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ได้ แต่ก็ต้องมีต้นทุนที่ต้องจ่ายมีหน้าซ้ำยังอาจต้องสืบค้นหาอุดมการณ์และพฤติกรรมของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง

ในอดีตของผู้กระจายข่าวสารเหล่านี้ด้วย เพราะหนังสือพิมพ์วิทยุ และโทรทัศน์หาได้มีความเป็นกลางทางการเมืองไม่ การแสวงหาสารสนเทศเพื่อประกอบประเมินประโยชน์ที่คาดว่าจะได้จากการวิเคราะห์นโยบายของพรรคการเมืองต่าง ๆ เพื่อที่จะการตัดสินใจในการเลือกตั้ง จึงเป็นเรื่องยุ่งยากและอาจต้องเสียต้นทุนสูงการที่มีสิทธิในการเลือกตั้งจำนวนมากไม่สนใจแสวงหาสารสนเทศนั้น มิใช่พฤติกรรมที่ปราศจากเหตุผลตรงกันข้ามกลับเป็นอวิชาที่สมเหตุสมผล (Rational Oterignorance) เพราะการได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารเป็นเรื่องยุ่งยาก และอาจเสียต้นทุนสูงเกินกว่าประโยชน์ที่คาดว่าจะได้

พุดง่าย ๆ ก็คือ ยอมโง่ดีกว่าเสียเงินเพื่อซื้อความฉลาด เพราะไม่แน่ใจเมื่อเสียเงินไปแล้ว จะได้รับความฉลาดเป็นผลตอบแทน ยิ่งเมื่อระบอบประชาธิปไตยไม่สามารถให้ประโยชน์แก่ประชาชนบางกลุ่มบางเหล่าในสังคมอย่างทั่วถึงและเสมอภาค ไม่ว่าจะเป็นชนกลุ่มน้อยหรือชนกลุ่มใหญ่ก็ตาม ประชาชนเหล่านี้ย่อมมีแนวโน้มที่จะไม่แสวงหาสารสนเทศเพื่อประกอบการตัดสินใจในการเลือกตั้ง เพราะมองไม่เห็นอานิสงส์ในการทำเช่นนั้น

การเลือกตั้งกับการเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัล

สมคิด พุทธศรี (2563) กล่าวว่า การเปลี่ยนผ่านที่สำคัญสำหรับการเลือกตั้ง คือ การเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัล (digital transformation) หรือจะกล่าวให้เข้าใจง่าย ๆ ก็คือ การเลือกตั้งครั้งต่อไปในอนาคตจะอยู่ในบริบทที่มีการใช้เทคโนโลยีแตกต่างจากการเลือกตั้งครั้งที่ผ่าน ๆ มาอย่างสิ้นเชิง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เทคโนโลยีด้านการสื่อสาร เพราะเป็นหัวใจที่จะทำให้ชนะการเลือกตั้ง คือ การสื่อสารนักการเมืองต้องหาเสียง เพื่อเอาชนะใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้หันมาเลือกตนทั้งนั้น ดังนั้น การจ้องคิวพูดคนเดียว หรือการพูดจาเหมือนครูฝึกนักศึกษาวิชาทหารนั้นมีโอกาสตกม้าตายเอาง่าย ๆ ดังนั้น การหาเสียงและการสื่อสารทางการเมืองในการเลือกตั้งครั้งต่อไปจะต้องเปลี่ยนไปอย่างมีนัยสำคัญด้วย โซเชียลมีเดียอย่างเฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ และไลน์ จะกลายเป็นสนามสำคัญของการหาเสียงในการเลือกตั้งและอาจมีผลชี้ขาดต่อการเลือกตั้ง (ในบางมิติ) เลยด้วยซ้ำ

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ (2561) กล่าวว่า เคยให้มุมมอง ตลาดการเมืองในยุคดิจิทัลไว้ว่าเป็นตลาดซื้อขายแลกเปลี่ยนนโยบาย นักการเมืองและพรรคการเมืองเป็นผู้ผลิตเมนูนโยบายเพื่อเสนอขายแก่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ส่วนประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นผู้เสนอซื้อเมนูนโยบายด้วยการหย่อนบัตรเลือกตั้ง ผู้ซื้อต้องชำระราคา (คะแนนเสียงเลือกตั้ง) ก่อน และได้รับการส่งมอบ สินค้า (เมนูนโยบาย) ซึ่งโจทย์ที่น่าคิด คือ การแลกเปลี่ยนระหว่างเมนูนโยบายและคะแนนเสียงในตลาดกลางเมืองดิจิทัลจะมีลักษณะอย่างไร ลักษณะเด่นที่สุดประการหนึ่งของการซื้อขายในโลกออนไลน์ คือ การใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคแล้วเสนอขายสินค้าและบริการที่เหมาะสมกับผู้บริโภคในระดับรายบุคคล (Customization & Personalization) หลายท่านคงเคยได้ยิน ได้อ่าน หรือมีประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลในเฟซบุ๊กมาใช้ในการตลาดอยู่บ้าง เช่น ถ้าเรากดไลค์อะไร หรือเสิร์ชหาสินค้าอะไรอยู่ ไม่นานนักโฆษณาสินค้าและบริการเหล่านั้นก็จะมาปรากฏอยู่บนหน้าฟีดส์เฟซบุ๊กให้เราเลือก ดังนั้น การหาเสียงและการสื่อสารย่อมต้องถูก Customized และ Personalized เช่นเดียวกัน กล่าวคือ นักวางกลยุทธ์ทางการเมืองจะทำ

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้มีสิทธิเลือกตั้งอย่างละเอียดว่ามีการสนใจเรื่องไหน ประเด็นอะไร มีความคิดทางการเมืองแบบไหน และน่าจะชอบเม็ดเงินนโยบาย แบบใดเป็นพิเศษ จากนั้นนักการเมืองและพรรคการเมืองจะเลือกสื่อสารกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามความสนใจและรสนิยมแต่ละคน อันที่จริง การสื่อสารทางการเมืองแบบ Customized และ Personalized ไม่ใช่เรื่องใหม่ เดิมทีนักการเมืองก็หาเสียงด้วยการเดินเคาะประตูบ้านกันอยู่แล้ว แต่ที่ใหม่และน่าตื่นเต้น คือ ขนาด (Scale) ของการสื่อสาร ซึ่งทำได้ในระดับหลักหลายสิบล้านคน กับความแม่นยำ (Accuracy) ของการวิเคราะห์ข้อมูล

ประเด็นที่ต้องคิดต่อ คือ ถ้าหากนักการเมืองและพรรคการเมืองสามารถวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนจนสามารถ Customized และ Personalized การหาเสียงและการสื่อสารทางการเมืองให้สอดคล้องกับรสนิยมของแต่ละคนได้จริง จะส่งผลกระทบต่อตลาดการเมืองในภาพรวมอย่างไร ตลาดการเมืองในโลกยุคดิจิทัลจะเป็นตลาดในอุดมคติที่การแลกเปลี่ยนระหว่างคะแนนเสียงและเม็ดเงินนโยบายเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์หรือไม่ แค่นั้นและอย่างไร ในระดับโลก มีการถกเถียงในประเด็นนี้อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่มีข่าวบริษัท Cambridge Analytica แอบนำข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้เฟซบุ๊กกว่า 50 ล้านรายไปวิเคราะห์พฤติกรรม รสนิยม และทัศนคติทางการเมือง และนำผลการวิเคราะห์ไปใช้กับการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 2016 จนมีส่วนทำให้โดนัลด์ ทรัมป์ ชนะเลือกตั้ง 2016 อย่างเหนือความคาดหมาย เหตุการณ์นี้ก่อให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์และความไม่พอใจต่อเฟซบุ๊กอย่างเป็นวงกว้าง Delete Facebook กลายเป็นแฮชแทกยอดนิยมในช่วงระหว่างเดือนมีนาคม - เมษายน 2018 กระแสความไม่พอใจของเฟซบุ๊กรุนแรงถึงขั้นที่สภาคอนเกรส คณะกรรมการการของรัฐบาลสหรัฐฯ ได้เรียกมาร์ค ซัคเคอร์เบิร์ก ซีอีโอของเฟซบุ๊ก เข้าไปชี้แจงเลยทีเดีย และมาร์คก็ต้องแถลงการณ์ขอโทษต่อสภาคอนเกรสและให้สัญญาว่าจะให้ความสำคัญกับการรักษาความเป็นส่วนตัวมากขึ้น พร้อมกันนั้น ความกังวลถึงผลกระทบด้านลบของโซเชียลมีเดียต่อกระบวนการเลือกตั้งและประชาธิปไตยก็เพิ่มขึ้นอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน Samantha Bradshaw นักวิจัยของโครงการ Computational Propaganda แห่ง Oxford Internet Institute ได้ออกมาเตือนว่า นักการเมืองและบริษัทวิเคราะห์ข้อมูลกำลังทำให้กระบวนการเลือกตั้งและประชาธิปไตยถดถอย การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลและเลือกสื่อสารกับเฉพาะบุคคลมีแนวโน้มที่จะบั่นทอนความสามารถของพลเมืองในการตัดสินใจทางการเมืองอย่างมีเหตุผล และทำให้สังคมต้องสูญเสียความไว้วางใจระหว่างกันในระดับรากฐานจนกลไกการต่อรองระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในสังคมพังทลาย ผลลัพธ์สุดท้ายคือ สังคมแบ่งขั้วแยกข้างที่ยากต่อการหาฉันทามติร่วมกัน

ที่สำคัญคือ การทำ Customized และ Personalized การสื่อสารทางการเมืองสามารถมีคุณภาพมากขึ้น ถ้านักการเมืองและพรรคการเมืองรู้ว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งแต่ละคนอะไรเป็นการเฉพาะ พวกเขาสามารถสื่อสารในเชิงลึกกับแต่ละคนได้เลย ภายใต้วิธีคิดแบบนี้ ความต้องการของคนชายขอบมีความสำคัญมากขึ้นด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่การหาเสียงแบบเดิมนั้นทำไม่ได้ เพราะเดิมนักการเมืองจำเป็นที่จะต้องสื่อสารแบบกลาง ๆ เพื่อดึงดูดคนกลุ่มใหญ่ให้ได้มากที่สุดและจำเป็นต้องทิ้งเสียงของคนชายขอบส่วนน้อยไป แต่เทคโนโลยีจะทำให้นักการเมืองสามารถสื่อสารกับคนกลุ่มใหญ่ตรงกลางและคนชายขอบไปพร้อมกันได้

นอกจากนี้ การสื่อสารในแพลตฟอร์มดิจิทัลใช้เงินทุนน้อยกว่าโดยเปรียบเทียบ เพราะสามารถสื่อสารได้ตรงเป้าและมีประสิทธิภาพกว่าการสื่อสารแบบเดิมที่ต้องลงทุนแบบเหวี่ยงแห การใช้เงินทุนที่น้อยกว่าเป็นการเปิดโอกาสให้นักการเมืองที่ไม่ใช่ชนชั้นนำสร้างฐานเสียงของตัวเองและสามารถเข้าสู่สนามการเมืองได้มากขึ้น

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (2562) กล่าวว่า ถ้าวันหนึ่งเราสามารถเลือกตั้งผ่านมือถือได้ ก็คงถึงยุค Smart Mobile-Internet of Things (M-IoT) แล้ว คือ สมาร์ทโฟนสามารถทำอะไรก็ได้ แม้แต่เรื่องที่ต้องการความมั่นคง ปลอดภัย โปร่งใสสูง และกำหนดความเป็นไปของประเทศได้อย่าง การเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎร แต่ไม่ว่าวันนั้นจะมาถึงในเร็ววันหรือไม่ ปัจจุบันก็มีหลายประเทศที่นำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้งกันแล้ว ดังเช่น สาธารณรัฐเอสโตเนีย (Republic of Estonia) ที่นำเทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain) มาใช้ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือที่เรียกกันว่า I-Voting

เอสโตเนียเริ่มใช้ระบบการลงคะแนนแบบดิจิทัล (Digital Voting) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2005 และอนุญาตให้มีการลงคะแนนเสียงผ่านระบบออนไลน์ในปี ค.ศ. 2007 ต่อมาในปี ค.ศ. 2015 จึงมีการนำเทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain) มาใช้ในการเลือกตั้ง

สำหรับระบบ I-Voting เป็นการลงคะแนนเสียงทางอินเทอร์เน็ตที่อนุญาตให้ผู้ลงคะแนนสามารถเชื่อมต่อคอมพิวเตอร์จากที่ไหนก็ได้ ซึ่งในช่วงลงคะแนนเสียงผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะเข้าสู่ระบบการเลือกตั้งโดยใช้บัตรประจำตัวประชาชน (ID-card) หรือรหัสเครื่องโทรศัพท์มือถือ (Mobile-ID) เข้ามายืนยันตัวตนในระบบ โดยข้อมูลดังกล่าวจะถูกเข้ารหัสไว้ สำหรับการลงคะแนนเสียงผ่านระบบ I-Voting ซึ่งผู้ลงคะแนนสามารถเข้าสู่ระบบการลงคะแนนได้บ่อยแค่ไหนก็ได้ในช่วงการลงคะแนนล่วงหน้า เพราะระบบจะบันทึกการลงคะแนนเสียงอัปเดตให้ทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลง หลังจากนั้น จะมีการใช้เทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain) ในการนำส่งบัตรลงคะแนนเลือกตั้งที่อยู่ในระบบ โดยเมื่อมีการตรวจความถูกต้องบัตรลงคะแนนตามกระบวนการต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว จะมีการประทับ

เวลา (Time Stamp) พร้อมจัดเก็บไว้บนระบบบล็อกเชน (Blockchain) เพื่อทำหน้าที่พิสูจน์การมีอยู่จริงของบัตรลงคะแนนนั้น ๆ (Proof of Existence) แทนการใส่หีบบัตรเลือกตั้ง นับเป็นเทคโนโลยีที่ช่วยลดช่องโหว่มากมายจากการลงคะแนนด้วยกระดาษลงได้ ทั้งนี้ ประโยชน์ของการนำเทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain) มาใช้กับการลงคะแนนเสียง จึงเป็นอีกทางเลือกที่น่าสนใจมากในยุคดิจิทัลที่สามารถนำมาใช้ลดโอกาสการทุจริต และทำให้การเลือกตั้งมีความเป็นธรรมมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนับคะแนนเสียง เนื่องจากจะไม่สามารถทุจริตในการเลือกตั้งได้โดยไม่ทิ้งร่องรอยไว้ภายใต้เทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain) ได้เลย

นอกจากนี้ในแง่ความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของข้อมูล ระบบบล็อกเชน (Blockchain) สามารถออกแบบการเข้ารหัสเพื่อรักษาข้อมูลส่วนตัว มีการปกปิดตัวตน และข้อมูลการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่าง ๆ ของผู้ลงคะแนนเสียงได้อย่างดี ดังนั้นบล็อกเชน (Blockchain) จึงเป็นเทคโนโลยีสำคัญที่ทำให้เกิดความโปร่งใสในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และช่วยอำนวยความสะดวกให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางประเทศได้ทุกที่ทุกเวลา นับเป็นการส่งเสริมกระบวนการประชาธิปไตยอีกทางหนึ่งด้วย

สำหรับการเมืองไทยพรรคก้าวไกลได้รับชัยชนะ ทำให้มองเห็นปรากฏการณ์การเมืองใหม่ที่เกิดขึ้นจากหยุดชะงักทางการเมือง (Disruptive Politics) ซึ่งต้องยอมรับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี หรือการแทรกแซงด้วยเทคโนโลยี (Disruptive Technology) เข้าสู่ยุคของดิจิทัลเทคโนโลยี และกลายเป็นเครื่องมือสำคัญทำให้การสื่อสารการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารระหว่างบุคคลต่อบุคคลง่าย รวดเร็วฉับไว แบบไร้รอยต่อ เรียกว่าเกิดการปฏิวัติการสื่อสารโฉมใหม่ ทุกคนสามารถเป็นทั้งผู้รับข่าวสารและผู้นำเสนอข่าวสาร

การสื่อสารที่รวดเร็วในยุคดิจิทัลเทคโนโลยี เข้ามาเปลี่ยนแปลงการเมืองไทยจากการเมืองแบบแอมะล็อกซึ่งการสื่อสารจะเป็นทิศทางเดียว เช่น การจัดเวทีปราศรัยทางการเมือง การเดินเคาะประตูบ้านบอกนโยบาย หรือการขึ้นรถแห่กระจายเสียง เมื่อเข้าสู่ยุคการเมืองใหม่ โซเชียลมีเดียทำให้การสื่อสารการเมืองเปลี่ยนแปลง เป็นการสื่อสารสองทาง เปลี่ยนการรับรู้ของประชาชน นั่นเป็นที่มาของชัยชนะของพรรคก้าวไกล

พฤติกรรมกระแสฟลอปของคนไทยที่เปลี่ยนไป เกิดขึ้นในทุกภูมิภาค รวมถึงฝั่งของการเมือง โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่คาดการณ์ ว่าจะมีการเลือกตั้งเกิดขึ้นในอีกไม่กี่เดือนข้างหน้า การปรับรูปแบบและวิธีการทำแคมเปญหาเสียงเลือกตั้งไม่ใช่เป็นเพียงแค่การเปลี่ยนจากออฟไลน์มาสู่ออนไลน์ แต่ควรปรับกลยุทธ์การสื่อสารขนานใหญ่ด้วยการใช้ช่องทางและเครื่องมือดิจิทัลให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ปัจจุบันประเทศไทยมีผู้มีสิทธิออกเสียงประมาณ 52 ล้านคน ในกลุ่มนี้มีจำนวนถึง 14 ล้านคนที่เป็นกลุ่ม Gen Y และ Gen Z ซึ่งเป็นกลุ่มที่เสพติดดิจิทัลเป็นหลักในชีวิตประจำวัน ดังนั้น การเลือกตั้งครั้งนี้สื่อดิจิทัลจะมีความสำคัญมาก นี่ยังไม่รวมถึงประชากรในกลุ่มอื่น ๆ หรือแม้แต่ผู้สูงอายุที่เข้าถึงออนไลน์และโซเชียลมีเดียมากขึ้นจากสถานการณ์โควิด-19 และซับซ้อนยิ่งขึ้นไปอีกเมื่อการเข้าถึงสื่อออนไลน์ของคนไทยมีความหลากหลายและกระจายตัวมากขึ้น ดังนั้น วิธีการประชาสัมพันธ์ของภาคการเมืองสำหรับการเลือกตั้งครั้งนี้จึงต้องเปลี่ยนไปจากเดิม โดยควรต้องมีการผสมผสานแพลตฟอร์มออนไลน์ให้เหมาะสม ควบคู่ไปกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์ (2565) กล่าวถึงพฤติกรรมและความสนใจของคนไทยต่อการเมืองว่า คนไทยแต่ละช่วงวัยมีความสนใจและคาดหวังในแต่ละเรื่องที่แตกต่างกัน คน Gen Y อาจไม่ได้มองนโยบายภาพรวม แต่มองหากิจกรรมเมืองที่มีจุดยืนเดียวกันกับตนเอง ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง LGBTQ กัญชา สภาพแวดล้อม PM 2.5 การขนส่ง เทคโนโลยี หรือความเท่าเทียม ในขณะที่เยาวชน Gen Z ที่เพิ่งจะมีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรก อาจให้ความสำคัญในเรื่องของนโยบายในการต่อสู้กับโควิด-19 เพราะประชาชนกลุ่มนี้ได้รับผลกระทบจากการเรียนออนไลน์ในช่วงโควิด-19 เป็นอย่างมาก หรือแม้แต่คน Gen X ที่เป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์สูงกว่าเพราะผ่านการเลือกตั้งมาอย่างโชกโชน อาจต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงและสิ่งใหม่ ๆ จากพรรคการเมือง จากความหลากหลายเหล่านี้ทำให้การสื่อสารต้องมีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ เนื้อหาที่จะส่งถึงพวกเขาจะต้องตรงกับความสนใจของแต่ละกลุ่ม ถึงจะสามารถดึงดูดความสนใจได้

ความน่าสนใจของการใช้สื่อออนไลน์ในการเลือกตั้งของพรรคการเมืองในครั้งนี้ ไม่ใช่เพียงการสร้างการรับรู้ เกิดการมองเห็นในระดับวงกว้างเท่านั้น แต่จะเป็นการใช้งานสื่อออนไลน์เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง ควบคู่ไปกับการเก็บข้อมูลความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำมาปรับการประชาสัมพันธ์ในแต่ละเฟสของการทำแคมเปญให้มีความเข้มข้น นำเสนอสิ่งที่ตรงกับความต้องการของประชาชนได้มากขึ้น ซึ่ง Line ถือเป็นแพลตฟอร์มที่เหมาะสมและน่าสนใจ ด้วยความสามารถในการเข้าถึงกลุ่มคนหลากหลายเพศและวัยได้เป็นอย่างดี

งบประมาณภาครัฐเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) เป็นหน่วยงานจัดการเลือกตั้ง และใช้งบประมาณแผ่นดินเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการเลือกตั้ง ทั้งนี้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีความแตกต่างกับการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น โดยมีงบประมาณจัดการเลือกตั้งค่อนข้างสูง เนื่องจากมีการเปิดโอกาสให้ลงคะแนนเลือกตั้งเป็นการล่วงหน้าและ

ให้มีการเลือกตั้งนอกราชอาณาจักรสำหรับผู้อยู่ในต่างประเทศ (ซึ่งเป็นการใช้สิทธิเลือกตั้งล่วงหน้าเช่นกัน) ทั้งนี้อาจประมาณการประเภทรายจ่ายที่สำคัญโดยสังเขป ดังนี้

1. การจัดหน่วยเลือกตั้ง การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยค่าใช้จ่ายในการจัดหน่วยเลือกตั้งเป็นส่วนที่สำคัญของงบประมาณจัดการเลือกตั้งโดยรวม เนื่องจากหน่วยเลือกตั้งบางแห่งไม่ได้อยู่ในอาคารถาวร แต่ไปตั้งในสถานที่กลางแจ้งซึ่งจำเป็นต้องจัดหาเต็นท์ผ้าใบรวมทั้งอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องด้วย ทั้งนี้ยังมีความชัดเจนว่า เพื่อป้องกันการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ยังคงมีอยู่ จะมีความจำเป็นต่อการตั้งงบประมาณเพื่อจัดหาแอลกอฮอล์ทำความสะอาด เครื่องตรวจอุณหภูมิ หน้ากากอนามัย ถุงมืออนามัย และอุปกรณ์เวชภัณฑ์อื่น เพื่อบริการผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งด้วยหรือไม่ และรัฐยังมีรายจ่ายในส่วนของการจัดสถานที่เลือกตั้งในส่วนการเลือกตั้งนอกราชอาณาจักร การเลือกตั้งล่วงหน้าในราชอาณาจักรทั้งในและนอกเขตเลือกตั้งอีกด้วย

2. การพิมพ์บัตรเลือกตั้งและการจัดหีบบัตรเลือกตั้ง เช่น ในปี พ.ศ. 2562 มีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ประมาณ 51.2 ล้านคน แต่ในปี พ.ศ. 2566 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพิ่มขึ้นเป็น 52.2 ล้านคน เนื่องจากการครบอายุ 18 ปีบริบูรณ์ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งรุ่นใหม่ซึ่งเกิดระหว่างวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2544 ถึง 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2548 และเมื่อกระบวนการเลือกตั้งมีความเปลี่ยนแปลงตามการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยระบบเดิมมีการลงคะแนนให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเฉพาะแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเท่านั้น แต่ปัจจุบันแก้ไขให้มีการลงคะแนนแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่อด้วย ดังนั้นบัตรเลือกตั้งจึงเพิ่มจาก 1 ใบมาเป็น 2 ใบ ย่อมหมายความว่า งบประมาณที่ใช้พิมพ์บัตรเลือกตั้งมากกว่าเท่าตัวซึ่งคาดว่า จะมีการพิมพ์ประมาณ 104.4 ล้านใบ (52.2 ล้านคน คูณ 2 ใบ) อีกทั้งจำนวนหีบบัตรเลือกตั้งก็ต้องเพิ่มไปเป็นจำนวนเท่าตัวเช่นกัน เพื่อจัดหีบบัตรเลือกตั้งสำหรับใส่บัตรเลือกตั้งทั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่อด้วย (กนกรัตน์ เลิศชูสกุล, 2564)

3. ค่าตอบแทน เป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการเลือกตั้งที่มีสัดส่วนค่อนข้างสูง เนื่องจากเดิมบทบัญญัติตามกฎหมายกำหนดให้มีคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง จำนวน 5 คน แต่คาดว่า วิธีการเลือกตั้งที่เปลี่ยนไปจากระบบบัตรเลือกตั้งที่มี 1 ใบ มาเป็น 2 ใบ จากการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามที่อ้างถึงข้างต้น เป็นผลให้มีการเพิ่มจำนวนเป็น 9 คน ตามความในมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 ฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม และตามความจากระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 ได้กำหนดจำนวนผู้รับผิดชอบประจำหน่วยเลือกตั้งเฉพาะวันเลือกตั้ง โดยให้มีประธานกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง จำนวน 1 คน กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง จำนวน 8 คน และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย จำนวน 1 นาย รวมทั้งสิ้น 10 คน

4. ค่าขนส่ง บางหน่วยเลือกตั้งที่อยู่ในพื้นที่ทุรกันดารหรืออยู่ในเขตหมู่เกาะ จึงมีค่าขนส่งค่อนข้างสูง อีกทั้งมีค่าใช้จ่ายในการขนส่งบัตรเลือกตั้งทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนั้นในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2566 จึงมีการตั้งงบประมาณที่เป็นค่าขนส่งส่วนหนึ่งที่บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด กว่า 260 ล้านบาท และคาดว่า ส่วนหนึ่งอยู่ในงบประมาณเลือกตั้งที่ตั้งไว้ที่กระทรวงการต่างประเทศ วงเงิน 125 ล้านบาท

5. ค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์ด้วยสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งทั้งวัน เวลา สถานที่ หรือรายละเอียดผู้สมัครรับเลือกตั้ง ด้วยรูปแบบทางกายภาพ (เอกสาร ป้ายประชาสัมพันธ์) หรือการประชาสัมพันธ์ผ่านระบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (วิทยุ โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต)

การใช้จ่ายเพื่อการรณรงค์เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ในส่วนของพรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ล้วนแต่มีค่าใช้จ่ายเพื่อการรณรงค์การเลือกตั้ง โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งเคยออกประกาศกำหนดเพดานค่าใช้จ่ายการเลือกตั้งสำหรับผู้สมัครเลือกตั้งแบบเขตเลือกตั้ง จะมีค่าใช้จ่ายได้ไม่เกิน 1.5 ล้านบาท ขณะที่พรรคการเมืองมีค่าใช้จ่ายได้ไม่เกิน 39 ล้านบาท ซึ่งมีผลบังคับในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2562 ต่อมาในปี พ.ศ. 2566 มีประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง กำหนดจำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 โดยกรณีการเลือกตั้งเนื่องจากเหตุยุบสภาผู้แทนราษฎร มีระยะเวลาในการรณรงค์ หาเสียงน้อยกว่า จึงกำหนดค่าใช้จ่ายให้น้อยกว่า กรณีการเลือกตั้งเนื่องจากเหตุสภาผู้แทนราษฎรครบวาระสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งในแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจะมีค่าใช้จ่าย ไม่เกิน 1.9 ล้านบาท ในส่วนพรรคการเมือง/ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อรวมกัน ไม่เกิน 44 ล้านบาท ทั้งนี้สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ค่าใช้จ่ายของผู้สมัครรับเลือกตั้งปี 2566 ที่สำคัญน่าจะประกอบด้วย

1. การจัดทำป้ายโฆษณาผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยเฉพาะการจัดทำป้ายฟิวเจอร์บอร์ดหรือป้ายไวโนล

2. แผ่นพับหรือใบปลิวโฆษณาหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งและเผยแพร่นโยบายพรรคการเมือง

3. การจัดทำสื่อให้แก่คณะผู้หาเสียงทั้งในรูปแบบสื่ออัด สื่อแฉีกเกิด ฯลฯ

4. การจัดทำเวทีเพื่อปราศรัยหาเสียงซึ่งจะต้องมีทั้งระบบเสียงและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง

5. การเช่าอาคารสถานที่เพื่อจัดเป็นศูนย์เลือกตั้งของพรรคการเมืองในเขตต่าง ๆ

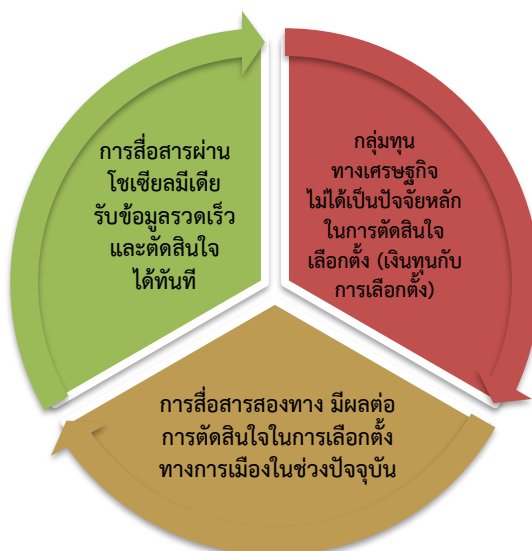

6. การจัดยานพาหนะพร้อมทั้งเชื้อเพลิงเพื่อหาเสียง พร้อมจ้างผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้ง

7. การหาเสียงในระบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์

องค์ความรู้ใหม่

เศรษฐศาสตร์กับการเลือกตั้งในยุคดิจิทัล แสดงให้เห็นว่า 1. การสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดียทำให้การสื่อสารการเมืองเปลี่ยนแปลงไปเป็นการรับรู้และมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น 2. การสื่อสารทางการเมืองทำให้เกิดการสื่อสารสองช่องทาง เปลี่ยนการรับรู้ของประชาชน และส่งผลต่อการใช้ดุลพินิจตัดสินใจต่อการเลือกและไม่เลือกพรรคการเมือง หรือนักการเมือง 3. เศรษฐศาสตร์ทางการเมืองที่ว่าด้วยทุน กลุ่มทุนสนับสนุน และการครอบครองสื่อในระบบการเมืองแบบเดิม ไม่ได้เป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจเลือกตั้งในการเมืองในการเลือกตั้งที่ผ่านมา 4. ผลการเลือกตั้งที่เป็นชัยชนะของพรรคการเมืองที่ได้คะแนนผลการเลือกตั้งสูงสุด มีปัจจัยจากระบบสื่อสาร การสื่อสาร และโซเชียลมีเดีย (IT) ส่งได้เข้ามาเป็นเงื่อนไขในทางเศรษฐศาสตร์การเลือกตั้งแทนในแบบเดิมด้วย 5. ระบบสื่อสาร และโซเชียลมีเดีย (IT) ส่งผลให้พรรคการเมืองและสมาชิกพรรคการเมืองเข้าถึงประชาชนได้ง่ายขึ้น รวมทั้งประชาชนก็มีเกณฑ์เทียบเคียงสู่การตัดสินใจในการเลือกตั้งได้ง่ายและรวดเร็วขึ้นด้วย ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์กับการเลือกตั้งในยุคดิจิทัล

สรุป

การเลือกตั้งถือเป็นหัวใจสำคัญ สำหรับการเมืองทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น โดยงบประมาณของรัฐบาลถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่อยู่ในมือของผู้มีอำนาจบริหารในชุดปัจจุบัน และหลายครั้งที่ช่วงเวลาของการเลือกตั้งจะเข้ามาถึงจะสังเกตเห็นรัฐบาลจะสร้างนโยบายลด แลก แจก แถม งบประมาณในคลังออกไปเพื่อกระตุ้นภาวะเศรษฐกิจในระยะสั้น และด้วยแรงกดดันทางสังคมทำให้ประชาชนยอมเสียสละเวลาและทุนทรัพย์เพื่อเดินทางไปเลือกตั้ง ถึงแม้ว่าการเลือกตั้งจะไม่ได้สร้างประโยชน์ให้กับพวกเขามากนัก แต่พวกเขาตระหนักดีว่าถ้าคณะเสียงเพียง 1 คณะแน่ แต่มีคนเห็นพ้องเหมือนกันก็สามารถเปลี่ยนเป็นเสียงข้างมากได้

ผู้ที่จะชนะการเลือกตั้งในแต่ละครั้งจะเป็นพรรคที่มีนโยบายกลาง ๆ ส่งผลให้พรรคการเมืองต้องมีการปรับเปลี่ยนนโยบายเป็นนโยบายสายกลาง (Moderate) และการสื่อสารถือเป็นเรื่องสำคัญ ดังนั้น การเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัล (Digital Transformation) เพื่อเอาชนะใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้หันมาเลือกตนนั้น จะต้องเปลี่ยนไปอย่างมีนัยสำคัญด้วยโซเชียลมีเดียอย่างเฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ และไลน์ จนกลายเป็นสนามสำคัญของการหาเสียงในการเลือกตั้งและอาจมีผลชี้ขาดต่อการเลือกตั้งในบางมิติเลยทีเดียว ในขณะเดียวกันค่าใช้จ่ายเพื่อการรณรงค์เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็จะมีในเรื่องของการหาเสียงในระบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์เข้ามาเป็นค่าใช้จ่ายหลัก

เอกสารอ้างอิง

- กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2564). *สงครามเย็น (ใน) ระหว่างโบว์ขาว*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- กฤษฎา พองธนกิจ. (2565). ทฤษฎีทางเลือกอย่างมีเหตุผลกับสิ่งท้าทาย. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์*, 20(2), 83-101.
- ฉันทพัฒน์ จานเก่า และคณะ. (2565). ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ภูมิศึกษาครูในโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่พริก-ศรีถ้อย. *วารสารครุศาสตร์วิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*, 7(1), 123-154.
- รพีพัฒน์ อิงคสิทธิ์. (2562). *นักเศรษฐศาสตร์ในคูหาว่าด้วยทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกตั้ง*. สืบค้น 16 มิถุนายน 2566, จาก <https://themomentum.co/economics-of-voting>
- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. (2534). *เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการเลือกตั้ง*. สืบค้น 16 มิถุนายน 2566, จาก <https://www.the101.world/political-market-and-digital>

- _____. (2561). *อนิจลักษณะของการเมืองไทย : เศรษฐศาสตร์วิเคราะห์ว่าด้วยการเมือง*. กรุงเทพฯ: ผู้จัดการ.
- สมคิด พุทธศรี. (2563). *Youth Manifesto: นโยบายเยาวชนใหม่เพื่อการเมืองของคนหนุ่มสาว*. สืบค้น 16 มิถุนายน 2566, จาก <https://www.the101.world/youth-manifesto/>
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2562). *เอสโตเนียโซว์ปลดล็อกเลือกตั้งยุคดิจิทัลด้วย Blockchain*. สืบค้น 16 มิถุนายน 2566, จาก www.dga.or.th
- สิริพรรณ นกสวน สวัสดี (2565). ทางเลือกระบบเลือกตั้งในห้วงเวลาแห่งความโกลาหลของไทย. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 13 (2), 1-34.
- The Momentum. (2019). *Economist in booth Concerning theories about elections*. Retrieved March 20, 2023, from <https://shorturl.asia/eSxkC>

สมาธิกับการวิจัย : ความสัมพันธ์และความเชื่อมโยง*

CONCENTRATING ON RESEARCH: RELATIONSHIPS AND CONNECTIONS

พระอธิการสุรภาส ปภาโต, พระมหาภคณีชัย กิตติธมโม,
พระครูสมุทรชาคริต ปิยาภโม

Phra Athikan Surapas Phapato, Phramaha Kritthichai Kittithammo,
Phrakhrusamu Chakhrit Piyakhamo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: 6401104312@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ จะกล่าวถึงความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงระหว่างสมาธิกับการวิจัย กล่าวคือสมาธิเป็นความสามารถในการจดจ่ออยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่วกแวก เป็นการรับรู้ที่ชัดเจนและต่อเนื่องต่อสิ่งเร้าในปัจจุบัน ส่วนการวิจัยเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ใหม่ โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ โดยสมาธินั้นเป็นทักษะที่สำคัญในการวิจัย เนื่องจากช่วยให้ผู้วิจัยสามารถจดจ่ออยู่กับงานวิจัยได้โดยไม่วกแวก ช่วยลดความเครียดและความวิตกกังวล ช่วยเพิ่มความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ช่วยให้สามารถมองปัญหาจากมุมมองใหม่ได้ และช่วยให้สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งงานวิจัยหลายชิ้นได้แสดงให้เห็นว่า การฝึกสมาธิสามารถส่งผลดีต่อผลงานวิจัยได้ เช่น ช่วยให้ผลงานวิจัยมีคุณภาพดีขึ้น ช่วยลดระยะเวลาในการวิจัย และเพิ่มผลผลิตทางงานวิจัย เพราะเหตุนี้ การฝึกสมาธิจึงควรเป็นทักษะพื้นฐานที่นักวิจัยทุกคนควรมี

คำสำคัญ: สมาธิ; การวิจัย; ลดความเครียด; ความสัมพันธ์

Abstract

This academic article, the relationship and connection between concentration and research will be discussed. In other words, concentration is the ability to focus on one thing without being distracted. It is a clear and continuous awareness of current stimuli. Research is the process of seeking new knowledge by using the scientific method. Concentration is an important skill in research. This is because it allows researchers to focus on their research

*Received September 9, 2023; Revised September 19, 2023; Accepted September 23, 2023

without being distracted, helps reduce stress and anxiety, helps increase creativity and imagination. It helps to look at problems from a new perspective. and helps to solve problems more efficiently. Which many studies have shown. Practicing meditation can have a positive effect on research results, such as helping to improve the quality of research results, helps reduce research time and increase research productivity. For this reason, concentration should be a basic skill that every researcher should have.

Keywords: Meditate; Research; Reduce Stress; Connection

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่ความรู้และเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การพัฒนาผลงานทางวิชาการให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานนั้น ต้องใช้ทักษะและประสบการณ์ที่สูง ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องพัฒนาความรู้และความสามารถของตนเองอยู่เสมอ (กิ่งฟ้า สินธุวงศ์, 2552) การฝึกสมาธิก็เป็นอีกหนึ่งทักษะที่สำคัญในการพัฒนาผลงานทางวิชาการ เพราะสมาธิช่วยให้ผู้วิจัยสามารถจดจ่ออยู่กับงานได้โดยไม่วกแวก ช่วยลดความเครียดและความวิตกกังวล (กิตติ จิตรตรีฐิน และคณะ, 2021) ช่วยเพิ่มความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ช่วยให้เห็นมุมมองปัญหาจากมุมมองใหม่ได้ และช่วยให้สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

บทความนี้จะเสนอแนวทางการพัฒนาผลงานทางวิชาการโดยใช้สมาธิ ด้วยการเริ่มจากการศึกษาหาความรู้ด้วยวิธีสุดท้ายตามปัญญา และใช้หลักโยนิโสมนสิการจากจินตามย ปัญญาในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการเจริญภาวนามยปัญญา ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาความรู้และประสบการณ์ในตัวผู้วิจัยให้สูงขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผลงานทางวิชาการของผู้วิจัยให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

ความหมายของสมาธิและการวิจัย

สมาธิ หมายถึง เป็นความตั้งมั่นของจิต หรือภาวะที่จิตแน่วแน่ต่อสิ่งที่กำหนด คำจำกัดความของสมาธิที่พบเสมอ คือ จิตตัสเสกัคคตา หรือเรียกสั้น ๆ ว่า เอกัคคตา ซึ่งแปลว่า ภาวะที่จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่ง คือการที่จิตกำหนดแน่วแน่อยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ฟุ้งซ่านหรือส่ายไป โดยคัมภีร์อรรถกถา ระบุความหมายจำกัดลงไปอีกว่า สมาธิ คือ ภาวะมีอารมณ์หนึ่งเดียวของกุศลจิต และไขความออกไปว่า หมายถึง การดำรงจิตและเจตสิกไว้ในอารมณ์หนึ่งเดียว อย่างเรียบสม่ำเสมอ และด้วยดี (พระพรหมคุณาภรณ์

(ป.อ. ปยุตโต), 2552) พระธรรมกิตติ ได้กล่าวไว้ว่า สมาธิ หมายถึง ความตั้งมั่นแห่งจิต ความที่จิตตั้งมั่น หรือสมาธิ คือภาวะที่จิตมั่นคง แน่วแน่ ไม่หวั่นไหวฟุ้งซ่านไปในอารมณ์ต่าง ๆ ภายนอกด้วยอำนาจสติที่กำหนดจับอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งไว้มั่นคง หรือสมาธิจะเกิดได้ด้วยบำเพ็ญสมณธรรมฐาน หรือโดยทั่วไป สมาธิ หมายถึงการทำให้สงบ การระงับอารมณ์ฟุ้งซ่าน เรียกว่า ทำสมาธิ จิตที่สงบได้ชั่วคราวเรียกว่า ใจเป็นสมาธิ (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2548) ดังนั้น สมาธิในพระพุทธศาสนาจึงหมายถึงการมีจิตตั้งมั่นในอารมณ์เดียวในทางกุศล

การวิจัย มาจากคำว่า Research มีรากศัพท์มาจาก Re + Search, Re แปลว่า ซ้ำ search แปลว่า ค้น ดังนั้น Research แปลว่า ค้นคว้าซ้ำแล้วซ้ำอีก ซึ่งน่าจะหมายถึง การค้นหาความรู้ ความจริง ค้นแล้วค้นอีก ซึ่งจะทำให้ได้รับรู้ความรู้ความจริงที่น่าเชื่อถือถูกต้อง (ทัมมพร นิพนธ์พิทยา, 2561) หมายถึง กระบวนการค้นคว้าหาความรู้ที่เชื่อถือได้มีลักษณะ คือ เป็นกระบวนการที่มีระบบ มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนและชัดเจน ดำเนินการศึกษาค้นคว้าอย่างรอบคอบ ไม่ลำเอียง มีหลักเหตุผล บันทึกและรายงานออกมาอย่างระมัดระวัง (บุญชม ศรีสะอาด, 2535)

ความสัมพันธ์ระหว่างสมาธิและการวิจัย

สมาธิมีความสัมพันธ์กับกระบวนการวิจัยหลายประการ สมาธิช่วยให้ผู้วิจัยสามารถจดจ่ออยู่กับปัญหาวิจัยได้โดยไม่วอกแวก ช่วยลดความเครียดและความวิตกกังวล ช่วยเพิ่มความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ช่วยให้สามารถมองปัญหาจากมุมมองใหม่ได้ และช่วยให้สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น งานวิจัยหลายชิ้นได้แสดงให้เห็นว่า การฝึกสมาธิสามารถส่งผลดีต่อผลงานวิจัยได้ เช่น ช่วยให้ผลงานวิจัยมีคุณภาพดีขึ้น ช่วยลดระยะเวลาในการวิจัย และเพิ่มผลผลิตทางงานวิจัย ตัวอย่างเช่น งานวิจัยชิ้นหนึ่งพบว่า นักศึกษาที่ฝึกสมาธิเป็นเวลา 20 นาทีต่อวันเป็นเวลา 8 สัปดาห์ สามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ได้ดีขึ้นกว่านักศึกษาที่ไม่ได้ฝึกสมาธิ (จิตาภา เกิดสุริวงษ์ และคณะ, 2565) นอกจากนี้ การฝึกสมาธิยังช่วยให้ผู้วิจัยสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากช่วยให้ผู้วิจัยสามารถทำงานโดยไม่วอกแวก สามารถจดจ่ออยู่กับงานได้นานขึ้น และสามารถจดบันทึกและบันทึกข้อมูลได้อย่างแม่นยำมากขึ้น ดังนั้น การฝึกสมาธิจึงสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการวิจัยได้ ทั้งในด้านคุณภาพของผลงานวิจัยและในด้านผลผลิตทางงานวิจัย ด้วยเหตุนี้ การฝึกสมาธิจึงควรเป็นทักษะพื้นฐานที่นักวิจัยทุกคนควรมี

ผลกระทบของการทำสมาธิต่อผลงานวิจัย

การฝึกสมาธิช่วยให้ผู้วิจัยมีความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการมากขึ้น ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถมองปัญหาจากมุมมองใหม่ได้ และช่วยให้ผู้วิจัยสามารถคิดหาวิธีแก้ปัญหาใหม่ ๆ ได้มากขึ้น ส่งผลให้ผลงานวิจัยมีความหลากหลายและน่าสนใจมากขึ้น นอกจากนี้ การฝึกสมาธิยังช่วยให้ผู้วิจัยสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถผลิตผลงานวิจัยได้มากขึ้น, การฝึกสมาธิยังช่วยให้ผู้วิจัยสามารถคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณได้ดีขึ้น ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็นได้ดีขึ้น และช่วยให้ผู้วิจัยสามารถมองปัญหาจากมุมมองที่หลากหลายได้มากขึ้น ส่งผลให้ผลงานวิจัยมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

นอกจากนี้ การฝึกสมาธิยังช่วยในการจัดการความวิตกกังวล (พราวพิมล กิตติวงศ์วิชัย, 2566) และเพิ่มความมุ่งมั่นในการทำงาน ดังนั้น การทำสมาธิควรเป็นส่วนหนึ่งของการเตรียมความพร้อมในการทำงานวิจัย ทำให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากขึ้น ซึ่งการการฝึกสมาธิยังช่วยให้ผู้ฝึกสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้ ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้ฝึกสามารถจดจ่ออยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้โดยไม่วอกแวก ช่วยให้ผู้ฝึกสามารถสังเกตรายละเอียดต่าง ๆ ได้ดีขึ้น และช่วยให้ผู้ฝึกสามารถจดจำข้อมูลได้ดีขึ้น ส่งผลให้ผู้ฝึกสามารถรับรู้ข้อมูลได้มากขึ้นและหลากหลายขึ้น
2. ช่วยให้ผู้ฝึกสามารถคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณได้ดีขึ้น ช่วยให้ผู้ฝึกสามารถแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็นได้ดีขึ้น และช่วยให้ผู้ฝึกสามารถมองปัญหาจากมุมมองที่หลากหลายได้มากขึ้น ส่งผลให้ผู้ฝึกสามารถคิดนอกกรอบได้ดีขึ้น
3. ช่วยให้ผู้ฝึกสามารถควบคุมอารมณ์และความคิดได้ดีขึ้น ช่วยให้ผู้ฝึกสามารถผ่อนคลายความเครียดและความวิตกกังวลได้ดีขึ้น และช่วยให้ผู้ฝึกสามารถคิดได้อย่างมีสมาธิมากขึ้น ส่งผลให้ผู้ฝึกสามารถคิดหาวิธีแก้ปัญหาใหม่ ๆ ได้มากขึ้น

แนวทางการฝึกสมาธิเพื่อพัฒนาผลงานวิจัย

การฝึกสมาธิเป็นทักษะที่สำคัญในการพัฒนาผลงานวิจัย การฝึกสมาธิช่วยให้ผู้วิจัยสามารถจดจ่ออยู่กับปัญหาวิจัยได้โดยไม่วอกแวก ช่วยลดความเครียดและความวิตกกังวล ช่วยเพิ่มความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ช่วยให้สามารถมองปัญหาจากมุมมองใหม่ได้ และช่วยให้สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ต่อไปนี้เป็นแนวทางการฝึกสมาธิเพื่อพัฒนาผลงานวิจัย

1. เลือกวิธีการฝึกสมาธิที่เหมาะสมกับตนเอง การฝึกสมาธิมีหลายวิธี วิธีที่ได้รับความนิยม ได้แก่ การนั่งสมาธิ เดินจงกรม การทำสมาธิแบบ Vipassana (วิปัสสนากรรมฐาน)

และการทำสมาธิแบบ Mindfulness (สติปัฏฐาน) (ศุภณัฐ รัตนปกรณ, 2560) ผู้วิจัยควรเลือกวิธีการฝึกสมาธิที่เหมาะสมกับตนเองและสามารถเลือกฝึกสมาธิได้บ่อยครั้งเท่าที่จะทำได้

2. ฝึกสมาธิเป็นประจำสม่ำเสมอ การฝึกสมาธิเป็นประจำสม่ำเสมอจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถพัฒนาสมาธิได้ดีขึ้นและได้รับประโยชน์จากการฝึกสมาธิอย่างเต็มที่ (เจือจันทร์ วังทะพันธ์ และคณะ, 2563) ผู้วิจัยควรฝึกสมาธิอย่างน้อย 20 นาทีต่อวัน

3. ฝึกสมาธิในที่เงียบสงบ การฝึกสมาธิในที่เงียบสงบจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถจดจ่ออยู่กับการเจริญสติได้ดีขึ้น (สุนิสา โมสิโก, 2566) ผู้วิจัยควรหาสถานที่เงียบสงบที่ไม่มีสิ่งรบกวนเพื่อฝึกสมาธิ

4. ฝึกสมาธิอย่างมีสติ การฝึกสมาธิอย่างมีสติจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถรับรู้สิ่งที่กำลังเกิดขึ้นอย่างมีสติ โดยไม่ตัดสินหรือยึดติดกับความคิดและอารมณ์ที่เกิดขึ้น (เจือจันทร์ วังทะพันธ์ และคณะ, 2563) ผู้วิจัยควรฝึกสมาธิโดยสังเกตความคิดและอารมณ์ที่เกิดขึ้นอย่างมีสติโดยไม่ตัดสินหรือยึดติด

นอกจากแนวทางการฝึกสมาธิข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยยังสามารถฝึกสมาธิในชีวิตประจำวันได้อีกด้วย เช่น การฝึกสมาธิขณะเดิน การฝึกสมาธิขณะรับประทานอาหาร การฝึกสมาธิขณะทำงาน เป็นต้น การฝึกสมาธิในชีวิตประจำวันจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถพัฒนาสมาธิได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การศึกษาหาความรู้ด้วยปัญญา

โดยปัญญาในทางพระพุทธศาสนา มีหลายระดับ คือ ความเห็นถูก เช่น เชื่อกรรมและผลของกรรม ปัญญาขั้นการได้ฟังการศึกษา ปัญญาขั้นสมถภาวนา ซึ่งเป็นเครื่องขุดรากถอนโคนกิเลสและปัญญาขั้นวิปัสสนาภาวนา เป็นปัญญาที่ศึกษาความรู้ (สุดตามปัญญา) การคิดด้วยโยนิโสมนสิการ (จินตมยปัญญา) เจริญภาวนาวิปัสสนากรรมฐาน (ภาวนามยปัญญา) ถือได้ว่าเป็นปัญญาขั้นสูง (Advanced Intelligence) สำหรับผู้ที่ยังไม่มีปัญญามีแต่ความเลื่อมใสที่เกิดจากศรัทธา จึงควรกระทำคือพยายามสร้างปัญญาให้เกิดขึ้นซึ่งปัญญาในทางพระพุทธศาสนานั้น เกิดขึ้นได้ 3 ลักษณะ คือ

1. สุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการได้ยินได้ฟัง ได้อ่านธรรมะและฟังคำสอนของพระพุทธเจ้า

2. จินตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการคิดไตร่ตรอง เช่น อาจจะไม่เคยได้ยินได้ฟังธรรมะหรือได้ศึกษาธรรมะมาก่อน แต่เป็นคนที่ชอบใคร่ครวญ ชอบคิดไตร่ตรองอยู่เรื่อย ๆ ด้วยเหตุและผล ก็จะทำให้เกิดปัญญารุ่งขึ้นไปได้

3. ภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการปฏิบัติธรรม เจริญสุดตมยปัญญา เจริญจิตตภาวนา ในปัญญา 2 ชนิดแรกยังไม่เป็นมรรคเป็นผล ไม่เหมือนกับปัญญาชนิดที่ 3 เป็นปัญญาที่ทำให้เกิดมรรคผลได้เต็มร้อย ดังนั้น การเจริญสุดตมยปัญญา คือ การฟังธรรมะคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่สอนให้ละเว้นจากอบายมุขต่าง ๆ เช่น การเสพสุรายาเมา เล่นการพนัน เที่ยวเตร่เตร่ คบคนชั่วเป็นมิตร ความเกียจคร้าน หลังจากได้ยินได้ฟังแล้วจึงนำไปปฏิบัติต่อ แต่ยังไม่สามารถปฏิบัติได้ เช่น เคยเสพสุรายาเมาเป็นนิสัย ถึงแม้จะรู้ว่าการเสพสุราเป็นพิษเป็นโทษเป็นภัยกับตนแต่ก็ยังเลิกไม่ได้ นี่คือปัญญาที่เกิดจากการได้ยินได้ฟัง แต่ถ้านำไปปฏิบัติไม่ได้ หากทุกครั้งที่ยากจะเสพ ก็พยายามฝืน พยายามสอนตนเองว่าการเสพสุรามีแต่ความเสียหายตามมา เสียเวลา เสียทรัพย์สิน เงิน ทอง เสียสุขภาพ ก็จะทำให้ชีวิตสั้น (ประพันธ์ แสงทองดี, 2564)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยควรศึกษาหาความรู้ด้วยวิธีสุดตมยปัญญา (การฟังธรรมจาก พระอาจารย์หรือผู้รู้) ด้วยวิธีต่าง ๆ ที่หลากหลายไปทั่วโลก เมื่อได้เอกสารหรือข้อมูลมาแล้ว จึงใช้หลักโยนิโสมนสิการ (การคิดพิจารณาอย่างแยกคาง) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลและหาข้อสรุป จากนั้นจึงเจริญภาวนา (การเจริญสมาธิ) เพื่อพัฒนาปัญญาให้สูงขึ้น ชี้ให้เห็นว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลงานทางวิชาการ ของ ผู้วิจัยได้ โดยเริ่มต้นจากการมีกุศลจิต ปฏิบัติธรรมกัมมัฏฐาน และศึกษาหาความรู้ด้วย วิธีสุดตมยปัญญา จะช่วยให้ ผู้วิจัยมีปัญญาที่เฉียบแหลม รอบคอบ และถูกต้อง ส่งผลให้ สามารถผลิตผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพสูงได้

สรุป

ในยุคโลกาภิวัตน์ การพัฒนาผลงานทางวิชาการให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ต้องใช้ทักษะและประสบการณ์สูง ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ การฝึกสมาธิ เป็นทักษะที่สำคัญ เพราะช่วยให้จดจ่อ ลดความเครียด เพิ่มความคิดสร้างสรรค์ มองปัญหา ใหม่ และแก้ปัญหาได้ดีขึ้น บทความนี้จึงเสนอแนวทางการพัฒนาผลงานทางวิชาการโดยใช้ สมาธิเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผลงานทางวิชาการของผู้วิจัยให้มีคุณภาพและ ได้มาตรฐาน

สมาธิมีส่วนสำคัญต่อกระบวนการวิจัย ช่วยให้ผู้วิจัยจดจ่ออยู่กับปัญหาวิจัยได้ โดยไม่วอกแวก ลดความเครียดและความวิตกกังวล เพิ่มความคิดสร้างสรรค์และ จินตนาการ ช่วยให้ผู้วิจัยมองปัญหาวิจัยจากมุมมองที่แตกต่าง ช่วยลดระยะเวลาในการวิจัย และเพิ่มคุณภาพของผลงานวิจัย

ผลกระทบของการทำสมาธิต่อผลงานวิจัย การฝึกสมาธิช่วยเพิ่มความคิด สร้างสรรค์และจินตนาการ ทำให้ผู้วิจัยสามารถมองปัญหาจากมุมมองใหม่ และสามารถคิด

หาวิธีแก้ปัญหาใหม่ ๆ ได้มากขึ้น ทำให้ผลงานวิจัยมีความหลากหลายและน่าสนใจมากขึ้น การฝึกสมาธิยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ทำให้ผู้วิจัยสามารถผลิตผลงานวิจัยได้มากขึ้น และช่วยให้ผู้วิจัยมีความวิจารณ์ญาณดีขึ้น เพื่อแยกแยะข้อเท็จจริงจากความคิดเห็นได้ดีขึ้น และมองปัญหาจากมุมมองที่หลากหลายมากขึ้น นั้นส่งผลให้ผลงานวิจัยมีความน่าเชื่อถือมากขึ้นได้ดียิ่งขึ้นด้วย

สมาธิเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้วิจัย เนื่องจากช่วยให้มีสติและจดจ่ออยู่กับงานวิจัยได้ดีขึ้น มองเห็นปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาได้อย่างรอบด้าน และคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาปัญญาในทางพระพุทธศาสนาจะช่วยให้ผู้ศึกษามีความเห็นแก้ปัญหาและมีการสังเคราะห์ความรู้ โดยเริ่มจากการศึกษาธรรมะและคำสอนของพระพุทธเจ้า จากนั้นใช้หลักโยนิโสมนสิการในการวิเคราะห์ข้อมูลและหาข้อสรุป และเสริมสุดท้ายปัญญาด้วยการฟังคำสอนของผู้รู้ แล้วค่อย ๆ เจริญภาวนาเพื่อพัฒนาปัญญาให้สูงขึ้นไปด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กิงฟ้า สินธุวิธ. (2552). การพัฒนาวิชาชีพเพื่อพัฒนาผู้เรียน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 1(2), 6-11.
- กิตติ จิตรตรีฐิน และคณะ. (2564). ผลของการฝึกอานาปานสติที่มีต่อการลดความวิตกกังวลของทหารกองประจำการ. *วารสารพุทธจิตวิทยา*, 6(1), 30-40.
- จิตภา เกิดสุริวงษ์ และคณะ. (2565). ผลของโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดต่อการเพิ่มสมาธิต่อเนื้อสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนนิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพฯ. *Journal of MCU Humanities Review*, 8(2), 37-63.
- เจือจันท์ วังทะพันธ์ และคณะ. (2563). การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยการปฏิบัติสมาธิของนักศึกษาครูสมาธิสถาบันพลังจิตตานุภาพ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(4), 1308-1321.
- ทัมมพร นิพนธ์พิทยา. (2561). ความสำคัญของการวิจัยทรัพยากรมนุษย์. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 1(2), 121-136.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.
- ประพันธ์ แสงทองดี. (2564). การทำสมาธิเพื่อพัฒนาผลงานทางวิชาการ. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 7(9), 387-398.

- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2548). *พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ชุดคัมภีร์*. กรุงเทพฯ: เลียงเชียง.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2552). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.
- พราวพิมล กิตติวงศ์วิชัย. (2566). ผลของการทำสมาธิบำบัดต่อความวิตกกังวลและความ
ผาสุกทางจิต วิญญาณของผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย. *วารสารโรงพยาบาล
มหาสารคาม*, 20(1), 216-226.
- ศุภณัฐ รัตนปกรณ. (2560). ผลของโปรแกรมการฝึกยิงประตูและสมาธิอานาปานสติที่มีต่อ
ความสามารถในการเล่นและความแม่นยำในการยิงประตูของนักกีฬาฟุตบอล
โรงเรียนอุดรพิทยานุกูล. *Journal of Education Khon Kaen University*,
11(1), 189-196.
- สุนิสา โมสิโก. (2566). อานาปานสติกับการพัฒนาตน. *วารสารธรรมเพื่อชีวิต: Journal of
Dhamma for Life*, 29(1), 83-97.

หลักธรรมาภิบาลกับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่น*

GOOD GOVERNANCE AND THE ROLE OF LOCAL POLITICIANS

ศุภมา จิตต์เที่ยง, ธวัชชัย ผลสะอาด, สุวิชัย อินทกุล

Supama Jitthiang, Thawatchai Polsa-At, Suwichai Intakul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: nphachnanths@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชน นิสิต นักศึกษาและประชาชนทั่วไป ได้ศึกษาและเข้าใจถึงหลักธรรมาภิบาลกับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่น และแนวทางในการใช้หลักธรรมาภิบาล 6 ประการ คือ 1. หลักนิติธรรม 2. หลักคุณธรรม 3. หลักความโปร่งใส 4. หลักความมีส่วนร่วม 5. หลักความรับผิดชอบ และ 6. หลักความคุ้มค่า มาปรับใช้กับนักการเมืองที่บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่นต่อไปธรรมาภิบาลเป็นเรื่องของหลักการบริหารแนวใหม่โดยมิใช่หลักการที่เป็นรูปแบบทฤษฎีการบริหารงาน แต่เป็นหลักการการทำงานนำมาใช้เพื่อการบริหารงานให้เกิดความเชื่อมั่นและผลลัพธ์ที่ดีที่สุด อย่างไรก็ตามมีคนจำนวนมากที่ไม่เข้าใจเรื่องของธรรมาภิบาลซึ่งไม่ใช่เรื่องแปลกแต่อย่างใด หลักธรรมาภิบาลสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในภาครัฐ ธุรกิจ ประชาสังคม ปังเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศ โดยมีเป้าหมายของการใช้หลักธรรมาภิบาลเพื่อการมีคุณธรรม ความสุจริต ความมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ซึ่งวิธีการที่จะสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นมาได้ก็คือการมีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบ ถูกตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญแต่อาจประกอบไปด้วยหลักการอื่น ๆ อีกได้ด้วยแล้วแต่ผู้นำไปใช้ สำหรับประเทศไทยได้มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่ให้ความสำคัญกับหลักการสำคัญ 6 หลักการ

คำสำคัญ: หลักธรรมาภิบาล; บทบาทของนักการเมือง; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstracts

Objectives of this research article were for young people, students, and the public to study and understand the principles of good governance and the roles of local politicians and guidelines for the use of 6 principles of good governance, namely: 1. the rule of law, 2. morality, 3. transparency, 4. participation, 5. responsibility, and 6. worthiness. to apply to politicians who manage local organizations. Good governance is about new management principles, not principles that are models of management theory. But it is a working principle used for management to create confidence and the best results. However, there are many people who do not understand good governance, which is not surprising at all. Good governance can be applied to governments, businesses, civil society, individuals, and international organizations. with the goal of applying good governance principles to be fair, honest, efficient and effectiveness the way to create good governance is transparency. responsible verifiable and participation is important, but may consist of other principles as well, depending on the user. For Thailand, the Prime Minister's Office has regulations on good governance and social affairs. The Royal Decree on Criteria and Methods for Good Governance of Public Affairs B.E. 2546 that focus on 6 key principles.

Keywords: Good Governance; The Role of Politicians; Local Government Organization

บทนำ

การปกครองท้องถิ่นถือได้ว่าเป็นรากฐานสำคัญอย่างยิ่งของการปกครองระบบประชาธิปไตย (Basic Democracy) เพราะการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ให้รู้สึกว่าประชาชนมีส่วนร่วมได้เสียในการปกครองการบริหารท้องถิ่น เกิดความรับผิดชอบและห่วงแหนในผลประโยชน์อันพึงมีต่อชุมชนที่ตนอาศัย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปในการดูแลและจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นและย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการบริหารการจัดบริการสาธารณะการบริหารงานบุคคลการเงินและการคลังและมีอำนาจ

หน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะโดยต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับการพัฒนาของจังหวัดและประเทศเป็นส่วนรวมด้วย (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2545)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรที่ถูกจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายของการปกครองในระบบประชาธิปไตย ที่ภาครัฐต้องลดการผูกขาดอำนาจจากเดิมที่เคยรวมอยู่ในศูนย์กลาง (Centralization) มาเป็นการกระจายอำนาจ (Decentralization) ลงสู่ชุมชนท้องถิ่นถ่ายอำนาจการตัดสินใจสู่มือของประชาชนโดยมีองค์ประกอบเป็นองค์กรนิติบุคคลมีหน้าที่อำนาจตามที่กฎหมายกำหนด มีรายได้และงบประมาณของตนเอง มีผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนและมีเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นบุคลากรในการสนับสนุนการบริหารงานท้องถิ่น (โกวิทย์ พวงงาม, 2563) กล่าวได้ว่า การเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยจะมีประสิทธิภาพได้นั้นขึ้นอยู่กับประชาชน เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้กลไกทางการเมืองได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยประชาชนจะต้องมีความสนใจกระตือรือร้นเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างจริงจัง และต่อเนื่องเป็นหน้าที่ของทุกคนในสังคมที่จะต้องเอาใจใส่รับผิดชอบร่วมกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ดังนั้น การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยให้การเมืองท้องถิ่นมีการบริหารจัดการโปร่งใสลดปัญหาการทุจริตตลอดระยะเวลาที่ผ่านมารัฐบาลได้พยายามสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลโดยมีความมุ่งหมายที่จะสร้างระบบการบริหารที่ดีในทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชน และภาคประชาชน เป็นต้น ดังนั้น เมื่อมีการเลือกตั้งก็เป็นโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองมาเป็นนักการเมืองเพื่ออาสาทำหน้าที่ในองค์กร โดยมีการกำหนดบุคคลผู้มีคุณสมบัติมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น (สุพิทักษ์ โตเพ็ง และคณะ, 2564) กล่าวได้ว่า ธรรมาภิบาลจัดเป็นแนวคิดสำคัญในการบริหารงานและการปกครองในปัจจุบัน เพราะโลกปัจจุบันได้หันไปให้ความสนใจกับเรื่องของโลกาภิวัตน์และธรรมาภิบาล หรือการบริหารจัดการที่ดีมากขึ้น แทนการสนใจเรื่องการพัฒนาอุตสาหกรรมดังแต่ก่อน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ประเทศไทยได้นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในภาครัฐเป็นเวลาพอสมควร แต่ไม่สามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในสังคมไทยได้เพียงแต่ทำให้ปัญหาเหล่านั้นเบาบางลง การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการเมืองท้องถิ่น การบริหารจัดการที่ดีอยู่บนหลักการบริหารงานที่เที่ยงธรรม สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีจิตสำนึกในการทำงาน มีความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้กระทำ พร้อมรับผิดชอบ มีศีลธรรม จริยธรรมในการทำงาน

ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่นคือหน่วยงานปกครองที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดรูปแบบหนึ่ง โดยปกติการปกครองส่วนท้องถิ่นจะเปิดโอกาสให้ประชาชนในเขตท้องถิ่นนั้นเลือกตั้งผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่เป็นผู้บริหารท้องถิ่นการปกครองท้องถิ่นได้มีนักวิชาการทั่วไปได้ให้ความหมายไว้ ดังต่อไปนี้

ประธาน คงฤทธิศึกษากร (2545) ได้ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่นไว้ว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง ระบบการปกครองที่เป็นผลเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางปกครองของรัฐ โดยการทำหน้าที่ปกครองท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นนั้น ๆ องค์การนี้ถูกจัดตั้งและควบคุมโดยรัฐบาลแต่ก็มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเอง ดังที่ ชูศักดิ์ เทียงตรง (2543) ได้ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่นไว้ว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดให้บริการสาธารณะเพื่อชุมชนของตนเอง ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่และความเป็นอิสระในการดำเนินงานขึ้นอยู่กับระบบการปกครองท้องถิ่นที่ยึดถือ และโกวิท พวงงาม (2555) ได้กล่าวไว้ว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การให้คนในท้องถิ่นมีอิสระในการปกครองกันเองเป็นการปกครองตนเองโดยประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีพื้นฐานจากหลักการกระจายอำนาจการปกครอง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง ระบบการปกครองที่เป็นการกระจายอำนาจทางปกครองของรัฐมีองค์การทำหน้าที่ปกครองท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นนั้น มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเอง

ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

จากแนวความคิดในการปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ทางการปกครองของรัฐ โดยยึดหลักการกระจายอำนาจปกครอง และเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น ผู้เขียนสามารถสรุปได้ดังนี้ (สมเกียรติ สุวรรณานี, 2552)

1. ช่วยในการแก้ปัญหาของท้องถิ่น เพราะประชาชนในท้องถิ่นย่อมรู้ปัญหาที่มากกว่าคนภายนอก ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง
2. การปกครองท้องถิ่นเป็นหัวใจสำคัญที่จำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

3. การปกครองท้องถิ่น ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็วตรงกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง และแบ่งเบาภาระด้านการเงินและอัตราค่าจ้างคน

4. การปกครองท้องถิ่น ช่วยให้รัฐบาลกลางลดภาระน้อยลง ทำให้รัฐบาลมีเวลาเพื่อการปกครองเพื่อส่วนรวมได้มากยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า รัฐบาลจะต้องรับภาระดำเนินการทุกอย่าง และไม่แน่ว่าจะสนองความต้องการของท้องถิ่นทุกจุดหรือไม่ รวมทั้งจะต้องดำเนินการเฉพาะท้องถิ่นนั้น ๆ ไม่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นอื่น หากได้จัดให้มีการปกครองท้องถิ่น เพื่อดำเนินการเองแล้ว ภาระของรัฐบาลก็จะผ่อนคลายเป็นไป รัฐบาลจะมีหน้าที่เพียงแต่ควบคุม ดูแลเท่าที่จำเป็นเท่านั้น เพื่อให้ท้องถิ่นมีมาตรฐานในการดำเนินงานยิ่งขึ้น

หน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

รัฐบาลได้กระจายอำนาจให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นองค์กรปกครองท้องถิ่นก็มีหน้าที่รับผิดชอบในการให้บริการแก่ประชาชนและท้องถิ่น ทั้งนี้หลักการควรให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นรับผิดชอบดำเนินการควรคำนึงถึงหลักการดังต่อไปนี้

1. การพิจารณาถึงกำลังเงิน กำลังงบประมาณ เพราะในท้องถิ่นหลายแห่งยังประสบกับปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ ไม่สามารถดำเนินงานตามหน้าที่รับผิดชอบที่กว้างขวางเกินกำลังของตนได้ เป็นต้น

2. การพิจารณาถึงกำลังคน กำลังความสามารถของอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ เพราะกำลังคนและเครื่องมือ เครื่องใช้เป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินการบริหารท้องถิ่นให้ได้ทั่วถึง เป็นต้น

3. หน้าที่รับผิดชอบของท้องถิ่นควรเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างแท้จริง ไม่ควรมอบให้ท้องถิ่นดำเนินการ เช่น การศึกษาในระดับอุดมศึกษาหรืองานทะเบียนที่ดินที่สาธารณะ เป็นต้น สำหรับการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นสามารถกระทำได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

3.1 บัญญัติไว้ในกฎหมายอันเป็นการทั่วไป เพื่อให้ทุกหน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นแบบอย่างเดียวกัน เช่น การตราพระราชบัญญัติสภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ได้มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้เป็นการทั่วไปเพื่อให้ทุกองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่รับผิดชอบเหมือนกัน

3.2 บัญญัติไว้ในกฎหมายอันเป็นการเฉพาะเจาะจงแต่ละหน่วยการปกครองท้องถิ่น เช่น การตราพระราชบัญญัติระเบียบการบริหารของกรุงเทพมหานคร

พ.ศ. 2528 ได้มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของกรุงเทพมหานครไว้เป็นการเฉพาะเจาะจง (ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2549)

ดังนั้น การจัดบริการสาธารณะในท้องถิ่น เป็นหน้าที่โดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยถือว่าเป็นผู้ให้บริการกับประชาชนที่เป็นผู้รับบริการ ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ประโยชน์โดยแท้จริงต้องรับทราบความต้องการการบริการสาธารณะของประชาชนเสียก่อน โดยให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจ และหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยการปกครองท้องถิ่นควรจะต้องพิจารณาถึงกำลังเงิน กำลังงบประมาณ กำลังคน กำลังความสามารถของอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ และหน้าที่ความรับผิดชอบควรเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น หากเกินกว่าภาระหรือเป็นนโยบายซึ่งรัฐบาลซึ่งไม่ควรมอบให้ท้องถิ่นดำเนินการ เช่น งานทะเบียนที่ดิน การศึกษาในระดับอุดมศึกษา (สมานรังสิโยภักดิ์, 2543)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า 1. การพิจารณาถึงกำลังเงิน กำลังงบประมาณ 2. การพิจารณาถึงกำลังคน กำลังความสามารถของอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ 3. หน้าที่รับผิดชอบของท้องถิ่นควรเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างแท้จริง

บริบททางการเมืองท้องถิ่น

การเมืองท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการเมืองระดับชาติในฐานะที่เป็นฐานรากสำคัญของการเมืองระดับชาติซึ่งหากการเมืองท้องถิ่นมีความเข้มแข็งมั่นคงแล้วย่อมส่งผลดีต่อการเมือง ระดับชาติอย่างแน่นอน นักการเมือง (Politician) มาจากคำว่า การเมือง (Politics) ซึ่งมาจากภาษากรีก คือคำว่า Polis แปลว่า เมืองหรือ นคร ตามประวัติศาสตร์การปกครองของกรีกในสมัยโบราณนั้นเมือง หรือนครนั้นมีฐานะเป็นรัฐ (State) หรือที่เรียกว่านครรัฐ เช่น นครรัฐเอเธนส์ นครรัฐสปาร์ตา เมืองหรือนครในสมัยโบราณจึงกลายมาเป็น “รัฐ” ตามความหมายในปัจจุบัน ในนครรัฐเอเธนส์ ถือว่าสังคมคือการเมือง ประชาชนทั้งหมดในฐานะที่มีส่วนร่วมในกิจการของรัฐก็คือนักการเมือง (ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, 2532) ดังที่ ลิซิด ธีรเวคิน (2543) ได้อธิบายถึงบริบทการเมืองท้องถิ่นไว้ว่า ลักษณะนักการเมืองที่พึงประสงค์ ต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการปกครองและการบริหาร เข้าใจถึงปรัชญาการปกครองแบบประชาธิปไตย มีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล เปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นหลายฝ่าย มีจริยธรรมและมีศีลธรรม ไม่ทำลายหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 ระบุว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” หมายความว่า 1. นายกรัฐมนตรี 2. รัฐมนตรี 3. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 4. สมาชิกวุฒิสภา

5. ข้าราชการการเมืองอื่นนอกจาก (1) และ (2) ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมือง 6. ข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา 7. ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร 8. ผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล 9. ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น ที่มีรายได้หรืองบประมาณไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คือ บุคคลที่ได้สถานะทางราชการโดยการเลือกตั้งจากประชาชน หรือได้รับการแต่งตั้งโดยผู้มีอำนาจทางการเมือง เพื่อให้ทำหน้าที่และรับผิดชอบกิจการทางด้านการเมือง การเข้ารับตำแหน่ง และการออกจากตำแหน่งจะเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายพิเศษ โดยไม่เกี่ยวข้องกับระเบียบข้าราชการโดยทั่ว ๆ ไป ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2535 มาตรา 4 บัญญัติให้ข้าราชการการเมืองคือบุคคลซึ่งรับราชการในตำแหน่งข้าราชการการเมือง

นักการเมืองท้องถิ่น ได้มีนักวิชาการทั่วไปได้ให้ความหมายไว้ ดังต่อไปนี้ ปธาน สุวรรณมงคล (2554) ได้กล่าวไว้ว่า นักการเมืองท้องถิ่น คือ ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองในระดับท้องถิ่น โดยมีความหมาย 2 ความหมาย คือ เป็นนักการเมืองท้องถิ่นที่ผ่านระบบเลือกตั้งที่ประชาชนเลือกเข้าไปทำหน้าที่แทนตนเองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น และอีกความหมาย คือ เป็นนักการเมืองที่เกิดขึ้นจากประชาชนหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การลงชื่อเพื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น การเข้าชื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง อีกทั้ง ญัฐพล ใจจริง (2559) ได้กล่าวไว้ว่า การเมืองท้องถิ่นเป็นเรื่องของการเข้ามาแสวงหาอำนาจและใช้อำนาจของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลเพื่อผลประโยชน์ของสาธารณะ หรือกลุ่มคนเฉพาะกลุ่ม หรือเฉพาะบุคคลในท้องถิ่นนั้น ๆ ดังนั้น นักการเมืองท้องถิ่น คือบุคคลที่เสนอตัวเข้าสู่ระบบการเมืองท้องถิ่น ภายใต้ระบบการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้นักการเมืองท้องถิ่นมีความชอบธรรมในการเป็นตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่แทนประชาชนในท้องถิ่นทั้งการบริหารท้องถิ่น (ฝ่ายบริหาร) และการควบคุมตรวจสอบ (ฝ่ายนิติบัญญัติ)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า นักการเมืองท้องถิ่น หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองท้องถิ่น ผู้ซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน หรือบุคคลที่เสนอตัวเข้าสู่ระบบการเมืองท้องถิ่น ภายใต้ระบบการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น

หลักธรรมาภิบาลกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

ธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย เป็นการปกครองการบริหาร การจัดการควบคุมดูแลกิจการต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยให้เป็นไป ในครรลองธรรม ได้มีนักวิชาการทั่วไปได้ให้ความหมายไว้ ดังต่อไปนี้ พิชรี สิริธอส และคณะ (2561) ได้กล่าวไว้ว่า ธรรมาภิบาล หรือที่เรียกว่า ธรรมรัฐ ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Good Governance ซึ่งมาจากคำว่า ธรรมและอภิบาล ซึ่งคำว่า ธรรม หมายถึง ความดี ความถูกต้อง และหลักประพฤติปฏิบัติในศาสนา กฎเกณฑ์ ความจริง ความยุติธรรม ส่วนคำว่า อภิบาล หมายถึง บำรุงรักษา ปกครอง ดังนั้น เมื่อนำมารวมกัน ธรรมาภิบาล จึงหมายถึง การปกครองและบริหารบนพื้นฐานของหลักธรรม ความดี ความถูกต้อง ซึ่งสะท้อนถึงแนว ความคิดปรัชญาที่เน้นเรื่องความดี กล่าวได้ว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารโดยยึดหลักธรรม ความดี และความถูกต้อง ดังที่ อภิสิทธิ์ หนูหนักดี (2552) ได้อธิบายไว้ว่า ธรรมาภิบาล ให้ความสำคัญเรื่องกระบวนการตัดสินใจทางการบริหาร ซึ่งอาจถูกอิทธิพลครอบงำและอาจนำไปสู่การคอร์รัปชัน การทุจริตเชิงนโยบาย (Policy Corruption) หรือประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interests) หากกระบวนการตัดสินใจ ขาดหลักธรรมาภิบาลประกอบด้วยหลักการต่าง ๆ สำคัญ 6 หลักการ หลักธรรมาภิบาล ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบนพื้นฐานของหลักการทั้ง 6 หลักการซึ่งสามารถแสดงเป็น แผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 หลักพื้นฐานของการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี 6 ประการ

1. หลักนิติธรรม (Rule of Law) คือ การตรากฎหมายที่ถูกต้องเป็นธรรม การบังคับการเป็นไปตามกฎหมาย ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยคำนึงถึงสิทธิ

เสรีภาพและความยุติธรรมของประชาชน เป็นต้น (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542)

กล่าวสรุปได้ว่า การใช้กฎเกณฑ์เป็นบรรทัดฐานในการปกครอง กฎเกณฑ์นี้อาจหมายถึงตัวบทกฎหมาย ระเบียบ วินัย ข้อบังคับ กติกาหรือข้อตกลงต่าง ๆ เป็นต้น

2. หลักคุณธรรม (Morality) คือ คนในสังคมมีจิตสำนึกยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม มีคุณธรรมจริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน เป็นผู้มีจิตใจสูง มีความยินดีการวางตัวเป็นกลาง ความมีน้ำใจเสียสละ ความกตัญญูกตเวที ความละเอียดและกลัวบาป เป็นต้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2542)

กล่าวสรุปได้ว่า หลักคุณธรรมการใช้อำนาจที่ชอบธรรม ถูกต้อง มีความดีงาม ซื่อสัตย์ จริใจ ขยัน อดทน และมีระเบียบวินัย เป็นต้น

3. หลักความโปร่งใส (Transparency) หมายถึง ความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ซึ่งตรงกันข้ามกับการทุจริตคอร์รัปชัน และการฉ้อราษฎร์บังหลวง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2549)

กล่าวสรุปได้ว่า การทำงานที่มีกฎเกณฑ์และกติกาต่าง ๆ เพื่อสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันโดยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา เป็นต้น

4. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) มีการรับฟังความคิดเห็น แผนงานโครงการใดจะกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน กระทบต่อสิ่งแวดล้อม การรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนก่อนที่จะตัดสินใจดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของประชาชนเวลาใช้อำนาจตามกฎหมายที่จะอนุมัติ อนุญาต หรือเห็นชอบสิ่งใด ๆ ที่อาจไปกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของงานก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ต่อคน ต้องเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมสำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบ เป็นต้น (วันชัย วัฒนศัพท์, 2543)

กล่าวสรุปได้ว่า เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นประชาชนได้ร่วมรับรู้ร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมปฏิบัติหรือตัดสินใจตรวจสอบการปฏิบัติงาน เป็นต้น

5. หลักความรับผิดชอบ (Responsiveness) หมายถึง การมีจิตสำนึกในหน้าที่ที่ร่วมรับผิดชอบต่อสังคมสิทธิและหน้าที่ และปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างตามหลักประชาธิปไตย เป็นต้น (วีระ ไชยธรรม, 2542)

กล่าวสรุปได้ว่า หลักธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารจะต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ การใส่ใจในปัญหา เป็นต้น

6. หลักความคุ้มค่า หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and Efficiency) หากพิจารณาจากทฤษฎีระบบ จาก Input (ปัจจัยนำเข้า) ไปสู่ Process (กระบวนการ) และ Output (ผลผลิต) การบริหารองค์กรจะมุ่งแค่ Output ไม่ได้ต้องมี Outcome (ผลสัมฤทธิ์) คือ ความคุ้มค่าบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด หลักความคุ้มค่า จะเกิดขึ้นตั้งแต่ขั้นตอนของการเตรียมจัดทำแผนงาน โครงการ การศึกษาแผนงาน โครงการที่จัดทำว่าเกิดจากปัญหาความต้องการของประชาชนหรือชุมชนหรือไม่ เพราะบางครั้งโครงการที่ทำไม่ได้ตอบสนองต่อปัญหาความต้องการของประชาชน เป็นต้น (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542) กล่าวสรุปได้ว่าความคุ้มค่าเป็นการบริหารจัดการ ด้วยความประหยัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล เป็นต้น

สรุป

หลักธรรมาภิบาลเป็นแนวคิดสำคัญในการบริหารงานและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน เป็นทั้งหลักการกระบวนการเป็นเป้าหมายโดยมุ่งให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางถึงเรื่องของประชาชน สังคม และสิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการโดยใช้หลักธรรมาภิบาล 6 ข้อ คือ 1. หลักนิติธรรม 2. หลักคุณธรรม 3. หลักความโปร่งใส 4. หลักความมีส่วนร่วม 5. หลักความรับผิดชอบ และ 6. หลักความคุ้มค่า เพื่อให้องค์กรของรัฐและทุก ๆ ส่วนนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ให้กว้างขวางและยั่งยืนจำเป็นต้องมีปัจจัยสำคัญหลาย ๆ ปัจจัยที่นอกเหนือจากความตระหนักของบุคลากรในหน่วยงานและผู้บริหาร ถ้าจะให้ประสบความสำเร็จและมั่นคงต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน นักการเมืองท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง อย่่างไรก็ดี การเมืองท้องถิ่นเป็นการเมืองของทุกภาคส่วนภายใต้ความเป็นประชาธิปไตย ดังนั้น นักการเมืองเป็นตัวแทนของประชาชนต้องทำให้เกิดการมีส่วนร่วมที่กว้างขวางจากทุกภาคส่วน ต้องทำเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น ป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในหน้าที่ สร้างกลไกสำหรับการตรวจสอบความโปร่งใสของกระบวนการทำงาน ช่วยกันประสานประโยชน์ร่วมกันทำให้องค์กร มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เมื่อระบบการบริหารจัดการดีก็จะช่วยให้การบริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญตามเป้าหมาย เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท พวงงาม. (2555). *มองมุมใหม่การบริหารท้องถิ่น : ประสบการณ์เรียนรู้จากต่างประเทศสู่ไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์ สมาธรรม.
- _____. (2563). *คู่มือการเลือกตั้งท้องถิ่นสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิคอนราด อาเดนาวร์สำนักงานประเทศไทย.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร.(2549). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง.

- ชูศักดิ์ เทียงตรง.(2543). *ระบบการเมืองการปกครองฝรั่งเศส*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้าโกสินทร์วงศ์.
- ณัฐพล ใจจริง. (2559) *นักการเมืองท้องถิ่น*. สืบค้น 15 มกราคม 2566, จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=นักการเมืองท้องถิ่น>
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2532). *ปัญหาการเมืองไทยในปัจจุบัน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2554). *การเมืองท้องถิ่น : การเมืองของใครโดยใครเพื่อใคร*. กรุงเทพฯ: จตุพรดีไซด์.
- ประทาน คงฤทธิศึกษากร. (2545). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: ธนสรเจริญเมือง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2542). *พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- พัชรี สีโรรส และคณะ. (2561). *หลักธรรมาภิบาล: จากแนวคิดสู่การปฏิบัติในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542. (2542, 10 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 63 ง. หน้า 24-31.
- ลิขิต อีโรเคิน. (2543). *การเมืองการปกครองไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2543). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สันติวิธีเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2545). *การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น: สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย*. กรุงเทพฯ: โฟร์เพช.
- วีระ ไชยธรรม. (2542). *หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี*. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- สมเกียรติ สุวรรณธานี. (2552). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลประทาย จังหวัดนครราชสีมา* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยอีสาน.
- สมาน รังสียกฤษฎ์. (2543). *การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศต่าง ๆ*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2549). *ชุดคู่มือเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สหมิตรพรินต์ติ้ง.
- สุพิทักษ์ โตเพ็ง และคณะ. (2564). บทบาทของนักรการเมืองกับหลักธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 11(3), 471-485.
- อภิสิทธิ์ หนูนกัฏฐิ. (2552). *ธรรมาภิบาลในองค์กรภาคประชาคม* (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พารานสี : ความเชื่อทางศาสนาและค่าเสียโอกาสทางเศรษฐกิจ*

VARANASI: RELIGIOUS BELIEFS AND ECONOMIC OPPORTUNITY COSTS

พระคมสัน เจริญวงศ์, พระมหาสมชาย ขนติสรโณ, เอนก ไยอินทร์

Phra Komsan Jalearnwong, Phramaha Somchai Khantisarano, Anek Yai-In

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: sanpk@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเกี่ยวกับต้นทุนค่าเสียโอกาสทางเศรษฐกิจจากความเชื่อทางศาสนาของเมืองพารานสี กล่าวคือ “พารานสี” คือเมืองหลวงของศาสนาฮินดู มีอายุเก่าแก่มากกว่า 4,000 ปี เป็นศูนย์กลางพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ของศาสนา เช่น การบูชาพระแม่คงคา การเผาศพ การอาบน้ำเพื่อชำระล้างบาป ฯลฯ เป็นเมืองที่ผลิตขยะจากศรัทธาทางศาสนาใหญ่ที่สุดในโลก มีความเชื่อว่าฝั่งตะวันตกของแม่น้ำคงคา คือ ฝั่งสวรรค์ และฝั่งตะวันออกของแม่น้ำคงคา คือ ฝั่งนรก ซึ่งชายฝั่งตะวันตกตะวันออกของแม่น้ำคงคาเป็นพื้นที่ที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์และเสียโอกาสทางเศรษฐกิจ ไม่มีผู้อาศัย ไม่มีผู้ประกอบการ ไม่มีอาคารสิ่งก่อสร้าง ไม่เกิดการลงทุนและไม่ก่อให้เกิดรายได้ ด้วยความเชื่อทางศาสนาที่ฝังรากลึก ฝั่งสวรรค์จึงแออัดด้วยผู้คน สภาพสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ฯลฯ ฝั่งนรกจึงเป็นพื้นที่ว่างเปล่า เป็นแค่เพียงหาดทรายว่างเปล่า เพื่อประกอบการทำพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น

คำสำคัญ: เมืองพารานสี; ค่าเสียโอกาส; ความเชื่อและศาสนา

Abstract

The purpose of this academic article is to present the economic opportunity cost of Varanasi's religious beliefs, i.e. "Varanasi" is the capital of Hinduism. It is more than 4,000 years old and is the center of sacred religious rituals such as worshipping the Goddess Ganga, cremation, bathing to wash away sins, etc. It is the city that produces the largest amount of religious waste in the world. It is believed that the west bank of the Ganges River is heaven

---

*Received January 4, 2024; Revised January 14, 2024; Accepted January 18, 2024

and the east bank of the Ganges River is hell. The east bank of the Ganges River is an area that is not beneficial and loses economic opportunities. There are no residents. There are no operators. There are no buildings. There is no investment and no income. with deeply rooted religious beliefs The heaven side was crowded with people. The environment has deteriorated, etc. The Hell side is therefore an empty area. It's just an empty beach. For performing religious ceremonies only.

Keywords: Varanasi; Opportunity Cost; Beliefs and Religion

บทนำ

คำกล่าวขานจากนิทานปุสสอนหลานที่ผู้เขียนได้รับฟังตอนกลางคืนทุก ๆ วันก่อนเข้านอนสมัยที่ยังเด็ก ๆ เป็นนิทานปรัมปรา นิทานพื้นบ้าน นิทานกล่อมเด็กหรืออาจจะเรียกว่านิทานหลอกเด็กก็ได้ ตามที่คุณปู่จะนึกขึ้นได้ในขณะนั้น และมีนิทานอีกประเภทหนึ่งที่อิงศาสนา เล่าถึงพระราชา ทหาร กองทัพคน กองทัพช้าง กองทัพม้า และเมืองต่าง ๆ ที่กล่าวอ้างไว้ในคัมภีร์ไบเบิล จารด้วยอักษรธรรม เมืองที่กล่าวให้ได้ฟังเหล่านั้น ได้แก่ พาราณสี โกสัมพี มคธ วัชชี กัมโบชะ เป็นต้น เมืองที่กล่าวอ้างในนิทานบ่อย ๆ และได้ยินจนคุ้นหู คือ พาราณสี และ โกสัมพี ซึ่งในขณะนั้นก็ทำให้ผู้เขียนคิดจินตนาการเอาเองว่า... เมืองทั้ง 2 แห่งนี้ ต้องมีความยิ่งใหญ่มา ๆ เป็นเมืองที่มีความสวยงาม เป็นเมืองในฝัน มีความอุดมสมบูรณ์ และมีความเพียบพร้อมทุก ๆ ด้าน เช่น การดำรงชีพ การคมนาคม การติดต่อค้าขาย แพ้ชนะการแต่งกาย การสร้างงานสร้างรายได้ วัฒนธรรมประเพณีวิถีความเป็นอยู่ และการปกครอง เป็นต้น เป็นเมืองในฝันที่มีความสวยงาม มีสาว ๆ สวย ๆ มีนางสนมงาม ๆ มีทหารมากมาย มีพระราชาที่ใหญ่และมีประชาชนหรือราษฎรที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี เช่นเดียวกันกับที่ปรากฏให้เห็นในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ทางโทรทัศน์ช่อง 7 ช่วงเช้าวันเสาร์-วันอาทิตย์ ที่เด็ก ๆ ชอบดูและติดตามกันงอมแงม เมื่อโตขึ้นก็ได้มีโอกาสศึกษาข้อมูลจากตำราทางพระพุทธศาสนา หนังสือพุทธประวัติ เมืองพาราณสีได้มีปรากฏในหนังสือพุทธประวัติอยู่หลายแห่ง เพราะเป็นเมืองที่นักบวชและนักปราชญ์ชอบเดินทางมาแสวงบุญ และทำการประชันทดสอบความรู้ความสามารถซึ่งกันและกัน มีลัทธิและเจ้าลัทธิมากมายที่กำเนิดขึ้นในเมืองแห่งนี้ เช่น ลัทธิครูทั้ง 6 คือ ปุณณกัศสสะ มักขลิโคศล อชิตเกสสัมพล ปกุกกัจจายนะ สัณฺฑชัยเวฬุภุตร และนิครนถ์นาฏบุตร (สยาม ราชวัตร, 2558) เมืองพาราณสีแห่งนี้ถือว่าเป็นศูนย์กลางสำหรับผู้แสวงบุญ ผู้ที่แสวงหาความหลุดพ้น สถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาหลายแห่งก็ตั้งอยู่ในเขตเมืองพาราณสี เช่น ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน สารนาถ สถานที่แสดงปฐมเทศนาครั้งแรกแก่ปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 และป่าสวน

กวาง เป็นต้น ถือว่าเป็น 1 ใน 6 เมืองที่พระอานนท์กราบทูลอาราธนาให้พระพุทธเจ้าเสด็จ
ดับขันธปรินิพพาน อันได้แก่ เมืองจำปา เมืองราชคฤห์ เมืองสาวัตถี เมืองสาเกต เมืองโกสัมพี
และ เมืองพาราณสี ดังปรากฏในทีฆนิกาย มหาวรรค (ที.ม. 10/1/160-162) กล่าวคือ

“...ในสมัยใกล้เสด็จปรินิพพานคราวหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับในระหว่างไม้
สาละ ในสาละวัน อันเป็นที่แหว่งพักของเหล่ามัลลกะกษัตริย์ เขตกรุงกุสินารา ครั้นนั้นแล ท่าน
พระอานนท์ เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นเข้าไปเฝ้าแล้ว ถวายอภิวาทแล้วนั่ง
ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ท่านพระอานนท์นั่งเรียบร้อยแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้า
แต่พระองค์ผู้เจริญ ขอพระผู้มีพระภาคอย่าเสด็จปรินิพพาน ในเมืองเล็ก เมืองดอน กิ่งเมือง
นี้เลย นครใหญ่เหล่านี้ มีอยู่คือ เมืองจำปา เมืองราชคฤห์ เมืองสาวัตถี เมืองสาเกต เมือง
โกสัมพี เมืองพาราณสี ขอพระผู้มีพระภาคจงเสด็จปรินิพพานในเมืองเหล่านี้เถิด กษัตริย์
มหาศาล พราหมณ์มหาศาล คฤหบดีมหาศาล ที่เลื่อมใสพระตถาคตอย่างยิ่ง มีอยู่มากใน
เมืองเหล่านี้ ท่านเหล่านั้นจักกระทำการบูชาพระสรีระของพระตถาคต ดังนี้ ฯ...”

เมืองแห่งนี้แม้ว่าจะได้ชื่อว่าเป็นศูนย์กลางการประกอบพิธีกรรมของพราหมณ์ใน
สมัยนั้น แต่ขณะเดียวกันก็มีสินค้าที่ล้ำค่ามากที่สุดและมีชื่อเสียงของเมืองพาราณสีแห่งนี้
คือ “ผ้ากาสี” หรือ “ผ้ากาสิกพัสตร์” ถือว่าเป็นผ้าที่มีความสวยงามขึ้นชื่อ ได้รับการยก
ย่องว่าเป็นผ้าที่ดีที่สุดในสมัยพุทธกาล แม้แต่พระพุทธเจ้าก็ทรงตรัสถึงการใช้ผ้าชนิดนี้ตอน
สมัยที่ยังทรงเป็นเจ้าชายสิทธัตถะให้ภิกษุทั้งหลายได้สดับรับฟัง ดังที่ปรากฏในสุขุมาลสูตร
อังคุตตรนิกาย สุตนิบาต (อง.สตตก. 20/12/198-199) ไว้ว่า...

“...ภิกษุทั้งหลาย เราเป็นผู้สุขุมาลชาติ เป็นผู้สุขุมาลชาติอย่างยิ่ง เป็นผู้สุขุมาลชาติ
อย่างยิ่งยวด ได้ทราบมา พระราชบิดารับสั่งให้บุตรสะโบกขรณี (สระบัว) ไว้เพื่อเราภายในที่
อยู่ ได้ทราบมา พระราชบิดานั้นรับสั่งให้ปลูกอุบลไว้ในสระหนึ่ง ปลูกปทุมไว้ในสระหนึ่ง
ปลูกปณฺฑริก (บัวขาว) ไว้ในสระหนึ่ง เพื่อประโยชน์แก่เรา เราไม่ได้ใช้เฉพาะไม้จันทน์แคว้น
กาสี (พาราณสี) เท่านั้น ผ้าโพกของเราก็กทำในแคว้นกาสี เสื้อก็ทำในแคว้นกาสี ผ้านุ่งก็ทำ
ในแคว้นกาสี ผ้าห่มก็ทำในแคว้นกาสี ทั้งคนรับใช้คอยกันเสวตฉัตรให้เราตลอดวันและคืน
ด้วยหวังว่า หนาว ร้อน ฤดู ฤดู หรือน้ำค้างอย่าได้กระทบพระองค์ท่าน...”

ความสวยงามของผ้ากาสีนั้นถือได้ว่ามีความสวยงามอย่างยิ่ง เป็นของมีค่าเลิศกว่า
สิ่งใด โดยพระพุทธเจ้าทรงมีพุทธาธิบายลักษณะของผ้ากาสีให้กับภิกษุทั้งหลายได้ทราบ ดัง
ปรากฏในสุขุมาลสูตร อังคุตตรนิกาย สุตนิบาต (อง.สตตก. 20/12/199-200) ไว้ว่า...

“...ภิกษุทั้งหลาย ผ้ากาสี แม้ยังใหม่อยู่ สีก็งาม นุ่มนวลเข้าก็สบายเนื้อ ราคาก็แพง,
แม้จะกลางใหม่กลางเก่าแล้ว สีก็ยังงาม นุ่มนวลเข้าก็ยังสบายเนื้อ ราคาก็แพง แม้จะเก่าคร่ำ
แล้ว สีก็ยังงามนุ่มนวลเข้าก็ยังสบายเนื้อ ราคาก็แพงอยู่นั่นเอง ผ้ากาสีแม้ที่เก่าคร่ำแล้ว
คนทั้งหลายก็ยังใช้เป็นผ้าห่อรัตนะ (เพชรพลอย) หรือเก็บไว้ในหีบอบ...”

เมืองพาราณสีในปัจจุบันได้มีการพัฒนาความเจริญด้านสาธารณูปโภคและอุปโภคขั้นพื้นฐานตามโลกยุคโลกาภิวัตน์สมัยใหม่ และยุคเทคโนโลยีล้ำสมัย มีนักลงทุนเข้าไปลงทุน มีเขตเศรษฐกิจและแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาระบบคมนาคมให้สะดวกสบายมากยิ่งขึ้น รณรงค์เรื่องสุขภาพลักษณะการขับถ่าย การสร้างห้องสุขา ห้องส้วมและการใช้สุขาที่ถูกวิธี ซึ่งเรื่องการใช้ห้องสุขาคงจะต้องปรับตัวและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอีกสักระยะหนึ่ง เพราะชาวอินเดียยังคงมีวัฒนธรรมการขับถ่ายในที่โล่งแจ้ง มีการวางระบบโครงข่ายโทรคมนาคมสามารถใช้อินเทอร์เน็ต 5G ได้ทุกพื้นที่ในเขตเมืองพาราณสี มีการปรับผังเมืองและโครงสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานให้เป็นสากลมากยิ่งขึ้น แต่การพัฒนาาระบบโครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานความเจริญด้านวัตถุและสิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่ ไม่ได้เจริญควบคู่ไปพร้อมกับความเชื่อของชนพาราณสี เขตรอบนอกตัวเมืองเก่าของเมืองพาราณสีสามารถพัฒนาโครงสร้างและรังสรรค์ให้เป็นไปตามโครงการของรัฐกำหนดได้ แต่ในใจกลางเมืองเก่าที่เป็นจุดต้นกำเนิดศาสนา ความเชื่อ ลัทธิ เจ้าสำนัก เจ้าพิธีกรรมต่าง ๆ ยังเป็นพื้นที่เมืองที่รักษามนต์ขลังและความเชื่อแบบดั้งเดิมของชาวฮินดูได้อย่างแน่นหนาและเหนียวแน่นกาลเวลาที่ผ่านมา 2,500 กว่าปีที่ปรากฏเช่นไรในพระไตรปิฎก ปัจจุบันนี้ก็ยังคงเป็นเช่นนั้นไม่มีเปลี่ยนแปลง ความเป็นเมืองในผืนดั่งเช่นในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ในสมัยเด็กของผู้เขียนได้หายไปชั่วพริบตา หัวใจแทบสลายเมื่อได้เดินทางมาสัมผัสกับสถานที่จริง และย่างก้าวมาอยู่ในเมืองพาราณสี ความรู้สึกขณะนั้นเมื่อก้าวเดินลงไปสู่ทำน้าบริเวณแม่น้ำคงคา บริเวณจุด ๆ หนึ่งและเป็นสถานที่สำคัญของเมืองพาราณสี ผู้เขียนรู้สึกอยากกลับไปเมืองไทยใจแทบขาด ทำให้รู้สึกว่ารักแม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำโขงมากขึ้นแบบสุด ๆ เพราะในห้วงความรู้สึกนั้นทำให้รู้สึกว่ารักแม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำที่มีความสะอาดมาก ๆ เมื่อเปรียบเทียบกับแม่น้ำคงคาที่มองเห็นต่อหน้าในขณะนี้

เมื่อได้มีโอกาสได้ลองเรือดูพระอาทิตย์ขึ้นตอนช่วงเช้าริมฝั่งแม่น้ำคงคาและเลาะลอยเรือมาเรื่อย ๆ ผ่านตึกอาคารเก่า ๆ สโตร์อินเดีย ทำให้มองเห็นทำน้าหรือฆาฏสำหรับเผาศพริมฝั่งแม่น้ำคงคา ซึ่งบริเวณที่แห่งนี้เป็นจุดหมายปลายทางของชาวฮินดูที่จะจากโลกใบนี้ไปเป็นครั้งสุดท้าย ทำน้าแห่งนี้มีชื่อเรียกว่า “มณิกรรณิกฆาฏ” (Manikarnika Ghat : मणिकर्णिका घाट) ทำน้าแห่งนี้มีการเผาศพไม่เคยขาด จนได้ชื่อว่าเป็นสถานที่เผาศพที่ไฟไม่เคยมอดดับตลอดระยะเวลา 4,000 กว่าปีที่ผ่านมา ระหว่างนั่งอยู่ในเรือลอยล่องอยู่กลางแม่น้ำคงคาได้สังเกตเห็นว่า 2 ฝั่งแม่น้ำ ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ไม่เหมือนฝั่งกรุงเทพฯ กับฝั่งธนฯ หรือ ฝั่งอุบลฯ กับ ฝั่งวารินฯ ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำคงคา มีอาคาร ตึกรามบ้านช่อง และผู้คนอาศัยอยู่กันอย่างแออัด แยกกันกิน แยกกันแสวงบุญ แยกกันอาบน้ำ แยกกันเผาศพ ฯลฯ ส่วนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำคงคาเป็นพื้นที่ว่างเปล่า เป็นพื้นที่หาดทราย มีผู้คนนั่งแสวงบุญแหวะเวียนไปทำพิธีกรรม โดยส่วนมากจะทำการจุดเทียนทำพิธีกรรม และสวดมนต์

เป็นพื้นที่ที่ชาวอินเดียถือว่าเป็น “ผืนนรก” ไม่เหมาะที่จะอยู่พำนักอาศัย ทำมาหากิน หรือลงทุนทำธุรกิจต่าง ๆ ความเชื่อนี้มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 4,000 กว่าปี ตั้งแต่มีการก่อตั้งเมืองพาราณสีขึ้นมา ความเชื่อดังกล่าวก็ยังคงสืบทอดและเชื่อกันสืบ ๆ มา ซึ่งผู้เขียนมองว่าเป็นค่าเสียโอกาสทางเศรษฐกิจที่ควรได้จากการอาศัยอยู่ การลงทุน การประกอบการ และรายได้จากการจัดเก็บภาษีของรัฐ เช่น ภาษีที่อยู่อาศัย ภาษีอาคารสถานที่ ภาษีโรงเรือน ภาษีป้าย ภาษีการค้า เป็นต้น

วิถีพาราณสี สุขแต่ไม่สุข

ขณะการจาริกแสวงบุญประเทศอินเดีย-เนปาล ระหว่างวันที่ 21-27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566 ได้มีผู้สันทัดเรื่องอินเดียศึกษา ยุทธนา ประณีต (2566) ได้กล่าวไว้ว่า “หากอยากจะเข้าถึงความเป็นอินเดียหรือมาถึงอินเดียจริง ๆ จะต้องมาที่เมืองพาราณสี เพราะเมืองแห่งนี้ยังรักษาวัฒนธรรมอินเดียแบบดั้งเดิมและคงอัตลักษณ์นั้นไว้อย่างมั่นคง แม้โลกเขาจะเปลี่ยนแปลงไป แต่ที่แห่งนี้ยังคงเหมือนเดิม ยืนยันได้จากกองไฟเผาศพที่ไม่เคยมอดดับตลอดเวลา 4,000 กว่าปีที่ผ่านมา และสิ่งสำคัญคือต้องระวังกับดักระเบิดมนุษย์ (ชีแชก) กลิ่นชีแชก ซึ่งคนที่จะได้กลิ่นอายและบรรยากาศความเป็นอินเดียแท้ ๆ ที่เมืองพาราณสีแห่งนี้” คำว่า “กับดักระเบิดมนุษย์” และ “กลิ่นชีแชก” ทำให้นึกคิดและนึกถึงคำบอกเล่าของบุคคลที่เคยผ่านการแสวงบุญที่ประเทศอินเดีย ได้เคยบอกกล่าวไว้ว่า ควรเดินอย่างระมัดระวัง ไม่ควรละสายตาจากพื้นถนน อย่าเดินออกจากเส้นทางเดิน เพราะอาจจะทำให้ท่านเหยียบสลดน้ำลาย ชีแชะ ชีวัว หรือแม้แต่กระทั่งชีแชก (ชีคน)

วัฒนธรรมการขับถ่ายของชาวอินเดียได้รับการปลูกฝังและมีความเชื่อมาจากศาสนาและเทพเจ้า โดยมีความเชื่อที่ว่า 1. การมีห้องน้ำภายในบ้านขาดความสะอาดบริสุทธิ์ ไม่เหมาะสำหรับการบูชาเทพเจ้า 2. ความเชื่อเรื่องวรรณะ วรรณะจัณฑาลเท่านั้นที่จะทำธุระในที่ลับ ถ้าเป็นวรรณะอื่นที่สูงขึ้นไปต้องทำในที่แจ้ง 3. เชื่อว่าอุจจาระและปัสสาวะ ไม่ควรมากองอยู่ภายใต้ชายคาเดียวกันกับที่กินที่นอน (โพสท์ทูเดย์, 2557) คนอินเดียยังนิยมการขับถ่ายแบบโล่งแจ้ง ถ่ายอุจจาระตามร่องน้ำ ตามแหล่งแม่น้ำโดยนั่งตามตลิ่งแม่น้ำ ตามหลังพุ่มไม้ข้างทาง โดยให้เหตุผลว่าการทำในที่ลับเป็นส่วนตัวถือว่าเป็นคนไม่เปิดเผย ไม่มีศักดิ์ศรี ความยากจนและการขาดแคลนห้องน้ำเป็นเหตุผลที่คนส่วนใหญ่ชอบกล่าวอ้างถึง แต่แท้จริงแล้วการสร้างห้องน้ำไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาการขับถ่ายในที่โล่งแจ้งของชาวอินเดียได้ เพราะการขับถ่ายของชาวอินเดียได้รับการฝึกหัดตั้งแต่เกิดจนเติบโตในสภาพแวดล้อมที่ทุกคนไม่สนใจสาธารณะสุข สุขอนามัย ทุกคนปลดทุกข์ตามที่โล่งแจ้ง ซึ่งที่สุดแล้วสิ่งแวดล้อมก็จะหลอมรวมเป็นพฤติกรรมเดียวกัน (Dinnoo, 2014) ในปี ค.ศ. 2015 มีรายงานว่าชาวอินเดียประมาณ 522 ล้านคน ถ่ายอุจจาระในที่โล่งแจ้งและใน

ทุ่งนา ร้อยละ 55 เลือกที่จะถ่ายอุจจาระในที่โล่งแจ้ง แม้ว่าจะสามารถใช้ห้องน้ำได้ก็ตาม ด้วยเหตุผลที่เกี่ยวกับโครงสร้างของห้องน้ำ หรือตามความชอบ หรือตามความเชื่อส่วนบุคคล กล่าวคือ การสร้างห้องน้ำไม่ได้มาตรฐาน ไม่เชื่อมต่อกับระบบน้ำประปา ท่อวัสดุที่นำมาใช้ไม่แข็งแรงและมีขนาดใหญ่ไม่เพียงพอต่อการถ่ายของเสีย ชาวบ้านกังวลว่าหลุมจะเต็มไปด้วยอุจจาระขณะใช้งาน มีความเชื่อว่าการใช้ห้องน้ำไม่ดีต่อสุขภาพและเป็นอันตรายมากกว่าการถ่ายอุจจาระแบบเปิด (Zakaria, 2019) จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้คนชาวอินเดียมีวัฒนธรรมการขับถ่ายแบบโล่งแจ้งสืบต่อกันมา ไม่ยอมปรับเปลี่ยนตามพฤติกรรมของการขับถ่ายของชาวโลกทั่วไป หากย้อนกลับไปในประมาณ 20 กว่าปีที่แล้ว สมัยตอนยังเด็กของผู้เขียนในเขตภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย วิธีการขับถ่ายของชาวบ้านแถบนั้นยังใช้วิธีการขุดหลุมขับถ่ายแล้วทำการฝังกลบบ้าง ปล่อยเรียตราดตามท้องไร่ท้องนาหรือตามชายป่าบ้าง หรือแม้กระทั่งใช้วิธีการเรียกหมาที่บ้านตามไปกินก็มีบ้างเป็นบางครั้งบางคราว และอีกอย่างหนึ่งมีอุปกรณ์สำคัญเพื่อเอาไว้ทำความสะอาดที่เรียกว่า “ไม้หวีเป่ หรือ ไม้แก้งซี่” ซึ่งในยุคนั้นถือว่าสุขอนามัยหรือสุขภาวะของชาวบ้านก็ยังไม่ดีพอ เกิดโรคระบาดยอดฮิตในยุคนั้น คือ “โรคพยาธิใบไม้ในตับ” ซึ่งเกิดจากวงจรการขับถ่ายไม่ถูกสุขลักษณะ กล่าวคือ โรคใบไม้ในตับเป็นโรคที่เกิดจากปรสิตอีกเสบเรื้อรังของท่อน้ำดี การติดเชื้อเกิดขึ้นจากการกินปลาดิบน้ำจืดที่พยาธิใบไม้ ผู้คนประมาณ 35 ล้านคนทั่วโลกติดเชื้อพยาธิใบไม้ในตับ โดยผู้ป่วยส่วนใหญ่ไม่มีอาการ แต่ผู้ป่วยที่ติดเชื้อหนักจะมีอาการท้องอืด อาหารไม่ย่อย มีภาวะแทรกซ้อน ได้แก่ การเกิดนิ่ว ท่อน้ำดีอักเสบ และมะเร็งท่อน้ำดี การกินปลาดิบน้ำจืดเป็นแหล่งกระจายตัวของโรคใบไม้ในตับ โดยเฉพาะพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือของประเทศไทย และประเทศลาว ผู้คนแถบบริเวณนี้มีประเพณีและวัฒนธรรมการบริโภคปลาดิบหรือปรุงแบบสุก ๆ ดิบ ๆ ถือว่าเป็นอาหารชั้นเลิศ เพราะปลาน้ำจืดถือว่าเป็นแหล่งโปรตีนที่สำคัญในเขตพื้นที่เหล่านี้ (Lim, 2011) ซึ่งวงจรชีวิตของพยาธิใบไม้ในตับนั้นตัวเต็มวัยจะอาศัยอยู่ในท่อน้ำดีที่อยู่นิเวศของตับของมนุษย์และสัตว์ พยาธิจะไข่ปะปนกับน้ำดีและลงสู่ลำไส้เล็ก และจะออกสู่ภายนอกร่างกายโดยการถ่ายอุจจาระ หากไข่พยาธิตกสู่น้ำจะถูกหอยน้ำจืดกินเข้าไป ซึ่งหอยน้ำจืดจะเป็นตัวพาหะของพยาธิ หลังจากนั้นพยาธิจะไปอาศัยใต้เกล็ดปลาน้ำจืด เช่น ปลาตะเพียน ปลาช่อน ปลาขาว ปลาสร้อย เป็นต้น พยาธิจะเจริญเติบโตเป็นตัวอ่อนระยะติดต่อในตัวปลา หากคนกินเนื้อปลาดิบ หรือปลาที่ปรุงแบบสุก ๆ ดิบ ๆ จะเป็นโรคพยาธิใบไม้ในตับ (คม สุคนธสรณ์, 2560)

จากข้อมูลดังกล่าว ทำให้สูญเสียบุคลากรหรือทรัพยากรมนุษย์ที่จะมาพัฒนาท้องถิ่นและชุมชน จากการตายของโรคใบไม้ในตับ และต้องสูญเสียงบประมาณเพื่อการรักษาโรคและบรรเทาทุกข์ให้ประชาชนตระหนักถึงภัยจากโรคและหันมาขับถ่ายให้ถูกสุขลักษณะ ชี้อธิบายง่าย

แจกชาวบ้านเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งถือว่าเป็นงบประมาณมหาศาลในขณะนั้น ทำให้ไม่สามารถนำงบประมาณไปพัฒนาท้องถิ่นในด้านอื่น ๆ ได้อย่างเต็มที่ เสียโอกาสที่จะพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่นด้านอื่น ๆ ซึ่งทางเศรษฐศาสตร์เรียกว่า “ต้นทุนค่าเสียโอกาส” (Opportunity Cost) ได้อย่างก็ต้องเสียอย่าง (Choice)

ปัจจุบันนี้วัฒนธรรมการขับถ่ายของคนเมืองพาราณสียังมีพฤติกรรมแบบดั้งเดิม ขับถ่ายไม่ถูกตามสุขลักษณะ ปล่อยของเสียเรี่ยราดตามพื้นที่โล่งแจ้ง สืบเกิดได้จากการถือขวดบรรจุน้ำ หรือคนโทน้ำ เดินไปตามริมถนนหรือตามท้องทุ่ง นั่นคือ การไปปลดทุกข์หรือการขับถ่ายของคนเมืองนี้ ห้องสุขาขาดแคลน หายากยิ่งกว่าการขุดทองคำเมืองกาญจน ต้องเก็บและอดกลั้นมาปลดปล่อยที่โรงแรมที่พัก ห้องสุขาสาธารณะที่มีตามแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนา มีจำนวนน้อยไม่เพียงพอ และมีสภาพสกปรก สำหรับผู้ที่ขับถ่ายยากอาจจะขับถ่ายไม่ออก มีปัญหาการขับถ่าย ไม่ว่าจะถ่ายหนักหรือถ่ายเบา ซึ่งก็ต้องบอกว่าหลายท่านคงมาที่เมืองแห่งนี้แค่เพียงแค่ครั้งเดียวเท่านั้น ถือว่าเป็นครั้งแรกและครั้งเดียวในชีวิต และไม่แนะนำให้ใครเดินทางมาตระการกำล่ำบากเหมือนกับตนเองที่เคยประสบพบเจอจากการมีสัมผัสเมืองแห่งนี้ ซึ่งนั่นก็หมายความว่า จะเสียโอกาสด้านการได้นักท่องเที่ยวใหม่ ๆ และนำเงินเข้าประเทศ ขายสินค้าและบริการให้กับนักท่องเที่ยวคนนั้น ๆ เช่น ทัวร์ โรงแรม อาหาร ของฝาก เครื่องประดับ เป็นต้น

ฝั่งรกรักกับค่าเสียโอกาส

ระหว่างการล่องเรืออยู่กลางแม่น้ำคงคา เพื่อเรียนรู้วิถีพาราณสี เช่น การบูชายันต์ การล้างบาป การลอยบาป การเผาศพ การอาบน้ำชำระล้างบาป วิถีนักบวชของลัทธิต่าง ๆ ขณะที่ผู้แสวงบุญหลายท่านในเรือต่างก็ลอยถาดกระถาง และปล่อยนกพิราบ โดยเชื่อว่าเป็นการปลดปล่อยความทุกข์ ความโศกเศร้า ความไม่ดี ความเลวร้ายในชีวิต ปลดปล่อยให้ลอยไปกับแม่น้ำคงคา ให้พระแม่คงคาชำระล้างบาปหรือสิ่งไม่ดี สิ่งชั่วร้าย ออกไปจากชีวิต แต่ด้วยความบังเอิญสายตาทั้งคู่ของผู้เขียนก็พลันเหลือบมองไปเห็นความแตกต่างของฝั่งแม่น้ำคงคาทั้ง 2 ข้าง ข้างมีความแตกต่างกันเสียเหลือเกิน ข้างมีความแตกต่างกันเสียเหลือเกิน ไม่เหมือนสองฝากฝั่งแม่น้ำของเมืองต่าง ๆ ที่มีความเจริญควบคู่กันไปพร้อม ๆ กัน เช่น ฝั่งกรุงเทพฯ ฝั่งธนฯ ฝั่งเมืองอุบลฯ ฝั่งอำเภอวารินชำราบ เป็นต้น แต่สิ่งสำหรับที่เมืองพาราณสีแห่งนี้ ฝั่งตะวันตกจะมีความแออัด ผู้คนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก มีอาคารบ้านเรือน สิ่งก่อสร้าง วัดฮินดู ฆาตหรือทำน้ำสำหรับเผาศพและล้างบาป มีโรงแรมนอนรอความตาย ที่เรียกว่า “มรณังโฮเทล” ส่วนฝั่งตะวันออก เป็นพื้นที่ว่างเปล่า เป็นพื้นที่ที่มีพื้นที่ทรายเป็นลูกทุ่งลูกนา มีเพียงผู้ประกอบพิธีกรรมและทำกิจกรรมจุดเทียนเพื่อทำพิธีบวงสรวง

บางอย่างเท่านั้น เป็นกลุ่มที่เชื้อสายบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เวะเวียนกันไปเยี่ยมชมพื้นที่ว่างเปล่าของพื้นที่ฝั่งตะวันออก ชาวฮินดูเชื่อว่าฝั่งตะวันตกของแม่น้ำคงคาคือเมืองแห่งสวรรค์ ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำคงคาคือฝั่งแห่งนรก ฝั่งตะวันออกจึงถูกปล่อยให้พื้นที่ว่างเปล่า ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์เพื่อการลงทุน ซึ่งความเชื่อลักษณะแบบนี้เกิดขึ้นช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ความเจริญและการพัฒนาเมืองจะเจริญรุ่งเรืองเฉพาะฝั่งพระนครฯ กรุงเทพมหานคร ฝั่งธนบุรีจะถูกทอดทิ้งเป็นพื้นที่รกร้างเชื่อว่าเป็นที่อยู่ของผีสง่า เจ้าที่ ฯลฯ แต่คนไทยใช้วิธีแก้ไขโดยการสร้างวัดทางพระพุทธศาสนาครอบไว้ เพื่อเป็นการแก้เคล็ด ซึ่งปัจจุบันนี้พื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาฝากฝั่งทางฝั่งธนบุรีจึงมีพื้นที่ที่เป็นวัดจำนวนมาก เช่น วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร วัดระฆังโฆสิตาราม วัดอมรินทรารามวรวิหาร วัดประยูรวงศาวาส วัดสุวรรณารามราชวรวิหาร เป็นต้น

ความเชื่อของชาวฮินดูมีความเข้มแข็งและแน่วแน่ หนักแน่นกว่าหินผา โดยเฉพาะในเขตเมืองพาราณสี ชาวฮินดูมีความศรัทธาและเชื่อพระพรหม พระวิษณะ และพระศิวะ ทั้ง 3 องค์ อย่างมั่นคง การให้เมืองพาราณสีเป็นสมยานามเมืองหลวงของศาสนาฮินดู จะไม่ใช่เรื่องกล่าวที่เกินความจริง 4,000 กว่าปีที่ผ่านมา วิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิถีชีวิต และการดำรงชีพ ที่คนทั่วโลกไหลสู่กันและกัน ไม่สามารถทำลายความเป็นพาราณสีลงได้ ฝากฝั่งแม่น้ำสองข้างของแม่น้ำคงคาก็ยังคงเดิมอยู่เสมอไม่มีเปลี่ยนแปลง ฝากฝั่งนรกก็น่าเป็นพื้นที่ว่างเปล่า ฝากฝั่งสวรรค์ก็เป็นพื้นที่แออัด มีความเป็ดเสียดเหมือนสภาพเดิม ๆ ดังสมัยเก่า ๆ คำว่า “ฝั่งนรก” สร้างความเชื่อให้ชาวฮินดูเกรงกลัว ไม่กล้าที่จะแหกमानประเพณีที่แรงกล้า เข้าไปอาศัยอยู่หรือใช้พื้นที่ก่อให้เกิดประโยชน์ การปล่อยให้พื้นที่ฝั่งนรกเป็นพื้นที่ว่างเปล่า เป็นต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) เพราะพื้นที่ดังกล่าวไม่มีการอาศัยไม่มีการก่อสร้าง ไม่มีผู้อาศัย หากพื้นที่ดังกล่าวนี้มีการสร้างที่อยู่อาศัย อย่างน้อยก็จะเกิดการจ้างงานเต็มที่ (Full Employment) เป็นการทำให้ทุกคนมีงานทำ และสามารถทำงานได้ ไม่มีการว่างงานโดยการสมัครใจ ทำให้ระบบเศรษฐกิจมีการใช้ปัจจัยการผลิตอย่างเต็มที่ คือ เกิดประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรสูงที่สุด ซึ่งจะทำให้ระบบเศรษฐกิจเกิดการขยายตัว เศรษฐกิจมีการเจริญเติบโต (Economic Growth) ตอบสนองความต้องการของสังคมได้มากที่สุด (อนิน อรุณเรืองสวัสดิ์, 2565) หากเกิดการพัฒนาเมืองใหม่ทางฝากฝั่งนรก (ฝั่งตะวันตกแม่น้ำคงคา) จะเกิดการจ้างคนงานก่อสร้าง ผู้ประกอบการสามารถขยายวัสดุก่อสร้างได้ เกิดการจ้างงานตามระบบกลไกการจ้างงาน เกิดเขตเศรษฐกิจใหม่ที่อยู่ตรงข้ามกับฝั่งสวรรค์ ลดจำนวนชุมชนที่อยู่กันแบบแออัดฝั่งสวรรค์ ลดปัญหาอาชญากรรม ลดปัญหาความยากจน ลดปัญหาการขาดแคลนอาหาร เป็นต้น

ภาพที่ 1 พื้นที่ฝั่งทิศตะวันตกและทิศตะวันออกของแม่น้ำคงคาในเมืองพาราณสี

ค่าบริการแบบตบทรัพย์

การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับความตึงเครียดบางของเมืองแสวงบุญที่ชื่อว่า “พาราณสี” ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ มีการเตรียมความพร้อมและพร้อมที่จะรับมือเมื่อพบกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสถานการณ์จริง ภาณุภัทร์ สุกัลยารักษ์ (2565) ได้กล่าวว่า “เมืองพาราณสีเป็นแหล่งรวมทุกอย่าง เป็นศูนย์กลางของการค้าขาย โดยเฉพาะผ้าไหมเงิน ผ้าไหมทอง และผ้าที่มีชื่อเสียงที่สุด คือ “ผ้าไหมพาราณสี” ซึ่งเป็นผ้าที่นำไปทำสำหรับของคนอินเดีย การถ่ายรูปการเผาศพใกล้ ๆ จะทำให้มีการชกต่อยกันระหว่างญาติผู้สูญเสียและคนถ่ายรูป เพราะถือว่าไม่ให้เกียรติผู้ตาย หากเราเดินอยู่ตามถนนในชุมชนเราจะต้องเจอวิวและจะต้องหลบหรือหลีกเลี่ยงให้วู่ว บางครั้งก็จะเจอขี้คน (อุจจาระ) บนทางเดินก็มีสิ่งดูน่าเวทียเหมือนกัน ตลาดที่อินเดียเรียกได้ว่าแบกะดินของจริง คือ เป็นหิน ฝุ่น ดิน พืชผัก และผลไม้ อาหารก็มีหลากหลาย แต่เราก็ต้องเลือkd้วยสายตาที่คิดว่าสะอาดและไม่ทำให้ท้องเสีย ตามริมฝั่งแม่น้ำก็จะมีร้านซักผ้าและตากของโรงแรม ซึ่งก็น่าจะเป็นผ้าปูเตียงและผ้าเช็ดตัวของโรงแรมที่เรานอนเมื่อคืนนี้” ทรงกฤษณ์ ประกอบผล (2559)

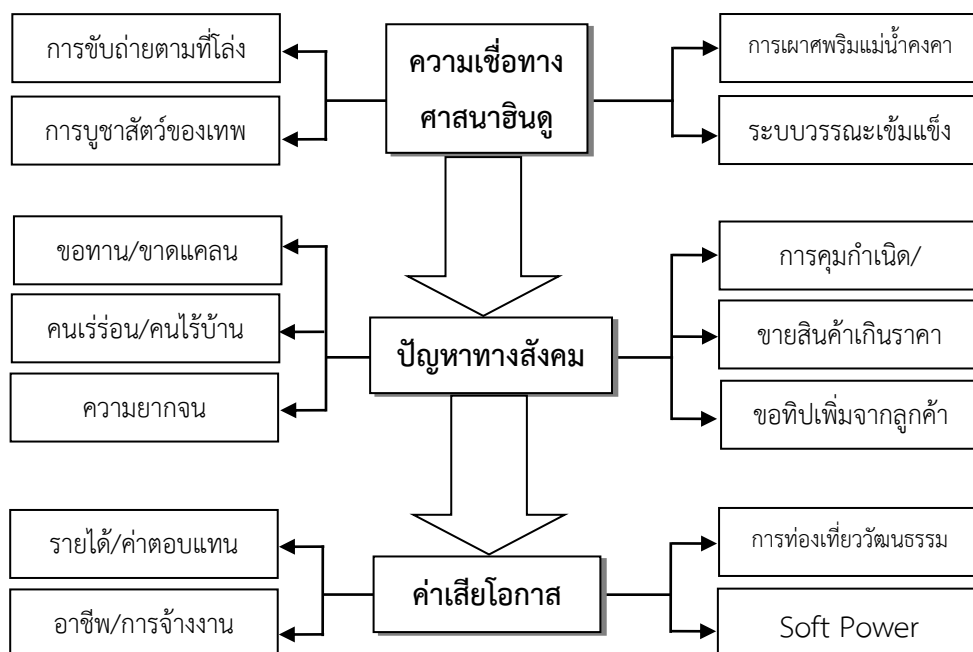
ได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อคุณเดินทางมาถึงประเทศอินเดียคุณก็จะเห็นวัว เพราะวัวคือสัตว์ของเทพเจ้าตามความเชื่อของคนฮินดู โดยที่คุณห้ามรบกวนวัว วัวจะทำอะไร วัวจะไปอย่างไร ก็ห้ามรบกวนวัว ห้ามไล่ ห้ามเตะ ห้ามตี วัวเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ประจำประเทศอินเดีย แม่น้ำคงคาถือว่าเป็นแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์และมีความผูกพันกับชาวอินเดีย ครั้งหนึ่งในชีวิตของชาวฮินดูต้องมาอาบน้ำที่แม่น้ำคงคาบริเวณเมืองพาราณสีเพื่อชำระล้างบาป ขณะเดียวกันที่ทั้งซากศพ คน สัตว์ สถานที่ชำระล้างสิ่งสกปรกทั้งหมดอยู่ที่นี้ เป็นสถานที่บริการซัก อบ รีด ของโรงแรมห้าดาว สถานที่ซักผ้าให้บริการทั่วไป พื้นที่ท่ามาหากินของผู้คน ที่นี้คือสถานที่ซักผ้าที่ให้บริการราคาถูกและย่อมเยา หากคุณใช้บริการซักผ้าที่นี้คุณจะได้รับบริการบริการตากผ้าที่พื้น และซักผ้าในน้ำที่มีสิ่งปฏิกูลเปรียบพร้อม คุณจะมองเห็นคนตกปลาข้างตลิ่งเพื่อนำไปบริโภค แต่ขณะเดียวกันคุณก็จะเห็นคนนั่งขี้และเดินมาล้างก้นตามริมฝั่งแม่น้ำ ซึ่งนั่นก็ถือว่าเป็นเรื่องปกติของคนอินเดีย หากคุณเดินไปตามทางเดินทั่ว ๆ ไป คุณก็ควรระวังอย่างยิ่ง โดยเฉพาะตามริมฝั่งแม่น้ำจะมีการถ่ายอุจจาระเรี่ยราด ซึ่งมีทั้งขี้คนและขี้สัตว์ คนนั่งขี้ก็ขี้ไป คนตกเบ็ดก็ตกไป” นอกจากนั้นยังมีอาจารย์หลายท่านที่เคยมาอาศัยและศึกษาต่ออยู่ในประเทศอินเดียได้กล่าวเตือนไว้ว่า “ห้ามรับสิ่งของจากแขก (อินเดีย) เพราะดูเหมือนว่าจะหวังดีให้ฟรี แต่สุดท้ายแล้วจะโดนเรียกเก็บค่าใช้จ่ายเกินจริง” บริเวณเขตเมืองเก่าใกล้ท่าหน้าเพื่อชำระล้างบาป จะมีกลุ่มคนที่ขายของชำร่วย เช่น ของกิน ของใช้ ของฝาก ผუნผึ่งเจิมหน้าผาก ลูกปะคำ ฯลฯ รวมไปถึงกลุ่มคนไร้บ้าน (Home Late) ขอทาน คนพิการ นั่งหน้าตาสะหลอนเชิงอ่อนวอน รอขอความช่วยเหลือจากผู้ใจบุญจากคณะผู้แสวงบุญกลุ่มต่าง ๆ หากมีนักแสวงบุญท่านใดมีความเอื้อเฟื้อด้วยความสงสาร (ภาษาวัยรุ่นเรียกว่า “โ خرป่า”) การช่วยเหลือแจกเงินก็จะมีแจกอยู่ที่ 20 รูปีต่อคน ซึ่งกลุ่มคนไร้บ้าน ผู้พิการ และขอทาน ผู้คนกลุ่มเหล่านี้จะยกโขยงมาจากทั่วทุกทิศทุกทาง มีดฟ้ามีดินกันไปหมดทำการรุมแย่งขอความช่วยเหลือ เหมือนกับนักล่ารุมทั้งซากอาหาร ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้ทำให้ผู้แสวงบุญบางท่านเกิดความสังเวช อนาคตกับชีวิตของผู้คน ความยากลำบาก และการแย่งชิง การกิน การอยู่อาศัยของผู้ไร้บ้าน คนพิการ และขอทาน ทำให้ไม่อยากกลับมาเยี่ยมเยือนพาราณสีอีกเลย เพราะทำให้เกิดความหดหู่ใจ ความรู้สึกไม่เป็นธรรมและไม่ความเท่าเทียมกันของมนุษย์

การบริการ (Service) ให้ลูกค้าประทับใจของอาชีพบริการในเมืองพาราณสีแทบจะเรียกว่า ไม่มีเอาเสียเลย (ยกเว้นโรงแรม) กลุ่มคนที่ทำอาชีพให้บริการจะนิยมยกมือข้างขวาขึ้น แล้วทำท่าขยำ ๆ มือ คล้าย ๆ จะเปิบข้าวเหนียวหรือกินข้าวด้วยมือเปล่า และเอ่ยคำว่า “Trip Maharacha หรือ Trip Maharani” ซึ่งกล่าวเป็นภาษาไทยบ้านเราก็จะประมาณว่า “ขอทิปเพิ่ม” จากการให้บริการ ถือว่าเป็นการขอเงินเพิ่มจากลูกค้า ซึ่งไม่เกี่ยวกับค่าจ้างที่ได้ตกลงกันไว้ตั้งแต่แรก หากไม่ได้ทริปตามที่ขอก็จะทำสีหน้า ท่าทาง

ไม่พอใจ ออกอาการหัวเสีย ฉุนเฉียว บางคนก็จะพูดเป็นภาษาไทยว่า “เป็นคนไม่ดี, เป็นคนโกหก” ทำให้ผู้บริการถึงกับงงไปไม่เป็นกันเลยทีเดียว อาชีพบริการที่ผู้เขียนได้สัมผัสและพบเจอกับตนเองที่มีการขอทริปเพิ่ม ได้แก่ พนักงานยกกระเป๋าภายในสนามบิน พนักงานยกกระเป๋าของรถบัส และพนักงานโรงแรม คนขับรถสามล้อเครื่อง คนขับรถสามล้อถีบ เจ้าหน้าที่ประจำแหล่งท่องเที่ยว (บางคน) คนทำความสะอาดประจำสถานที่ท่องเที่ยว ผู้ดูแลรองเท้าประจำที่จอดรถตามสถานที่ท่องเที่ยว ผู้ดูแลห้องน้ำและประจำอยู่หน้าห้องน้ำ ฯลฯ ทั้งหมดทั้งหมดคือการเก็บค่าบริการเพิ่ม ซึ่งบางครั้งก็ไม่ใช่ว่าผู้เกี่ยวข้องโดยตรงแต่รัฐเปิดช่องให้คนทำความสะอาดในพื้นที่ทำอาชีพตบทรัพย์นักท่องเที่ยวเพิ่ม เช่น ผู้ดูแลรองเท้าและจัดรองเท้าบริเวณหน้าสุปสานนาค มีการจัดเรียงรองเท้าให้เราใหม่ ซึ่งก็คิดว่าเป็นการจัดเรียงให้เป็นระเบียบ แต่แท้จริงแล้วคือการขอทิปจากนักท่องเที่ยวจากการจัดเรียงรองเท้าให้ใหม่ ซึ่งบางครั้งมีการช้อนรองเท้านักท่องเที่ยวเพื่อขอทริปเพิ่มอีก ผู้พิทักษ์หน้าประตูห้องน้ำสาธารณะจะทำท่าทำความสะอาดห้องน้ำและขอทริปจากผู้เข้าไปใช้ห้องน้ำ คนละ 10 รูปีบ้าง คนละ 20 รูปีบ้าง หากไม่ให้ก็จะตะโกนด่า ฯลฯ การมัดมือชกเพื่อให้บริการ หรือการบริการแบบตบทรัพย์นักท่องเที่ยว เป็นสิ่งหนึ่งที่จะทำให้นักท่องเที่ยวไม่ประทับใจ ไม่อยากจะกลับมาเที่ยวมาเยี่ยมเยือนพารานส์อีกต่อไป และจะบอกกล่าวให้คนที่จะมาเที่ยวไม่ต้องมา เพราะมีการตบทรัพย์และชาร์จเพิ่มนักท่องเที่ยว เช่น บอกกล่าวแบบปากต่อปาก เขียนบทความลงในเพจการท่องเที่ยว และบรรยายเป็นคลิปวิดีโอลงในช่องยูทูบ เป็นต้น ความเสียหายที่จะเกิดจากรายได้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเพณี จะสูญหาย มีค่าเสียโอกาสจากการไม่มาเที่ยวของนักแสวงบุญจากทั่วโลก แทนที่จะได้นักท่องเที่ยว นักแสวงบุญ มาเยี่ยมเยือน เกิดการใช้จ่ายมากขึ้นในพื้นที่มีการจ้างงาน มีการลงทุน มีการสร้างอาชีพ มีการผลิต ฯลฯ เพิ่มขึ้น แต่กลับกลายเป็นว่าชาวฮินดูที่อยู่ในอินเดียเท่านั้น และกำลังซื้อใช้จ่ายใช้สอยอาจจะน้อยกว่านักท่องเที่ยวและนักแสวงบุญจากประเทศอื่น ๆ ข้อมูลการเดินทางออกนอกประเทศของคนไทยของกระทรวงการต่างประเทศ ปี พ.ศ. 2561 มีนักท่องเที่ยวไทยเดินทางไปประเทศอินเดียจำนวน 102,880 คน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้แสวงบุญที่เดินทางไปสักการะสังเวชนียสถาน 4 ตำบล สถานที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าตามความเชื่อของชาวพุทธและมีปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา หากทำให้คนไทยมีความพึงพอใจ สะดวกสบาย อาหารถูกปาก และห้องน้ำสะอาด ผู้แสวงบุญจากไทยจะแห่หลั่งไหลเข้าไปแสวงบุญมากขึ้นอย่างแน่นอน เพราะนักแสวงบุญหลายท่านยังมีความวิตกกังวลใจเกี่ยวกับการข่มขู่และการเดินทางไกล ๆ เป็นเรื่องใหญ่ออย่างยิ่งนัก

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 2 แสดงให้เห็นถึงความเชื่อทางศาสนาฮินดูของชาวอินเดียซึ่งก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม ปัญหาการพัฒนาเชิงโครงสร้างของประเทศที่ไม่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาสมัยใหม่ของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ระบบวรรณะที่ฝังรากลึกอย่างเข้มแข็ง รวมไปถึงพฤติกรรมและค่านิยมการขบถายโล่งแจ้ง ตามริมข้างถนนและริมตลิ่งแม่น้ำ การเผาศพริมแม่น้ำและทิ้งเศษสิ่งปฏิกูลลงสู่แม่น้ำคงคา ถือว่าเป็นความเชื่อทางศาสนาจนนำไปสู่ปัญหาทางสังคมที่ชาวเมืองพาราณสีต้องเผชิญ เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาคนเร่ร่อนไร้บ้าน ปัญหาคนขอทาน ปัญหาการขาดแคลนอาหาร ปัญหาการว่างงาน ปัญหาการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น การขอทิป (Trip) ค่าบริการเพิ่ม การขายสินค้าเกินราคา การชาร์จราคาสินค้าเพิ่มจากที่เคยตกลงกันไว้ ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้ส่งผลเสียทำให้สูญเสียโอกาสทางการท่องเที่ยวและการลงทุนจากนักลงทุนและนักท่องเที่ยวต่างชาติ เช่น ขาดรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ขาดโอกาสสร้างอาชีพและการจ้างงาน เป็นต้น

สรุป

การปล่อยพื้นที่ให้ว่างเปล่า ไม่มีการก่อสร้าง ไม่มีการลงทุน ไม่มีการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจในทางฝั่งนรก หรือทางฝั่งทิศตะวันตกของแม่น้ำคงคา ถือว่าเป็นต้นทุนค่าเสียโอกาสแทนที่จะสามารถเป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจ เป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัย เพื่อลดความแออัดจากฝั่งสวรรค์ หรือจัดสรรพื้นที่ทำกินให้กับคนยากจน เพื่อสร้างแหล่งที่ทำกิน สร้างที่อยู่อาศัย สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ แต่ด้วยความเชื่อและความศรัทธาที่มีต่อเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามคติความเชื่อทางศาสนาฮินดูของชาวเมืองพาราณสีที่ความเข้มแข็งและมั่นคงยิ่งกว่าหินผา จะทำการแก้ไขหรือแหกกฎแหวกม่านประเพณีถือว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากยิ่ง ประเพณีและความเชื่อทางศาสนาในเมืองพาราณสีเป็นสิ่งที่สวนทางกันกับการพัฒนาประเทศของโลกยุคสมัยใหม่ เป็นต้นทุนค่าเสียโอกาสที่เมืองเก่าแก่ที่ชื่อว่า “พาราณสี” ควรจะได้ประโยชน์และสิ่งตอบแทนจากการจัดการท่องเที่ยวมากกว่าในปัจจุบันที่ได้รับ การใช้พื้นที่ทำกินไม่เต็มที่ ใช้ประโยชน์ไม่เต็มกำลัง การขบถายและสาธารณสุขไม่ถูกสุขลักษณะ ยังมีการยึดถือตามขนบประเพณีธรรมเนียมตามความเชื่อของชาวฮินดูที่ว่า วรรณะสูงจะต้องทำอะไรเปิดเผย ไม่ปิดบัง วรรณะต่ำเท่านั้นที่ทำอะไรปิดบัง พวกวรรณะจัณฑาลทำสิ่งที่ไม่เปิดเผย จึงทำให้ปล่อยอุจจาระและปัสสาวะเรี่ยราดตามข้าง ๆ ริมทางเดิน ไม่ปิดบัง ขบถายตามที่โล่งแจ้ง ไม่ยอมปรับเปลี่ยนรูปแบบการขบถายตามแบบที่องค์การอนามัยโลกกำหนด การขอทริปเพิ่มจากการให้บริการหรือจะเรียกว่า “บริการแบบตบทรัพย์” เป็นต้นทุนที่ฝั่งรากลึกลงไปในวิถีและการดำเนินชีวิตของผู้คนเมืองพาราณสี ถ้าหากยังไม่ปรับเปลี่ยนและยังคงวิถีแบบฮินดูเดียวตามคอนเซ็ปต์แบบนักแสบงูบุญรุ่นเก่า ๆ สุดท้ายแล้วพาราณสีก็จะเสียโอกาสทางเศรษฐกิจไปเรื่อย ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการต่างประเทศ. (2563). ข้อมูลพื้นฐานสาธารณรัฐอินเดีย (India). สืบค้น 20 ธันวาคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/fd3hO>
- คม สุนทรธรรม. (2560). เตือน! กินปลาแม่น้ำจืดมีเกล็ด ดิบ ๆ เสี่ยงเป็นโรคพยาธิใบไม้ในตับ. สืบค้น 17 ธันวาคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/m2bQg>
- ทรงกฤษณ์ ประกอบผล. (2559). อวสารคงคา สายน้ำถูกทรยศ. สืบค้น 1 มกราคม 2567, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=4bKH9m0Z8bw>
- โพสท์ทูเดย์. (2557). วัฒนธรรมสวนทางสาธารณสุขคนอินเดียไม่นิยมห้องน้ำ. สืบค้น 18 ธันวาคม 2566, จาก <https://www.posttoday.com/world/314396>

- ภาณุภัทร์ สุกัลยารักษ์. (2565). *พาราณสี อินเดีย 3 วัน 2 คืน*. สืบค้น 1 มกราคม 2567, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=CFXP-guFvh0&t=672s>
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยุทธาน ประณีต. (2566, 24 กุมภาพันธ์). อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย [สัมภาษณ์].
- สยาม ราชวัตร. (2558). วิธีการอ้างอิงเหตุผลเพื่อยืนยันความมีอยู่ของโลกหน้าใน พระพุทธศาสนาเถรวาท. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*. 6(1), 17-18.
- อนิน อรุณเรืองสวัสดิ์. (2565). *เศรษฐศาสตร์มหภาค*. สืบค้น 22 ธันวาคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/BQiEn>
- Lim, J. H. (2011). *Liver Flukes: the Malady Neglected*. Retrieved December 22, 2023, from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3088844/>
- Zakaria, R. (2019). *India's Futile War on Open Defecation*. Retrieved December 22, 2023, from <https://newrepublic.com/article/153549/indias-futile-war-open-defecation>
- Dinnoo, S. (2014). *Why do millions of Indians defecate in the open?*. Retrieved December 22, 2023, from <https://shorturl.asia/jeFgf>

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ เช่น ...สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา แซ่หลี่ (2562) เป็นต้น

2. การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถา พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่างเช่น

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบลอยในภคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุนันท์ สุนนโท และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (จิตวิมล หมั่นมีและคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้
ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง.// (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
พระสุกิจ จุจฺฉินโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวิตร ว่องวิระ, ทัศนวิทย์ และวิวิทย์ของการวิจัยวัฒนธรรม. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

(4) บทความในวารสาร

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร, // ปีที่(ฉบับที่), // เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ธิดาวิมล หนัมนี่. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อสารานุกรม// (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

วุฒิชัย มุลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์, วันที่/เดือน).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, // เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ประชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์// (ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา).// สถานที่พิมพ์:// สำนักพิมพ์.

พระปลัดสมพงษ์ กวีวิโส (हररररर). (2558). รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// (รายงานผลการวิจัย).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหากษัตริยา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(9) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน).// ตำแหน่ง.// [บทสัมภาษณ์].

พระปลัดระพิน พุทธิสารโ. (2559, 5 กุมภาพันธ์). อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย [บทสัมภาษณ์].

(10) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// สืบค้น วัน เดือน ปี, // จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2560). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2560, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2017). Who Was The Buddha?. Retrieved March 20, 2017, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>

(11) ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง.//(พ.ศ.,วันที่ เดือนที่ประกาศ).//ราชกิจจานุเบกษา.//เล่ม ตอน.//หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและ
ประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม).
ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

(12) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.//(ปีพิมพ์, วัน เดือน).//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์.//น. หรือ p. หรือ pp.
เลขหน้า.

ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เขียวพระสอนศีลธรรม. ไทยรัฐ. น. 3.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (16 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (16 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (16 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (16 pt)

E-mail:

บทคัดย่อ (16 pt) (ไม่เกิน 250 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (16 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (16 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำการศึกษาครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง

.....

.....

.....

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....

.....

.....

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....

.....

.....

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

วัตถุประสงค์การวิจัย (16 pt)

1. .... (16 pt)
2. .... (16 pt)
3. .... (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (16 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย, 2. ประชากร, กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....

ผลการวิจัย (16 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

อภิปรายผลการวิจัย (16 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้จากการวิจัย (16 pt)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ (16 pt)

(16 pt) นำเสนอข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย อาทิเช่น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ และหรือข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป เป็นต้น.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (16 pt)

(16 pt).....รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน.....

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 3(1), 25-31.

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). *เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

สุชาติ เพือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

Sample of Original Research Article Preparation

NAME OF RESEARCH ARTICLE (ENGLISH) (20 pt)

Name of Research Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (16 pt)

Affiliation of the main author (English) (16 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (16 pt)

E-mail:

Abstract (16 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt) Objectives of this research were: 1.....
2..... and 3..... Populations and sample, research tools, Data collection,
Data analysis, Statistics used for data analysis, Findings were as follows: (present
only the most interesting research findings).....

.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (16 pt) (Not more than 300 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: (Thai)

Introduction (16 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.....

.....

.....

.....

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.....

.....

.....

.....

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources.....

.....

.....

.....

.....

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research.....

.....

.....

.....

.....

.....

Research Objectives (16 pt)

- 1..... (16 pt)
- 2..... (16 pt)
- 3..... (16 pt)

Methodology (16 pt)

(1.6 pt) Write to cover 5 sub-headlines: Research design, Populations and Samples and Key Informants, Research Instrument (quantitative and qualitative), Data Collection, (quantitative and qualitative) Data analysis (quantitative and qualitative), Statistics used to analyzed the data.

[illegible]

Results (16 pt) (Present to cover all set objectives)

(16 pt) results of the research answer all objectives

This image shows a full page of white paper with horizontal dashed lines, typical of primary school writing paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Figure 1: (Name of the figure, if any))

Source: mention the name of the source

Figure captions.....

.....

.....

.....

.....

.....

Table 1 (Name of table, if any)

Table explanation.....

.....

.....

.....

Discussion (16 pt)

(16 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources.....

Body of knowledge (16 pt)

(16 pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand.....

Recommendations (16 pt)

(16 pt) Summarize all research findings in brief, concise and to the point with recommendations derived from the research work as to use the research results and recommendation for further research.....

References (16 pt)

(1.6 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.

[illegible]

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (16 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (16 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (16 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (16 pt)

E-mail:

บทคัดย่อ (16 pt) (ไม่เกิน 250 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (16 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (16 pt)

(16.pt) เขียนบททวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่างๆใน
การเขียนบทความวิชาการ

[illegible]

เนื้อหา (16 pt)

(16 pt)

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

ឥរុប (16 pt)

(16 pt).

เอกสารอ้างอิง (16 pt)

(16 pt).....รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน.....

Sample of Original Academic Article Preparation

NAME OF ACADEMIC ARTICLE (ENGLISH) (20 pt)

Name of Academic Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (16 pt)

Affiliation of the main author (English) (16 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (16 pt)

E-mail:

Abstract (16 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (16 pt) (Not more than 300 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: (Thai)

Introduction (16 pt)

(16 pt).

Content (16 pt)

(16 pt)

Figure 1: (Name of the figure, if any))

Source: mention the name of the source

Figure captions

Table 1 (Name of table, if any)

Table explanation

Conclusion (16 pt)

(16 pt).

[illegible]

References (16 pt)

(1.6 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Association (APA) References in contents and at the end must be consistent.

[illegible]